

69-5

L 67. I (9-12)

Latvijas Satversmes Sapulzes stenogramas

2. burtniza

1920.

Satversmes Sapulzes isdevums

Kraļjumā pee Ā. Gulbja, Rīgā,
Suworowa eelā 14.

69-5
67

Nr.

ln.

4465.

2. burtnīza

Latvijas

28

Satwerfmes Sapulzes stenogramas

I. sesijās 9. sēdē 1920. gada 11. jūnijā

(Atklāta plkst. 6.10 pēc pusdeenas).

Sewiškās ismeklēšanas komisijas wehlešana. — Likums par teesu spreedumu eewada formu (šaidamības šahrtā peenemts diwos lašpumos). — Jautajums waldbai par ebreju grautineem un eefšleetu ministra atbilde usto. — Pasinojums par waldbības — R. Ulmana kabineta šastahdišānu.

Prezidents J. Ščakste: Satwerfmes Sapulzes sēdē atklāta. Uš deenas šahrtības šchodeen šahw: 1) Daschu likumprojektu nodošana komisijam; 2) sewiškās ismeklēšanas komisijas wehlešana; 3) likums par teesu spreedumu eewada formu un 4) pasinojums par ministru kabineta šastahdišānu. Bes tam Satwerfmes Sapulzei ir peesuhitits apšweifums no Lauru kolonijas Seemekwidsemē.

Komisijam nododami: 1) Pagaidu noteifumi apdrošinasšanas leetā — juridiskai komisijai. Šebildumu naw? Peenemts. 2) „Lahtšplehšča“ kara ordena statuti — kara leetu un juridiskai komisijam. Šebildumu naw? Peenemts. 3) Noteifumi par eenahkumu nodokli — finansu un budšeta komisijam. Šebildumu naw? Peenemts.

No kabineta ir eenahzīs luhgums atdot atpakaļ likumprojektu par Latvijas atbrihwofšanas 5% aishnumumu. Waj atdot winu atpakaļ? Waj eebildumu naw pret to? Naw. Šā tad teef atdots atpakaļ.

Šad ir eenahkufši luhgumi pehz apšehlošanas no noteefateem: Alekšandra Lera un Kriščjahna Šalmina. Ubi diwi nododami juridiskai komisijai. Šebildumu naw? Peenemts.

Sewiškās ismeklēšanas komisijas wehlešana. Prezidijs, šastinā ar štarpsrašziju biroju, weenojās par 6 lozeklu šastahwu. Šš luhdsu šapulzi proponet kandidatus. (Šeef mineti).

Jr likti preekščā šefofši kandidati: Želms, Lauris, Bruschis, Šihmanis, Lašdans, Magnušs. Waj buhtu šahdi eebildumi pret šchahdu šastahwu? Ja eebildumu naw, tad peenemts.

Deenas šahrtības 3. punktš: Likums par teesu spreedumu eewada formu. Referents Šihmanis.

Referents A. Šihmanis: Šeefas lihds ar likumdewejas waru un ispildu waru istaiša weenu no šuwerenās waras šastahwdalam un šchis šawas šunkzijas ispildot, teefai ir jaatbalstas un jarihfojas šuwerenās waras wahrdā. Monarkistiskās walstis teefa rihfojas, taifa spreedumus un šludina toš monarka wahrdā; bet republikās, šur monarka naw, taš noteef šuwerenās

waras wahrda. Kreewijā spreedumi tika fludinati us keisara majestates pawehli, bet kad tahdas majestates nebija, tad spreedumu fludinaja us pagaidu waldbibas pawehli. Pehz tam, kad Latwija pasludinaja sewi par patstahwigu walsti, tika nolemts Latwija fludinat spreedumus ari us pagaidu waldbibas pawehli. Tahds pahrnehmums no Kreewijas waldbibas prafses, jaatsihstas, naw isdewigs, jo pagaidu waldbai Kreewija un pagaidu waldbai Latwija naw weenlihdfigas teefibas un naw weenlihdfigas funzijas: kamehr Kreewija pagaidu waldbiba dabuja sawas pilnwaras lihds ar suwerno waru no tautas wehletas walsts domeš, tikmehr Latwija suwernenas waras nefeja bij Tautas Padome, kura suwernenas waras teefibas pagaidu waldbai nenodewa, bet patureja few. Ta tad forma, kas tika leetota lihds schim, naw pilnigi forekta. To eewehrojot, pagaidu waldbiba sawa laika ir isstrahdajusi likumprojektu, kur tas buhtu jagrosa, bet ta ka tas bija notizis tikai janwara mehnesi, kad stahweja preefscha Satwerfmes Sapulzes sanahfschana, tad to grosischanu iswest dshwe nahkas tagad un steidfiga kahrtā, jo azumirfli pagaidu waldbiba ka tahda wehl pastahw, bet drihs tas wairs nebuhs. Uzumirfli mums ir no leelaka swara tuhliit peenemt likumu, kahda weida un ka wahrda teefai turpmať jarihkojas, jataisa un jafludina sawi spreedumi. Gewehrojot to un isejot no ta redses stahwofka, ka spreedumi ir taisami un fludinami suwernenas waras wahrda un eewehrojot to, ka Latwija pehz lihds schim peenemta pamatlikuma suwerenā wara peeder Latwijas tautai, spreedums un teefas rihziba ari buhtu isdarami tautas wahrda. Pagaidu waldbibas likums us to ari bija apstahjees, bet tomehr waretu zeltees pahrpaturami, jo Latwija ir wairakas tautas. Tapehz waldbibas projekts peegreesees Wahzijas bijuschas konstituzijas paraugam, kur spreedumi tika fludinati walsts wahrda „Im Namen des Reiches“. Upspreefdama scho projektu, juridiska komisija neatrada par eespehjamu peeweenotees waldbibas projektam ais ta eemesla, us kuru es aisrahdiju, bet atrada par wajadfigu peegreestees Franzijas paraugam, kur teefas spreedumi teef fludinati suwernenas tautas wahrda. Tapehz komisija leef preefscha peenemat likumprojektu tahda weida, kahda winsch isdalits Satwerfmes Sapulzes lozelkeem, ka „teefas spreedumi taisami, fludinami un ispildami Latwijas suwernenas tautas wahrda“.

2. pants nosaka, ka likums stahjas spehka ar 1920. gada 15. juniju. Tas ir wajadfigs, lai wisdrihsaka laika peenemtais likums kluhtu tautai sinams un lai tas ari waretu tikt tuhlin ispildits, tadehl janofaka wisihfakais terminsch. Tapehz juridiska komisija, pahrbaudijusi likumprojektu, leef to schahda tekstā preefscha un luhds peenemt wimu steidsamibas kahrtiba.

Presidents J. Tschakste: Komisija leef preefscha steidsamibu. Es lisschu us nobalsfochanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par steidsamibu. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret steidsamibu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfochanas. Naw. Ta tad steidsamiba weenbalsfigi peenemta.

Teef atlahtas wispahrejas debates. Ta ka neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es lisschu us balsfochanu pahreju us pantu lasischanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret pahreju us pantu lasischanu. Naw. Luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsfochanas. Naw. Ta tad weenbalsfigi nolemta pahreja us pantu lasischanu. Waj sapulze wehlas, lai telfu nolasa? Wirbrakstz.

„Likumš par teesu spreedumu eewada formu“.

Cebildumu naw? Peenemtš. 1. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Teesu spreedumi taisami, sludinami un ispildami Latwijas suwerenās tautas wahrbdā“.

Presidentš J. Ščakste: Cebildumu naw? Peenemtš. 2. pants.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Likums šahjas špehtā šahot ar 1920. g. 15. juniju“.

Presidentš J. Ščakste: Cebildumu naw? Peenemtš. Es lišču tagad us balsošchanu šcho likumu wišā wišumā un luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šchi likuma peenemšchanu. Luhdsu peefehstees. Luhdsu pazeltees tagad toš, kaš ir pret šcho likumu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balsošchanas. Uri naw. Tā tad šchis likums peenemtš weenbalsīgi.

Man ir eenahkuschī pasinojumi par komišju fastahwu: darba partija amnestijas komišjā deleģē R. Benuša weetā M. Antonu. Cebildumu naw? Peenemtš. Darba partija deleģē šatweršmes komišjā R. Benuša weetā Arturu Osolu. Cebildumu naw? Peenemtš. Tad Dr. Libeefča weetā, kuršč ir atteizees, darba partija proponē finansu un budščeta komišjā Arturu Osolu. Cebildumu naw? Peenemtš.

Ir eefneegts jautajums. Es luhdsu nolāst.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Latwijas Šatweršmes Šapulzes Presidenta kungam!

Behz tam, kad pirmajās junija deenās notikuschī ebreju grautini, šchi kuschiba manama wišā walšti. Rehseknē un zitās pilšehtās Latgalē ir notikuschas nefahrtibas, kuras spilgti usrahda grautina pašihmes. Uri no Kursemes peenahf šinas par pretebreju agitaziju. Presei aisleeģts notikumus atklahti tehlot pehz buhtibas, loi gan neapstihdami fakti šinami, kuri pahrspehi no eefšhleetu ministrijas peewestos materialus.

No otras pušes, daščas awiſes, wīnu starpā ari armijas ščtaba organs „Latwijas Kareiwis“ atklahti nodrukā ebrejeem naidīgus rakstus. Waj wainigee pee nefahrtibam, kuras apdraud walšis lahtribu, šanehmuschī peenahzigu šodu, nekur neteef sludinats.

Luhdšam Juhs, Presidenta kungs, greestees pee ministru presidentā ar šefošču šheidsamu jautajumu:

Ko waldbiba nodomajūšī darit dehi nošedšģas agitazijas noslahpeščanas dihgli, dehtnotikumumu pilnģas atklaščanas un wainigo ļaulščanas pee atbildibas?

Dr. P. Šchiemanis, W. v. Firčš, Wl. Prešnafowš,
 Pauls Minzš, Šč. Šrons, R. Kellers,
 A. Botščagowš, A. Auroks, J. Šellmanis,
 L. Fiščmanis, P. Melnikowš, E. Magnuſš.

Presidentš J. Ščakste: Waj no kabineta buhtu ar meeru atbildet? Pee wahrda peeteizās eefšhleetu ministrš Bergš.

Cefšhleetu ministrš A. Bergš: Zeentijamee Šatweršmes Šapulzes ložeklu kungi! Utbildot us jautajumu, kuršč wehršts pret kabinetu, es waru to atlahrtot un šahst ar to pašču, ar ko šahtu atbildet us lihdsigeeem jautajumeem, kaš jau agraf tifa eefneegti. Es apšweizu šcho jautajumu, jo ar wīnu man ir dota eefpehja apgaismot wišā plaščumā to, kaš ir notizis. Tas ir wajadšģis tapehž, ka tanis notikumus naw neka tahda, par ko Latwijai buhtu jakaunas un tapehž wiša pateesiba šabeedribas un waldbibas interesēs nedrihtst tikt noslehta. Man pateesiba atleef maš ko eebilst pee ta, ko es jau teizu pirmo reisi un pee wiseem šinamā pašaidrojuma, ko islaidu Latgales notikumumu leetā. Šikai Riģas notikumumu leetā atlaujeet man atgreestees pee šinam, kahdas pehz notikuma ir šawahktas.

Notikumi šahās 1. juniā ap pulkstens 11 wakarā Wehrmana dahrsā, kur pastaigajās wairaki kareiwji. Kad tee gribeja atsehstees us kahdeem soleem, tad israhdijs, ka wisi soli aismemti. Kareiwji peggahjufchi pee soleem, kur sehdejufchi wairaki ebreji, un ušajzinajufchi toš pazeltees; us tahda pamata šahās pirmā sadurfme. Tuhlin šahjās darbā II. un VII. polizijas eezirknu fahrtibneeki. Neeeens no wineem naw nowehrojis gadijumu, kur us ebrejem buhtu tizis schauts, kà apgalwoja daschās awiſes. Ceraudsidami polizijas eejaufschanos, trofchnotaji, fleegdami un aistidami ari neebrejus, dewās us Marijas eelas puſi. Behgdams kahds no nemeerneeſeem ari iſſchahwis gaiſā. Winu nokert naw iſdewees un neweens naw ari zetiis. Schahweens bijis par eemeslu srihdeem stary polizisteem un trofchnotajem. Trihs no galweneem muſtnatajem tifa us kahda fahrtibneeka aiſajinati us komandanturu. Tahdā fahrtā inzidents Wehrmana dahrsā tifa liſwidets ap pulſten 12 nakti.

Lihdſigs inzidents minetā nakti noriſinajās us Baſtejkalna un pehz protokola un azu leezineefu iſteizeeneem iſnahl ſekofchais: Uzu leezineeſs, kaſejnizas ihpaſchneekſ Roberts Reſtfals, ſtahta, ka ap pulſten 11 wakarā no Aleſſandra eelas puſes us Baſtejkalna puſi trofchnodams dewees publiſ puſaudſchu ſehnu. Beenahkufchi pee kaſejnizas, tee praſijufchi, waj tur a'rodotees ebreji un pehz daschām minutem, kad kaſejnizas ihpaſchneekſ atbildejis, ka kaſejnižā atrodaſ daschada publika, tee tāpat trofchnodami dewuſchees pa kalnu leižā, wairaf reiſ fleegdami „ura“. „Zit pahreddſams“, ſtahta azuleezineeſs, „eſ neefmu redſejis neweenu ſiſchanaſ gadijumu, tāpat tuwumā neefmu dſirdejis kleeſſeenuſ. Tā kà no reſtorana pahreddſams piſſehtaſ kanals, tad eſ waru apgalwot, ka tuwumā naw bijis neweena ſlihzinaſchanaſ gadijuma.“

Daschās krewu awiſes loti ſpilgti attehloti notikumi kinematografos. Eſ liſu nopratinat kinematografu un kaſejnižu ihpaſchneekuſ un tee iſteifufchi ſekofcho: „Café de Paris“ ihpaſchneeze aiſrahda, ka winas telpās neweens no trofchnotajem naw eegahjis, bet wina tuhliſ iſgahjuſi us eelas, pee kam wina guwuſi eeſpaidu, ka ſtrihduſ noteek ſtary kareiwjeem un polizisteem un kareiwji pehz norihbejuſcha ſchahweena iſſlihdufchi.

„Wiktoriaſ“ weefnižā, kur attehlotas loti druhmas ainas, pehz protokola iſnahl ſekofchais: Weefnizas ihpaſchneekſ ſtahta, ka 1. juniā ap pulſten 12 nakti pehz inzidenta liſwidetſchanaſ Wehrmana dahrsā, weefnižā eeraduſchās ap 20 perſonaſ. Geejot reſtorazijas dahrsā, tee ſaukufchi: Sittat ſchihduſ! Daschi ebreji, kaſ tur atraduſchees, ſteidſigi aiſgahjufchi projam, pee kam weenam nepaſiſtamam ebrejam weenreiſ eeſiſts ar roku. Rahds ebrejs ſchehlojees, ka winam noſagts kabatas pulſtenis lihds ar ſehdi, un wehl kahds zits ſtahtija, ka winam iſdewees peeluhtees kareiwjuſ, atdodot wineem 2500 rublu naudaſ. Beſ tam dahrsā diwas reiſes iſſchauts gaiſā no rewolwereem. Kaſ bijufchi ſchahweji, naw konſtatets.

Teatra „Maſta“ ihpaſchneekſ leezina, ka 1. juniā ap pulſten 12 dahrsā eeraduſchees 8 waj 10 kareiwji un kahdaſ 15 priwatperſonaſ. Sai paſchā brihdi kahds ebrejs, naw ſinams par ſo, ſahzis ſiipri kleeegt un teatra ihpaſchneekſ winu apſauzis, pehz kam minetam ebrejam peenahzis ſlaht kahds no puhla un wairaf reiſes eeſidams tam par plezu, iſraidijis

wīnu ahrā, teifdams, ka raidot ahrā par kleegšchanu beš eemešla. Pehz tam publiš ašgahjis un teatra personalam par laupišchanam nefas naw šinams.

2. jūnijā ap pulksten 10 šalafijufšees kahdi 200 zilweku, kas gabjufchi uš Gekšchrigu pa Ralku, Smilšchu un zitām eelam, fur notizis kahds inzidents, fur pilsonis Kelmans Wartels aplaupits un tizis tik stipri šafists, ka šaudejis šamanu un atdabujis to tad, kad atradees gultā. Kas bijufchi daušitaji, winfch naw špehjis uššihmet, bet domajams, ka tas pats publiš, kas šteidfees uš Gekšchrigu. Šcho puhli ir išklihdinajufchi polizijas šahrtibneeki.

Tai pašchā deenā ap pulksten 11 wakarā polizijas šahrtibneeks no II. eezirkna šinojis, ka pee „Marine“ kinematografa šalafijees publiš no šchaubigām personam, kas mellejot pehz ebrejeem. Uš tureeni aistkomandeja papildu patruļu un tai isdewās puhli išklihdinat. Diwi šahrtibneeki, kas atradufšees kino telpās, šteigufšees puhlim pretim, bet naw warejufchi to aisturet. Tad, weens šfrehjis pee telefona, otrš — uš tuwako patruļu, lai šauktu to palihgā. Bet trošchnotaji pa to laiku avehdušchi dašchus šaldumus, kuri atradufšees kino bušetē, bet par teem naw maksajufchi. Šists neweens naw, šaut gan bijufchi šlaht wairaki ebreji un pats kino ihpašchneeks — ebrejš.

Šchāi pašchā wakarā ap pulksten 11 pee kino „Mafka“ eeradees kahds pulzinfch, kas prašjis pehz ebrejeem, bet kad tahdu naw bijis, ašgahjufchi projam. Pahrejos kino 2. jūnija wakarā neweens naw eeradees. Tas pats šafaka ari par „Wiktorias“ weefnizu, kas tai wakarā bijufchi šlehgta.

Kino „Ustorijas“ wahrti ap pulksten 11 wakarā bijufchi šlehgti un pee wahrteem, šā ari kino preekšchtelpās ir bijufchi isdsehsta uguns. 1. jūnijā pee minetā kino wahrteem kahds beš ihpašcha trošchna peedaufšjis. Šuhlt iškrehjis ari pats ihpašchneeks, bet tad trošchnotaja wairs naw bijis. Šapeefšime, ka „Ustorijas“ un „Marine“ ihpašchneeki abi ir ebreji.

Tad awišes wehl ir minets un konstatets ušbrukums šahdam pašihstamam atklatības darbineefam, kurfch, šā šinams, naw ebrejš. Ušbrukums winam isdarits aplaupišchanas noluhšā; ušbruzeji bijufchi 3 zilweki un nolaupijufchi winam naudas maku ar 250 Latwijas un 50 zara rubleem, peefšimju grahmatinu un dašchadus dokumentus. Peeta atrodas kriminalpolizijas ismeklešchanā.

Šahlat uš peeprasijumu no I. pilšehtas šlunnizas ir šanemta šina, ka neweens ebrejš pehz ahrsta palihšsibas nedš weenā, nedš otrā no minetām deenam naw greesees, no šam špreešchams, ka gruhli zeetufcho pilšehtā naw bijis.

Pehz wifām šchim šakrahtām šinam, es waru nahlt pee dibinata šlehšseena, ka šche ir inzidenta raksturs un huliganisms, bet naw, šaut kahds organifets grautina mehginajums. Šapehz es protešteju pret šautajuma formulejumu, kas runā par grautiau. Par grautineem šcho notifumu newar uššfatit. Es tik šihli pašawejos pee atšewiškštem notifumeem šapehz, ka wini prešē ir attehloti pahršpihletā weidā, kas naw wehlams. Es šapehz isleetoju šcho gadijumu, lai tos atšauktu un noštahditu winus šahdā weidā, šahdā wini ir noštahdami.

Par notifumeem Latgalē es nerunafchu, jo man zitu šinu naw, šā tikai tās, kas publizetas wakardeenas laifrakštos. Uš šcho šinu pamata es waru konstatet, ka man padotee organi ir bijufchi šawu ušdewumu augštumos.

Deemschehl Rehseknē ir zētufchi ari dšihwofli un weifali. Tee ir nošodami un nošchelojami fakti, bet man leekas, ka no waldibas puses, kas ir bijis ešpehjamš ņhai sinā, ir darits.

Tahlaņ peegreesiņhos teefchi pee ta, ar ņo beidsas jautajums: ņo waldiba domā darit, lai nošeedņigu organifaziju nobeigtu paņhos dihgloš? Man jaņata, tā ari neefmu puhlejees, tad eš kaut kaņdu planweidigu organifaziju neefmu warejis atraft. Paņchā ņahkumā lifās, ka uš to ir aifrahdijsimi, jo no Wehrmana dahrsa nemeera zehleji ifklihda uš wiņām pušem un grautinu mehginajumi ņahka ifplatitees uš wairakām eelam. Lifaš, ka tur buhtu bijis kaņds, kas wada ņhiš nekahrtibas. Bet konstatete fakti nedod uš tam eemeslu. Saubeenu ir bijis dauds un daņchadu, gan: „Sit ņhihdus!“ „Sit ņozialistuš!“ , bet ari „Sit burņhujuš!“ . Ja buhtu bijis kaņds grautinfch, tad buhtu bijuņchi ņauzeeni waj nu pret burņhujeem, waj ņhihdeem, waj ņozialisteem, bet ne wiņi ņopā.

Tas man dewa pahrlleezibu, ka te ir darifchana weenigi ar huliganeem, bet ne ar kaņdu organifetu grautinu. Tahda rihtofchanās preeņch Latwijas, protams, ir apkaunojoņcha un eš domaju, ka Latwija ņahwēs ņawu ušdewumu augstumos, un lihdsigas leetas nowehrņis no ņawa neaptraipitā ņchchepa.

Tahlaņ praņa, ņo waldiba domā darit, lai ņchajos notikumos eeneftu pilnigu ņaidribu. Eš eņmu puhlejees atbildet uš wiņeem jautajumeem, ne tikai kaš ņhe tika zelti preeņchā, bet ari uš jautajumeem, uš kureem atbildes atrodamas. Wiņi fakti tiks zelti publikas un ari juņhu preeņchā. Eš nedomaju, ka pret muņhu walts organeem waretu zelt kaņdas ņuhdsibas par to, ka wini rihtotos partejiņti. Man leekas, ka ušstahņchanās, kaņdu ir peerahdijuņchi polizisti tā uš Rigas eelam, tāpat ari Rehseknē un Daugawpili, ir peerahdijuņchi, ka wini ir ņawu ušdewumu augstumos un man ir garantijas, ka wini ifturaš pilnigi beņpartejiņti, un man leekas, ka ņchee organi pilnā mehrā warēs konstatet pateefibu.

Somehr eņmu nodomajis greestees pee ministru kabineta ar luhgumu eezelt ņarpreferu komiņiju, kura beņpartejiņti ifmekletu wiņus notikumus. Eš waru pilnigi palautees uš ņaweem organeem, bet negribu ušnemtees wiņu atbildibu weenigi uš ņewis, ka dehl domaju greestees pee ministru kabineta, bet tā ka kabinets politifkā sinā neefņistē, tad tikko ņahņs darbotees jaunais kabinets, eš liņchu to preeņchā.

Man praņa, ņo waldiba domā darit, lai wainigee tiftu ņaukti pee atbildibas un ņanemtu pelnito ņodu. Uri ņhai sinā ir ņperti wiņi ņoli, jo tā redņams no maneem paņlaidrojumeem, ir apzeetinati wainigee gan Rigā, gan Rehseknē. Wini tiks ņaukti pee atbildibas un ja ifmekleņchanas komiņija atradiš wehl wainigos, tad ari tee ņanems pelnito ņodu.

Ka waldiba ņahw uš ņhi ņahwofla, tas ir redņams no brihdinajumeem, kaņdi parahdijs Daugawpili un Rehseknē. Tur gluņchi nepahrprotami katram nepaklaufigam peedraudets ar lauka kara teefu. Man leekas, ka waldibas ņahwoflis ir tik gaiņchš, ka te ņo peelift klat ir gruhiti. Ja praņa, ka ehz daņchās awiņēs parahdas newehлами rakņti, tad eš waru atbildet, ka mums ir preņes brihwiba. Ja agrat parahdijs ņingri ušbrukumi waldibai un eš pret teem neņpehru ņoluš, tā ari ņhai sinā eš nedomaju aprobeņhot preņes brihwibu. Eš wehletos greestees pee ņabeedribas ar uņaizinajumu

nepadotees tam usbudinajumam, kuru šai leetā puhlas eeneft. Beparteijfka ifmekleſhana wiſu nomeerināš un jo ahtraf taš notifš, jo labaki preekſh Latwijāš.

Preſidentš J. Ščakſte: Utteezibā uš deenas kahtibaš pehdejo punktu, „paſinojumu par miniſtru kabineta faſtahdiſhanu“, waru paſkaidrot, fa ar 1. jūnija liſumu Satwerſmeš Sapulzeš preſidentam uſliktš par pee- nahkumu uſaizinat perſonu, kurai buhtu jaſaſtahda kabinetiš. Pamatojoteeš uš to, eš 3. jūnijā greešoš pee R. Uimana kunga ar uſaizinajumu faſtah- dit miniſtru kabinetu. Uš ſcho ſawu uſaizinajumu ſchodeen ſanehmu ofizialu paſinojumu, kuru luhdſu ſekretara kungu nolafit.

Sekretarš R. Jwanowš:

„Loti godatš Preſidenta kungš!

Iſpildot Juhſu uſaizinajumu, pagodinoš ſinot Jums, godatš Preſidenta kungš, fa man ir iſdeweeš faſtahdit miniſtru kabinetu ſekoſchā faſtahwā:

1) ahrleetu miniſtrš	C. Meierowizš,
2) eekſhleetu „	U. Bergš,
3) finanſu „	R. Burinſch,
4) teeſleetu „	R. Venuš,
5) apjardſibaš miniſtrš	C. Feldmanis,
6) tirdſneezibaš un ruhpneezibaš miniſtrš	Fr. Sommers,
7) ſatiffmeš miniſtrš	U. Kurſchinſkiš,
8) apgahdibaš „	U. Kalniniſch,
9) ſemfopibaš „	H. Zelminiſch,
10) iſglihtibaš „	doc. Plahkiš,
11) darba „	Fr. Poliniſch,
12) walſtiš kontroleerš	B. Minzš,
13) eekſhleetu miniſtra beedš ar balſſteeſibu kabinetā	J. Rindſulie.

Uimanaš, miniſtru preſidentš.“

Preſidentš J. Ščakſte: Rā wiſpahari parlamentariſkā walſti paraſtiš, weenā no nahkoſchām ſehdem miniſtru iabinetiš uſtaſheeeš ar ſawaš progra- maš un ſawa darba plana paſinojumu. Uzumirkli mehš ſcho paſinojumu nemam tikai ſinaſchanai.

Waj warbuht redakzijaš komiſija buhtu ſpehjiga mums ſinot par peh- dejeem liſumeem?

Referentš D. Waldmaniš: Redakzijaš komiſijaš uſdewumā man taš godš paſinot ſekoſchuš pahrlabojumuš, kuruš redakzijaš komiſija leef preekſchā pee liſumprojekta par Latwijāš-Wahzijaš pagaidu lihguma ratifiſze- ſchanu. Redakzijaš komiſija leef preekſchā ſekoſchu redakziju:

„Satwerſmeš Sapulze ratifiſze pagaidu lihgumu ſtarp Latwiju un Wahziju, kurſch eetilpſt apſpreeſchu protokolā ſtarp Latwijāš un Wahzijaš preekſchtaſhweem no 1920. gada 5. maija, atſiſhtot par wajadſigu ſaſtanot ſchi protokola latweeſchu un wahzu tekſtuš.“

Preſidentš J. Ščakſte: Gebildumu naw? Peenemtiš.

Referentš D. Waldmaniš: Tad pee liſumprojekta par Satwerſmeš Sapulzeš kahtibaš rulli p. 51. ir teizeeš: Satwerſmeš Sapulzeš lozekleem ir teeſiba u. t. t. Romiſija leef preekſchā wahrda „teeſiba“ weetā lift „teeſibaš“, jo „Satwerſmeš Sapulzeš lozekli“ domati daudſſſaitli.

§ 52. ir starp zitu sazits „siftaki noteikumi“. Romisija domā, ka noteikumi siftaki newar buht, war buht tīfai tuwaki noteikumi un tapeh3 wa'yrda „siftaki“ weetā leef preefshā list „tuwaki“. Wi33 teizeens tā tad skanetu fetofchi: „Tuwafus noteikumus par 51. pantā mineto teesibu ifleetofchanu isdod ministru kabinets, nosafot laifu, no fura schie noteikumi stahjas spehtā.“

Prezidents J. Eschakste: Gebildumu naw? Peenemts.

Referents D. Waldmanis: Lifumā par teefas spreedumu eewada formu nefahdu redatzijas pahrmainu naw.

Prezidents J. Eschakste: No minoritatem man pafinots, ka winas leef preefshā walsis nodewibas leetu komisija eewehleta Kluges weetā Magnusu. Gebildumu naw? Peenemts.

Gewehrojot to, ka schis sehdes deenas fahrtiba ir isfmelta, mums atleef scho fehdi slehgt. Nahfoscho fehdi pasinos presidijs, luhfojotees peh3 aptahfleem.

(Sohdi slehdf pulksten 6.55 m. wafarā).

I. šefijas 10. šehde 1920. gadā 16. juniā.

(Atklahta plkst. 6.25 pēc pusdeenas).

Satweršmes Sapulzes komisiju wispahrejais kahrtibas rullis (šeidzambas kahrtā peenemts diwoš lašjumos). — Ministru kabineta deklaracija.

Prezidents J. Šchakste: Satweršmes Sapulzes šehde atklahta.

Deenas kahrtiba buhš šefošča: 1) Satweršmes Sapulzes komisiju wispahrejais kahrtibas rullis, 2) kabineta deklaracija un 3) atbilde uf pehdejo interpelaziju.

Bes tam ir eenahziš no Elsas Zelmia luhgumrakšts pehž apšcheloschanas. Tas janodod juridiskai komisijai. Gebildumu naw? Peenemts.

Deenas kahrtibas pirmais punkts — Satweršmes Sapulzes komisiju wispahrejais kahrtibas rullis. Referents Samuels.

Referents W. Samuels: Organizācijas komisija, ispildidama usdewumu, kas winai uslikts no Satweršmes Sapulzes, t. i. fastahdit wispahrejo Satweršmes Sapulzes kahrtibas rulli, wispirms kehrās pee komisiju kahrtibas rulla projekta fastahdišchanas, jo wina bij tajos eeskatoš, ka galwenā Satweršmes Sapulzes darbiba schimbrišcham norišinas komisijās un tadehl, schai darbibai wjadsetu likt galweno tehnisko pamatu. Rā materialu projekta isstrahdaschānai organizācijas komisija wispirms isleetoja Sautas Padomes kahrtibas rulli, kursch ir peenemts un ir špehā preešč Satweršmes Sapulzes, protams, grofidama daschā šinā schoš noteikumus ari prinzipā, kur wina to eestatija par wjadzfigu. Tahlak isleetoja tā materialu toš projektus, kuri bija eesneegti no atšewišchām komisijām. Joprojam tika isleetots tā materials Kreewijas walstis domes instrukzijas un beidsot ari wahzu reichstaga kahrtibas rullis, kursch ir peenemts ari no wahzu nazionalās sapulzes. Protams, ka bes tam organizācijas komisija eeweda daschus jauninajumus un te mans usdewums buhtu wispirms aistradit uf scheem jauninajumeem. Es neapstahšchos pee šihlumeem, kuri ir wairat tehniskas dabas un kuri sapulzi masat waretu intereset.

Wispirms pirmā punktā juhš atradiseet aistradījumus, ka wispahrejais kahrtibas rullis ir faistofchš preešč wišām komisijām; bes tam katra komisija isstrahdā špezieli preešč fewis fewišchku kahrtibas rulli, šasinā ar winas mehrkeem un ihpatnibu. Mehš atradām par wjadzfigu, lai fastanotu atšewišchku komisiju kahrtibas rullus, uslikt par peenahkumu isprašit organizācijas komisijās atšinumu pirms atšewišchka kahrtibas rulla preeščā stahdišchanas Satweršmes Sapulzē. Kahrtibas rulla tahlakwirschana notiks tahdā tahrtā, ka organizācijas komisija isstrahdās wispahrejo Satweršmes Sapulzes kahrtibas rulli. Rād Satweršmes Sapulze peenems wispahrejo komisiju kahrtibas rulli un bes tam wehl atšewišchkas komisijās isstrahdās sawus špezielus kahrtibas rullus, pehž tam šchee komisiju kahrtibas rulli lihds ar Satweršmes Sapulzes kahrtibas rulli tiks apweenoti weenā galīgā projektā. Šchi kahrtiba ir isteikta 1. un 2. pantos.

Tahlakais jauninajums ir isteikts 3. pantā, ka titlab likuma eerosinajumi, kā arī likumprojektu iştirahdashana buhtu atlaujami atfewishchām komiſijam. Schis teefibas komiſijas waretu, protams, isleetot tikai ſaſtanā ar winu ſpezieleem mehrkeem. Schos jauninajumus mehš eewedām tadeht, ka eefſatijām, ka jauna likumprojekta nodoshana komiſijam tikai ar Satwerfmes Sapulzes atlauju buhtu leefa formalitate, jo komiſija jau pati par ſewi ir Satwerfmes Sapulzes ſaſtahwdala un ja winai uſtizeta noteifka projekta iştirahdashana, tad wina war ari uſ ſawu iniziatiwi tertees pee tahdeem projekteem, kaš ſtahw zeeſchā ſafarā ar winai jau nodoteem projekteem.

Tahlakais punkts ir, ka komiſijai eefneegtoš projektus waldiba newar nemt atpakaļ. Mehš eefſatijām par newajadſigu ſaſaukt ſewiſchās Satwerfmes Sapulzes ſehdes, peemehram, ſtarpſehſchu laiķā, lai Satwerfmes Sapulzes plenarſehde tikai nolemtu atteezigu likumprojektu, kaš buhtu jau komiſijas iştirahdashanā, atdot atpakaļ waldibai un wehletoš, lai ſcho teefibu peeſchirtu paſchai komiſijai. Tahlak mehš groſijām komiſijas ſworumu. Lihds ſchim teef praſita weena treſchā dala no wiſa komiſijas ſaſtahwa, lai ſehde buhtu pilnteeſiga. Mehš atſihſtam, ka taš ir neparaſts un nebuhtu peelaiſchams, kadeht peenehmām, ka wajadſiga wiſmaſ puſe no komiſijas lozeklu ſkaita, lai ſapulze ſkaititoš par pilnteeſigu. Protams, ka maſakāš komiſijās, kuraš ſaſtahw no 4 lihds 5 lozekleem, nedrihſt buht maſak par 3. Taš ari ir iſteikts.

Tad mehš uſnehmām noteikumumu par ſehſchu apmeleſchanu ar ſankziju, ka tee kaš ſehdes neapmeklē, ſaudē atalgojumu. Tā tad ſewiſchās ſods neteef uſliktš, bet lozekliš, kaš apmeklē tikai ſehdes ſahtumu un beigās — puſſehdi, taš dabū tikai puſi no atalgojuma. Lai ſchai ſinā eewestu kontroli, tad beſ lihdsſchinejeem noteikumeem, ka japeeraſtas ſehdes ſahtumā, peelikām, ka japeeraſtas ari ſehdi atſtahjot. Taš ſewiſchē leelā komiſijā ir no ſwara, jo zitadi noteef eefchana turp un atpakaļ un ſekretaram ir gruhti iſſinat, kurſch ir palizis wiſu laiku ſehdē. Wehl kontroli atſinām par wajadſigu, lai muhſu darbs komiſijās etu raſchigaki uſ preeſchu, uſnemot tahdu noteikumumu, ka ja komiſijas lozekliš, beſ legala eemeſla un nepaſinodams preſidijam, iſpaleef 3 ſehdes no weetas, tad par tahdu lozekla neeeraſchanoš teef ſinotš wina frazjijai. Taš iſteikts 11. punktā.

17. punktā uſnemts komiſiju informazijas un darba raſchiguma labā noteikumus, ka komiſijas war teefchi peepraſit winām wajadſigās ſinaš no reſoreem un teem padotām eeſtahdem. Gan ſahtumā bij eebildumi no daſcheem lozekleem, ka wajadſetu wiſpirmš greeſtees pee reſoru paſriſinatajeem-paſr-waldneekeem, bet galu galā weenojameeš, ka ta buhtu leefa birokratiska formalitate, no kuraš leetas labā wajaga atteiktees. Beſ tam tifa aiſrahditiš, ka taniš gadijumos, kur komiſijas ſinaš eewahz teefchi no reſoreem un to eeſtahdem, ſcho reſoru paſriſinataji waretu uſlikt ſawām eeſtahdem par pee-nahtumumu ſinot wineem, t. i. reſoru paſriſinatajeem.

Tahlak tahds, warbuht, ſihſaks papildinajums, kurſch tomehr ari japeemin, ir, ka turpmaļ atteezibā uſ projekteem, kaš teef ſtahditi preeſchā Satwerfmes Sapulzes apſtiprinaſchanai, komiſija naw warejuſi weenotees par ſcho projektu, ir jaezel newiſ weens reſerentš, bet ari koſerentš, no majo-ritates un minoritates, lai katrs projekts tiktu pareiſi apgaiſmotš no ſinama weedofka.

21. punktà ir kahds sīhtaks noteikums, kūršč, warbuht, dascham labam israhdišes leefs, bet kūršč tomehr ir wajadšigs, kà to lihdsšchinejā prakse ir rahdijū. Ja kahds projekts agrak tita nodots diwām komišijam, tad weenmehr bija pahrpratumī, kurai komišijai ir wišpirms jākeras pee šchi projekta isstrahdaschanas. Neweena negribeja ķertees pee wina kļah; tadehl peenemts nofazijums, ka par wifeem projekteem, kas teef nodoti wairakām komišijam zaurkatiščanai, jāleml pašai Satweršmes Sapulzei, kura komišija pirmā lai šahktu projektū zaurkatiščit.

Tad ir noteikums, kà janotur kopejas šehdes un kahdas ir balsš teesibās šcho saweenoto komišiju lozekleem, jo ari šchai sinā prakšē ir israhdišes, ka atteezigu noteikumu truhkums rada nešaidribas.

Tahlak mehš atsinām, ka wajadšigs šastanot apakščkomišiju darbibu ar komišiju darbibu, kà tas ir atteezibā uš komišiju un Satweršmes Sapulzes plenaršehšču darbibu. Atsinām, ka ir wajadšiga sinama kontrole no komišijas pušes atteezibā uš apakščkomišijam. Ja ari wajadšigs, ka pirmš komišijas apšpreešč apakščkomišijas projektū, pehdejo noraksti tiktū išdaliti komišijas lozekļu starpā, lai nenotiktū weltiga laika nowilzinaščana. tad pehž jau kahdā komišijā pastahwoščhās kahrtibas atsinām par wajadšigu, lai katra komišija un apakščkomišija westu šawu leetu, eesahktū šikumprojektū šarakstū un atšihmetū, kahdā kahrtibā wišč wiršits tahlak. Šchee israksti šahdami preeščhā: apakščkomišiju israksti — komišijam un komišijas israksti — Satweršmes Sapulzes sekretaram; tā katrs Satweršmes Sapulzes lozeklis no atteeziga preeščšehdeja waj Satweršmes Sapulzes sekretara waretu dabuht wajadšigās šinas, kahdā tempā un kahdā kahrtibā šikumprojekts teef wiršits tahlak. Tā tad juhs redseet, ka atteezibā uš komišijam ir išwesti diwi prinzipi: pirmais — leetas pasteidšinat un išdarit šinamu kontroli informeschanas noluhkā. Projektā ir paredžets, ka tas, kas komišijas šehdes neapmekletu, dabutu wišmas materieli zeest.

Tahdas, apmehram, buhtu šchi projekta pamata linijas. Par atšewiščkeem panteem jāšaka, ka wini ir apšinigi pahrbauditi, bet kluhdiščhanās naw neešpehjama. Pehdejā brihdi komišijā ir eenahkufšchi daschi eebildumi; komišija naw wehl paguwuši toš išspreešt. Bet šakana ar komišijas špreedumeem un motiweem waresču dot atteezigas atbildes, ja šinamee eebildumi tiktū ari šche Satweršmes Sapulzē preeščhā zelti.

Atteezibā uš pašcha šikumprojekta tahlakwiršičhanu organizazijas komišija luhds to išspreešt šeidšamibas kahrtibā.

Prešidents J. Šchakste: Komišija leef preeščhā išspreešt šcho šikumprojektū šeidšamibas kahrtā. Neweens pee wahrda nepeeteizas? Es liščhu šeidšamibu uš balsošchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchi šikumprojekta apškatiščhanu šeidšamibas kahrtā. Luhdsu peešštees. Es luhgtu tagad pazeltees toš, kas ir pret šeidšamibu. Naw. Es luhgtu pazeltees toš, kas atturas no balsošchanas. Naw. Tā tad šeidšamiba weenbalšigi peenemta.

Teef atklahtas wišpahrejas debates. Tā kà neweens pee wahrda nepeeteizas, tad es liščhu uš balsošchanu pahreju uš pantu lašičhanu. Es luhgščhu pazeltees, kas atturas no balsošchanas. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret pahreju uš pantu lašičhanu. Naw. Tā tad pahreja uš pantu lašičhanu weenbalšigi peenemta. Waj šapulze wehlaš, ka panti tiktū nolastiti? („Ja!“).

Sekretars R. Jwanowš: „Satwerfmes Sapulzes wispahrejais lahtibas rullis.“

Presidentš J. Tšhaste: Gebildumu naw? Peenemts. 1. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Wispahrejais lahtibas rullis ir saistošs preešch wišam Satwerfmes Sapulzes komišjam. Bej tam katra komišja isstrahda sawu atšewišku lahtibas rulli, turā ta a) atšimē sawus usdewumus un mehrkus un b) ižel sawas darbības ihpašības un sawas šewišklās wajabības. Par atšewiškā lahtibas rulla projektu organizācijas komišja nodod sawu atšinumu.“

Presidentš J. Tšhaste: Pee wahrda neweens nepeeteizas? Peenemts. 2. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ja lahda komišja atšihst, ka winas atšewišklais lahtibas rullis naw šaštanojams ar wispahrejo lahtibas rulli, tad ta war greestees pee Satwerfmes Sapulzes ar preešchlikumu grošit waj papildinat wispahrejo lahtibas rulli atteezibā uš sinamo komišju. Par šcho preešchlikumu organizācijas komišja dod sawu atšinumu.“

Presidentš J. Tšhaste: Gebildumu naw? Peenemts. 3. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komišjas štata zauri preešchlikumus, likumprojektus un eesneegumus uš Satwerfmes Sapulzes lehmuma pamata, waj uš pašchu iniziativi isstrahdata likuma eerošinajumus un projektus un noteikumus, kuri šahw šakarā ar winu mehrteem.“

Presidentš J. Tšhaste. Wahrds peeder Paulukam:

R. Pauluks (šemneeku šaweeniba): Šhis pants aptwer 2 teesibas. Birmā dala dod komišjai teesibu apšpreešt likumu eerošinajumus un likumprojektus, kuri winai usdoti no Satwerfmes Sapulzes. Otrā dala dod komišjai teesibu pašchai isstrahdat likumu eerošinajumus un likumprojektus. Man rahdas, ka ir leeki komišjai dot teesibu ar winas pašchas iniziativi isstrahdat likumprojektus. Peeteek, ka winai ir teesiba isstrahdat likumu eerošinajumus un šchos eerošinajumus zelt Satwerfmes Sapulzei preeščā. Ja Satwerfmes Sapulze atšihst eerošinajumu par nepeezeeschamu, tad ta usdod likumprojekta tahlaku isstrahdašchanu pašchai komišjai waj waldbai. Bet ja mehs atšahšim komišjai teesibu isstrahdat likumprojektus bej waldbas un Satwerfmes Sapulzes šinas, tad tas war issaukt šinamus šarešgijumus un newehlamas parahdibas. Warbuht, ka Satwerfmes Sapulze nemas newehlas šahdu projektu, waj ari waldbai ir ar meeru šahdu likumprojektu isstrahdat. Lai šchos šarešgijumus nowehrstu, tad komišjai war dot tīfai teesibu isstrahdat ar sawu iniziativi weenigi likuma eerošinajumus un zelt tos Satwerfmes Sapulzei preeščā. Tapeh3 es leeku preeščā štrihpot wahrds: „un projektus“.

Presidentš J. Tšhaste: Wahrds peeder Štufeneekam.

M. Štufeneeks (šozialdemokrats): Es tomehr domaju, ka šhis pahrlabojums nebuhtu peenemams tapeh3, ka mušfu komišju prakšē jau agrak bija lahda lahtiba, ka katra weena komišja wareja isstrahdat likuma projektus. Preešchlikums, kuru Pauluka lungs leek preeščā, nenoweršch launumus, kas zaur to waretu zeltees, proti: ne Satwerfmes Sapulzei, ne ari waldbai naw eespejšams kontrolet un pahršinat, lahdi likumi teek isstrahdati Satwerfmes Sapulzē. Ari katrai atšewišklai grupai bij teesibas isstrahdat likumprojektus un ar šinamu štaitu parakštu naht ar teem preeščā Satwerfmes Sapulzei. Šapat ari wehl wairak, ja šinama komišja,

fas fastahdas no wairaku partiju preekschstahweem, war isstrahdat likumprojektus, tad likumprojektis buhs isaudsis no wisam Satwerfmes Sapulze representetam grupam. Talab, man leefas, buhtu jaruhpejas par to, lai komisiju darbiba netiktu eerobeschota, jo to darbiba ir pamats wisai Satwerfmes Sapulzes darbibai. Uis schahdeem eemesleem schis preekschlikums nebuhtu peenemams.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Neweens wairaf pee wahrda naw pee-teezes. Es doschu pehdejo wahrdu referentam.

Referentis W. S a m u e l s: Ja kahda komisija usnemas isstrahdat likumprojektu, kura isstrahdashana winai naw uslikta, tad ta usnemas leeku nastu un, protams, par to ir atbildiga. Wina kerfees pee ta, ja tas ir steidsams un 2) ja wina buhs pahrlaezinata, ka likumprojektis tiks peenemts. Ubos gadijumos winai jadod ta teesiba, kuru Pauluka kungs winai grib leegt. No otras puses pareisi aistrahdija Skujeneeka kungs, ka teesibu, kuru mehš dodam 10 Satwerfmes Sapulzes lozlekem — eefneegt gatawo likumprojektu, nedrihktam leegt Satwerfmes Sapulzes komisijam, kurās, neatfarrigi no wina lozleku skaita, atspogulojas wiskas Satwerfmes Sapulzes frakcijas.

Presidentis J. S f c h a k s t e: Ir eefneegts pahrlabojums, kursch skan tā:

„Leeku preekschā strihpot wahrduš „un projektus“.

Es liskhu to us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par to, ka strihpo. Uzimredstot masafums. Kas ir pret, luhdsu pazeltees. Uzimredstot wairakums. Tā tad schis pahrlabojums ir atraidits. Es liskhu tagad us balsoschanu wisu pantu tahdā weidā, kā winsch bija. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho pantu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? 3. Trijeem atturotees, schis pants peenemts. 4. pants.

Sekretaris R. J w a n o w s:

„Waldibas eefneegts projektus un preekschlikumus ta newar nemt atpafal bes komisijas un Satwerfmes Sapulzes peekrischanas. Ja komisija atihst, ka waldibas eefneegtais projektus waj preekschlikums pahrsrahdejams, tad wina war to atdot waldibai atpafal.“

Presidentis J. S f c h a k s t e: Wahrds peeder Bergam.

U. B e r g s (bepartejislo grupa): 4. pants nosafa, ka waldiba eefneegtos projektus un preekschlikumus newar nemt atpafal bes komisijas un Satwerfmes Sapulzes peekrischanas. Referentis schi panta wajadsibu motiweja ar to, ka komisijai jadod eespehja atdot atpafal projektus bes Satwerfmes Sapulzes sehdes, ja waldibai rastos wajadsiba tos nemt atpafal, bet pateesiba tatschu pantā isnahk gluschi otradi: isnahk ta newar nemt atpafal bes Satwerfmes Sapulzes peekrischanas. Bes tam pirmats teikums pantā runā pretim otram pantam un, turotees pee pirmā, Satwerfmes Sapulze taisni ir jaapgruhtina, ja waldiba grib kahdu projektu nemt atpafal. Dsihwei groso-tees, war nahk preekschā, ka waldibai projekti ir janem atpafal. Mehš newaram prasit, lai Satwerfmes Sapulze katru reisi isschirtu famehrā til skhu jautajumu. Ari tas, ka komisijai buhtu teesiba atdot projektus atpafal bes Satwerfmes Sapulzes sinas, naw peenemams. Sedomajatees tahdu stahwolkli, ka komisijai ir eefneegts kahds projektus, kuru waldiba grib nemt atpafal. Bet war gaditees, ka komisija nefunkzione un tamdehl projektu newar dabut. War ari gaditees, ka pa Satwerfmes Sapulzes flehgshanas laiku

waldibai wjadsetu isdot kahdu loti steidsigu likumu, bet winai us to nebuhtu teefibas, ja kahds projekts jau atrodas komisija. Man leekas, ka 4. pantam ari naw nekahdas nosihmes. Waldibai gluschi drofchi war atkaut nemt atpafal kahdu projektu, jo no ta nekahds launums newar zeltees. Sewischki neehrts schis pants isnahktu wehl tapehz, ka winsch sinama mehrâ grofa to, kas bij agrakâ kahrtibas rulla 17. pantâ. Tas nosafa, ka waldiba newar nemt atpafal tikai tos projektus, kuru komisija ir jau apspreedusi, ko es ari saprotu. Ja komisija buhtu apspreedusi kahdu likumprojektu un to ari isstrahdajusi un ja tad waldiba winu nem atpafal, tad tas nosihmetu komisijas darba isnihzinashanu. Tapehz tagadējais formulejums sinama mehrâ dibi-nats, bet to nekahdâ sinâ newar atstahd tahdu, kahds tas tagad ir projektâ. Rezumejot wisu teikto, es liktu preefshâ 4. pantu kâ newajadsigu pilnigi strihpot.

Presidentis J. Šchafste: Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales semneku partija): Apspreeschot scho pantu, muhsu frazija atfina, ka winsch waretu palikt, bet ne gluschi tahds, kâ sche eewests. Panta beigās nosafa, ka komisijai ir teefiba projektus nodot waldibai atpafal, bet eewehrojot to, ka ir paredsams, ka komisijas paschas, bes Satwerfmes Sapulzes presidija starpneezibas šaraktisees ar atteezigeem reforeem un patstahwigi wedis darbibu, isnahktu, ka weens kautkahds projekts pasuhd un naw sinams, kur winsch palizees. Lai tahdâ stahwofli neeetiftu, no muhsu puses buhtu preefshlitums, ka pehz wahrdina „tad“ eeweeetot: „zaur Sa-twerfmes Sapulzes presidiju“. Wahrds „ta“ buhtu pirmâ teikumâ jastrihpo. Tad pants štanetu šeloschi:

„Waldibas eesneegtus projektus un preefshlitumus newar nemt atpafal bes komisijas un Satwerfmes Sapulzes preefshchanas. Ja komisija atfihst, ka waldibas eesneegtais projekts waj preefshlitums pahrstrahdajams, tad zaur Satwerfmes Sapulzes presidiju wina war atdot to waldibai atpafal.“

Presidentis J. Šchafste: Wahrds peeder Nonahzam (D. Nonahzs no weetas: „Atfakos!“). Atfakas. Neweens pee wahrda nepeeteizas? Es doschu pehdejo wahrdu referentam.

Referents W. Samuels: Alifrahdijums, ka schai pantâ buhtu pret-runa, pehz maneeem eeskateem ir nepamatots, jo pirmâ dala ir jafafkano ar oturu, nedrihst buht pretrunas un mehš, komisija, pretrunas negribejam isteikt. Mehš domajam, ka waldiba projektus, kuru ta eefneegusi, nedrihst nemt atpafal bes komisijas un Satwerfmes Sapulzes sinas. Mehš, otrfahrt, negribejam leegt komisijai teefibu atdot projektus atpafal pahrlabofshanaî un tapehz usnehmam schi panta oturu dalu. Mehš newarejam eedomatees tahdas atteezibas, kahdas tehlo Berga kungs, kur starpfesiju laika, kad nebuhschot Satwerfmes Sapulzes un komisiju sehdes, tad waldiba nesinaschot, kâ dabut minetos projektus atpafal, lai waretu isdot likumus. Atteeziba us scho argumentu mehš domajam, ka waldiba turpmat pa Satwerfmes Sapulzes pastahwefshanas laiku nedabūs isdot nekahdus likumus. Mehš eestatam tahdu likumu isdoschanu bes likumdewejas eestahdes sinas par nepeelaischamu un schis nezeefshamais launums, kursch lihds schim pastahweja, mums jabeids. Turpmat, kamehr Satwerfmes Sapulze sawu darbibu nebuhs galigi beigusi, tikai wina isdos wisu likumus.

No otras puses ir paredseta, lai gan tas schini projektâ naw usnems, likumdoshanas delegazijas radishana. Atteezigs projekts ir jau realisets

Igaunijā un šīs Igaunijas projekts ir izdalīts Satvermes Sapulzes lozēkleem. Šī delegācija ņemēšos starpbrihšos, ja tahdi buhš, likumdošanas funkcijās. Tā tad warbuhtiba, ka waldibai buhtu japuhlas ar likumdošanu, atkriht. Raš atteežas uš Seila jaunfundsēs ašrahdijumlah, tad prinzipā newaretu neka eebilft, bet eš domaju, ka tas peemetinajums buhtu leekš tamdehl, ka wišf eenahkufchee rakfti, tā tad ari wišf likumprojekti, kaš nahf no waldibaš, ees zaur wišpahrejo kanzeleju. Tahda registrazija jau paredseta. Atteezigeē panti par kanzeleju wehl naw peenemi; tee ir tif fihi noteikumi, kaš komiſiju kahrtibaš rulli nebuhtu jaeweeto, bet starpfrakziju biroja weenoſhanāš par ſchahdu kahrtibu jau ir notikufi. Ja wišf likumprojekti tiktu registreti, tad peemetinajuma wajadſiba, ko te leef preekſchā latgaleeſchu frakzija, ari atkriht.

Preſidents J. Tſchakſte: Gefneegti diwi preekſchlikumi. Weenš ſkan tā:

„Leeku preekſchā 4. pantu ſtrihpot.“

Otriš ſkan:

„Strihpot wahrdu „ta“ un pehž wahrda „tad“ eewetot wahrduš „zaur Satvermes Sapulzes preſidiju.“

Eš liſſchu uš balfoſchanu wiſpirms preekſchlikumu ſtrihpot 4. pantu. Luhdſu pazeltees toš, kaš ir par to, ka 4. pantu ſtrihpo. Luhdſu pazeltees toš, kaš ir pret ſcho preekſchlikumu. Uzimredſot wairakums. Luhdſu peeſehſteeš. Ar balſu wairakumu preekſchlikums a t r a i d i t š. Tad otrš preekſchlikums ir: „Strihpot wahrdu „ta“ un pehž wahrda „tad“ eewetot wahrduš „zaur Satvermes Sapulzes preſidiju.“ Eš luhdſu pazeltees toš, kaš ir par ſcho preekſchlikumu. Eš luhgtu ſkaitit. Luhdſu palift ſtahwot, jo notiš ſkaitiſchana. 67. Luhdſu pazeltees, kaš ir pret ſcho preekſchlikumu. 59. Luhdſu pazeltees toš, kaš atturas no balfoſchanāš. 1. Pahlabojuš peenemtiš ar 67 balſim pret 59, weenai atturoteeš. Eš tagad liſſchu uš balfoſchanu pahlaboto 4. pantu wiſa wiſumā un luhdſu pazeltees, kaš ir pret ſchi panta peenemſchanu. Naw. Raš atturas no balfoſchanāš? Naw. Tā tad 4. pants pahlabotā weidā weenbalſigi peenemtiš. 5. pants.

ſekretarš R. Jwanowš:

„Komiſija eewehl no ſawa widuš preekſchfehdetaju un ſekretaru, pehž wajadſibaš ari to beedruš. Par iſdaritām wehleſchanam jaſino Satvermes Sapulzes preſidijam.“

Preſidents J. Tſchakſte: Gebildumu naw? Peenemtiš. 6. pants.

ſekretarš R. Jwanowš:

„Neweens Satvermes Sapulzes loželliš newar buht weenā un tai paſchā laiſā par preekſchfehdetaju wairakāš komiſijāš.“

Preekſchfehdetajš J. Tſchakſte: Neweens pee wahrda nepeteizaš. Peenemtiš. 7. pants.

ſekretarš R. Jwanowš:

„Komiſijaš ſehdeš noteiz un ſaſauž winaš preekſchfehdetajš. Jaundibinatāš komiſijaš pirmo ſehdi noteiz un ſaſauž Satvermes Sapulzes ſekretarš.“

Preſidents J. Tſchakſte: Wahrđš peeder ſkujeneekam.

M. ſkujeneekš (ſozialdemokratiš): Eš leeku preekſchā lift wahrda „preekſchfehdetajš“ weetā „preſidijš“. Taš ir plaſchakš jehdſeeš, tapehž ka faktiſti preekſchfehdetajš ir taš, kaš noteiz ſehdeš ſaſauſchanu. Leefot wahrda „preekſchfehdetajš“ weetā „preſidijš“, waretu iſfleht tahdaš warbuhtibaš, ka

komisijas sehde newar tikt sasautta preekschsehdetaja slimibas, waj zita kahda starpgadijuma dehl.

Presidentis J. Tschafste: Neweens pee wahrda wairaf nepeeteizas, es luhgtu referenta atsaufsmi.

Referents W. Samuels: Man schkeet, ka te newaretu buht nekahdu eebildumu.

Presidentis J. Tschafste: Es likschu tagad nobalsot scho preekschlikumu, ka wahrda „preekschsehdetajs“ weeta likt „presidijs“. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par scho pahrlabojumu. Kas ir pret pahrlabojumu? Naw. Kas atturas? Naw. Ta tad schis pahrlabojums weenbalsigi peenemtš. Tagad es likschu us balsoschanu wifu 7. pantu ar isdarito pahrlabojumu un luhdsu pazeltees toš, kas buhtu pret schi panta peenemschanu. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Naw. Ta tad pants pahrlabota weida weenbalsigi peenemtš. 8. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komisijas sehdes ir atlahtas, bet us Satwerfmes Sapulzes waj paschas komisijas lehmuma pamata war buht ari slehtas.“

Presidentis J. Tschafste: Pee wahrda neweens nepeeteizas. Peenemtš 9. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komisijas sehdes ir pilnteešigas, ja tanis peedalas wismaf puše no winas lozeklu skaita, bet ne mafak, ka 3 personas. Bes tam ir wajadsiga preekschsehdetaja waj wina beedra klastbuhtne.“

Peesihme: Komisijas lozekleem sehde jaerodas noteikta laika un japaleek lihds sehdes beigam. Lozekli, kuri eerodas pehz sehdes atklahschanas waj aiseet no sehdes pirms winas beigam bes preekschsehdetaja sinas, janem tikai puši no atalgojuma par sehdi.“

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Seila jaunfundsei.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Pee 9. panta no muhsu frakzijas ir tahds preekschlikums: Pirmā teikuma beigās wispirms strihpot wahrduš „ne mafak, ka trihs personas“, jo pee mums ir daschas komisijas, kuras fastahw tikai no trim lozekleem, ka, peemehram, bibliotekas komisija, un tajās pee katras sehdes preeksch jautajumu isschkirshanas pehz komisijas teksta wajadsiga wifu lozeklu klastbuhtne. Man schkeet, ka peetiktu ar 2 komisijas lozekleem. Tad otra teikumā wahrdu „bes tam ir wajadsiga preekschsehdetaja waj wina beedra klastbuhtne“ weeta jaleek „un to starpā preekschsehdetaja waj wina beedrs“. Ar to buhtu aisrahdits, ka pee jautajumu apspreešanas ir wajadsiga puše komisijas lozeklu, bet ne wairaf ka puše, ka tas isnahf pehz otra teikuma. Lai pirmais teikums buhtu sasklanots ar otro, tad schis pahrlabojums ir japeenem. Wifs pants tad skanetu:

„Komisijas sehdes ir pilnteešigas, ja tanis peedalas wismaf puše no winas lozeklu skaita un to starpā preekschsehdetajs waj wina beedrs.“

Peesihme: Komisijas lozekleem sehde jaerodas noteikta laika un japaleek lihds sehdes beigam. Lozekli, kuri eerodas pehz sehdes atklahschanas waj aiseet no sehdes pirms winas beigam bes preekschsehdetaja sinas, janem tikai puši no atalgojuma par sehdi.“

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Nonahzam.

O. Nonahzš (semneeku faweeniba): Interpelaziju komisijas un ari sawas frakzijas wahrda man buhtu jaisfakas pret to, ka komisijas lozekli, kuri, warbuht, nekahrtigi apmekletu sehdes, waj nu neerasdamees laika, waj ari aiseedami pirms sehdes beigam, ka schee lozekli tiktu soditi ar atalgojuma

šamasinaschanu us puši; jaisfakas pretim taisni tamdehl, ka tahds materialas dabas šods nefasneeds sawu mehrki. Komisijas lozekli ir beechi nodarbinatt wairakās komisijās un, warbuht, taisni steigdamees no weenas komisijas sehdes us otru, pahris minutes nokawē. No otras pušes, warbuht, komisija ir atsewischki lozekli, kuri kahrtigi sehseh no šahfuma lihds beigam, un tomehr naw tik intensiwi šawā darbībā, kā pirmminetee. Tā tad tas naw isschirošchais moments preesch tam, lai atwilktu atalgojumu sinama laika ispirkschanai. Otrkahrt, man jaisfakas ari pret to stingro registreschanas kahrtibu, par kuru runā 10. pants: „Wišl flahtesofshee lozekli parastās sehdes šahfumā un beigās“. Tas apstahklis loti šareschgitu sekretara darbibu: winam buhtu ja-greesch wiša usmaniba us to, par zif minutem kahds eerodās wehlah un kas aiseet pirms sehdes beigam un par zif minutem. Tas katrā sinā sawu mehrki nefasneegtu un tamdehl tas buhtu jaatmet. Bet materialas dabas šodu weetā jaleeto moraliskas dabas lihdselki; par teem ir runa 11. pantā. 9. panta peesihme un 10. pants ir jastrihpo. Toteesu 11. pantu mehš waretu papildinat tahdā kohrtā, ka par teem lozekleem, kas nenahst us komi-sijas sehdi, kas trihs reises us sehdem neeerodās, pašino atteezīgām šrafzijam, lai tās delegē zitus. Še buhtu peeweenojami ari wehl tee, kas neinterešejās par komisiju darbibu, kuri komisiju sehdes ar aktiwi darbibu nepeedalas un kas isturas pret tās darbibu pašwi. Mans preeschlikums iseet us to — strihpot 9. panta pehdejo dalu par atalgojuma šamasinaschanu un šhini pašchā gadījumā, šafarā ar to, eš eefneedsu preeschlikumu 10. pantu strihpot, tapehž ka 11. pants buhtu papildinams ar wahrdeem „wišl, kas neinterešejās par komisijas darbibu“.

Presidentis J. Šchakste: Šefneegti ir diwi preeschlikumi. Weens škan:

„Strihpot wahrduš „ne masak, ka trihs personas“ un teikuma weetā: „bes tam ir wajadšiga preeschsehdejata waj wina beedra flahstbuhtne“ likt: „un to šarpā preeschsehdejataš waj wina beedrs“.“

Otrs preeschlikums:

„Š 9. peesihmē strihpojams pehdejais teikums par atalgojuma šamasinaschanu.“

Eš luhgšchu referentu isteittees par šcheem preeschlikumeem.

Referents W. Samuels: Kas atteezas us pirmo preeschlikumu, tad tas ir motiwets ar to, ka bibliotekas komisijas šastahws ir loti masš — 3 lozekli un wajadsetu peelaist sehdi ari ar masaku šastahwu. Ja mehš to daritu, tad mehš grehktu pret diweem pamata litumeem. Weens ir, ka isnehmumu dehl newar grošit wišpahrigu litumu (regulu) un ja bibliotekas komisijai ir šewiškšs šahwollis šastahwa sinā un zitās atteezibās, tad wina war rihtotees, pehž šche nupat peenemtā kahrtibas rulla pirmā un otrā panta un pehž šawām ihpatnejām wajadsibam likt preeschchā atlaut winai ari šanahst kopā zitādā šastahwā. Otrs prinzijs, kas buhtu pahrfahpts, ir: koleģialās eestahdes katra šapulze teef usštatita par pilnteesigu, ja wišmas trihs lozekli flahst. Ja bibliotekas komisija nahktu ar tahdu atsewischku preeschlikumu, tad organifazijas komisija winu atraiditu un atraiditu ais ta prinziņa, kas ir pahrrunā ešofcham pantam muhšu redatziņa par pamatu. Tahda šapulze, kur šanahst diwi lozekli, šewar tikt usštatita par pilnteesigu un winu lehmmumu wajaga wehlah likt trescham lozeklim preeschchā. Ar tahdu pat logiku waretu atlaut šapulzetees ne tikai 2, bet pat weenam pašcham un weenam pašcham ari isšpreest. Bet ta buhtu šabeedriško prinziņu pahrfahpschana.

Ras sihmejas us semneeffaweenibas preefchlikumu, tad man ņķēet, ka tur preefchrunatais isgahja no nepareisa weedokla, ka te buhtu usleekams ņods. Muhfu prinzijs ir tas, ka katrs komiņijas lozeklis dabu ne noteiktu mehneņĶa algu, bet atalgojumu par peedalifĶanos ņehdē. Ja winsĶ ņehdē naw peedalijeēs, tad winsĶ atalgojumu newar dabut. Ta buhtu ta logiņķā ņefa. Tika aifrahdiis, ka war buht gadijumi, kur weens apmeklē tika dalu no ņehdes, kamehr ziti noņehņĶ lihdi beigam un tomehr pirmais warot pastrahdat daudņ wairaf. Ta ir hipoteņe, kura naw attaiņnota. Newar teikt, ka mehņ wiņi neņĶaitameēs weenlihdņigi, ķā ņawu ņpehju tā uņdewumu iņpildifĶanas ņinā. Mums wajadņetu apņwehrt wiņu darbus weenadi. Ka tatsĶu ņinama iņņĶiriba ir, tas ņaprotams, bet ta iņņĶiriba newar buht par pamatu ņahda nebuht wiņpahriga prinziĶa groņifĶanai. Ras atteezās us aifrahdiĶumu, ka puņatalgojuma ņtrihpoņĶana nebuhtu weetā, jaatbild, ka kontroleņ no ņekretariata naw neņahdas. Tikai ņehdes ņahkumā un beigās iņdala lapinas, kur war paraņņiteēs tee, ņas peedalas ņehdē. Ja war ņawu wahrdu uņraņņit ņehdes ņahkumā, ķā tas tagad paraņņs, tad wahrdu paraņņit ņehdes beigās nebuhtu ņewiņĶi gruhti, ķā ta eņ uņturetu ņpehķā komiņijas preefchlikumu.

Presidentis J. ņĶaņste: Warbuht ka referents dotu atņauņmi par otro preefchlikumu?

Referents W. Samuels: Tee ir redakzioneli pahrgroņijumi, pret kureem komiņijai nebuhtu eebildumu.

Presidentis J. ņĶaņste: Eņ liņĶu us balsoņĶanu preefchlikumu, kuru eefneedsa Satwerfmes Sapulzei Seila jaunkundņe. Eņ atlaufĶos to dalit us diwām dalam. Waj paņĶai eefneedsjai nebuhtu neņas pretim, ķā to dala? (W. Seil: „Ne!“.) Jr preefchlikums ņtrihpot wahrduņ: „ne maņaf, ķā trihs perņonas“. Eņ luhņĶu pazelteeņ toņ, ķas ir par to, ka ņtrihpotu ņĶos wahrduņ. Eņ luhdsu pazelteeņ toņ, ņas buhtu pret ņĶahdu preefchlikumu. Uzim redņot wairakums. Tā tad ņĶis pirmais preefchlikums ir atraidits. Ta preefchlikuma otrs teikums: „beņ tam ir wajadņiĶs preefĶehdetaja waj wina beedra ņahtbuhtne“ weetā liņt: „un to ņtarpā preefĶehdetajņ waj wina beedrs“. Luhdsu pazelteeņ toņ, ķas ir pret ņĶo otro redakzionelo pahrgroņijumu. Naw. Eņ luhdsu pazelteeņ toņ, ķas atturas no balsoņĶanas. Uri naw. Tā tad ņĶis otrs redakzionelais preefchlikums weenbalsigi peenemts. NaņņoņĶais pahrgroņijums, to eefneedsa Satwerfmes Sapulzes lozeklis Nonahzņ, ir:

„9. parā ņtrihpot pehdejo teikumumu, tas buhtu wahrduņ: „Lozekli, kuri eerodas pehĶ ņehdes atņaņĶanas, waj aiņeet no ņehdes pirms winas beigam beņ preefĶehdetaja ņinas, ņanem tikai no atalgojuma par ņehdi.“

Eņ luhdsu tagad pazelteeņ toņ, ķas ir par ņĶo pahrlabojumu. Luhdsu ņaņĶaitit. 59. Tagad eņ luhdsu pazelteeņ toņ, ķas ir pret ņĶo pahrlabojumu. 41. Eņ luhdsu pazelteeņ toņ, ķas ir atturejuņĶees no balsoņĶanas. 22. Par ņĶo preefchlikumu ir nodotas 59 balsis, pretim 41, atturejuņĶees 22. Tā tad pretim un atturejuņĶees kopā ir 63, par 59. ņĶis preefchlikums ir atraidits. Eņ liņĶu us balsoņĶanu wiņu 9. pantu pahrlabotā weidā un luhdsu pazelteeņ toņ, ķas buhtu pret wina peenemņĶanu. Naw. Ras atturejuņĶees no balsoņĶanas? Naw. 9. pants pahrlabotā weidā weenbalsigi peenemts. 10. pants.

ņekretars R. Jwanowņ:

„Wiņi ņahtņeņoņĶee lozekli paraņņas ņehdes ņahkumā un beigās.“

Prezidents J. Ščakste: Es luhgtu Satversmes Sapulzes lozekli Nonahza kungu, kurš man ir eesneedsis papildinajumu, isteiktees waj winsch to ustura spēhā. (O. Nonahzs no weetas: „Usturu!“). Preekschlifums bija par 10. panta strihpochanu. Es luhgtu referenta atšauksmi.

Referents W. Samuels: Tā tā strihpochums bija paredsets tif tahdā gadījumā, ja buhtu peenemts pahrlabojums pee 9. panta, tad logifsti winsch atfriht.

Prezidents J. Ščakste: Es luhdsu pazeltees tos, kas buhtu par pahrlabojumu, kuru eesneedsa Nonahzs. 37. Es luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahrlabojumu. 38. Par šcho pahrlabojumu ir isteifuschees 37, pret — 38, pahrejee ir atturejuschees, tā tad winsch atfriht. Es likschu uf balsfochanu 10. pantu. Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret winu. Naw. Kas atturejuschees no balsfochanas? Naw. Tā tad 10. pants peenemts. 11. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Ja tahds komiſijas lozeklis islaidis bej eewehrojama eemesla waj nepasinojis presidijam trihs fēhdes no weetas, tad presidijs ſino par to wina fratziĵai.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales ſemneeku partija): Škaidribas dehl ſchi panta beigās pehz wahrda „tad“ wajabsetu eelift „komiſiju presidijs“. Wiſā liſumā eet runa par diweem presidijeem — par Satversmes Sapulzes un komiſiju presidijeem. Lai nebuhtu neſkaidriba, kam peekriht teeſibas, tad te jaeleef wahrdi „komiſiju presidijs“.

Prezidents J. Ščakste: Satversmes Sapulzes lozeklis ſawu eesneegto pahrlabojumu nem atpaſal, tā tad atleef tifai weens pahrlabojums. Es luhdsu referenta atšauksmi.

Referents W. Samuels: Pret šcho pahrlabojumu no komiſijas puſes eerunu naw.

Prezidents J. Ščakste: Te ir liſts preekschā pehz wahrda „tad“ eespraust wahrdinu „komiſijas“. Tā tad winsch ſlanetu tā:

„Ja tahds komiſijas lozeklis islaidis bej eewehrojama eemesla waj nepasinojis presidijam trihs fēhdes no weetas, tad komiſijas presidijs ſino par to wina fratziĵai.“

Tas wairaf redakzionels pahrlabojums. Es luhgtu pazeltees tos, kas buhtu pret šcho pahrlabojumu. Naw. Es luhgtu pazeltees tos, kas atturas no balsfochanas. Naw. Šchis pahrlabojums peenemts weenbalsigi. Es likschu tagad uf balsfochanu wiſu pantu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret 11. pantu. Naw. Kas atturas no balsfochanas? Naw. 11. pants peenemts. 12. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Šehdes ſahlumā janolasa eepreekschejās fēhdes protokols. Protokofus parafsta fēhdes waditajs un sekretars.“

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. Nahtoſchais — 13. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Nratam komiſijas lozeklim ir teeſiba peeweenot ſawas atſewiſkſas domas protokofam ne wehlat, tā nahtamā fēhdē, kurā protokofu nolasa.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Satversmes Sapulzes lozeklim Bergam.

U. Bergš (beſparteiſko grupa): Man leekas, ka 13. pants tagadejā redakziĵā neweenam nebuhs iſpildams. Ja tajā paſchā fēhdē, kur nolasa

protokolu, jaecesneedj ari atfewischtas domas, tad konkrete domajot isnahktu: notasa protokolu un turpat komisijas sehdes laika komisijas lozeklis sehchas pee sawu atfewishto domu rakstichanas. Epreestsch winam tas tatschu nebuhs eespehjams, jo usraksttit sawas atfewischtas domas war tatschu tikai pehz tam, kad ir eepasinees ar paschu protokolu. Ja peenem, ka atfewischtas domas eesneedsamas taja pascha sehde, kura nolasa protokolu, tad faktiski wispahrigi buhtu nemta eespehja, eesneegt atfewischtas domas. Man leefas, ka tas ta ari nebija, laikam, domats un ja bija domats, tad tas naw ispidams. Tadeht es leefu preefsha 13. pantu rediget sefoscha weida:

„Katrām komisijas lozeklim ir teešiba peeweenot sawas atfewischtas domas protokolam ne wehlat, ka otra sehde pehz prototola nolasišanas.“

Man leefas, ka tikai schahds winsch ir peenemams.

Presidentis J. Tschakste: Wahrds peeder Buschewizam.

U. Buschewizs (sozialdemokrats): Es issatos pret Berga kunga pahrlabojumu. Leeta ta, ka atfewischtas domas issata par lehmumu, kas ir peenemts epreestscheja sehde. Tas atfewischtas domas ir jau weena dala no prototola, jo winas ir japeweeno prototolam. Neweens newar issazit sawas atfewischtas domas tad, kad sehde jau ir beigusees, zitadi naw nekahdas garantijas, ka schis atfewischtas domas tiks atsihmetas ta, ka winas isteiktas pascha sehde.

Presidentis J. Tschakste: Es luhgschu referentu dot sawu atsauksmi.

Referents W. Samuels: Man rahdas, ka bespartejisko grupas preefshstahwis nebuhtu sawas atfewischtas domas isteizis, ja winsch buhtu islasijis 12. pantu, kura ir teiktis, ka prototols janolasa nahkofshas sehdes shlumā; ta tad komisijas lozeklim janodod komisijai sawas atfewischtas domas otra sehde, lai tas taktu peeweenotas prototolam. Turpretim, pehz preefshrunataja aishrahdijuma isnahkt, ka atfewishtu domu isteizejs war sawas domas nodot ne otra sehde, bet pat wehl trescha. Ras nekahda sinā nebuhtu peelaishchams. Es domaju, ka waretu atfewischtas domas neween isteikt, bet pat rakstiski fiksēt pirmā sehde. Launakā gadijumā rakstita fikseschana waretu nowilzinatees lihds nahkamai sehdei.

Presidentis J. Tschakste: Eesneegts pahrlabojums pahrgrosit 13. pantu schahda weida:

„Katrām komisijas lozeklim ir teešiba peeweenot sawas atfewischtas domas ne wehlat, ka otra sehde pehz prototola nolasišanas.“

Es lishchu scho pahrlabojumu us balsfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho preefshlitumu. Es luhgtu pazeltees tos, kas ir pret schahdu preefshlitumu. Uzim redsot majoritate. Ta tad preefshlitums atraidits. Es lishchu wisu 13. pantu us nobalsfoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret schi panta peenemšanu. Naw. Ras atturas no balsfoschanas? Ari naw. Ta tad 13. pants peenemts. 14. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Sinās par komisijas darbibu atklastibai sneedj komisijas presidijis.“

Cebildumu naw? Peenemts. 15. pants.

Sekretars R. Jwanows:

„Komisijas sehde war peedalitees ar padomdeweja bals teešibu tas Satwerfmes Sapulzes lozeklis, kursch pirmais parakstijis atteezigo lifumprojektu waj zitu eesneegumu. Komisijas sehde war buht klast ari ziti Satwerfmes Sapulzes lozekti, bet padomdeweja balsiteešibas bauda tikai us atfewischtas komisijas lehnuma pamata. Komisijai ir tee-

ſiba peezinat leetpratejus ar padomdeweja balſs teeſibam kâ paſtahwiguſ, tâ ari atſewiſchkeem gadijumeem, kâ no Satwerſmeſ Sapulzeſ lozekkeem, tâ ari no ahrpuſ tâſ ſtahwoſcheem.“

Sebildumu naw? Peenemts. 16. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Romijju ſehdêſ war peedaliteeſ ar padomdeweju balſs teeſibam ari miniſtri waj winu komandete preeſchſtahwji, kureem teeſiba dot paſkaidrojumuſ un ſneegt papildinajumuſ waj pahrlobojumuſ.“

Presidentſ J. Tſchafſte: Wahrds peeder Bergam.

A. Bergſ (beſparteiſtko grupa): Man leekas, ka ſchiſ pants ir nepareiſi formulets. Romijjaſ ſehdêſ peedalaſ miniſtri, newiſ ar padomdeweja balſs teeſibam, bet kâ waldbibaſ preeſchſtahwji. Ir ſinamaſ, ka waldbibaſ preeſchſtahwji Satwerſmeſ Sapulzê hauda ſinamaſ preeſchroziabaſ: tee war peeteiſkeeſ pee wahrda ahrpuſ rindaſ un taſ, kaſ teek eewehrotſ Satwerſmeſ Sapulzeſ pilnâſ ſehdêſ, buhtu jaewehro ari komiſiju ſehdêſ. Tadehl ir jaſaka, ka reſoru preeſchſtahwji peedalaſ newiſ kâ padomdeweji, bet kâ reſoru preeſchſtahwji, kaſ paſtahwigi noteek, jo komiſijam tee ir wajadſigi. Beſ tam eſ leeku preeſchâ pee ſchi 15. panta peelikt wehl ſlaht, ka atteezigeem reſoreem japaſino par komiſijâ apſpreeſchameem preeſchmeteem, lai atteezigeem reſori waretu teem ſekot. Taſ wehlamaſ paſchu komiſiju dehl, lai tâſ paſtahwigi buhtu kontakta ar waldbibaſ preeſchſtahweem, jo zitadi newaretu likumprojektu ſaſkanot. Beſ tam taſ ir minetſ ari Satwerſmeſ Sapulzeſ ſahrtibaſ rulli. Tadehl 16. pants manâ redafzija ſkanetu ſekofſchi:

„Romiſiju ſehdêſ peedalaſ miniſtri waj winu komandete preeſchſtahwji, kâ waldbibaſ reprezentanti, kureem ir teeſiba dot paſkaidrojumuſ un eeſneegt papildinajumuſ waj pahrlobojumuſ.“

Atteezigeem reſoreem ir japaſino par komiſijâſ apſpreeſchameem preeſchmeteem.“

Presidentſ J. Tſchafſte: Neweeneſ wairaf pee wahrda naw peeteizeeſ. Eſ luhgſchu referentu.

Referentſ W. Samuelſ: Utbildot uſ ſcheem aiſrahdiſjumeem jaſaka, ka ir iſſchſiriba ſtarp miniſtri, kaſ eerodaſ beſ aizinajuma — tam ir preeſchſkrama padomdeweja balſs uſ wiſpahreja pamata. Ja preeſchſrunatajſ gribetu groſit, wiſch groſitu atteezigo Satwerſmeſ Sapulzeſ ſahrtibaſ rulla pantu. No otraſ puſeſ ir eeſpehjaſa miniſtra, kâ waldbibaſ preeſchſtahwja peedaliſchanaſ, kaſ teek aizinatſ no atteezigâſ komiſijaſ. Tahdâ gadijumâ winam teek dota balſs teeſiba ahrpuſ ſahrtiſas un to ſewiſchki ſiſket naw wajadſigſ tapehſ, ka 26. panta ir noteiſkumſ, ka komiſija peemehro gadijumuſ, furi naw paredſeti komiſiju ſahrtibaſ rulli, wiſpahrejôſ noſazijumuſ. Tâ tad, ziſ tahlu taſ preeſchliſkumſ ſihmetoſ uſ miniſtreem, kaſ aizinati uſ komiſijam, tik tahlu ſchiſ preeſchliſkumſ buhtu leekſ, jo par to jau ir noteiſkumſ muſſu ſahrtibaſ rulli. Kaſ atteezaſ uſ pirmo dahu, tad eſ neatrodu par wajadſigu peeſihmet, ka miniſtram, kaſ eerodaſ uſ ſawu inſiziativi, teek dotaſ leelakaſ teeſibaſ, nekâ kuram katram Satwerſmeſ Sapulzeſ lozeklim. Tur eſ nekahdaſ ſtarpibaſ neredſu. Warbuht, waretu eewetſ otradi: Satwerſmeſ Sapulzeſ lozekkeem dot leelakaſ teeſibaſ nekâ miniſtreem. Kaſ atteezaſ uſ Satwerſmeſ Sapulzeſ ſahrtibaſ rulla 14. panta otro dahu, kura muſſu redafzija 15. panta ir iſlaiſta, tad mehſ to iſlaidam tikai tapehſ, ka lihdiſſchinejâ praſſe rahda, ka iſſinot reſoreem deenaſ ſahrtibu naw iſwedamaſ. Nemſim agrarkomiſiju, kaſ darbojaſ 4 reiſeſ nedelâ: otrdeen, treſchdeen, zeturtdeen, peektdeen; katraſ ſehdeſ deenaſ ſahrtiba teek uſſtahdita teeſchi

pirms sēdēs. Kā lai to pašino semkopības ministri? To jau vajadzētu darīt vismaz deenu agrāk. Bet tam, katrs ministrs, kas interesejas par svarīgu projektu, kura apspriešana eesahkta, var katrā laikā dabūt sīnas, kahdi jautājumi ir iswiršiti un šagaidami us deenas kahrtības. Kā tad isfinošana tīfai kawetu muhšu darbu, apgruhtinatu muhš ar leekām formalitatem un nebuhtu ari praktiski iswedama.

Prezidents J. Ščakste: Eesneegtais preekščlikums škan:

„Komisiju sēhdēs peedalas ministri waj winu komandete preekščstahwi kā waldbības representanti, kureem ir teesiba dot paslaidrojumuš un eesneegt papildinajumuš waj pahrlabojumuš. Atteezigeem resoreem ir japasino par komisijas apspreešhameem preekščmeteem.“

Se ir preekščlikums dalit: balfot eepreekšč par pirmo teikumu un tad par otru. Tā tad buhtu: „Komisiju sēhdēs peedalas ministri waj winu komandete preekščstahwi kā waldbības representanti, kureem ir teesības dot paslaidrojumuš un eesneegt papildinajumuš un pahrlabojumuš“. Eš līščhu šho dalu us balfošhanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par winu. Luhdsu peesēhstees. Eš luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pahrlabojumu. Wairakums. Luhdsu peesēhstees. Tā tad šhi dala ir atraidita. Tad nahloščhā dala škan: „Atteezigeem resoreem ir japasino par komisijas apspreešhameem preekščmeteem.“ Eš luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho preekščlikumu. Wairakums. Eš luhdsu pazeltees toš, kas ir par šho dalu. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balfošhanas. Tā tad preekščlikums ir atraidits wišās šawās dalās. Tahlat eš līščhu šho pantu wišā wišumā us balfošhanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šho pantu. Naw. Kas atturas no balfošhanas? Naw. Tā tad pants peenemts. Nahloščhais 17. pants.

Sekretars K. Jwanowš:

„Komisijai ir teesiba peeprašit winas darbībai wajadšigās sīnas un paslaidrojumuš no atteezīgā resora un winam padotām eestahdem, kā ari no pašwaldbības organeem.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Satwersmes Sapulzes ložketi Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Se ir runa par to, ka komisijam ir teesiba peeprašit paslaidrojumuš u. t. t., het naw ašrahdits us to, waj komisija war peeprašit teeschi beš Satwersmes Sapulzes prezidija, jeb waj winai jagreesčas zaur Satwersmes Sapulzes prezidiju, kā tas bija Sautas Padomē. No muhšu frakzijas eš eenešu preekščlikumu, ka pehž wahrdeem „komisijai ir teesiba“, eeweetot wahrduš:

„teeschi beš Satwersmes Sapulzes prezidija peeprašit winas darbībai wajadšigās sīnas un paslaidrojumuš no atteezīgā resora un winam padotām eestahdem, kā ari no pašwaldbības organeem.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Škujeneekam.

M. Škujeneeks (sozialdemokrats): Šhe komisijas preekščlikumā teek lītš preekščā, lai komisijam buhtu teesības peeprašit no atfewisškeem resoreem un ari no pašwaldbības eestahdem paslaidrojumuš. Tomehr daščām komisijam, kurām darbs ir steidsams (daudšahrt tas bija Sautas Padomes prašē un ir ari tagad). Tās sīnas ir wajadšigās loti ahtri un rakstiski winas peeprašot aškawetos komisiju darbībai. Tapehž eš leeku preekščā peenemt šefošhu papildinajumu:

„un usaižinat paslaidrojumu doščhanai atteezīgās ministrijas preekščstahwjuš“.

Presidentis J. Ščakste: Es luhgſchu referentu dot ſawu atſauſſmi.

Referents W. Samuels: Serunu pret abeem preeſchlikumeem naw.

Presidentis J. Ščakste: Es liſſchu uſ balſoſchanu wiſpirms preeſchlikumu, furu eeſneeda Satwerſmes Sapulzes lozekle Seil un kurſch ſkan:

„Pehz wahrda „teeſibu“ eeweetot wahrbus „teeſchi beſ Satwerſmes Sapulzes preſidija.“

Referents pret to neeebiſt. Es luhdſu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſcho papildinajumu. 7. Kaſ ir par ſcho papildinajumu, luhdſu pazeltees. Uzimredſot majoritate. Ur majoritati ir ſchiſ papildinajums tiziſ peenemtſ. Tad otrs papildinajums ir:

„Papildinat ſcho pantu ar teikumumu: „un uſaižinat paſtaidrojumu doſchanai atteežigo miniſtriju preeſchlihtawjuſ.“

Referents neeebiſt pret ſcho papildinajumu. Es luhgſchu pazeltees toſ, kaſ ir pret ſcho papildinajumu. Naw. Kaſ atturaſ? Naw. Tã tad weenbalſigi peenemtſ. Tagad eſ liſſchu uſ balſoſchanu wiſu 17. pantu ar wiſeem pahrlabojuumeem, kaſ tiſa iſdariti un luhdſu pazeltees toſ, kaſ ir pret 17. pantu. Luhdſu pazeltees toſ, kaſ atturaſ no balſoſchanas. Naw. Tã tad 17. pants peenemtſ. 18. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Lehmumi komiſija peenemami ar abſolutu balſu wairakumu. Ja kaſhdã jautajumã ir eeſneegti wairati preeſchlikumi, no fureem neweeñſ naw peenemtſ ar balſu wairakumu, tad komiſijas projektã atſihmejami tee diwi preeſchlikumi, par fureem nodotſ wairak balſu.“

Presidentis J. Ščakste: Wahrds peeder Škujeneekam.

M. Škujeneekſ (ſozialdemokrats): Es liktu preeſchã ſche ſtrihpot ſkaitli 2 tapehž, ka daſchu komiſiju praſſe ir bijuſchi taſdi gadijumi, ka ir trihſ preeſchlikumi un katrſ preeſchlikums dabu 5 balſiſ: kurſch no teem preeſchlikumeem ir pirmaiſ un kurſch otraiſ, naw iſſchirams. Tadeht eſ leeku preeſchã ſtrihpot „diwi“.

Presidentis J. Ščakste: Es luhdſu referenta atſauſſmi.

Referents W. Samuels: Te man ir jauſnemaſ nepateižigiſ uſde- wumſ, jo jaaiſſtahw ſandeta leeta, tomehr man jaatſahſta organiſazijaſ komiſijaſ domaſ, ka wairak nekã diwuſ preeſchlikumuſ newajadſetu taſlaſ wirſit. Komiſija jau ir preeſch tam, lai wiſaſ domaſ pehž eeſpehjaſ ſafau- ſetu. Ta jau ir launa parahdiba, ka ir diwi preeſchlikumi, tadeht nekãhdã ſinã newajadſetu peelaiſt wairak nekã diwi projektuſ. Taſ tiſai apgruhtinatu Satwerſmes Sapulzes darbibu.

Presidentis J. Ščakste: Preeſchlikums ir ſtrihpot pehdeja teikumã ſkaitli 2. Referents iſſaſaſ pret ſcho preeſchlikumu. Es luhdſu pazeltees toſ, kaſ ir par ſcho preeſchlikumu. Uzimredſot wairakums. Es luhdſu peezeltees toſ, kaſ ir pret ſcho preeſchlikumu. Uzimredſot peenemtſ ar majoritati. Tad eſ liſſchu uſ balſoſchanu wiſu 18. pantu un luhdſu pazel- tees toſ, kaſ ir pret 18. pantu. Naw. Kaſ atturaſ no balſoſchanas? Naw. 18. pants peenemtſ. 19. pants.

Sekretars R. Jwanowſ:

„Komiſijaſ atſinumi ſaſtahdami Satwerſmes Sapulzes pilnaſ ſehdeſ litum- projektu weidã, kuri apſtiprinami no Satwerſmes Sapulzes.“

Presidentis J. Ščakste: Cebildumu naw? Wahrds peeder Škujeneekam.

M. Škujeneekſ (ſozialdemokrats): Ja mehſ ſcho paragrafu uſma- nigi iſlaſam, tad war iſzeltees maſa neſapraſchana. Tur ir teiktſ:

„Komisijas atsinumi sastahdami Satwerfmes Sapulzes pilnas sehdes projektu weidā, kuri apstiprinami no Satwerfmes Sapulzes.“

Loģiski irnāht tā, ka katrs atsinums, kas ir peenemts komisijā, ir apstiprinams no Satwerfmes Sapulzes, bet, warbuht, komisija taiša tahdu lehmumu, kas naw apstiprinams Satwerfmes Sapulzes sehde, tapeh3 es listu preekščā šcho pantu rediget fefošā fahrtā:

„Komisijas atsinumi, kuri apstiprinami no Satwerfmes Sapulzes, sastahdami Satwerfmes Sapulzes pilnas sehdes lehmumu projektu weidā.“

Prezidents J. Ščakste: Es luhgšchu referentu dot atšauksmi.

Referents W. Samuels: Komisija ar wahtdu „atsinums“ gribeja isteikt to, ka tahdi likumi, kuri ir apstiprinati no Satwerfmes Sapulzes, stahdami preekščā paredsetā fahrtibā. Bet pret šcho štaidrafo redatziju eerunās no muhsu pufes nēwar buht.

Prezidents J. Ščakste: Seef likta preekščā šchahda redatzija:

„Komisijas atsinumi, kuri apstiprinami no Satwerfmes Sapulzes, sastahdami Satwerfmes Sapulzes pilnas sehdes lehmumu projektu weidā.“

Referents eebildumus nezel un es luhgtu pazeltees tos, kas buhtu pret preekščlikumu. Naw. Kas atturas no balsošchanas? Naw. Tā tad weenbalsīgi peenemts. Tagad es listšchu uš nobalsošchanu šcho pantu pahrlabotā weidā un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret šcho pantu. Naw. Kas atturas no balsošchanas? Naw. Weenbalsīgi peenemts. Nahkščais 20. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Peh3 leetas pahrluhkščanas komisija eewehl referentu un wajadsibas gadījumā (p. 14.) ari koreferentu, kursch resp. kuri eesneedi šinujumu Satwerfmes Sapulzei.“

Peesihme: Uš komisijas lehmuma atšewišchkus šwarigus likumprojektus štata zauri trijos lašjumos peh3 Satwerfmes Sapulzes pilnu sehšchu fahrtibas.“

Prezidents J. Ščakste: Luhgtu referenta atšauksmi.

Referents W. Samuels: Man buhtu maš pahrlabojums šafarā ar to, kas tifa teiktš 18. pantā. Tur ir runa newis par diwu preekščlikumu, bet par wairaku preekščlikumu preekščā stahdišchanu. Tā tad šafaka newis „koreferentu“, bet „koreferentus“, šafarā ar notifikšcho pahrgrosijumu.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales semneeku partija): Te warbuht ir kluhda. Ir ašrahdits uš 14. pantu, bet 14. pantā par to naw runa un te jahuht 18. pantam. Tad wehl buhtu preekščlikums peesihmi padarit par atšewišchku pantu.

Prezidents J. Ščakste: Es luhgšchu referenta atšauksmi.

Referents W. Samuels: Pants 14. ir nepareisi zitetš, bet daschos effemplaros tas jau ir pahrlabots. Tad, kas atteezas uš preekščlikumu no peesihmes radit atšewišchku pantu, eebildumu naw.

Prezidents J. Ščakste: Es domaju, ša pirmais pahrlabojums tiks nemts atpakal tadehl, ša tas jau ir islabots. Kas atteezas uš otru pahrlabojumu, tad referents eebildumus nezel un es luhgtu pazeltees tos, kas ir pret šcho preekščlikumu. Naw. Kas atturas no balsošchanas? Naw. Tā tad weenbalsīgi peenemts preekščlikums šcho peesihmi padarit par atšewišchku 21. pantu. Tad nahkščais 22. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Nododot weenu un to pašu projektu diwâm waj wairaf komiſijam, Satwerſmes Sapulze noſafa, kurai komiſijai jaſtata projekts wiſpirms zauri. Bej tam komiſijas notur kopejas ſehdes un weenoſas par kopeju projektu. Kopejâs ſehdēs wiſeem komiſijas lozkeem weenlibdſigas balſs teeſbas. Ja weenoſchanâs nebuhtu panahkama, tad Satwerſmes Sapulzei ſtahdami preeſiſchâ neapweenotee projekti un eewehlami referenti 14. un 15. p. p. paredſetâ fahrtibâ.“

Presidentis J. Tſchakſte: Gebildumu naw? Wahrds peeder Skujeneekam.

W. Skujeneeks (ſozialdemokrats): Man ir kahds redakzionels pahrlabojums. Te panti wairš nefaffan. Kur ſtahw 14. un 16. p. p., tur jalafa 18. un 20. p. p., reſp. 21. pants.

Presidentis J. Tſchakſte: Waj referents wehletos nemt wahrdu ſhini jautajumâ? Te ir wairaki redakzioneli pahrlabojumi. Waj buhtu kahdi eebildumi pret ſcheem pahrlabojumeem? Ja naw, tad tee ir peenenti. Eš liſſchu uſ balſoſchanu wiſu 22. pantu un luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu pret ſchi panta peenemſchanu. Naw, Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balſoſchanâs. Uri naw. Šâ tad 22. pants peenemts. 23. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Darbu ſagatawoſchanai waj ſewiſſchu uſdewumu iſpildiſchanai komiſija war eewehlet no jawa widuſ weenu waj wairaf apafſchomiſijas, kuras aſtiprina komiſijas pilnâ ſehde.“

Presidentis J. Tſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 24. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Apafſchomiſijas pirmo ſehdi ſaſauz un atklahj komiſijas ſekretars, bet nahkoſchâs ſehdes apafſchomiſijas preſidijâ.“

Presidentis J. Tſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. 25. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Wiſus ſawus lehmumus un preeſchlikumus apafſchomiſija zel preeſchâ komiſijas pilnâ ſehde.“

Presidentis J. Tſchakſte: Gebildumu naw? Peenemts. Nahkoſchais 26. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Apafſchomiſijas protokolu un iſſtrahdajumu norakſti peefuhtami diwu deenu laiſâ komiſijas preſidijam. Pehdejais iſwilkumus no protokoleem un iſſtrahdajumu norakſtus peefuhta diwu deenu laiſâ komiſijas lozkeem.“

Presidentis J. Tſchakſte: Wahrds peeder Seil.

W. Seil (Latgales ſemneeku partija): Pee ſchi panta no muhſu puſeš buhtu preeſchlikums ſtrihpot, ka apafſchomiſijam japeefuhta komiſijam iſwilkumi no protokola. Muhſu preeſchlikums buhtu atſtah: tifa norakſtus no kaut kahdeem lehmumeem. Ramdehl komiſijai wajaga ſinat wiſa protokola faturu? Preeſchlikums buhtu ſchahds: „Apafſchomiſiju iſſtrahdajumu norakſti peefuhtami diwu deenu laiſâ komiſijas preſidijam; pehdejais norakſtus peefuhta diwu deenu laiſâ komiſijas lozkeem.“

Presidentis J. Tſchakſte: Luhdsu referentu dot aſaukſmi.

Referents W. Samuelš: Ir domats, ka protokols teeſ peefuhtits komiſijam tifa tad, kad ſinams projekts iſſtrahdats. No protokola komiſijas war pahrlleezinatees, kahdi motiwi apafſchomiſijam bijuſchi, ſinamu projektu peenemot. Protokols ſtahw organiſkâ ſakarâ ar lehmumu un lehmums ar projektu. Tad wiſweenkahrſchakâ fahrtiba buhtu ta, ka protokola norakſtus peefuhtitu paſcham komiſijas preſidijam un pehdejais atkal iſfuhtitu lozkeem

toš isvilkumus no protokāla, kuri attežas un fināmu lemmumu. Tā prezidijā waretu dabūt wjadfibas gadījumā pilnīgu ainu. Tā tas bija domāts. Es tadehl turu par wjadfīgu ušturet komiſijas domas.

Prezidents J. Ščakste: Preeſchlikums ir pirmā teikumā strihpot wahrduš „protokoleem“ un otrā teikumā „isvilkumus no protokoleem un“. Referents iſſakas pret ſcho pahrlabojumu. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir par preeſchlikumu. 34. Kas ir pret ſcho preeſchlikumu? 4. Kas atturas no balſofchanas? 43. Tā tad ſchis preeſchlikums atraidīts. Nahkofchais 27. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komiſijas atſinumi un projekti eefneedsami Satwerfmes Sapulzes prezidijam triju deenu laiſā.“

Prezidents J. Ščakste: Wahrduš peeder Nonahzam.

O. Nonahzš (semneeku ſaweeniba): Seižeens „triju deenu laiſā“ tas pateefibā nenofaka laiſu, ja naw atſihmets; no kura brihſcha ſahkot. Es listu preeſchā peelift atſihmi: „tuhlin peh3 winu peenemſchanas un ne wehlaſ, tā triju deenu laiſā eefneedsams Satwerfmes Sapulzes prezidijam.“

Prezidents J. Ščakste: Es luhgſchu referenta atſahkſmi.

Referents W. Samuels: Cerunu naw.

Prezidents J. Ščakste: Ir eefneegts ſekofſchš preeſchlikums:

„Beigās strihpojami wahrdi „triju deenu laiſā“, bet peh3 wahrda „projekti“ jaeſſprouſch wahrdi: „tuhlin peh3 winu peenemſchanas, bet ne wehlaſ tā triju deenu laiſā.“

No referenta puſeš cerunu naw. Es luhgtu pazeltees toš, kas ir pret ſchi preeſchlikuma peenemſchanu. Naw. Kas atturas no balſofchanas? Naw. Weenbalfigi peenemts. Es liſſchu wiſu pantu un balſofchanu un luhdſu pazeltees toš, kas ir pret winu. Naw. Luhdſu pazeltees toš, kas atturas no balſofchanas. Naw. Weenbalfigi peenemts.

Prezidents J. Ščakste: Nahkofchais 28. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Apaſchkomijās ſaſinas ar reforeem un zitām eestahdem zaur komiſijas prezidiju.“

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 29. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komiſija peemehro tajos gadījumos, kuri naw paredseti komiſijas wiſpahrejā un ſewiſchā ſahrtibas rulkos, Satwerfmes Sapulzes ſahrtibas rulla noteikumus.“

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 30. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Darbiba apaſchkomijā norit tahdā pat ſahrtibā, tā komiſijās.“

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 31. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komiſija un apaſchkomijā wed peh3 ſche klaht peelifta parauga leeku ſarakſtu, atſihmejot winu gaitu. Iſvilkumus no norakſta ſtahda preeſchā if mehneſchus; apaſchkomijā ne wehlaſ, tā mehneſcha 3. deenā komiſijas ſekretariatam un komiſija ne wehlaſ, tā mehneſcha 5. deenā Satwerfmes Sapulzes ſekretariatam.“

Prezidents J. Ščakste: Gebildumu naw? Peenemts. 32. pants.

Sekretars R. Jwanowš:

„Komiſijās, resp. apaſchkomijās lozekli un prezidijš ſanem algu un par brauzeeneem amata darifchanās ahrpus Satwerfmes Sapulzes ſehſchu weetas uſtura naudu un zela iſdewumus peh3 budſchetā paredsetām normam.“

Prezidentis J. Čakste: Cebildumu naw? Peenemts. Behz tam, kad wisi panti ir apspreesti, es tagad līschu šcho likumu wifā wifumā uf balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par šchi likuma peenemšchanu. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret wina peenemšchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad šchis likums ir peenemts.

Deenas fahrtibas nahloschais punkts ir ministru kabineta deklaracija. Es doschu wahrdu ministru presidentam.

Ministru prezidents R. Ullmanis: Augsti godatee Satweršmes Sapulzes lozeklu tungi! Tiklihdj muhsu seme bij atbrihwota, tiklihdj walsts bija istihrita no eebrukscheem eenaidneekem, tika eewehleta Satweršmes Sapulze, kura sanaklusi tuhlin stahjās pee waldbibas radischanas, un schodeen man ir tas gods zelt jums preekščā tās waldbibas darbibas programu, kuru semei ir dewuši Satweršmes Sapulze. Es gribu uffwehrt, ka muhsu galwenā zenschanās buhs: nodroschinat un nostiprinat walsts stahwolli uf ahreeni, tahlak isbuhwet un iskopt walsts eekschejo dsihwi, sekmejot tiklab muhsu materialo, kā ari garigo kulturu, nostahdit muhsu semes faimneezifto darbu uf plaschakeem un droschakeem pamateem, isstrahdat un iswest dsihwē nofazijumus par fisifkā un garigā darba daritaju stahwolka uslaboschanu un nodroschinaschanu, ar noteiktibu un stingribu gahdat par to, lai nostiprinatos likumibas, taisnibas un godiguma apsina, atteezinot to jo fewischki ari uf teem muhsu walsts eestahschu darbineekem, kuri laita pahrmainās saudejuschi nepeezeeschamos moraliskos pamatus un ar sawu daschfahrt nelikumigo un nenoswehrtu rihzibu kaitejuschi muhsu jaunās walsts interesem un aptraipijuschi ari godigo darbineeku labo flawu; waldbiba ar stingru un neatlaidigu rofu kersees pee nelikumibu un negodiguma isnihdeschanas no walsts darbineeku puses un bes schehlastibas isflehgš no darbineeku skaita toš. kuri sawas nepeelaiščamas rihzibas dehl israhdisces par nezeenigeem nest walsts darbineeku wahrdu, nododot teefas taisnam sodam no wineem toš, kas to buhs pelnijuschi.

Rā pirmo un swareigato darbu gribu minet meera noslehgšchanu. Muhsu waronigās armijas uswaras, kuras noweduschas pee walsts atbrihwoschanas un pee muhsu fara mehrku sasneegšchanas, dewuschas walstij eespehju stahtees pee meera farunam ar Padomju Kreewiju un Wahziju. Šchis meera farunas waldbiba energiski turpinās, lai panahktu drihsu un droschu meeru.

Lihdšchinejās draudsigās atteezibas ar Wakareiropas walstim un Ameriku tiks turpinatas un isweidotas. Latwija, atrahdamās walstu sehde stary reetumeem un austrumeem, peelesesees noteikti Wakareiropas un Amerikas demokratischai politikai. Idejiska radneeziba un sawstarpeju intereschu kopiba ir nesatrizinamakee pamati ihstām draudsigām atteezibām stary Latwiju un schim walstim. Turedamās pee šchi weedokla, waldbiba ahreja politika wifu sawu usmanibu ari turpmat peegreesis tam, lai jo drihsi eeguhtu Latwijas walsts de jure atsihschanu no wifas pafaules. Waldiba ir pahrleezinata, ka Latwijas de jure atsihschanai no winas lihdschinejeem eenaidneekem, fewischki no Kreewijas, kuras fastahwā Latwija agrat eetilpa, drihsi sefos pahrejas walstis. Latwijas listenis un intereses tuwu faistitas ar kaiminu walstim seemelos un deenwidos. Tapehz waldbiba usfkata par sawu usdewumu isweidot tuwinaschanos ar tam, noslehdstot atteezigus lihgu-

mus politiskos, ekonomiskos un militaros jautajumos. Waldibas teescha apnemshanās ir ar wiseem spehkeem eestahtees par meera stahwokla nodibinashanos; tapeh3 flehdsameem militareem lihgumeem buhs weenigi noteiktis aissargu raksturs pret kopigeem eenaidneekem, ja tahdi nahlotnē kahdreis rastos, un schahdu lihgumu weenigais mehrkis buhtu radit garantiju wairaf ilga un ihsta meera nodroschinashanai austrumos.

Satarā ar scheem aissargashanās zenteeneem man jaaisrahda, ka lihdschinejais walsts apfardsibas darbs usfahkts, isdarits un weiktis wisgruhtatai kara darbiba norisnotees. Rara darbibas sekmgai iswechanaī bija nepeezeeshami gandrih3 wifas apfardsibas reforu nosaru pahrwaldes pagaidam peeweenot un padot armijas wirspawehlneeka schtabam. Tagad, kad walsts tuwojas meera laika atteezibam ar muhsu pretineekem, dabigi par apfardsibas ministrijās neatleekamu usdewumu eestatama schis ministrijās paplaschinashana un isbuhwechana, peemehrojotees meera laika prasibam. Tapeh3 apfardsibas ministrija, paturedama wehrā kā galweno muhsu faussemes robeschu un walsts peekrastu apfardsibu, eeskata par nepeezeeshamu armijas isbuhwē un noorganishashanā peemehrotees tautas un semeš ihpatnibam, kā ari walsts droshibas prasibam; tahlat paplaschinat wirneekem eespehju eeguht spezialo isglitibu, ušturet armijā sapratigu disziplinu, kā ari no fawas pufes ruhpetees par armijas apgahdashanas nostahdishanu peenahzigā augstumā; fashaurinat aismugures dalu un eestahschu fastahwus, nepamafinot armijas kaujas pehjas; isstrahdat noteikumus par armijas organizaciju; weizinat sodamu vahrkaphumu ahtru ismekleshanu un isteesashanu.

Tahlat jausswer, ka pirmais, peh3 ka prafa muhsu walsts eeschejā dsihwe, ir droshiba un noteikta kahrtiba, bes kurām rashigs un auglign tehwijās dsihwes atjaunoshanas darbs naw domajams. Ar sinamu gandarijumu waru teikt, ka schai sinā esam spehruschi us preeeschu loti eewehrojams solus no ta laika, kad beidsamo reisi man bija tas gods nostahtees juhsu preeeschā ar waldibas deklaraciju. Jo toreis ne bes pamata wareja runat par eescheju nemeeru eespehjamibu, jo meh3 sinajām, ka tahdi gatawojas, tad schodeen ar pilnigu droshibu waram teikt, ka katru mehginajumu trauzet walsts eeschejo meeru meh3 weegli waram apspeest paschos dihglos. Muhsu administracija tai sinā stahw sawu usdewumu augstumos, ko peerahdija pehdejā laika notikumi Rīgā, Rehseknē un Daugawpili. Tomehr ari schai sinā wehl atleek darbs. Gan dashadas laupitaju bandas, kuras schur tur parahdijās, pa leelakai dalai ir likwidetas, un laupishanu statistika rahda deesgan spehju krischanu, tomehr — fewischki peefrontes apgabalos — wehl parahdas laupitaju bandas, un dashadu weidu usbrukumi un noseegumi noteek beeschakt, nēā normalā dsihwes gaitā. Naw jaaismirst, ka muhsu ahrejais eenaidneeks strahdā ari walsts eescheenē un isleeto katru gadijumu, lai raditu fareschgijumus. Luht, kamdehl meh3 wehl tuhlin newaram pahreet us normalām pahrwaldishanas formam. Bet pahrwaldishanas panehmeeni un administrācijas ahrkahrtejas pilnwaras pamafam ir jamihkstina, un es zeru, ka schahdā kahrtā paredsamā laika warefim nokluht pee ta, ka kara stahwoklis pastahwes wehl tikai pee-frontes joslā. Pa scho zelu ejot, sinams, us laiku buhs japastiprina ziwilās pahrwaldes fastahwās. Swarigs solis schai sinā buhs nodomatu droshibas organu pafahpeniska atdalishana no kara eestahdem un winu jaunorganishana pee ziwilpahrwaldes eestahdem. Gewehrojot walsts eeschejo un

ahrejo nostiprināšanās un normalās dšihvēs apstahllu tuwošchanos, waldiba aistahwēs amnestiju par politiskeem noseegumeēm, furi naw šaititi ar rupjeem friminalnoseegumeem un naw wehrfufšhees šawtigoš noluhfoš pret otra mantu un dšihwibu.

Atteezibā uš teesu darbibu waldiba ruhpefees par teefneschu škaita pawairošchanu, atrodot šawam ušdewumam noderigus kandidatus, ar ko leelā mehrā tuwošimees tam stahwošlim, ka muhsu teefas buhš špehjigas išspreest leetas ahtri un taišnigi. Šche peederas ari noteikums, ka wišeem pilšoneem jabuht weenadi atbildigeem teefas un likumu preekščā; jaewed šwehrinato teefa, jagahdā par io, lai pret apzeetinateem tiktu pilnos apmehros eewehrota likumba un taišnigums.

Waldibai nahšfees peegreest jo leelu wehribu ari muhsu školam un wišpahrīgi išglihtibas leetai walsti. Wajadsigi papildinajumi školu un išglihtibas likumdošchanā, jo školu noorganifešana wehl naw beigta, un šche šahw loti dauds darba preekščā. Waldiba ruhpefees par školotaju peemehrotu šagatawošchanu un, lai aiskawetu školotaju aišpluhschanu uš ziteem arodeem, gahdās ari par winu materialā stahwoška ušlabošchanu un nodroščināšanū.

Šerahdot peenahzigi zeenigu weetu latweešchu walodai muhsu walsts un školas dšihwē, mehš nebuht nedomajam aprobeshot minoritatu tautam eepšehu ištapt winu kulturelās un nazionalās prasibas.

Jo šwarigs ušdewums muhsu walsts eefščeja dšihwē ir wešelibas kopšhana. Mums lihds šchim išdewees išfargatees no šehrgu un šlimibu eewasafchanas leelakoš apmehros, šagaidot leekafus behglu eepluhdumus, muhsu karantinas eestahdes wehl jaišbuhwē un japaplaščina.

Wišos pafahkumos waldiba atbalstifees uš muhsu šabeedribas pašwaldibas eestahšchu organišetā weidā. Newar leegt, ka muhsu pašwaldibas eestahdes ari jau tagad nes eewehrojamu dalu no walsts dšihwēs organifešanas darba, pee kam daudsām pašwaldibas eestahdem wahrda pilnā nošimē bija jafahk no itin nefa, kas fewiškli šakams par Latgales pašwaldibam. Deemschehl ne wišur ištēe darbineeki ir gadijufšhees ištā weetā, un weetu weetam ir atgadijufšhās nefahrtibas. Beeschi ari stipri bija manams lihdselku truhkums, fewiškli išpostitos apgabalos. Še waldiba ir nodomajufi nahkt palihgā ne tikai ar aišrahdijumeem, bet ari ar plašheem naudas lihdselkeem aišdewumu weidā. Dauds zeribas waldiba leek uš inwalidu šurfeem, furos šarp zitu lihds rudenim zer šagatawot lihds 100 derigu darbineeku lauku pašwaldibas eestahdem. Ar lihdsigu mehrki waldiba šchinis deenās atwers fewiškklus kursus Daugawpili, lai Latgalei šagatawotu nepeezeeschanos darbineekus. Lihdsšchinejee pašwaldibas likumi pa leelakai dalai dibinas uš dašhadu laiku Kreewijas likumeem. Muhsu praše jau ir dewufi wišai bagatigu materialu par to, ka šche likumi mums naw peemehroti un daudšejadā šinā pahršahdajami. Šchai šinā eefšchleetu ministrija ir šakrahts bagatigs materials, furu nahšfees išweidot par pašwaldibas jauneem likumeem.

Šeela dala no ta, ko eš augštak teizu atteezibā uš muhsu stahwoška nostiprināšanū uš ahreenu un eefšcheeni, ari atteezibā uš de jure atšifšanas šafneegšchanū, warēs peepilditees štiprā atkaribā no ta, zil drihš un zil plašchi mums išdošees atjaunot un nostiprinat muhsu šaimneeziffo dšihwi. Šas weenlihds šihmejas uš agrarjautajuma išškiršchanū, uš laufšaimneezibas,

ruhpneezibas, tirdsneezibas, fugneezibas un zitu darbibas nosaru atjaunošanu, kā arī uz finanšu stahvolka nostiprināšanu un uz apgahdibas leetas nofahrtošanu un fatiksmes iskopšanu. Tapedz arī waldiba taisni schein jautajumeem peegreesis wisleelako wehribu un netaupis ne puhles, ne arī peecetamos naudas lihdselus, lai jo drihs muhsu semē eestahos fainneezifkas atjaunošanas un usplautšanas laiks.

Ulteeziba uz laufsfainneezibu jauswer fetofchais: steidsama agrarreformas iswefšana; agrarlikuma projekta isstrahdasšana; agrarlikuma nekawejosha iswefšana dshwē; semes fonda dibinasšana peespeedu atfawinasšanas fahrtiba no muischneeku brunneezibas basnizu un klosteru semem, stahjotees wispirms pee to semju isdalishanas, kuras no winu ihpafchneekem neteef peenahzigi apstrahdatas; nekawejosha bessemneeku apgahdasšana ar semi, resp. galiga eelishana eedalitās fainneezibās uz lihdschinejo waldibas rihkojumu pamata, eewehrojot pirmā fahrtā fareiwus un winu gimenes; jauno fainneezibu eerihzibas weizinasšana ar pabalsteem ehkam, inventaram un fainneezibas eefahrtoschanai, kā materialeem, tā kultureleem lihdsfleem, fewischi ar plashu instrukturu-spezialistu palihdsibu; steidsama strihdigo agraratteezibu nofahrtošana stary bessemneekem un fainneekem ar noteifteem rihkojumeem un stingru kontroli par rihkojumu ispildishanu: walsis ihpafchumu un walsis pahrsinā pahrnemto muischu un meschu pahrwaldes nofahrtošana uz eenesigeem walsis fainneezibai isdewigeem pamateem; laufsfainneezibas raschas uftureshana un pazelshana wisā semē, usstahdot par pirmo mehrki walsis eedshwotaju apgahdaschanu ar paschas walsis raschoteem produkteem; ispostito apgabalu laufsfainneezibas atjaunošana dauds plashakos apmehros, nekā lihds schim, leetderigi isleetojot plasho, no Satwertsmes Sapulzes jau atwehlo kreditu. Laufsfainneezibas isqlihtibas weizinasšana, atwerot wispirmā fahrtā uz weetam pehz eespehjas wairal laufsfainneezibas seemas skolu; laufsfainneeku paschdarbibas un kopdarbibas (beedribu un kooperatiwu) weizinasšana ar plashem pabalsteem; stingra usraudsiba par isdoto likumu un rihkojumu ispildishanu uz weetam ar plashu no zentra isdaramu rewisiju palihdsibu. Safarā ar wisu to jafafa, kā arī nahkosha seemā waldiba newarēs wehl atswabinat semturus no nodewu pildishanas, jo armija wehl arween prasīs sinamu dalu, bet war teikt, ka nodewas warēs droshi ween atweeglinat, kā arī paaugstinat zenas uz nododameem raschojumeem. Lai nodewas weretu taisnigat sadalit, tad iswedis eepreeksheju raschas nowehrteschanu. No otras puses waldibai tagad ir lihdslekl un arī zitada eespehja peegahdat lauzineekem daschados wineem wajadsigos peederumus dauds plashakos apmehros, nekā senal, kas atkal sawufahrt semtureem atweeglinās raschoschanu.

Serobeshojotees pagaidam ar dshwei nepeezeeshamo pretshu un darba rihku eewefchanu un apmainai iswedot wehrtibas, kuras mums ir leekas, tirdsneezibas-ruhpneezibas ministrija neatlaidigi gatawofees ispildit to lomu, kahdu tai usleef Latwijas geografikkais stahwolks, kā starpneezei tirdsneeziba stary Wafareiropu un Kreewiju. Schim noluhkam jafawed fahrtiba muhsu ostas, jaisstrahda transita noteikumi. Pee neatleekameem darbeem peestaitami arī muitas reforma un spekulazijas apkaroshana. Wispahrigā tonaschas truhkuma dehl weizinama Latwijas tirdsneezibas flotes paleelinashana. Neshaubidamees, ka ostu pilsehtās ar laiku atjaunofees plasha pahrsrahdaschanas ruhpneeziba, tirdsneezibas un ruhpneezibas ministrija ar wiseem

lihdsekleem weizinās pirmā kahrtā tās ruhpnēezibas nosares, kurām ir pašū semē išejeelas. Pee tām peeder wišpirmš fokū ruhpnēeziba, kurai wišdrošchafee pamati jo pašchaj attihstibai. Blakus fokū ruhpnēezibai tiks nostahditas wišas tās ruhpnēezibas nosares, kuras apstrahdās laufšaimnēezibas rošchojumus un zitas semes bagatibas, pee kam tiks peegreesta fewiškā wehriba tam, lai ismantotu, kā dšinejšpehu uhdens kritumus un kuhdrajus. Ministrija gahdās, lai šaktu strahdat ari tās ruhpnēezibas eestahdes, kuras waretu darbibu atjaunot, bet daschadu eemeslu dehl stahw diškā. Waldibai tagad peeeetami lihdsekli ruhpnēezibas, tirdsneezibas, kugneezibas un amatnēezibas atjaunoschanai un tos wina pašchos apmehros isleetos.

Waldibas finansu tuwakee un neatleekamee usdewumi buš muhs walutas jautajuma nokahrtošana, nodibinot emišijas banku, pee kam waldiba nemš wehrā wišas ešpehjamibas, lai šcho banku nodibinatu ar pašū semē lihdsekleem. Muhs naudas kursa nostiprināšanas labā tiks greesta usmaniba us to, lai walsti eepluhstu tikai nepeezeeschamās ahrsemju prezes, un no otras puses ar wištingrafeem lihdsekleem aptaros katru špekulaziju ar walutu. Waldiba pabalstis ar ahrsemju walutu katru solidu un semei nepeezeeschamu tirdsneezibas un ruhpnēezibas nosari, zil to atlaus walstis brihwee lihdsekli. Muhs dabas bagatibas, fewiškā mešus, waldiba zen-tifees ismantot ar pašū lihdsekleem, tomehr, kā ari zitos wajadšibas gadijumos, peewelfot ari ahrsemju kapitalus tistahlu, zil tas buš isdewigi walstis interesem. Tiks šperti wiš wajadšigee šoli, lai atdšihwinatu priwatās krediteestahdes, nokahrtojot winu teefisko stahwolli un pabalstot tās ar apgrošibas lihdsekleem aisdewumu weidā. Lai paleelinatu walstis eenahkumus, waldiba, beš jau agrā peenemteem nodokli likumeem, tuwakās deenās eefneegš Satwersmes Sapulzei likumprojektu par progresiwo nodokli no mantas pee pahrejas zita ihpašumā beš atlihdsibas, t. i. no mantojumeem un dahwinajumeem. Ewedot pašchlaik dšihwē degwiha monopolu, waldiba nesatifees us šcho institutu kā weenu no galweenam eenahkuma awoeteem, bet daris wiš ešpehjamu preesch alkohola apareschanas. Šafkanā ar walstis lihdsekleem, waldiba raudstis eewest ari zitus monopolus us baudu weelam, kā zukuru, kafeju, tehju un tabakas isstrahdajumeem. Lai nodrošchinatu eerednu materialo stahwolli, waldiba wistuwakā laikā eefneegš Satwersmes Sapulzei likumprojektu par eerednu pensijam. Pee walstis eenahkumu un isdewumu šafkanoschanas labwehligā kahrtā, šwarā kritis ari tas apstahklis, ka pehz walstis neatkaribas, drošchibas un intereschu nodrošchināšanas warēs notikt ari armijas demobilizacija.

Šafkanā ar augšchejo šahw ari muhs šatiffmes zelu iskopšana, jo fewiškā wehribu peegreeschot dšelszeleem. Jaturpina Latwijas dšelszeli pahrwaldes isbuhwešana un iskopšana. Janostahda dšelszeli budschetš us šaimnēeziski drošcheem pamateem. Janokahrto dšelszeli eksploatazija tā, ka wina wišleelakā mehrā kalpotu tautas šaimnēeziskām wajadšibam. Janokahrto dšelszeli magistralu un lihds ar to freewu un normalā platuma jautajums. Šafkanā ar to jaturpina Wezauzes-Salduš dšelszela buhweš preeschdarbi un janokahrto Leepajas-Disputes linijas jautajums, kā ari wišpahri janokahrto priwato zelu pahrnemšana walstis ihpašumā. Sewiškā wehriba japeegreesch peewedzeleem, eeinierefejot winu ušureschanā un ismantoschanā weetejā apgabala pašchwaldibas un ari priwatos usnehmejus. Jais-

strahdā tarifu likuma projektis. Tiks isstrahdatš likumprojektiš par Latwijas uhdensšpehku ismantošchanu, pehž kura priwatai inīziatiwei paredsetas plaščas robesčas, bet walstis patur šew teesibu ismantoščonu regulēt. Pasta un telegrafa šatiksme tiks iskopta, peegreesčot šewišķu wehribu Latgalei, kur ta wišsliktatā stahwofli.

Atšihdama strahdneeku jautajumu notahrtoščanas neatleekamibu, kaš weizinatu normalu apstahķu eestahščanos kahrtigai šaimneezibas dšihweš atjaunosčanai, waldiba wišu ščo jautajumu isščķirščanu uslikuši darba ministrijai. Wina apweenos wišu waldibas darbibu atteezibā uš soziales likumdoščanu, darba aissardsibu un soziales apgahdibu. Lai atweeglotu strahdneekem wīnu stahwofla uslabošchanu un darba algaš normeschanu, darba ministrija ruhpeees par soziales likumdoščanu, stahdot pirmā weetā likumus par šameerinasčanas kameram, tarifu komitejam un šķihreju teesam, par juridisku personu teesibu peeschķirščanu arodu un darba deweju šaweenibam. Lai nowehrstu ruhpeezibas eestahdēs wefelibai kaitigūs apstahķlūs, darba ministrija peegreesiš wisleelako wehribu šabriku likumdoščanai, kura noteiktu darba ilgumu un atpuhtas laiku; par šeweetes un nepeeauguščo peelaiščanu tikai tahdās darba nosarēs, kuraš nebuhtu kaitigas wīnu wefelibai; par apsardsibas likumeem pret nelaimēs gadijumeem, par strahdneeku dšihwofleem no darba dewejeem u. t. t. Lai tuwinatu nominalo algu realai, darba ministrija peegreesiš wehribu strahdneeku un kalpotaju apgahdaščanai lehtakeem isitās lihdsleekem un apgehrbeem. Darba inspežijai waldiba peeschķir plašču nosihmi un zentifees wīnu isplatit pahr wišām darba weetam. Šewehrojot to, ka daudš darba nosarēs, peemehram, uš dšelszeleem, pasta un telegrafa, polizijā un zitur, strahdneeku, kalpotaju un walstis darbineeku stahwofliš prasa neatleekamu uslabošchanu, waldiba peegreesiš šķim jautajumam wisleelako wehribu, zensdamās usklausiit pašču eeintereseto domaš un usštatus. Darba ministrija peegreesiš wehribu soziales apgahdas likumu isstrahdaščanai par strahdneeku un walstis eerednu adroščinaščanu pret slimibu, wezuma nespehku, darba nespehju un besdarba gadijumeem. Lai buhtu eespehjama besdarba ahtra nowehrščana, ministrija peegreesiš wehribu darba biršču razionalai nostahdiščanai. Ašos besdarba gadijumos pabalstis šabeedrišku darbu organišeschanu, kureem tomehr jabuht leetderigeem. Wehl jausswer, kaš sihmejas uš Latgali, ka waldiba weenmehr eewehros, ka šķi Latwijas dala ir šewišķi daudš zeetusi no leelineeku waras, kaš ari tagad wairaf zeesch frontes tuwuma dehl. Waldiba peegreesiš wisleelako wehribu, lai Latgalei, kura šaimneezikā un kulturelā šinā palikuši pahrejai Latwijai eepakaf, dotu eespehju plašči attihšitees, eewehrojot wīnas ihpatnibas.

Damas un fungi! Latwija ir brijwa un Latwijas šuwerenā tauta zaur šaweem preeščstahwjeem šķini augstā namā pašludina, ka Latwija ir patstahwiga un neatkariga walstis. Muhsu preeščā stahw leelais, šmagais un atbildibas pilnais darbs par muhsu walstis usbuhwi un nostiprinaščanu. Šs waru tikai no šewis un ari waldibas wahrda teikt, ka mehš netaupišim nekahdas puhles, ka mehš likšim darbā wišus muhsu špehtus un wišas muhsu šinasčanas, lai waretu ščo darbu uš preešču wiršit un weizinat, bet, eewehrojot tagadejos apstahķlūs, eewehrojot to, ka darbs buhs ahrfahrtigi gruhts, man jašaka, ka tas, ko waldiba ušnehmušees darit, tiks šašneegts un tas atkarafees leelakā waj masafā mehrā no tam, zif leelu

peekrišhanu un atbalstu waldiba ņawoš darboš atradiš paščâ ņabeedribâ un pee pilņoneem. Mana wehleščhanâš ir, lai muhš uš preekšču weenotu doma par Latwijâš labllahjibu, par muhšu tehwijâš ušplaukščhanu. Eš gribetu ušwehrt to, ka mehš lihds ņhim uš preekšču ešam tikuņči, palaišdamees uš pašču ņpehkeem. Tad ari eš wehletoš, lai pirmâ weetâ ņahwetu muhšu ņpehks un ņtiprums. To waldiba eewehroš un nekad par wišâm leetam neaišmiršis. Eš tomehr gribetu ušwehrt, ka waldiba ņawâ turpmakâ darbâ ņagaida to, ka wina atradiš ņhini augstâ namâ allasč labwehligu atbalstu. Ja tahdoš apstahkloš mehš warešim ņtrahdat, ja ņahdi buhš muhšu darba noteikumi, lai žil gruhtš darbs mums ari nebuhtu jadara, tad tomehr, palaujotees uš panahktu, mehš uš walstš attihstibas gaitu pušotra gada laikâ atklatotees atpakal tešsam, ka mums netruhkt palahwibas un ņpehka darit ari uš preekšču to, kaš mums buhš eespehjamš. Ja tâ mehš ņahšimees pee darba, tad naw ņchaubu, ka muhšu darbs ees uš preekšču un ka wišč ņemesees par labu muhšu dšintenei, par labu muhšu tehwijai, Latwijai. (Applauņi).

Prešidents J. Eščakste: Pee manis ir greesuščees wairaku fražiju preekščstahwi ar preekščlikumu debates pee deklarazijâš atlift uš nahkoščo Satweršmes Sapulzes ņehdi. Eš lišču ņčo preekščlikumu uš balsoščhanu un luhdsu išteiktees, kaš buhtu pret ņčo wehleščhanoš. Ja tahdu naw, tad debates teek atliftâš uš nahkoščo ņehdi — rihtu.

Lihds ar to eš gribu aišrahdit, ka uš deenas kahtibas ir atbilde uš interpelaziju. Waj Satweršmes Sapulze wehlaš atbilde noklauņitees ņchodeen, waj ari atlift uš rihtdeenas ņehdi? (Sauzeeni: „Atlift!“). Nahkoščâ Satweršmes Sapulzes ņehde buhš rihtu, pulkšten 5 pehž pušdeenas. Šehde ņlehgtâ.

(Šehdi ņlehdi pulkšten 9.50 wakarâ).

I. šefijas 11. šehde 1920. gada 17. juniņā

(Atklahta plkst. 5.40 pēc pusdeenas).

Atbildes uz ministru prezidenta deklarāciju.

Prezidents J. Tšakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta.

Šini šehde uz deenas kahrtibas ir: 1) Likumprojektu nodošana komi-
šijam; 2) atbildes uz ministru prezidenta deklarāciju; 3) waldibas atbilde uz
peeprašījumu par zensora rihzibu atteezibā uz laitrakstu „Dos Volk“.

No waldibas ir eenahzis likumprojekts par walsts kafes sīhņu isnem-
šānu no apgrošibas. Šis likumprojekts nododams finansu un budžeta
komišijai. Gerunu naw? Peenents.

Nahkofchais deenas kahrtibas punkts — atbildes uz ministru prezidenta
deklarāciju (Neweens nepeeteizas pee wahrda). Waj sapulze warbuht
wehlas, ka pahrejam uz nahkofcho deenas kahrtibas punktu? (Sahlē
jautriba). Wahrds peeder Menderam.

Jr. Menders (sozialdemokrāts): Augsti godatee Satwerfmes Sapulzes
lozekli! Wafar mums bija tas gods noklausitees pirmās waldibas, ne
wairs pagaidu waldibas, deklarāciju par winas turpako darbibas planu un
man jafaka, ka es šhodeen ar deesgan leelu nepatīfšanū stahjos pee ihfas
šhis atbildes kritikas, jo runat no šhis tribines oposizijas wahrda ir nepa-
tīfkami tapehz, ka nu jau deenas trihs atpaka, kad muhsu semē eeweesees
weens loti nekulturels panehmeens. Par kritiku, kas atskan no šhis tribines,
usaizina uz dueleem. Es nedomaju, ka muhsu ministru kabinetā šehch kungi,
kuri peeturas pee widuslaiku eefkateem par taisnibu un netaisnibu un pee
widuslaiku metodem taisnibas ischkiršanā. Muhsu waldibas deklarācijā
taischu lasu, ka wina ruhpeesees par droshibu un kahrtibu, un duels, bes
šchaubam, nepeeder pee droshibas un kahrtibas. Tas man dod sinamu
zeribu un padara to nepatīfšanū masatu, nekā tas buhtu bijis bes šhis
deklarāzijas.

Ja mehš statitos tikai uz šhis deklarācijas wahrdeem un islaistu iz
azim waldibas fastahwu un wifu to weena mehneschā garo šhis waldibas
dsimschanas prozesu, tad, warbuht, deklarācijas kritika waretu buht loti ihfa
un winai pretim nahktoš nostahdit pehz punkteem formuletu otru deklarāciju,
proti to, kuru ir usstahdijusi oposizija, pareisaki — sozialdemokrātijā, un kura
ir nodrukata „Sozialdemokrātā“, un wiseem, kuri awises lasa — un
Satwerfmes Sapulzes lozekli to tik teescham dara — ir pasihstama. Bet
šhis waldibas deklarācija ir wiszeeschatā kahrtā faistama ar to fastahwu, ar
tām partijām, kas winu atbalsta, ar to partiju politiku un neween ar poli-
tiku, kahdu winas domā nospraust tuwakā waj tahlakā nahkotnē, bet ari ar
to politiku, kas bija ne wifai tahlā pagahtnē.

Wispirms nahfas konstatet, un to konstatet naw gruhti, ka koalācijas
waldiba neaptwer wifu Satwerfmes Sapulzi un newar tapehz atbalstitees
uz wifu Latwijas tautu. Mehds teikt, ka latweescheem ir loti dauds politisku
partiju, ka latwju pilsoni ir dalijuschees loti leelā partiju skaitā, kas apgruh-

tina kabineta sastāhdīshanu. Faktiski tas naw teefa, jo, kad mehš nonahkam pee kabineta sastāhdīshanas un runa eet par atfeshwīshām personam, tad mums faktiski pirmā weetā naw politisku partiju. Tad mums ir feloni, tala-weeshi un letoni.

Ram ir bijuši isdewiba eefkatitees drusku aif kulisem, tā mums rodas un sastāhdas waldibas, tas war loti weegli domat, ka winsch ir nokluwis uf birschu, kur pahrdod un pehr, es negribu teikt burtiski, par naudu, bet pahrdod un pehr par grupu kompensazijam ministru sehdefkus un dala tā, lai buhtu apmeerinatas gauscham nepolitiskas grupas un flises. Tā tas ir bijis pagahtnē un tā tas ir ari tagad.

Mehš, sozialdemokrati, leelakā partija, kura sehđ schini augstā sapulzē, apsinadamees sawu atbildibu Latwijas demokratijas preefchā, tikko Satwersmes Sapulze bij sanahkusi, nekawejoshi spehrām wifus solus, lai pateescham raditu schini augstā sapulzē demokratisku, noteikti demokratisku, wairakumu, kas leelakā waj mafakā mehrā waretu atspogulot Latwijas tautu, isnest uf saweem plezeem un weikt wifu to darbu, bet tas newareja tikt paweifts waj naw paweifts no tām pagaidu waldibam, kas lihds schim ir Latwijā waldijushas. Par noscheloschanu muhsu mehginajums naw isdewees un aplami ir wisi to pilsonisko partiju pahrmetumi, ka sozialdemokrati atfratas no atbildibas walfs darbā, ka wini grib strahdat tīfai tad walfs darbu, ja war diktet sawu gribu. Man leekas, ka tas ir galigi aplami un jo aplamati, ja tas nahk no muhsu labā spahrna, no semneeku saweenibas. Kas attezas uf semneeku saweenibu, tad winas bahrgumu no formelās pufes waretu loti weegli atspehtot, jo preefch semneeku saweenibas mehš esam komunisti, wehl fliktati — mehš esam pirkuschi wahzu baronus, esam dewuschi wineem naudu. To tatschu rakstija tahds organs, tā „Brihwā Seme“ (lai gan par tahdeem raksteem „Brihwās Semes“ redaktoram kulturelās semēs buhtu parlamenta durwis flehgtas — pee mums tas nenoteek). Un nu mums pahmet, ka mehš negribam eedet waldibā. Bet, zeenitee lungi, komunistus juhs tatschu negribat celaišt pat Satwersmes Sapulzē un wahzu baronu uspirzejus tatschu ari ne!

Es pakawejos pee schi fakta tamdehl, lai raksturotu apstahklus, kahdos dsima Satwersmes Sapulze un lai raksturotu atteezibas siarp partijam, kad Satwersmes Sapulze stahjās darbā.

Sozialdemokratiija tomehr leetoja wifus lihdselus un nahza ar wisleelako peekahpschanos, ustahdidama tihri demokratiskas prasibas. Mehš teizām: „Uf scho prasibu pamata mehš esam ar meeru nest leelu dalu no atbildibas un leelo dalu no tām neweifsmem, kuras buhs janes katrai waldibai, kas tagad stahfees pee waras“. Mums atbildeja, ka muhsu prasibas ir pahrsphiletas. Behz garu garām farunam, kuras wilkās waj diwās nedelas, mums pilsoniskās partijas ustahdija preteju platformu, kuru mehš atraidijām, jo atsinām to par nestaidru un par muhsa platformas sashaurinajumu. Mums teiza, ka mehš esot diktatoriski, ja mehš gribot usnemtees atbildibu par ahrejo un eefschejo politiku. Tagad israhdas, ka otra leelakā partija ir rikhojufees pehz muhsu rezepes, jo ja leelakā partija usnemas waldibas sastāhdīshanu, tad wina grib wifus leelakos reפורים sawai noteifshana. Galwenās weetas peeder semneeku saweenibai. Eefschleetu ministra portfeliš peeder gan bespartejiskai grupai, bet faktiski tā stahw tuwu semneeku saweenibai. (Peesihme: „Tee paschi wehschi!“). Uri scho kabinetu mehš

warelu raksturot kā semneeku faweenibas diktaturu — es neteifschu, ka ta ir diktatura, bet tikai turotees pee juhsu terminologijas, ta buhtu ta jaapsihme. Wisi refori, kuri noteiz Latwijas politiku, atrobas semneeku faweenibas rotas. Un es pateesi neapfkaufchu tas zentra grupas, kuras ir eefstatiufchas par wajadsigu walsts glahbschanas labā — waj pareisi, waj nepareisi, to rahdis tahlako deenu prakse — peeweenotees schim semneeku faweenibas noteizofcham eefpaidam. Tas ir tas noteizofchais eefpajds, kahdu mehš bijam eedomajufchees few, ja ari mums buhtu bijis tas gods, nemt dalibu kabinetā un wina fastahdit. Es kafu, es neapfkaufchu zentra grupas, kuram tuwafas deenas buhs janem daliba schi kabinetā darbiba. Un ja es tahlaf apfstatu un falihdsinu platformu, ar kuru mums atbildeja zentrs uf muhsu eefneegumu, ar to deklaraziju, kuru mums zehla preefschā ministru presidenta fungs, tad man jafaka, ka pee zentra platformas ir peelets ne weens, bet wairaf spainu uhdena un tad til ifnahkufi ministru kabinetā deklarazija.

Es aismirfu wehl teikt, ka nahfamā kabinetā war ifnahkt ari semneeku faweenibai faktistais wairakums, un ne tikai noteizofchais eefpajds ween. Jums ir jasin, ka bes feschem ministreem — semneeku faweenibas peezi un flahst weens bepartejistais — ir wehl isglichtibas ministrs, kura drofchirdibu es pateescham apbrihnoju, kā kunga, kurfch tikko eebrauzis no Kreewijas, jau orientejas Latwijas farschgitos apstahktos un usnemas uf faweem plezeem rihkot ne tikai skolas ween, bet ari balfot par wiseem politisfeem jautajumeem. Un kad man prafa, pee kahdas partijas peeder muhsu isglichtibas ministrs, tad man janem rotā wadonis par jauno kabinetu, kas nodruļats „Brihwā Semē“ un jalafa:

„Jau nais isglichtibas ministrs jau gabeem ilgi atradās prom no dsimtenes, tā ka par wina fabeedristi-politiseem eefstateem walda leela neslaidriba.“

Atwainojet, kungi, tā politisfus kabinetus nopeetni, preefsch nopeetna darba, preefsch darba, kuram lai tizetu, kura deklarazijai lai tizetu, newar fastahdit, nedrihkt fastahdit un nefur nefastahda. Un tapehz, kad buhtu jaatbild uf Ulmana kunga pehdejeem wahrdeem, ar kureem winsch greesās pee schis augstās fapulzes un zaur scho augsto fapulzi pee wifas Latwijas tautas, ka waldibai wajaga ustizibas, ka waldibai preefsch winas darbibas wajadsigs tautas atbalsts, tad es fchaubos, waj schis fajuzeens atradis wajadsigu atbalstu Latwijas tautā. Winsch to neatradis, jo newar eedwest ustizibu nahkotnei tas, kas bijis.

Ja ministru kabinetu nosauz par jaunū kabinetu, tad tas ir nepareisi. Winsch naw jaunš, winsch ir wezs, wezs pehz fawas programās, wezs leelumleelā dalā ari pehz fawa fastahwa. Kad leetojot sinamu parunu, muhsu partijas laikraftis eewetoja rakstu ar wirskraftu „par teem pascheem wehscheem,“ tad „Brihwā Semē“, waldofchās partijas laikraftis, atbildeja, ka „wehschi gan, tikai ne farkani“. Ja muhsu ministru funkcus fauptu par farkaneem, tad, zeenitee kungi, tas buhtu apwainojofchi muhsu partijai un wiseem rewoluzionareem.

Lai spreestu par deklaraziju, lai no winas wahrdeem taifitu sinamu flehdseenu, kahda buhs politika turpmak, tad jaatfatas atpakal, kahda politika ir bijusi, kahdi ir bijufchi winas galwenee prinzipi, winas galwenās linijas, winas filosofija, winas faturš. Te wišpirms jaatfihmē weena raksturiga, prinzipiela ihpafchiba muhsu waldibas politikā. Muhsu walsts politika naw bijusi zelta uf ustizibu uf tautas mafam. Wina ir mehginajufi Latwijas

Iikteni iisēkirt tautas masam aif muguras. Skatidamās uf tautas masam, kā uf infizetām ar komunisma un sozialisma dihgleem, wina Latwijas politiskos, kā ari šaimneziskos liktenus lihds šhim ir mehginajuši iisēkirt šchaurās mantigo šēkiru interesēs.

Tee Satweršmes Sapulzes lozekli, kas bija Tautas Padomes lozekli, wehl labi atminešees, un tee, kas tahdi naw bijušchi, buhs lašijuschi laitrakstos muhsu eekschleetu ministra kunga atbildes uf muhsu daschām interpelazijam. Pagahjuschais un nahkofschais eekschleetu ministrs peeder pee politiskeem darbineešeeem, uf kureem war skatitees ar sinamu zeenibu, jo winam ir politisks raksturs un noteiktiba. Winam ir sinama politika; kas ir bijis wafar, tas buhs rihtu. Tapedz mehš no pagahtnes waram drošchi spēest. Uf muhsu interpelaziju par dšehzelneeku kongresa noleegschanu weena politiska deenas kahrtibas punkta dehl eekschleetu ministra kungs stary zitu atbildeja, ka noleedšis kongresu šefoschu eemeslu dehl: „Šeh,“ šaka ministra kungs, „ir mehginajums ussahkt to, ko mehš šauzam par „waldišchanu no apatschās“. Ja šchi konference buhtu šanahkusi, wareja drošchi paredset, ka truhktu tikai weens šolis, lai tittu nodibinata padome, kura šahktu darbotees pehz ta pašcha parauga, kahds bija pašihstams 1917. gadā, nelaimigajā Kreewijā.“

Latwijas waldiba tā tad usfkata, ka arodneezisks kongress, kursch pahrspreesch weenu politisku jautajumu par Satweršmes Sapulzi, ir padomju šahkums un no ta war isaugt demokratiskās Latwijas pahrbuhwe uf Padomju Kreewijas pamateem. Waj war buht leelaka neustizibas israhdiščana pret Latwijas tautu, pret weenu no wišleelakām un kwalifizetakām Latwijas strahdneeku grupam, kahdi ir dšehselneeki? Tas ir weens no špilgtakeem neustizibas peemehreem, ar kahdeem muhsu eekschleetu politikā isturejuschees pret strahdneeku šchiras organizazijam un lihds ar to pret wifu Latwijas darba tautu. Waldibas deklarazijā bij wafar dauds runats par to, ka waldiba zentisees isbuhwet pašchwaldibas sistemu, bet tika noklusets, kahdā wiršeenā. Mehš dširdejām, ka kanzlejās ir dauds materiala, bet ko no wina grib isšrahdat, mums neteiza. Ja waldiba šaka, ka wina grib atbalstitees uf weetejām pašchwaldibam, tad jajaūtā, kahdas ir prakšē winas atteezibas šewišchi pret lauku, pagastu pašchwaldibam. Tur mehš dširdešim pawišam zitu dšeesmu. Wišeem lauku pašchwaldibu darbineešeeem labi pašihstams Freiwalda kungs šeniors un šinams ari, kā teef apšrahdati muhsu lauku pagastu runas wihri, kā wini teef „isfaseti“, ja naw eewehleti tahdi, kahdi buhtu patihkami eekschleetu ministrijai. Un apšihmet, zeenijamee kungi, par komunistu ir loti weegli kuru katru, kas neeetilpst tai šchaurā administratiwipolizejiskā šchemā, kuru par mehraulku šew nehmuši eekschleetu ministrija. Ušwabinatees no šchi mantojuma, kuru Berga kungam dewa wina preekšgahjejs, Berga kungs naw turejis par wjadšigu un šchis mantojums wina eekšhejai politikai dod špezifiku nošrahju — neustizibu uf Latwijas darba tautu. Šagad deklarazija pašino, ka waldiba grib atbalstitees uf pašchwaldibas eestahdem. Par to war loti šchaubitees. Man rokās ir 2 deklarazijas no Ulmana kunga un winas wišas šatur weenu un to pašchu šolijumu. Ari tur ir frašes, ka waldiba grib dezentralisēt pahrwaldes sistemu. Dezentralizazija atbalstas weenmehr uf ustizibu uf „weetejeem laudim“, uf weetejām organizazijam, uf pašchwaldibas eestahdem. Tas tika jau teiktis 9. dezembri un no 9. dezembra lihds 10. jūnijam ir pagahjis wešels pušgads, bet šahwoflis naw kluwis ne par matu labaks, kahds winsch bij pirmš 9. dezembra.

Nodroschinat meeru un fahrtibu grib muhsu eefšhejā politiskā waldiba; nodroschinat meeru un fahrtibu wina solijās 9. dezembri; nodroschinat meeru un fahrtibu Ulmana kungs solija 1918. g. nowembri. Šchi spezifiskā nodroschināšana mums ir labi pašstama. Wajaga tikai atzeretees Walmeeras notikumus, kuri paliks nenomasgajams traivs us semneeku ņaweenibas waldibu. Wajaga atzeretees to weenu mauseri, kursch bija „apdraudejis“ wisu pagaidu waldibu, lai us preekschdeenam ņtatitos ar wisleelako neustizibu us to frasi par drošchibu un fahrtibu, pret kuru pašchu par ņewi naw nekās eebilstams, bet kura dabū spezifisku raksturu tad, ja winu iswed ministrija, kura atbalstās us politiskām grupam, kuru wifa eefšhejā politiskā gudriba ir ta, ņa wajaga kuru katru, kursch neeetilpst ofzieli „walstiskā“ ņšemā, wajat ar wiseem atlauteem un neatlanteem lihdsleem. Ši wajaschanu kronikas pret muhsu partiju lai minam tik pehdejo deenu arestus, kuri notikuschi starp muhsu partijas beedreem ligatē un wehl daschās lautu weetās, kuras tagad newaru wahrdā nosaukt. (R. Jwanows no weetās: „Wezauzē!“). Ja, Wezauzē. Es gribu jautat, waj ta ir ustiziba pret Latwijās tautas masam, waj ta ir ustiziba pret Latwijās darba tautu, pret Latwijās strahdneezibu? Un man jaatbild, ņa ņchis ustizibas waldibai naw un ja reis winaš naw, tad paleef tukšcha frase, ņa waldiba ņawā tahlakā darbiba grib atbalstitees us pašchwaldibam, us to ņabeedribas darbu, no kura isaug Latwijās pašchwaldibas organs un sistema. Waj pateescham muhsu waldiba domā, ņa pašchwaldibas sistemu warēs zelt un isweidot — newar bes ņinamas ironijas minet — tee inwalidu kursi, par kureem wakar tika deklarēts. Ta laba leeta, ja muhsu kareiwjeem, kuri zihnijuschees par ņawu tehwiu, dod eepheju tā godigeem darbineeekem atrast ņew nodarbošchanos; bet ustahdit par ņewischiu nopelnu, par ņewischiu jauninajumu, par iszilus stahwoschu dominejoschu faktoru ņchos kursus, kuri muhsu pašchwaldibas organus nu nostahdis us zeeschām ņahjam (atwainojeet, warbuht tas naw parlamentariski) — ir augstakā mehrā ņmeekliga leeta. Pašchwaldibas sistema tiks nostahdita Latwijā un paliks tā neatnemama pahrwaldes dala tad, ja wifa eefšhejā politiska buhs apgarota no ustizibas us wisu Latwijās tautu un ne tikai us winaš mantigām ņchiram.

Pee eefšhejās politikas peeder weens loti ņwarigs akts, par kuru ideju, jeb par prasibu mehš tikām nosaukti pilsoniskā presē par weegprahtigeem laudim. Un es biju wakar loti apmeerinats, kad dabuju dsirdet, ņa pee teem weegprahtigeem laudim peeder ari ministru presidenta kungs. Es runaju par amnestiju. Mehš par amnestiju runajām jau pirmā Satwerfmes Sapulzes sehdē. Mehš to prasijām. Un kad es palasu ministru presidenta deklaraciju no 3. augusta, tad tur ari ir runa par amnestiju, ņaprotams, par amnestiju pa labi un pa kreisi, par tahliejoschu amnestiju. Mehš par ņcho prasibu tikām nosaukti par weegprahtigeem laudim, kureem tā postitajeem un ahrditajeem naw weetās Latwijās walsi; wakar ministru presidents pasinoja, ņa ari jaunais kabinets stahwēs par amnestiju, bet winsch peemirsa, ņa tad, kad winsch wakar „stahweja“ par amnestiju, tad likums par to bija jau gandrish gataws Satwerfmes Sapulzes amnestijas komisijā un tapehž amnestijas solijums no kabineta puses nahf drusku par wehlu un Satwerfmes Sapulzes likums, warbuht, ees pahri muhsu waldibas gribai.

Amnestija ir nepeezeeschama, ar to bija Satwerfmes Sapulzei jafahf ņawa darbiba un newis jagaida wefels mehnesis. Wajaga tikai paslatitees us muhsu taiminu walsi, us leetaweescheem, us kureem mehš reisem mehšam

nosfatitees no augšchãs tã uš masãt attihstiteem politiskã sinã. Jãfaka, ka Ńhini sinã wini ir bijuŃchi dauds progresiwãti un tãhredŃigãti, netã muhsu wãldiba un muhsu politiskãs grupãs. No wãldibas deklarãzijas gruhti bija iŃlobit zif tãhlu ees amnestija. Man japãskaidro, tã sozjaldemokrãti Ńãprot amnestiju. Wini to Ńãprot tãfai pa freiŃi un proti tapeh3, ka naw amnestejami Ńhobrihd tee „putŃhisti“, kuri Latwijãs demokrãtijãs draugi netãd naw bijuŃchi un nebuhs. Naw amnestejami tee, kuri Latwijãs wãlŃti jau no paŃchãs winãs dibinãŃhãnas ir wiŃrealãkã weidã apdraudejuŃchi. Un tee ir meklejami pa labi. Teem SatwerŃmes Ģapulze newar dot amnestiju. RãŃ atteezãs uš amnestiju pa freiŃi, tad newar apŃãhtees pee tihri politiskẽem panteem. Ja mehŃ Ńtatistimees peh3 panteem, kãŃ peefabinãti weenam waj otram zeetumneekã, tad stãrã wineem buhs dauds ari kriminalã rakŃtura. Wajãga Ńãprãst, ka politiskãi darbiba, kãŃ notikusi pa padomju darbibas laifu Latwijã, buhs loti weegli tãtram dauds mãŃ manigãm profuroram — un tãhdi mums ir — peefabinãt dãŃhu kriminalpuntu un padarit politiskõ darbineeku par kriminalnoseedsneeku. Wãldibas deklarãzija dewã mums eemeflu tulfot apŃolito amnestiju tã, ka kabinents nahŃs ar likumprojektu amnestijas leetã, kãŃ aptwerŃs loti Ńhaurãs aprindãs un neamnestẽs loti dauds lauschu, kuri teef apwãnoti ari par dãŃheem kriminalnoseegumeem, bet kuri nẽfã kriminalã naw nodarijuŃchi. Neamnesteti paliktu tãŃni tee Ńihkeẽ kalpotãji, kãŃ Ńmõf konzentrãzijas lehgerõs. (Ģauzeens: „Wãj tee naw likwideti?“). TãŃni Ńheem darbineekeem war loti weegli peefabinãt weenu otru kriminalpuntu.

Lãi padaritu wiŃãs tãŃ Latwijãs darbã tautãs aprindãs, kãm wehl ir neustiziba pret Latwijãs demokrãtijã, par Latwijãs demokrãtijãs draugeem, tad amnestija ir nepezeeschãms aktŃs. Ja ar winu wãldiba kãwejas, tad SatwerŃmes Ģapulzei ar to naw jãkãwejas neweenu deenu.

Pee eefŃhejãŃs politikãs tãhãkeem Ńwarigãkeem Ńõleem peeder, beŃ Ńhãubã, kãrã Ńhãwõllis. Ja no zentra deklarãzijas, ar kuru winŃch mums atbildeja, wãreja wehl tãŃŃt Ńlehdsẽenu, ka zentra grupãs, eecedãmas wãldibã, pastãhweŃs uš to, lai kãrã Ńhãwõlli wiŃãhtrãkã laikã litwidetu un lihds ar winu wiŃu, kãŃ ir zehlees lihds ar kãrã Ńhãwõlli, tad no wãkãrdeenas deklarãzijas Ńhini sinã war isnest loti miglainu eefpaidu. Ir tãfai weens teizeens, ka tamdehl, ka naw droŃhibãŃ, par to nahŃfees ruhpetees eefŃheleetu ministrim, mehŃ newaram pahreet uš normalãm pahrwãldiŃhãnas formã, bet, warbuht, gan „pãredŃamã laikã“ pee tã wãreŃim nonahŃt. RãŃ tãŃ „pãredŃamãis laiks“ ir? Ja ir wiŃpãhr loti relatiwã leeta. Weens ir tuwredŃigãŃs un otrs tãhredŃigãŃs un „pãredŃamãis laiks“ ir loti steepjãms. Warbuht, seme peefpeedis kãrã Ńhãwõlli atzeltãhtrãfã, bet gribu to darit — to mehŃ neredŃam no deklarãzijas. TãŃ muhs Ńpeesch konstatet, ka zentrs ir kapitulejis Ńemneeku Ńãweenibas preeŃŃhã.

Kãrã Ńhãwõllis ir jaatzel pãredŃamã laikã, Ńãfã deklarãzija, bet tee organi, kãŃ gãhdãja par meeru un droŃhibu kãrã Ńhãwõllã laikã, tee ir atteezigi japãhrweido un jãeerindo ziwilo organu robeŃchãŃs. Tã teiza mums wãkãr ministru preŃidents. Ko tãŃ nosihmẽ? Ja mehŃ Ńtatistimees atpãkãt uš pagãhjuŃcho praŃŃi, tad teefchãm jãfaka, ka mums ar to teef presenteti „tee paŃchi wehŃchi zitã kulfitẽ“. Juhs it labi atzereŃatees, ka par muhsu eefŃhejo „meeru“ un „Ńãhritibu“ peh3 Needras wãldibas gãhŃhãnas loti „energiskõ“ gãhdãja Ńhãndãrmerija. Peh3 tam atrãdã, ka winã naw „peeflahjiga“ un

tika dibināts drošības departaments. Tad atrada, ka arī drošības departaments „nepeeklahjigi“ riskoēēs un arī to likvideja un viņa funkcijas pārgāja uz eestahdi, kura katram pilsonim jāmin ar leelu drebešānu, tā ir — isluhofšanas nodala. Viņa nāv sem eefšleetu, bet sem apšardšības ministrijās, un eefšleetu ministrs var mašgat šavas rošās, jo viņš jau nāv wainiģš, ka pilsoni teef špihšdinati un willti isluhofšanas nodalās eerednu preeššā, suhtiti pahr fronti un pat nošchauti. Viņš var mašgat šavas rošās, bet atbildiba par to kriht uz kabinetu. Un tas „meers“ un tā „kahrtiba“, godatee lungi, kuru juhs lihds šchim ešeeet baudijušchi, ir pirktš ar isluhofšanas nodalās ašinainām rošām, ar metodem, kuru dehl jafaunas katram Latwijās pilsonim. Neeweens newar apgalwot, waj dašchi isluhofšanas nodalās agenti nāv peelikušchi šavas rošās arī pee Kursemneeta šlepšawības. Deklarazija tagad nesaka neweena wahrda, kas notiks ar isluhofšanas nodalam, kuras nesē darba partijās ložeklis nošauza par kaitigu augonu, kas jāisgreēšch. Waj leeta grošiseēs tik ap to, ka viņu funkcijas un metodes uštizēs zitam, „ziwilam“ organam? Man jāšaka, ja nahš šcho militaro „ochrantu“ weetā „ziwilās“, kuras riskoēēs pehz tām pašām metodem, tad arī beš kara stahwokka buhs kara stahwoklis. Dašcheem to wajaga, jo šad nāv zitas metodes, tad ar kara stahwokli, tā teiza reiš Italijas walšis wihrs, Kawurs, war waldit kūršch katrs, arī weens iščetrfahjains kustonis, kura wahrdu eš newaru nošaukt no šchis tribines. Un tas šaupā daudš puhlu. Bet šchis metodes nāv attaišnojaimās no demokratiškā weedokla, kūršch isšlehdš isluhofšanas nodalu, „ochrantu“, „iščreswiščhaitu“ un winām lihdsigu eestahšchu metodes.

Lihds ar kara stahwokka atšelfānu un kara išbeigšānu Latwijās walštij išaugs leelš ušdewums — pahrweidot šawu brunoto špehku, reorganisēt viņu. Kad mehš apškatameēs muhsu šabineta šastahwā, apškatam, šam ir uštizeta apšardšības rešora wadiba, kas ir weens no šwarigakeem amateem, pee kura jāštrahdā ar leelako energiju, lai pateēšcham muhsu nahšamo armiju padaritu par demokratiškās Latwijās zeerigu, ja apškatamee, šam šchis darbs uštizets, tad jāšaka, ka pret to wihru mums wišmašakā uštiziba, wišmašakā pašahwiba, waj pareišati — wišleelakā neustiziba. Latwijās politiškā dšihwē muhsu nahšamais brunoto špehku formetajs, organisetajs ir loti mašā mehřā pašihštama peršona un zif viņa pašihštama, tad no tahdas pušes, kura newar eedwest uštizibu.

Rahdam buhs buht muhsu brunotam špehšam turpmā, par to muhsu ministru presidentš šawā deklarazijā teiza gaušcham maš. Viņš jāisweidojot šaštanā ar Latwijās tautās ihpatnibam. Eš nesinu, šahdas ir tās ihpatnibas, kuras uššpeestu „šewiščkas ihpatnibas“ armijai, iškemot, warbuht, mundeeru un šofardi. Eš sinu, ka par armijas šistemam šrihšdas leetprateji, bet šchis šistemas ir leelā mehřā neatkarigaš no weenas waj otras tautās ihpatnibam. Mehš uštahdijām un uštahdam armijā demokratiijas prinzipu. Tas pehz muhsu dšilakās pahrleezibas (un nāv neweens muhs pahrleezinajis pretejam par labu) ir tautās milizijas prinzipš. Šchini šinā mehš nedširdējām noteiktaš atbildēs no ministru presidentā. Nedširdejām, ka armijas reorganišchānas leetā jaunais kabinets pateēšcham ķeršeēs pee energiškeem šoleem. Mani lungi, muhsu armija darijuš warondarbus. Mums šchini šinā jānoleez galwa viņās preeššā. Bet newar išlaiš iš azim, ka armijā ir šawi launumi, kuri zeēšchi šaangušchi šopā ar wišu šistemu, pa dalai ar

wirfneeku fastahwu, furi audsinati wežās zara laika kara ūkolās un sistematiski ūanehmuschi no ūaweem ūkolotajeem zara laika ideologijas pamatus. Un tomehr mums ir demokratiski laujās wirfneeki, furi isnefuschi us ūaweem plezeem Latwijās atbrihwoschanās darbu. Bet muhsu ūhtabos ir weena dala darbineeku, kurem deeneūts ir iūsūhweš leeta. Latwijās armijâ ir jadara ūawa tūhriūhana. Latwiju neaiūfargās tee, furi ūtaigâ galisē biūfēs un furi pilditi ar korporelu parafūham. Latwiju aiūfargās, ja winu muhsu masâ armija wiūpahr war aiūfargat, tiū demokratiskis karewis, no tautas zehlees, ar tautu ūaudsiš, winas demokratiskâ gara apgarots. Naw neweenam noslehpums, ka muhsu armijâ ir wirfneeku grupas, kuras ūawās galwās perūnaja idejas par Satwerūsem Sapulzes vadūūshanu. Naw noslehpums, ka muhsu armijâ ir grupas, kurâm nees pirūsti, lai laistu walâ ūawas pistoles pret ūhis augstās ūapulzes lozelleem. Bet es brihdinu juhs no ūho ūolu pabalūūūhanas. Presē mums aiūleedsa teikt, bet no ūhis augstās ūapulzes es waru paūinot, ka Latwijās armijâ wiūspar 65% balūojuschi par sozjaldemokrateem, weetam pat 80 un 85%. Un ja ūinami kungi grib usūahkt kara gabjeenu pret sozjaldemokratiju ar eerotscheem, tad man teesiba ūaukt ūhim 80%: Turat ūawu pulweri ūausu... (W. Samuels no weetas: „Uū pilūonu karu?!).

Presidentis J. T ū h a k ū t e: L ū h d s u r u n a t a j u n e r u n a t t a h d a s l e e t a s !

J. r. M e n d e r s (kurpina): Nē, Samuela kungs, ne us pilūonu karu, bet us aiūfardūibu pret pilūonu kara ūantasteem no labâ ūpahna. Muhsu ūrakziju un ari mani gan neweenš, kaš ūin politisko pagahni, newarēs ūaistit ar pilūonu waj brahlu kara propagandu. Nebuūūshanam armijâ ir jadara drihūi galš. Te wajadūiga energiska un, galwenais, pateesū demokratiska roka, kuras kabineta naw.

Lai Latwija pateesūham waretu ūahkt domat par wiūeem teem usdewumeem, kahdi winas preeūūhâ, ir pareisi, ja ministru presidenta kungs teiza, ka wajadūigs meers ar wiūâm walstim, ar kurâm mehs atrodamees kara ūahwolli. Valdees Deewam, mehs atrodamees kara ūahwolli tikai wairs ar weenu walsti, taš ir ar Kreewiju. Un ūhis kara ūahwolliš ir wiūdrihsakâ laikâ jaiūbeids. Ur Wahziju nu jau mehs atrodamees meera ūahwolli. Pee wiūas meera ūarunu prozeduras ar Wahziju man nebuhtu japafawejas. ūobrihd mehs atrodamees meera ūarunâš ar Kreewiju. Ja deklarazija ūaka, ka japanahū meers ahtrâ laikâ ar Padomju Kreewiju, tad tam war peeūrist, bet pehž ūhis formulas ir teesiba praūit nekawejoschi noteiktus ūolus ūhini leeta. Ur deklareūchanu, ka gribam meeru, nepeeteek. Wajadūigi politiski praktiski ūoli, furi pee ūhi meera nekawejoschi nowestu. Un man leekas, ka ūhee praktiskee ūoli wareja buht bijuschi dauds labaki un wareja nahkt dauds ahtral un mehs warejam jau buht meera ūahwolli. Kaš tur wainigs, waj Padomju Kreewija, waj muhsu lihdsūchinejâ waldbiba un lihdsūchinejâš waldbibas politika — ari muhsu nahūūūhâš waldbibas politika — par to newar buht diwu domu. Padomju Kreewija, es negribu, lai mani daschi kungi ūapraūtu kâ Padomju Kreewijas aiūstahwi, bet fakts ir, ka Kreewija Latwijai meeru peedahwajusi jau ūen un jau ūen ir wehlejuūees un gribejuūi ūehstees pee meera lihgschanas galda. Ja taš ir notizis tikai aprila mehneūi, tad wainojama otra puūe. Un ūhi otra puūe — Latwijâš waldbiba — mums jafritisē. War noteikti ūazit, ka nowilzinâūchanâš meera ūinâ ar Kreewiju lihds ūhim ir nahūūi no Latwijâš waldbibas puūes. Muhsu delegazija iūbrauza

tik aprīlī, lai gan wareja to darīt wehšakais jau janwari. Un delegazija šehsch Mastawā jau trihs mehnešhus un ja juhs jautajeet, kapehz winai neweizas, kapehz meera šarunas tik ilgi wellas, tad buhtu nepareisi, ja teiktu, ka tee, kas nowilzina, ir tikai Kreewijas preefšstahwji, un ka wišs launums peerehšinams Kreewijai. Es, šaprotams, nedomaju, ka delegati, kuri wed šarunas ar muhsu waldibas preefšstahweem, ir engeli un ka wini šawā prakšē rihkojas wisur pehz formulam, kuras wini rakstijuschi uš šawa karoga ahrejš politikā. Es šaprotu, ka ari tur ir sinama politika, kura war sinamos brihšhos ifeet uš nowilzināšanos, bet es gribu teikt, ka muhsu delegazija nobrautusī uš Kreewiju neatrada to ustizibu no Kreewijas puses, kahda buhtu bijuši, ja buhtu bijuši zita waldiba un zita delegazija. Neatrada ustizibu tapehz, ka pamatoti waj nepamatoti muhsu ahrejš politika lihds šchim ir westa tahdā wirseenā — un par to runā wišā ahrypaulē — ka pastahw aisdomas, ka mums ar Poliju buhtu sinama šlepena noruna, warbuht, militara rakstura, atteezibā pret Padojemu Kreewiju. Man leekas — tas naw taisniba. Bet aisdomas ir pastahwejuschas un tās isnihzinat naw bijis eespehjamš tapehz, ka muhsu ahrejš politikā ir weens prinzipš un šewišchi šwarigš — tā šauzamā orientešanās uš Polijas puši. Pret šcho ahrejš politikas liniju war zelt wisleelatos eebildumus: Latwijas demokratišas likteni, tā neatkarigas demokratišas likteni, buhs nodrošchinati tikai tad, ja winas politiku, tā šchis deenas, tā ari to, ko nahšfees west tuwakā waj tahlakā nahšotnē, nemehginaš eewadit ar masal waj wairak apšlehptu špizi pret Kreewiju, ja turpretim mehgināš rahdit, ka Latwija negrib redset Kreewijā eenaidneeka. Sedomajatees, ka masā Latwija šlehds militaro konwenziju ar Poliju. Waj šchi konwenzija Latwiju glahbtu? Šchi tefe ir loti leelā mehrā apšchaubama. Waldibas deklarazijā eet runa par aiffardsibas rakstura militaru konwenziju. Ja ari konwenzija nestu simtreiš aiffardsibas raksturu, katra militarā konwenzija ar Poliju pagaidam tiks isprasta un neween isprasta, bet ari buhs wehrsta pret Kreewiju leelakā waj masakā mehrā.

Mani funkci! Kas buhs ar Kreewiju — par to walti praweetot. Waj wina paliks lihdsšchinejā, waj pehz tagadejšs Kreewijas nahšs šihšemneeziska waj šihšpilsoniska Kreewija — par to war buht dašchadas domas. Bet weenu waram teikt, ka Kreewijā augs un nostiprinašees tas, ko šauz par nazonalismu. Un ja tās agrafās Kreewijas dalas, kas ir atdalijuschās no „leelas Kreewijas“, špehs isglahbtees no nahšamās Kreewijas ekspanšijas, tad tas notiks tikai tad, ja ahrejo politiku winas — un tā tad ari Latwija — newedis ar wairak waj masak apšlehptu špizi pret Kreewiju, bet gan mehgināš pee laika ar Kreewiju šaprastees un eeguht winā šew draugu.

Un tapehz ar wisleelako noraidišchanu jašturas pret wiseem teem deesgan šchowinistiškeem un šchini šinā loti ihšredšigeem raksteem un runam, kas atškan no muhsu waldoschās partijas pret Kreewiju. Kreewu tauta, mani funkci, naw miruši ar to, ka winai jadšihwo šchimbrihšham wisleelafajās gruhtibās. Wina teiks wehl šawu wahrdu, un runat un rakstīt pret Kreewiju tā, ka tas šaturina kreewu tautas naidu pret Latwiju, ir pahraf ihšredšigi un bihštami. Tas, kas to dara, rok kapu Latwijas demokratišai. Mums ar Kreewiju buhs šaprotas, mehš ar to esam šaišiti pahraf zeešchām šaimneeziskām šaitem, kurām šefos šinamas politikas šaites. Es negribu teikt atšariba. Mums tapehz jaerihko šawa politika tā, lai tās špize nebuhtu wehrsta naidigi pret Kreewiju. Tas ir muhsu šchis deenas ahrejš

politikas noluhks un ušdewums, ja wina grib buht wairaf ne fä weenas deenas politika. Ja to jums, fungi, labpatihkas ņauf par orienteņhanos uš Kreewijas puši, tad es ņafu, ka ta ir orienteņhanäs uš Latwijas nahņamibas puši (Uhrleetu ministrs no weetas: „Federazija ar Kreewiju?“). Man ahrleetu ministra kungs ņauz: „Federazija ar Kreewiju“. Es runaju ņkaidrā latweeņņu walodā un wahrdu federaziju nemineju. Un ja es mineju politiks ņafarus, tad tas ir loti ņkaidri. Politiski ņafari mums ir ari ar Angliju un Franziju, bet es nedomaju, ka ministra kungs teiktu, ka mehš eņam federazijā ar Angliju waj Franziju. (Applausi). Saistot ņawu ahrejo politiku ar Poliju, mani fungi, juhs wedeet bihstamu ņpehli. Ta leelā Polija, kas tagad grib rastees, pehz manas pahreezibas ir ilustija, ta war pastahwet tikai fā militara walsts ne fewiņņhi ilgu laiku. Leelai Polijai wiņpirmām ņahrtam un, warbuht, wiņtuwatā nahņotnē draudēs breeņmas no Wahzijas. Tad leelai Polijai buhs jaisleeto ņaws ņpehks pret Wahziju un ja tani pat brihdi waj pareiņaki tani pat wehsturiskā laikā radifees — un tās war rastees — ņinamas breeņmas masai Latwijai no Kreewijas, tad, man leekas, ari militara konwenzija ar Poliju muhs neglahbs, jo Polijai ņaws ņpehks buhs nepeezeņņams nahņotnē wairaf pret Wahziju, nekā pret Kreewiju. Bet weenu leetu gan war dot zeefņa militara ņaweeniba ar Poliju wiņām tā ņauktām nomalu walstim no Baltijas juhras lihds Melnai juhrai, kuru ideju es ušņkatu par deesgan leelu utopiju. Šhi ņaweeniba war dot wiņleelako politisko atfaribu no Polijas, kura mums ņaimneeziņki neko newar dot, waj war dot loti maņ. Un politiska atfariba, kura ņaimneeziņki neko newar dot, ir, mani fungi, werdsiba. Bet wiņs teiktaiņ nenosihtnē, ka mums ahrejā politikā ja-peaturas pee naidigām notim pret Poliju. Se japeekriht ministru presidenta kungam: mums wajaga draudsiġu atteezibu nostiņpirinaņhana ar wiņām ahrwalstim un ņhimi ņinā ari ar Poliju. Neweens no mums negribēs paņludinat Polijai karu, neweens no mums negribēs redset Polijā muhsu eenaidneeku, bet neweens negribēs redset Polijā ari muhsu kungu. Labas ņaimneeziņkas atteezibas, labas politiskas atteezibas ir wehlamas neween ar muhsu ņaiminu walstim, bet ari ar wiņām pahrejām mums tahlat ņahwoņņhām agrafās Kreewijas ņastahwdalam un newren tikai ar tām, bet ar wiņu paņaņho paņauli.

Muhsu ahrejā politikā lihds ņhim — es nenemos apgalwot, ziņ ta ideja ir istureta, bet ta loti ņpilgti ir iņpaudusees atteezibās pret Wahziju un meera ņlehgņhanaņ prozedurā ar to — muhsu ahrejā politikā ir lihds ņhim waldiviņi wiņleelakā palahwiba uš Werņalas meera lihgumu. Mani fungi, ņhis Werņalas lihgums ar katru deenu arween wairaf un wairaf, weena lapa pehz otras paleeņ tikai par apraņņitu papiri; un naw wairš tahlu ta deena, tad wiņņch tiks rewidets. Luhdsu neusskatiņ mani par Wahzijas aiņstahwi, bet domat, ka mehš dņihwojam Wines kongresa laikos, kad augsti kungi ņalakiņuņchees Werņalā, war graiņt dņihwiņ wahzu tautu, ir wiņleelakā utopija ņhiniņ laikos. Un muhsu masai Latwijai palahwiba uš to, ka wiņs notiks fā Werņalas meera lihgumā rakstits, war nowest ahrejo politiku loti beeņņhi pee newehlameem pahņpratumēem, fā tas bij pee meera ar Wahziju. No ņahuma mehš loti palahwamees uš Niesela komiņiju un eeņneedsām tai garu wirkni kara praņibu. Galu galā mums bij jaapmeerinaņas ar tagadejo lihgumu un ir labi, ka mehš to paņņhu dabujām. Werņalas lihgums naw wairš tas, kas wiņņch bija, Nemeet tatiņhu peemehru no gudratās pilņoni-

flās diplomatijas, no Anglijas. Lai tā ari nestatītos' Lloids Dschordšs un Kreewijas tagadejo waldibu, winsch tomehr sin, ka ir jafaprotas un jarehkinas ar Kreewiju, jo wina tuwafā waj tahlakā nahotnē un ari tagad leelā mehrā noteiz un noteiks pafaules liktenus. To, luhk, wajaga eewehrot muhsu ahrejās politikas preefschstahweem un ja to eewehros, tad man jafaka, ka Latwijas demofratijas ahrejās nostiprinaschanas darbs buhs eewadits droshās un pareisās fleadēs.

Muhsu ministru presidenta funga deflarazijas tahlakee punkti par fainneezifkeem un sewifski semeš jautajumeem dewufchi loti maj noteiktibas. Starp teem ari atbilde us to, tā muhsu waldiba domā ischkirt agrarjautajumu. Wispirms gribu konstatet, ka weena dala te deesgan buritiski pahrakstīta no muhsu platformas, tas ir par semeš fondu. Bet „titai“ ar „masu“ strihpojumu. Naw teiktis, waj ar waj bes maksas. To mehš ari warejam gaidit, ja nemam wehrā semneeku faweenibas pretoschanos besmaksas atfawinaschanai. Agrarjautajums bij tas, us kura pamata notikufchas wehleschanas Satwerfmes Sapulzē. Vee ziteem apstahkleem wehleschanas Satwerfmes Sapulzē buhtu noritejufchas zihnās ap fatwerfmes jautajumeem. Surpretim muhsu wehleschanās zihna gahja ap agrarjautajumu. Tas peerahda, ka agrarjautajums ir galwenais usdewums muhsu fainneezifkā dschwē, muhsu politikas afs. Bet to mehš redsam Satwerfmes Sapulzes agrarā komisijsā, kurā eeeet partijas, kas atbalsta tagadejās waldibas politiku. Weselu mehnesi semneeku faweeniba ir wilzinajusi weentahrschu pamata noteikumumu istradahchanu. Un tahda buhs peespeedu semeš atfawinaschana, zit leelā mehrā un tahdi fondi tits atstahki agrateem muifchneeku semeš ihpafchneekem, tas naw flaidrs winai ari wehl schodeen. Mums ir pamats domat, ka agrarjautajumu semneeku faweeniba un winas waldiba mehginās ischkirt kompromisa zelā ar Latwijas muifchneezibu. Ja kabinetis grib pastahwet, ja winsch grib usturet to wairakumu, tahds winam tagad ir, tad winsch ir wisleelakā mehrā atkarigs no muifchneezibas preefschstahweem un winu atbalstītajem. Schi balsu grupa gan masa, bet loti „wehrtiga“. Schis grupas fainneezifko politiku noteiz ne organs, kuru wada zeenijamais Dr. Schiemana funks, bet gan schini sapulzē barons Firkšs. Lai juhs usturetu sawu koaliziju pa labi, jums wajadfiga schis grupas labwehliba; juhs, fungi, eseet schis grupas wergi, bes schis grupas wotuma juhsu kabinetam naw wairakuma. Ja schis grupas starpā ir zilwefi ar politiku prahtu, tee pratis ismantot juhs un atbalstis juhs tikai tad, ja wineem buhs sinama zeriba us sawu noluhku realifschanu. Tapehz jums ar agrarreformu ir jawilzinās, jo juhs baidatees faudet muifchneeku balsis, juhs baidatees no ta, ko sawz par freiso blotu, baidatees atbalsitees us teem sehdekleem, kuri stahw no jums pa freisi. Bet ja jums, fungi, no ta ir bail, tad jums atleef tikai kompromisa politika ar muifchneezibu. Schodeen juhs eseet schis politikas wergi, jums ir jabaidas no tam, ka Dr. Schiemanis war teikt: Ja juhs wehl buhseet mums nepaklausigi, tad juhs redsefet, waj mehš par jums balsosim (Applausi pa freisi). Jums buhs jaerihkfojas tā, lai eseet mafakais launums, tahds peenemams teem kungeem, kuri ais pahpratuma sehsh schini sapulzē jums pa freisi, t. i. wahzu pilsonibai un muifchneezibai (Klihwē no weetas: „Kad juhs labofatees, tad mehš sapratifimees ar jums“). Ja juhs sem schis „laboschanās“ saproteet noeschanu us labo pusī, tad juhs to nefagaidifcet (Applausi pa freisi).

Es negribu uzkawet ilgaki juhsu usmanibu pee pahrejeem šaimnezifkeem jautajumeem. To, warbuht, isdaris manas frazijas otrš beedrs, bet es gribu aiskert wehl weenu leetu un ta ir loti swariga. Ta ir sozjalā politika, kura deklarazijā nostumta uš pašču pehdejo galu. Uri tagad, ihši atšihmejot ka waldiba „padomās“ par to un to, teef usfajititi wiši likumi, kahdi buhtu isdodami. Ulmana funks ari nowembra, augusta un dezembra deklarazijās apšolija, ka wajaga normet darba algu un darba deenu, eewest strahdneeku apdrošinašchanu uš jauneem pamateem u. t. t., bet mehš, paldees Deewam, sehšam jau otu gadu un mums wiša ta naw. Mums ir sozjalais departaments, kas isstrahda weenu likumprojektu pehz otra, bet zaur kabinetu naw gahjis neweens strahdneeku likums. Sewiški wajadšigs likums par darba deenu. Es atminu, ka zentra platformā bija runa par 8 stundu darba deenu. Waldibas platformā tās naw. Waj zentrš ir kapi-tulejis? Strahdneeku likumdošana ir no loti leela šwara. Ja juhs pateescham gribeet eeguht strahdneeku tautas ustizibu uš walsti — waldiba šhini šastahwā to nefad nedabūs — tad strahdneeku jautajuma nokahrto-šanai jaerahda ne pehdejā, bet weena no pirmām weetam. Naw jaais-miršt tas, ka strahdneeku stahwoklis Latwijā ir ahrfahrtigi slihts, nefatotees uš to, ka juhs kleeđseet par leelām algam. Strahdneeku algas newar nokert to walutu, kura friht, šakarā ar ko zenas zelas. Strahdneeku algas newar tikt zenam lihđsi, lai ari zil leelas šhis algas nebuhtu, lai ari tās sneegtos pee tuhštiošcheem. Strahdneeks newar apmeerinat tās wajadšibas, kuras ir fatram zilwekam, tā: ehdeenā, dšehrenā, apgehrbā un kulturelās waja-dšibās. Tapehz domat, ka ja šchobrihd wišs ir meerigi un isdodas nowehršt leelafus streikus, ka tad tas tā buhs ari turpmak, ir wisleelakā ilusija. Ja pateescham netiks normets strahdneeku stahwoklis, ja mehš nefagaidišim no waldibas nopectnus šolus strahdneeku likumdošanas zelā, un ne ween likumdošanas šinā, bet ari pratšē atteezibā pret strahdneeku organizacijam un strahdneeku materialo stahwokli, tad, man leekas, war nahkt nepare-dšamas leetas.

Juhsu preeškā, mani kungi, bija diwas iswehles: waj eet kopā ar sozjaldemokratiju un west pateesi demofratišku politiku, pahrraut ar wišu kompromiša politiku, kura ir bijuši lihđs šchim un pehz eespehjas ahtri likwidet feodalo laiku atleekas, kahdas Latwijā ir; rahdit Latwijas tautai, ka demo-fratija war un spehj darit to, ko naw warejusčas darit wišas eepreešchejās waldibas, uš kahdas sistemas un pehz kahdas metodes ari winas nebuhtu zeltas, un lihđs ar to radit ustizibu Latwijas darba tautas mafās uš demo-fratiju, padarit winas par demofratijas karštām peekritejam un lihđs ar to aišstahweem — uš to zeku mehš aizinajām juhs. Šchim zelum mehš uštah-dijām tikai demofratistas prasibas, lai gan tā sozjalisti, neislatišam is azim ari šawu gala mehrki. Juhs iswehlejatees zitūs zelus, kompromiša zelus, atšlahta kompromiša zelus. Juhs wehlatees tautas mafam aiš muguras išškirt šafahpejuschos jautajumus, kas ir šakrahjuschees weselām gubam un išlihtgt pee tam ar Latwijas muišchneezibu. Tas Latwijas demofratiju neno-droščina un tapehz mehš ari newaram isteikt ustizibu tagadejai waldibai. Mehš noleekam atbildibu par Šatwersmes Šapulzes wairakuma politiku, ja wina turpmak ees šchajā wirseenā, mehš noleekam atbildibu par to, kas war buht ahrpus šhis Šatwersmes Šapulzes. (Štarpšauzeens: „Brunota šazel-šchandš?“). Wehl ne, bet šabeedribas doma un šabeedribas organizetais

špehts ahrpus Satwerfmes Sapulzes war pahraugt jums pahri par galwam un juhs wareet palikt fehschot us saweem krehfleem no tautas atstahti, no tautas nesaprasti un, warbuht, ari no tautas nosweesti. Rompromisa politikai mehs buhšim eenaidneeki, atminedamees to, ka Latwijas demokratija war pastahwet ustiziba us tautu, atbalstotees us tautas masam. No sozialdemokratu frakzijas man usdots nolasit Satwerfmes Sapulze muhsu darbibas deklaraziju, par kuras prasbam mehs ustahsimees, kuras pabalstit mehs sawzam wisus tos, kas ir par mums balsojuschi, un ari tos, kas ais pahrapratuma ir wehlejuschi zitus:

„Satwerfmes Sapulzes sozialdemokratu frakzijas deklarazija.

Satwerfmes Sapulzes sozialdemokratiska frakzija, usskatidama sewi par Latwijas strahdneezibas un darba tautas preekschstahwi, ustahsees turpma, ka lihds schim, fastana ar Latwijas sozialdemokratiskas strahdneeku partijas programas un wehlešanu platformas prasbam par Latwijas pateesti demokratisku isweidoschenu. Atbalstot un weiznot strahdneezibas schkiras zihnu, neislaischot is azim sozialdemokratijas gala mehrki — sozialismu, pulzejot ap sewim darba tautu un atbalstotees us Latwijas strahdneezibas masam, sozialdemokratiska frakzija noraidis katru politiku, kura buhs wehrsta pret tautas masu gribu, waj mehginas Latwijas liktenus ischekirt pahri par masu galwam, schauru grupu intereses.

Sawa darbiba Satwerfmes Sapulze sozialdemokratiska frakzija ustahsees:

1) par amnestiju strahdneeku kustibas dalibneekem un kareiwjeem bes tam ari par disziplinareem pahrfahpumeem;

2) par nahwes soda atzelschenu;

3) par kara stahwofla atzelschenu;

4) par demokratisku walsts waru, weenpalatas sistemu, tautas preekschstahwneezibu, wehletu us wispahrigeem un t. t. pamateem, peedalotees abeem dsimumeem;

5) par plasehu weeteju paschwaldibu pilsehtas, meesto, aprinkos un pagastos;

6) par pilnigu apsinas, runas, prefes, šapultschu, streiku un beedroschanas brihwibu un personas, dsihwofla un korespondenzenes neaiskaramibas nodroschinaschenu;

7) par wisu fahrtu, preekschrozibu un titulu atzelschenu, par wisu pilsonu weenlihdšibu;

8) par muischneeku, brunneezibas, basnizas, klosteru un wisu walsts nodeweju semju besmaksas atsawinaschenu, par walsts semeš fonda nodibinaschenu no schim semem, isdalischanai bessenneekeem, pee kam wispirms isdalamas tas semeš, kuras no winu ihpashneekem neteek peenahzigi apstrahdataš. Meschi, purwi un nederigas semeš pahrwehrschamas walsts ihpashuma, ziktahl tas nepeeder komunalam eestahdem;

9) par ruhpnenezibas atjaunoschenu ar walsts palihdsibu, pee kam walstij japahrnem sawa rihziba tas atstahtas fabrikas, kuras eespehjamš laist darbā un walsts ihpashuma tas no winam, kuram walsts nosihme, kuras war raschot pirmas nepeezeeschamibas preekschmetus un kuras netop atjaunotas ar priwateem, bet walsts lihdsleekem. Pahrejee pri-

watee ruhpnēezības usņemumi atjaunojami sem walsts kontroles, wajadstības gadījumā, ja ihpashneekēm naw peeteekofchi kapitala, ar walsts lihdsdalību; par Daugawas uhdens spēhka ismantofchanu;

10) par nesaufdīgu spēkulazijas apkarofchanu un tirdsneezības regulefchanu no walsts puses. Saimneezīfās politikas planweidīgai īwešchanai dibinams spēziāls walsts saimneezības organs (augstākā tautsaimneezības padome);

11) par mantofchanas un ihpashuma nodokli, par monopoleēm (spirta, tabakas un baudu weelu), par linu un mešču monopoleēm un par Latwijas naudas sistēmas nokahrtofchanu;

12) par plašču strahdneeku likumdofchanu uš laukeēm un pilsehtās; par 8 stundu darba deenu un tās peemehrofchanu lauku darbu apstahleēm; par wīsu weidu strahdneeku apdrofchinafchanu;

13) par neatkarīgu, wehletu teefu;

14) par basnīzas šķīrfofchanu no walsts un no skolas" (smeeļli labajā pusē).

Juhs, fungi loti smejateēs, naw brīhnumš jo juhs ešeet atkarībā no katoku basnīzas kungeēm (Applausi pa kreīfi);

15) par obligatorīfku besmaksas laizīgu skolu;

16) par armījas demobilīfazīju, par armījas demokrātīfku pahrhūwi, pahrejot pakahpenīfki uš milīzījas sistēmu;

17) par labām atteezībam ar ahrwalstīm; par nekawejošču meeru ar Padomju Kreewiju; par tahdu ahreju politīfku, kura starptaūtīfko stahwokli un wina dšīneja spēhkus nowehrteedama nenostahditu Latwiju naidīgās atteezībās nedš ar tagadejo, nedš nahkamo Kreewiju; par zeefču saimneezīfku sakaru nodibīnafchanu ar Kreewiju un zītām kaimīnu walstīm.

Šchīs prasības īwešt dšīhwē, kà ari wešt uš tautas mafam atbalstītu politīfku, naw spēhīgš tas pilsonīfkais wairakums, kas radījis pirmo Satwersmes Sapulzes waldību sem Almanu kunga wadības, jo šchi waldība naw wairak nefas, kà lihdsšchīnejas pagaidu waldības un lihdsšchīnejas politikas zeturtais — pehz skaita — īsdewums, tās politikas, kura Latwijas liktenus mehginajusi īschķirt aš tautas mafu muguras, mantīgo šķķīru interesēs.

Sozialdemokrātīfkā frakzija, īsfakot Latwijas strahdneezības un wīfas darba tautas wahrdā neustīzību šchai waldībai, fauz Latwijas tautas mafas pulzeteēs ap sozialdemokrātīju un atbalstīt wīnas zīhru par pateēfi demokrātīfku Latwiju un sozialīfmu." (Rehmanis no weetas: „Amen!“)

Amen! Ja, mani fungi! Amen, Rehmana kungs, jums teiks reiš latwju darba tauta (Applausi pa kreīfi). Un tad šchīs šapulzes pilsonīfkais wairakums warēs ešeet beesos wahkos wīfas Almanu kunga deklarazijas un braukt mahjās mahžiteēs demokrātīfku politīfku (Applausi pa kreīfi).

Prezidents J. Tš a k s t e: Wīhrds peeder Trafunam.

Fr. Trafunš (Latgales krīstīgo semneeku šaweenība): Es ar patīfšchanu noklausījos eepreēfšchējā oratora runā par to, kà latweefču tautai nepeezeefšchami wajadstīgs meers. Man leefas, kà neweens no šchīs augstās šapulzes zofekleēm naw pret to, kà mums meers ir wajadstīgs, un ja mums šchīni leetā buhtu kahds jautajums, tad tīfai par to, kà meeru panahft.

Weenigais atbaltis šči meera panahščhanai ir muhšu waronigā armija, tapehž wifās tautas un walstis zeena šawu armiju, un ja mehš šahšim to apmehtat ar dubleem, runasim pret šawu armiju, tad mehš eesim roku rokās ap Padoņņu Kreewiju, ar bolschewikeem, un meeru nepanahščim. Es negribu atbildēt manam preeščhrunatajam uš wina runu. Kas sihmejas uš ahrejo politiku, tad tika aistrāhdits uš to, ka mums wajaga katrā sinā stahwet šafaros ar leelo Kreewiju. Tam naw neweens pretim. Ur Kreewiju šafaros mums katrā sinā wajadsēs stahwet, bet wolti tur meklet draugus. Breesmas mums war draudet no diwām pusem: no Wahzijas un no Kreewijas. Kreewija to nekad nepeemirsēs, ka Latwija ir no Kreewijas nodalijusees. Latwija ir winai wajadsiga un buhs wajadsiga. Kreewija tapehž pee katra gadijuma meklēs eemešlu, lai waretu Latwiju atkal peeweenot Kreewijai. Tapehž manas domas buhtu, ka mums wajaga meklet draugus, nezēlot naidu ar kreeweem, meklet draugus starp žitām tautam — leišcheem, igauņeem, poleem, ar kureem mums ir šopeji eenaidneeki.

Kas sihmejas uš jaunā kabineta deklaraziju, waru pašazit, ka šchajā deklarazijā mums tika šolits loti dauds. Ja waldbiba špehs iswest weenu dalu no šaweem šolijumeem, tad mehš par to warešim tīfai preezatees. Bet man leefas, ka tas, kas šola loti dauds, waj pahrat dauds, tas nekpehž dot ne tīfai wifu to, ko winsch šolijis, bet daschreis nekpehž dot ari masumu no ta.

Deklarazijā wišs ir šazits wišpahrejos wilzeenos. Noteikti mehš dabujām tīfai šinat par to, ka tīs nodibinata emišijas banka, ka tīs eewests zutura, tehjas un šafijas monopols; dabujām šinat, ka tīs atnemas peepreestā zēlā muišchu šemes, tīs atnemas bašnizu un klosteru šemes. Krona šemes jau tā tā ir pahrgahjusčas walstis šemes šondā. Tad wehl beigās no deklarazijas mehš dabujām šinat, ka Latgalē ir nodibinati eerednu, šfrikweru un polizistu kurši. Šee wiši ir šee noteiktee darbi, kuruš waldbiba, špreeschot pehž winas deklarazijas, ir nodomajuši darit.

Tas, kas nahš tahlat, tas ir šazits wišpahrejos wilzeenos, wišpahrigos wahrdos, neko noteiktu nešaka un neko noteiktu nedod. Nemsim mehš, tā šakot, pehž šahrtas šatur punktu un šahšim ar muhšu finansu politiku. Mehš šinam, šahda wina mums bija lihds šchim, tā tika šastahdits budščets. Mehš dšihwojām no deenas uš deenu, bet nesinajām, šahdi buhs muhšu eenahkumi šchodeen un šahdi buhs isdewuni riht. Budščeti netika šastahditi par gadu uš preeščhu, lai mehš waretu šinat, kā rihtotees ar šaweem eenahkumeem un isdewumeem. Wini tika šastahditi un eefneegti — es atwainojos, ka teišchu kreewiški — заднимъ числомъ, lai Satwerfmes Sapulze peeliktu tīfai šlaht šawu štempeli. Waj tahdā pat zēlā waldbiba ir nodomajuši ari uš preeščhu darbotees, waj žitadi, par to deklarazijā netika šazits. Man leefas, ka šcho zēlu mehš newaram eet. Ja mehš eesim šcho zēlu, tad tas buhs bankrota zēlšs. Ja newar masu šaimneežibu west tahdā zēlā, kur mehš neparedsam, šahdi buhs uš preeščhu eenahkumi un isdewumi, tad jo wairak šchahdā zēlā newar west walstis finansu politiku.

Rahdi lihds šchim bija walstis eenahkumi? Špirta, linu, ahdu un meščhu monopoli. Špirta monopols tika eewests tīfai zaur nepeežeščhamibu, jo mums nebija wajadsigo lihdsēķu un tas ir pahrnemts pehž wezās Kreewijas sistemas — tautu dširdit. Otrs monopols — ahdu monopols. Šchi ir tīfai parodija no monopola un no ta, ka tas eewests weizindš tīfai špekulaziju. Es to leetu šaprotu, ja waldbiba panmtu pati wišu ahdu mono-

polu, ahdu eepirfchanu un pahrdoſchanu, ſawäs rofäs. Bet kad to atdod tirgotaju rofäs, tad taſ tikai weizinäſ ſpekulaziju, un zita labuma no ta nekahda nebuhs. Kaſ ſihmejaſ uſ linu un meſcha monopolu, tad, mani kungi, taſ ir tihraiſ felts, tihraiſ waldbiſas eenahfums, un ka waldbiſa ſcho monopolu panehmufi ſawäs rofäs, taſ pilnigi pareiſi. Bet waldbiſa naw paſazijufi uſ preefſchu, ko wina domä ar to darit. Lihdſ ſchim mehs waram ſazit, ka mehs to ſeltu eſam apehdufchi. Par ſeltu mums wajadſeja dabut atpafal ſeltu, waj leetaſ, par kuräm waretu dabut ſeltu. Eſ ſapraftu, ja mehs par ſcho ſeltu eegahdatu maſchinaſ, atjaunotu ruhpneeziſibu un laiſtu darbä fabrikaſ. Tad felts raditu atfal ſeltu. Bet ja mehs to ſeltu iſleetoſim tikai preefſch ta, lai eepirktu maiſi, ſilkeſ un zitaſ leetaſ, tad mehs to ſeltu tikai apehdifim. Mani kungi, mums wina biſa leelſ krahjums no 5, 6 gadeem, bet to mehs drihſä laiſä iſfmelſim un mums wairaf ſelta neatliks, zaur ko mehs waretu radit jaunu ſeltu. Tä mehs ſawäſ finanſeſ galigi iſfmelſim.

Täſ buhtu ihſaſ peefihmeſ par muhfu finanſu politiku. Mums apoſlita emiſijaſ banta. Bet emiſijaſ banta muhfu walutu nenodroſchinäſ. Wina, kà jau katra banta, drufäſ tikai papirus. Ja mums nebuhs neſa zita, ar ko mehs wareſim nodroſchinat walutu, tad muhfu waluta kritiſ ari uſ preefſchu.

Zahlaf, kaſ atteezaſ uſ muhfu tirdſneeziſibu un ruhpneeziſibu, tad mums deklarazijaſ tika apoſlitiſ, ka tiſ atjaunota kugneeziſiba, tirdſneeziſiba un ruhpneeziſiba, ar wahrdu ſaſot, wiſſ. Bet kahdä zelä taſ tiſ iſweſtſ un waj waldbiſa ir nodomajuſi padarit to uſ reiſ, waj pakahpeniſti, ko wina ir aſiſnuſi par wiſwairaf wajadſigu, to waldbiſa mums naw paſkaidroſufi. Lihdſ ſchim, kà mehs ſinam, tirdſneeziſibaſ un apgahdibaſ leetaſ biſa ſajauktaſ. Mehs neſinajäm, kaſ peedereja pee tirdſneeziſibaſ un ruhpneeziſibaſ un kaſ peedereja pee apgahdibaſ miniſtrijaſ. Tirdſneeziſibu ar lineem weda apgahdibaſ miniſtrija, bet tirdſneeziſiba ar kokeem peedereja pee ſemkopibaſ miniſtrijaſ. Kaſ peeder pee ſemkopibaſ un apgahdibaſ miniſtrijam un kaſ peeder pee tirdſneeziſibaſ miniſtrijaſ, to mehs paſchi ſkaidri neſinajäm. Skaidrſ mums biſa tikai taſ, ka wiſu laiſu tika runatſ, ka mums ahrſemeſ kapitali ir ſaitigi, ka nedrihſti tirdſneeziſibu nodot ſweſchäſ rofäs, bet kahdi ſoli tiſ ſperti, lai muhfu tirdſneeziſiba nepahreetu ahrſemeſ kapitala rofäs, par to mums nekäſ naw teiktſ. Eſ turpretim waru teikt, ka muhfu tirdſneeziſiba ir jau ahrſemneeku rofäs. Statateeſ, kaſ noteek uſ eelam, ſkatateeſ uſ magafinam un ſaſeet, kaſ un ziſ no tirdſneeziſibaſ uſnehmumeem ir latweeſchu rofäs. Lai tikai ſchihdi flehdſ ſawäſ magafinaſ un mehs palikſim beſ maiſeſ mahrzinaſ.

Kaſ ſihmejaſ uſ apgahdibaſ miniſtriju, mehs gan dſirdejam waldbiſaſ deklarazijaſ, ka ari uſ preefſchu ſemneeſeem uſliks ſinamuſ nodokluſ un ka ne tikai wajadſeſ uſlikt nodokluſ, bet ka ari wajadſeſ nowehrtet ſemneeku raſchu. Ka nodokli ſemneeſeem uſleekami, man pret to naw nekahdu eebildumu. Eſ eſmu pilnigi pahrlleezinatſ, ka taſ ir nepeeezeſchamſ, jo kamehr mums ir armija un kamehr mehs atrodameeſ ar zitäm walſtim kara ſtahwoſli, mums armiju wajaga uſturet un par to wajaga gahdat. Armija iſlej par mums ſawäſ aſiniſ un noleek par mums ſawäſ galwaſ. Par armiju wajaga gahdat kà pilſehtneeſeem, kà ſemneeſeem. Bet eſ neſaprotu, par ko wiſaſ gruhtibaſ teek uſliktäſ tikai ſemneeſeem. Paſkatateeſ uſ Latgali, kur ir tä

ſauktā kara jofla un fur wiſas gruhtibas friht weenigi uſ ſemneekem. Latgaleeſcheem buhſ jadod nodokli, wineem buhſ jadod ſchkuhtis un buhſ janes wiſas zitas walſis gruhtibas. Bet, mani fungi, ja mums wajaga neſt gruhtibas, tad gruhtibas wajaga neſt wiſai tautai un wiſam ſchſiram. Ja no waldibas teef uſlikti nodokli un teef nowehrteti raſchas eenahkumi pee ſemneekem, tad wajaga eenahkumus nowehrtet ari pee ziteem. Es ſinu, ka teef dauds runats par ſemneeku mantu un bagatibu, par deſmiteem un wairaf tuhſtoſcheem rublu, bet es eſmu pahrlleezinats, ka ſimfahrt leelaka bagatiba ir atrodama furā katrā pilſehtā. Ja ſemneekem ir 10 waj 20 tuhſtoſchi kereſku waj zara rublu, tad ar teem winam japehrk gowſ, ſirgſ un wiſſ wina kapitalſ ir iſdots un wiſſch wehlaſ neſpehj nopirkt ſew ſahbatuſ. Ja mehſ eewehrojam mantu, kaſ ir pilſehtu magasiſnāſ un tirgotawāſ, tad mehſ tur wareſim atraſt par ſimtu un deſmiteem ſimtu tuhſtoſchu rublu mantā. Ja uſleekam ſemneekem gruhtibas, tad tāſ gruhtibas wajaga likt ari uſ tām turigām ſchſiram, kaſ tāſ waretu dauds leelakā mehrā neſt, nekā ſemneekſ. Protams, mehſ newareſim ſuhtit ſihda audumuſ, ſmalſuſ ſobenuſ preeſch kara wihreem, tur tee neder. Bet ja tee preeſch karawihreem neder, tad toſ war pahrdot un nopirkt preeſch wineem maiſi un zitu wajadſigo.

Kaſ ſihmejas uſ apgaiſmoſchanu, tad deklarazijā mehſ dſirdejām, ka tiſſ gahdats ari par apgaiſmoſchanu; ne tiſſ ween tiſſ gahdats, bet mehſ ari ſinam, ka tahds likumuſ ir jau iſdots: wiſpahreja ſkolas mahziba ir wiſeem obligatoriska. Mehſ tomehr neſinam, kahdā zelā un kahdā mehrā ſchi apgaiſmoſchana tiſſ iſweſta. Mehſ pat neſinam, kad waldiba ir nodomajuſt ſtahtees pee apgaiſmoſchanas leetas Latgalē. Mani fungi, mehſ ſinam, kahda lihds ſchim paſtahw kahtiba. Kahtiba ir tahda, ka katrai paſchwaldibas eeſtahdei wajaga nodot poſchlinu par ſawu ſkolu. Pee ſchahdas kahtibas wiſas uſtureſchanas gruhtibas un puhleſ wiſleelakā mehrā gulſtas uſ paſchām paſchwaldibas eeſtahdem un ne tiſſai uſ paſchwaldibas, bet taiſni uſ tām eeſtahdem, fur tautai wiſwairaf ir wajadſiga apgaiſmoſchana, un fur tautas dala ir wiſmaſaf apgaiſmota un nabadſiga. Mehſ ſinam, kahdā gruhtā un behdigā ſtahwofli atradāſ latgaleeſchu ſkolas Kreewijas laiſā. Latgale ſkolas bija aiſleegtas. Kreewijas waldiba ar wiſeem ſpehſeem apſpeeda latgaleeſchu ſkolu. Ta bija Kreewija, par furu preeſchrunatajſ tiſſ karſti runaja. Ja tā teiktā Kreewijas waldiba nahtu atpakal, tad ſkolu ſtahwofliſ buhtu tahds ne tiſſai Latgalē, bet wiſā Latwijā. Es ſaku, ſkolu Latgalē kreewu waldiba nepeelaida. Sagad wajaga uſturet ſkolas, wajaga radit ſkolotajuſ, wajaga zelt jaunāſ ſkolu ehkaſ. Materialā ſinā Latgale atrodas loti behdigā ſtahwofli. Katrā zitā walſi, ja weena tautas dala ir wahjati apgaiſmota, waldiba wiſpirms gahdā par ſchiſ dalas apgaiſmoſchanu. Pee mums ir otradi. Teef apgaiſmotas taiſni tāſ dalas, fur lihds ſchim bijis wiſwairaf ſkolu — Kurſemē un Widſemē. Tur apgaiſmoſchana eet uſ preeſchu, bet Latgalē, fur apgaiſmoſchana wiſlaunakā ſtahwofli, neteef nekāſ daritſ. Latgalei wajadſiſ uſnemtees wiſas zitas walſis gruhtibas lihdsigi pahrejām walſis dalam un beſ tam paſchaj gahdat par ſawām ſkolam. Ko nodomajuſt waldiba darit ſchini ſinā uſ preeſchu, taſ mums naw ſinamſ.

Kaſ ſihmejas uſ agrarjantajumu, mums tiſſa paſludinats, ka tiſſ preeſpeſtā kahtā atſawinataſ muſſchu, baſnizu, kloſteru ſemeſ u. t. t. Dſirdejām ari no ſozialdemokratu frakzijāſ, tā ſafot, oturu deklaraziju. Seme ir atſawinajama beſ atlihdſibas un ſemneeki dabū winu tiſſai uſ renti. Warbuht es

labi nedfirdeju, tâ fakot, uš kahdeem pamateem seme tiks dota semneekem. Šchis prinzijs ir swarigs. Jasin, waj wina tiks dota uš priwatihpaščuma pamateem, waj tikai uš renti. Waj muhsu semneeks buhs uš preešču semes ihpaščneeks, waj tikai waldbibas kalps — rentneeks, kuru katra gadijumâ warēs ismest no mahjas. Par ņcho prinzipu mehš waldbibas deklaracijâ neka nedfirdejâm. Mehš đsirdejâm, ka tifa atnenta flosteru un basnizu seme. Mani fungi, waj Latwija ir tif nabadšiga ar semi, ka wajadšigs atnemt basnizam tâš 4, 6 lihđš 30 dešetinas, kuras winâm ir, waj Latwijai nepeeteek semes? Tas bija gan Kreewijâ 1842. gadâ, kad Kreewijas waldbiba pašludinaja katolu basnizai, ka tai esot loti gruhti ar to semes pahrwaldišchanu, ka Kreewijas waldbiba gribot atweeglinat basnizai ņcho nastu; wina pahrnemščot pahrwaldišchanu uš ņewi un maksasčot basnizai procentus. Kreewijas waldbiba pahrnehma basnizas semes pahri par 460.000 dešetinu, no kurâm tifa ušturetas šlimnizas, školas un basnizas. Par to Latgalē šlimnizas tagad ir tikai wahrda pehž. Naw semes, no kuras tifa ušturetas šlimnizas un školas pee basnizam. Kreewija, kad ta panehma semi, maksaja basnizai grasčus, no kureem newareja ušuret ne školas, ne hospitalus. Šcho pašču zelu, kâ redsam, bet wehl ašak mehrâ, ir nodomajuši eet ari muhsu waldbiba. Wina ir nodomajuši ne tikai panemt basnizu semes pahrwaldišchanâ, bet tâš nolaupt. Mani fungi, šchis semes naw basnizu semes, tâš tiks nolauptas paščai tautai, kuras tauta pa rubleem, pa grasčhem ir šakrahjuši. Man paščam nesen bij gadijums, ka pee manis greesâš semneeki, gribedami nodibinat draudši un gribedami nopirkt semi, lai buhtu basnizkungam kur un no ka đšihwot. Zelsč, kuru grib eet waldbiba, naw meera zelsč. Tas naw apmeerinasčanas zelsč. Ja mehš eesim to zelu, tad masakais weenâ tresčâ, un ne tikai weenâ tresčâ dalâ, bet leelakâ dalâ eedšihwotaju tas eenesiš tikai ruhğščhanu un neapmeerinajumu. Watar man privatâ šarunâ tifa teiktš, ka pat Rursemē, kur wišwairat sozjaldemokratu isgahja zauri, un kur pati tauta winus iswehleja, ka Rursemē pee referenduma tee pašči semneeki — luterani, kuri nodewa šawas balsiš par sozjaldemokrateem, ir isšazijusčees, ka seme buhtu atšahjama pee basnizas. Ja ir te tahdi gribetaji (Šmeekli), tad to waretu isdarit tikai ar paščas tautas peekriščhanu un tautas gribu. Ja tauta šaka, ka mums basnizas naw wajadšigas, tikai tad ari tâš semes naw wajadšigas. Bet tâ naw. Mani fungi, žitadi juhs usleekat tâš gruhtibas uš plezeem paščhem semneekem. Sozjaldemokratu fražija ir panehmusi ņew monopolu gahdat par štrahdneekem. Mani fungi! Mehš wiši esam tahdi pašči demokrati. Mehš pelnam šawu maiši ar šawu darbu. Ruhpes un gahdaščhana par štrahdneekem naw weenu pašču sozjaldemokratu monopols.

Tagad es pahreesču uš Latgales jautajumu. Neweenu reiši ween šchini augštâ šapulžē tifa eekustinats jautajums par Latgales ihpatnibas. Ka Latgalei ir šawas ihpatnibas, par to newar buht nekahdu šchaubu. Wišpirms jau tautibu daščadiba to atškir no pahrejš Latwijas: no Rursemes un Widšemes. Agrarjautajums Latgalē pilnigi atškiras no agrarjautajuma Rursemē. Rursemē ir tikai šaimneeki un kalpi, bet Latgalē bešsemneeku gandrihs nemas naw, tur gandrihs wiši ir šihšsemneeki jeb semneeki. Beš tam tur ir šchnoru šaimneežiba un zeemi. Wajaga šinat, kuri no semneekem gribēs išeet no zeema un kuri gribēs palikt uš weetas. Jau tagad Latgalē semneeki isdara pašči šchnoru šaimneežibu likwidščhanu, newaredami šagaidit

uſ waldibas ſolijumu un uſ waldibas palihdſibu. Mehš pat neſinam, zif Latgalē ir ſemes, zif tās gribetaju un zif ſaimneeziwu wajadſēs eerihkot. Lihdſ ſchim tahdi darbi naw eefahkti, pat naw eefahkta nekahda registrazija. Latgalei ir ari ſawas zitas ihpatnibas. Winai ir ſawa iſlofkne. Šhi iſlofkne ir ta pati latweeſchu waloda, bet ne katram ir weegli iſmahzitees balteefchu iſlofkni, un ſewiſchi pirmā laiķā. Latgalē ir latgaleeſchi, kuri prot latwiſki rakſtit, ne gramatiſki, bet prot un uſ teem daſchi waldibas eeredni ſkatas tā, ka taš, kaš nemahk rakſtit pilnigi gramatiſki waj ari nemahk rakſtit balteefchu iſlofkne, newar buht par eeredni. Ir dokumenti, kuri eenahkufchi no Latgales un fuoroſ praſa, lai dotu wineem palihguš tadehl, ka wineem tur uſ wectas neeſot neweena latweeſcha, bet eſot tikai latgaleeſchi. Beſ tam, mani kungi, Latgalei ir wehl zitas ihpatnibas. Kurſemē un Wiđsemē, warbuht, tizibas leeta tautai naw tiſ filta, tiſ dahrga un tiſ loti wajadſiga, bet Latgalē tizibas leeta ir weena no wiſſwarigakām leetam. Uſ tizibas jautajumu leelineeki jau iſlauſa ſawuš ſobuš Latgalē. Ja ari mums buhtu ſtipri ſobi, tad tomehr eš neſinu, waj mums buhtu wajadſiba toš lauſt. Waj mums buhtu kahda wajadſiba zelt Latgalē nemeeruš? Beſ tam ne weenreiſ ween man ir gadijeeš dſirdet runajam par Latgali, ka Latgale eſot treſchā Latwijas ſwaigſne. Bateeſcham, Latgale ir treſchā ſwaigſne. Mehš uſ Latgali nemaf nekſtatameeš tā uſ ubadſi. Wiđſemei un Kurſemei ir ſawas gara mantas, ir augſtakā iſglihtiba. Uri Latgalei ir ſawas mantas: Latgale ir ſwaigſne ar ſaweem lineem, ar ſawu darba ſpehku, ar ſawu weſelo garu un tizibu. Un eš eſmu droſchi pahrlēezinatš un tizu, ka Latgale, ja winā ilgaku laiku paſtahweš brihwiba, mahzēš pati ſewi pazelt.

Taš buhtu, tā ſakot, par Latgales ihpatnibam un ſcho ihpatnibu Latgalē ir daudſ. Latgale grib winas aiſſtahwet un aiſſargat ar ſaweem ſpehkeem un gahdat pati par ſewi. Taiſni taš, ka Latgale grib aiſſargat winai dahrgāš ihpatnibas, iſſauz pee daſcheem baileš par Latgales ſeparatiſmu. Winas naw dibinatāš. Latgale bij pirmā, kaš eeneſa apweenoſchanaš ideju un taiſni tee, kaš Latgales ſeparatiſmu bihſtas un iſrahda baileš, Latgales ſeparatiſmu iſſauz, tee ir taiſni tee, kaš ar ſpehku grib eeneſt Latgalē ſawas idejaš. Un ka Latgalei ir ſawas ihpatnibas, taš tifa atſihtš no paſchaš waldibas ar to, ka tifa nodibinatš Latgales leetu departaments. Bet kahdaš buhš departamenta teeſibas? Waj Latgalei buhš noteizoſchš wahrđš par ſawām leetam, waj Latgale iſpildiš tikai tā ſakot kalpa waj kurjera amatu, par to mehš deklarazijā nedſirdejam. Latgale gribeja un wehlejaš ſkaidri ſinat, kahdaš ſhini jautajumā waldibas domāš. Latgale grib buht brihwa; grib buht brihwajā Latwijas walſti pilnigi lihđſteeſiga pilſone, bet negrib buht par Latwijas pabehrnu. Šhiš ir leetaš, par kurām mums nepawiſam deklarazijā naw atbildetš. Eš waru kriſtigo Latgales ſemneeku ſaweenibas wahrđā paſinot, ka mehš gan balſoſim par jauno kabinetu tapehž, ka anarkija — beſwaldiba ilgaf paſtahwet newar, jo kur naw waldibas, tur ir anarkija. Bet mehš atklahti ſakam, ka mehš ar deklaraziju Latgales jautajumā neeſam apmeerinati un uſ preeſchu atſtahjam ſew brihwaš rokaš (Applauſi).

Preſidentš J. ſchakſte: Wahrđš peeder Aſchmanim.

P. Aſchmaniš (beſparteiſiſto grupa): Zeenijamee deputati! Miniſtru preſidentš ſawā deklarazijā aiſrahdija, ka wiſch nahkot ar tahdu kabinetu, tahdu Satwerfmes Sapulze ſemei dewuſi t. i. koalizijas kabinetu. Warbuht, ka preeſch paſchaš Latwijas walſtiš iſweidoſchanaš daudſ labakš buhtu tagad

darba kabinetš, bet reis nu Satwerfmes Sapulze ir wehlejuſees waldibu kâ koalizijas kabinetu, tad ar to ir jaapmeerinas un jagaida ſchi kabineta darbiba. Vai buhtu man atlauts taiſit daſčas preeſhmes pee tās deklarazijas, ko jaunais kabinets wakar mums zehla preeſchâ.

Bes ſchaubam, agrarjautajums ir ta aſš, ap furu greeſchas wiſa muhſu walſts politifa. No pareiſas waj nepareiſas agrarjautajuma iſſchkirſchanas war atkaratees muhſu jaunās walſts eſſiſtenze wiſpahr. Newar buht ne maſako ſchaubu ne pee weenas no latweeſchu partijas waj grupas, ka muhſu beſſemneeki ir apmeerinati ar ſemi; mums ir jarada ſaimneeziſas, japaſihdſ beſſemneekiem ari materiali pee ſcho ſaimneeziſu eerihkoſchanas. Semes reforma newar tiſt iſweſta weenâ—diwoš mehneſhoš. Satwerfmes Sapulze doš tautai ſengaidito ſemes reformu, bet waldiba buhš ta, kaš ſcho ſemes reformu iſwedis, un tapehž, ja ſemes reformas iſweſchana praſa leelafu laiku, waldibai buhš nopectnš uſdewumš gahdat, lai pa ſemes reformas iſweſchanas laiku muhſu neapſtrahdatās ſemes areals newiſ pawairotoš, bet ſamaſinatos. Muhſu waldibas peenahkums ir zeeſchi uš to raudſitees, lai turpmat mehš waretu paſchi iſtiſt ar ſawu raſchu, lai turpmat mums nebuhtu jaapmaina ſoki un lini pret ahrſemju labibu un maiſi. Turpmat mums ir jaapmaina muhſu ſemes naturalās bagatibas pret importu, kaš nahſ newiſ preeſch patehreſchanas, bet preeſch raſchōſchanas un pahrſtrahdāſchanas. Wiſpahrigi muhſu ſaimneeziſkâ dſihwē turpmat waldibai buhš jaewehro planweidiga rihziba, taš buhš jaewehro wiſeem muhſu ekonomifkeem reſoreem.

Muhſu ſaimneeziſkaiſ ſtahwokliſ praſa, lai drihſumâ atjaunotu muhſu tirdſneeziſu un ruhpnneeziſu. Griſu aifrahdit tika uš weenu leetu, kaš ari waretu uſlabot muhſu finanſielo ſtahwokli, taš ir, ka mehš paſchi radam tonnaſchu. Mums leelâ mehrâ ir jaruhpejas par fugneeziſas attihſtibu un weizinaſchanu. Wiſmaſ mums jadabū fugneeziſa uš ta ſtahwoſka, kaſda wina bija pirms kara. Mehš newaram maſkat ar ſawām naturalām bagatibam par ahrſemju tonnaſchu. Bet mehš waram radit tonnaſchu no muhſu ſokeem, no muhſu darba ſpehka un muhſu techniſkeem lihdsſekeem. Bija patihkami noſlauſitees, kaš tita teiſtš, ka waldiba ar paſchas lihdsſekeem griſ radit emiſijas banku. Waj taš drihſti iſdoſees, taš ir zits jautajums. Loti neapmeerinoſchâ ſtahwokli pee mums atrodas ari jautajums par no-dokleem, jo taš lihds ſchim wehl ir pilnigi negatawš. Waldibas ſolijumi, iſmantot muhſu meſchu ar paſchu lihdsſekeem, kaulſchu preeſch tam peewelfot ahrſemju kapitalu, ir preeſch mums azumirkli wiſiſdewigakaiſ weids, bet ari taš praſis ahrſahrtigi daudſ energijas. Pee ruhpnneeziſas atjaunoſchanas eš griu peebilſt, ka ſchai ruhpnneeziſas atjaunoſchanas perſpektiwei newajadsetu iſeet pahraf taſlu. Mehš tagad neſpehjam radit taſdaš ruhpnneeziſas noſares, kuraš waretu noderet muhſu eſſporta wajadſibam, peemehram, raſchot fabrikatus preeſch Kreewijas. Bet mehš ſpehjam gan radit ruhpnneeziſas noſares, kuraš war apmeerinat pirmām kahtam muhſu lokalās wajadſibas.

Muhſu walſts eſſiſtenze wiſpahrigi un winas ſaimneeziſkās eeſpehjas ſtahw wiſzeeſchakâ atkaribâ no ta, ziſ gatawi un ſtipri mehš buhſim paſtahwet par ſawu walſti un ſaweem eeguwwumeem. Tapehž mums ir no ſwara turpmat uſturet ſtipru armiju, kuraš diſziplina pamatojas uš ſawu peenahkumu apſinu. Par armijas pahrwehrſchanu milizijâ, fungi, ir wehl par agru runat. No teem peemehreem, kaſdus beidsamo gadu wehſture

rahda, redsam, kur ir nonahtfuschi tee, kas jau agrak Kreewijā prasija armijas isnihzināšanai un milizijas eeweschānu. Tee ir nonahtfuschi newis pee 8 stundu darba laika, bet pee 12 stundu darba deenas. Šchi prasiba naw wis nowedusi pee militarisma isnihzināšanās, bet gan pee ta, ka militarisms Kreewijā nostiprinājēes, tas eekluwis fabrikās, pat darbs jau ir militarisets. (Šauzeens pa kreisi: „Mehs to šinam!“). Loti labi, ka juhs to šineet! Un tadeht šchis Kreewijas metodes ismehginat Latwijā mums naw nekahda wajadsiba, jo mehs redsam, kur šchis metodes nowed. Mums turpmak, bes šchaubam, japamasina muhsu armija, bet weenmehr japatura wehrā, ka wehl ilgi Širopā nebuhs stabils stahwoflis, fewišcki Širopas austrumu dalā, kuras zentrā mehs dšihwojam. Tapehz arweenu mums jabuht gataweem stahwet par šaweem neatkaribas un ekšistenzes eeguwwumeem. Ir jazer, ka armijas wadiba, kas lihds šchim ar leelakām šekmem ir pratusi organizet muhsu dšihwo špehku un usturet tani nazionalu apšinu, ari turpmak peeliks wisus špehkus, lai muhsu armija paliktu kwalitatiwā šinā tikpat augstu, kā lihds šchim. Te weenam no preekšhrunatajeem usstahjotees, tika mesti starpšauzeeni par studentu rotu. Lai man atlaustis ari us šcho leetu ašrahdit. Rungi, neašmirsteet to, ka studentu rota šawā laikā bija kodols, no kura išauga Latwijās armija. Studentu rota bija ta, kas apšargaja pagaidu waldbibu, kad wina ašgahja us Šeepaju. Kas atlahwa Mendera fungam un ziteem wina beedreem Šeepajā meerigi dšihwot — ta bija studentu rota. Studentu rota palihdšēja ari wehlat, protams, kad armija tika pawairota, atšwabinal Rigu. Wina bija ta, kas mums un ziteem, un ari jums, Mendera funks, atlahwa atbraukt un apmestees Rigā. Katrā šinā, ja met tahdus apwainojumus, tad tomehr jaapdomā, pee ka tee war nowest. Tāpat, man šchteet, bes pamata nekahdā šinā newar zelt apwainojumus pret wirtsneekem. Tahdu ašdomu zelschana newar wis pawairot labu šatizibu Latwijās armijā, bet gan otradi. Bet muhsu peenahkums ir un mehs ari to gribam, lai armijā buhtu šatiziba, jo ta wajadsiga preekšch winās štipruma. Tapehz nedrihft ar šchahdeem neapdomateem teizeeneem winai kaitet.

Es gribu, fungi, ari ašrahdit, ka muhsu waldbibas nahkofšchai politikai jabuht walstiskai un noteikti nazionalai. Par weenu no waldbibas galweeneem usdewumeem es usskatu walstiskas apšinas nostiprināšanai tautā. Šchini šinā pee daščām eedšihwotaju grupam un pee dašcheem elementeem mums wehl teescham truhft wajadsigās apšinas. To mehs redsam, peemehram us laukeem, kur dašchi elementi išwairas no nodoklu pareišas nomakšas. Dašchi šawās runās un ari šawā prakšē wehl išrahdas par tahdeem, kas newar pareisi šaprast walstisko apšinu. Tapehz lai waldbiba no šawas pušes — zif tas, protams, ir špehjams winās darbības šferā — gahdā, ka walstis apšina tautā nostiprinatos. (Šauzeens no šozialdemokrateem: „Ar pistoles palihdšibu!“). No tās jums loti bail... (Šauzeens no šozialdemokrātu pušes).

Prešidents J. Šchakste: Lihdsu neirauzet no weetas!

V. Aščmanis (turpina): Nazionalā politika mums ir wajadsiga Latgalē. Latgale mums ir jafaišta pee fewis. Latgale mums jaušfkata par lihdsigu Latwijās dalu. Es nepekturos pee teem eekateem, kuras attihštija kahdā komišijas šehdē beedrs no kreišā šektora. Winšch teiza, ka Latgale nesin waj esot wehrtis to upuru, ko mehs preekšch winās ešam nešufchi. Es domaju, ka tahdus usskatus mehs newaram akzeptet. Latgale preekšch mums ir walstis dalā, bes kuras newar Latwija pastahwet, tikpat kā Latgale bes pah-

rejās Latvijās. (Peefihme no Buschewiza: „Kas to teiza?“). Buschewiza funks to wislabaf sinās. Mums Latgalei ir jaatsihst winas nepeezeeschami wajadfigās ihpatnibas, bet mums kā kulturelā, tā nazionalā sinā wina ir zeeschi jafaišta, lai wina fopā ar pahrejo Latwiju buhtu nedalita weeniba.

Tahlaf muhsu nazionalā politika praša, lai waldbiba peegreestu wehribu muhsu skolai. Muhsu agrafā skola, kuru mums dewa Kreewija, ir atnesufi dauds launuma. Kreewu skolas anarkisma gars ir dewis dihglus leelineezimam un zitām launām fabeedrifkām parahdibam. Turpmat muhsu skola japadara nazionala, bet winau neparit padarit par tahdu weenigi eewedot nazionalu programu. Nazionalu garu skolā war radit tifa skolotaji. Samdeht jaruhpejas, lai isaugtu nazionali skolotaji, bet preesch tam ir wajadfigi nazionali skolotaju seminari. Jaunā isglihtibas ministra nahkoschā darbiba schis jautajums ir janostahda weenā no pirmām weetam.

Nazionalās kulturaš labā ir jaaisfargā ari muhsu kulturaš darbi un jagahdā, lai tee neaispluhstu no Latwijās robescham. Tapat preesch muhsu ihpatnejās Latwijās kulturaš weizinaschanas ir no swara weizinat muhsu mahstla un literaturu. Mehš sinam, zif labu eespaidu muhsu skanu mahstla ir atstahjufi un atstahj uf-ahrsemneekeem. Uri muhsu literatura war atstah tahdu paschu eespaidu, ja wina buhs teem peeejama. Tapehz mums japabalsta nazionalā mahstla un kultura, zif mums to atlauj schauree walstis lihdselki.

Tahlaf pee nazionalas politikas weschanas es peeekaitu ari to, ka waldbibai ir jaruhpejas, lai seme neteef pahrpudinata no swescheem elementeem. Muhsu semē winau jau deesgan ir. Schee sweschee elementi beeschi naw muhsu draugi, bet ir muhsu eenaidneeki. Wini wehlas eekluht te tapehz, ka wineem ir intereseš, kuras nefaskan ar muhsu walstis intereseem. Kas war galwot, ka no winau pufes neteef prowozeti tahdi inzidenti, tahdus mehš redsejam 1. un 2. junijā.

Waldbibas prestischs praša ari to, lai wina nowehrsch tās nelikumibas un kluhdas, fahdas pastahwejuschas agraf. Naw nefahds noslehpums, ka uf laukeem daudsi nemeerā ar teem weetejeem daschadu reforu agenteem, kureem teef pahrmesta netaisniba, negodiba, nolaidiba. Es nefchaubos, ka loti daudš baumas ir pahrsphiletas, bet weena dala taisnibas winām tomehr ir. Sewischki bij pahrmetumi semkopibas refora agenteem, un, bes schaubam, wini ir daudš reis bijufchi wainigi pee tam, ka atteezibas starp semneekeem, semes ihpaschneekeem un bessemneekeem ar scho eerednu starpneezibu naw wis palikuschas — mihtstakas un labakas, bet — glufchi otradi. Wini dewufchi ari weelu pretwalstiskai agitazijai. Tahdi eeredni nefawejofchi atsauzami un, ja peerahditos winau waina, bes schehlastibas nododami teefai un fodami. Winau weetā jaleet godigi zilwefti. Tapat naw noslehpums, ka eet daschadas walodas, kas fihmejas uf eerednu godigumu zentralās waldbibas eestahdēs. Uri tām jadara gals. Waldbiba sawā deklarazijā to apfolijufi. Mums nefawejofchi jadara gals tai parahdibai, kura war nowest pee forupzijas ar tās bihtamām sekam. Schi parahdiba waldbibai jaisnihzina paschā dihgli.

Latwijās ahrejā politikā waldbibai ir jaect pa noteiktu liniju. Mums jaufstata tuwinaschanas starp jaunajām walstim no Baltijas lihds Melnai juhrai par conditio sine qua non. Jagaida, ka de jure jautajums tagad

drihsaf atrisinafees, jo mehs efam peerahdijuschi, ka efam spehjigi walstiski organisetees, ka Satwerimes Sapulze ir bijusi spehjiga rabit stabilu waldibu. Robeschu strihdu jautajuma starp muhsu kaiminu walstim mehs efam fahfuschki eet pareisu zetu. Zit paredsams, drihsu ma tiks ischkirts til dauds galwas fahpes daroschais robeschu jautajums starp Latwiju un Igauniju. Us teem pascheem prinzipeem mums wajadsetu ischkirt ari robeschu jautajumu starp Latwiju un Letawu. Tad atramsim weenu argumentu teem laudim, kas ahrsemes strahda pret muhsu walsti, jo tee tad newares apgalwot, ita pee Baltijas juhras gatawojotees jauni Balkani.

Ra no waldibas deklarazijas, tapat ari no teem daudseem wehlejumeem kas no eepreekscheem runatajeem isteikti, redsam, ka waldibai stahw preekscha gruhti usdewumi, un scho usdewumu ispildischana leela mehra ir atkariga no ta pabalsta, ko wina bauda pee tautas, resp. pee winas iswehletem. Jau tagad mehs dsirdejam, pirms wafardeenas, ka oposizija, kura beeschi pastahweja oposizijas dehl, turpmat paliksot fewischki stipra oposizija, „par excellance“. Es gribu peewest daschus faktus, kuri peerahda, ka sozialdemokrati taifa oposiziju oposizijas dehl un turas beeschi sawa darbibu pee fewischkas metodees. Ar patiskhanu mehs noslausijamees humora pilno Mendera runu, kura winsch gan stipri, ka tas katru reisi noteef, polemiseja ar „Brihwo Semi“ un Freiwaldu gimeni, bet ta, warbuht, ir winu sektu leeta un par to es negribu runat. Es aishahdischu us dascheem fakteem, kuri raksturo, ka mehs darom, kad mums ir jashahda, un ka mehs tad darom, kad mums ir jaruna. Ra sinams, Mendera funks bija weens no teem, kas tifa luhgti braukt us Maskawu Sarkana Krušta delegazija un eewadit tur ar Padomju Kreewiju farunas. Mendera funks aishbrauza un tur ari lihds ar ziteem delegazijas lozkleem eewadija schis farunas. Tad otru reisi, kad meera delegazija brauza us Maskawu, ari Mendera funks tifa luhgtis, lai winsch brauktu un peedalitos, lai panahktu ta drihsa meera noslehgshanu, kas mums wiseem til wajadsigis. Bet Mendera funks nebrauza us Maskawu un atrada par wajadigu palikt te un usstahtees mihtinos, fur winsch peefolija ar pahtagu dsiht atpafal to delegaziju, kura eeraftos bes meera. Schis faktis naw noslehpums. Tahda isrunaschanas mihtinos pati par fewi naw nekahds launums, bet wina iset daudsreis ahra pa logu. To Mendera funks dsirdeja kahda ahrleetu komisijas sehde, ka wina runa ir nahfusi meera leetai par launu. To faktu konstateja meera delegazijas preekschsehdetajs.

Bet warbuht waretu domat, ka tikai Mendera funks ween tahds buhtu fawos wahrdos un darbos; ari ziti fungi no Mendera funga frakzijas peeturas pee tas paschas metodees. Tahds, peemehram, muhsu pastahwigais ahrleetu politikas kritisetajs, Zeelena funks. Pagahjuscha rudeni Zeelena funks, ka sinams, bija augstaks eerednis ahrleetu ministrija, tur ispildidams ministra padomneeka peenahfumus un paschis beigas ari ministra peenahfumus. Kad ministrs aishbrauza, Zeelena funks parastija wisas ministrijas notas un taifija „leelo diplomatiju“, bet weena jauka deena winsch pasafa, ka winsch no ministrijas isstahjas. (Sauzeens pa kreisi: „Tas naw grehks!“). Es domaju, grehks ir tas, ka to politiku, ko Zeelena funks bija taifjis, otra deena patis smuki nomehtaja ar dubteem. (Applausi pa labi. Nemeers pee sozialdemokrateem). Ja jums tas nepatish, es tur nefa newaru darit.

Tad tahlaf mehš đfirdejam, ka Mendera funks uffkattija sawâš pra-
fibâš wisadus monopolus, bet tur nebija uffkattits tas monopolus, furu
winsch jau sen ir peešawinaješ, t. i. monopolus apgalwot, ka weenigi wina
frakzija representante Latwijâš tautu. Staitlistais samehrš ween jau — $\frac{1}{3}$
peerahda pretejo, nemâš nerunajot par to, waj schi $\frac{1}{3}$ stahw samehrâ ar
sozialdemokratu eespaidu pašchâ tautâ. Tadehl sozialdemokrati nekahdâ sinâ
newar teift, ka wini represente wifu tautu un newar teift, ka tauta daris
wifu to, to mehš no winâš prašim un teifim, lai wina to dara.

Neskatotees us wiseem teem lecieem usdewumeem, gruchtibam un
schkehrschleem no ahreenes un eesscheenes, neskatotees us oposiziju, kahda
paređsama waldbai, tomehr jazer, ka waldbai kaut zif, ja ari ne wifu, to
folijufi, spehš realiset. Mums ir par to garantija, ta ir, ka tagadejâ kabi-
netâ, to ari Mendera funks aifrahdiija, ir daschâš noteizoschâš personâš no
pagahjušchâ kabineta, kurfch mums ir rahdijs, ka winsch bauda plašchu
tautas masu ustizibu un ar sawâm spehjam ir nowediš semi lihđš Satwersmes
Šapulzei; gahdajis par to, ka Latwija ar sawu ahrejo politiku nostahdita
ifzilus stahwolki stary žitâm jaunâm walstim. Kabinetâ ir ari jaunâš per-
sonâš, par furu walstiski politisko darbibu mehš mas sinam, bet ja winâš ees
pa to pašchu nazionalâš politikâš zeku, wadotees sawâ darbâ no tautâš
flahnu interesem, tam mums naw jabaidâš isteift schin kabinetam sawu
ustizibu. (Applausi).

Presidents J. Šchafste: Wahrđš peeder Rabinowitscham:

J. Rabinowitschš (sozialdemokrats, runâ wahziski): Mehš paraf-
stamees sem katra sozialdemokratu deklarazijas wahrda un đšili neustizamees
waldbai, kura ir šastahdita no partijam, furu pagahjiba šaitita ar demo-
kratijas apspeešchanu, ar nemahžeschanu un negribeschanu isschirt šasahpe-
jušchos žautajumus. Schis waldbiâš politika ir isgahjuš uf pastahwigu
schihdu tautâš plašchu masu moralisku tinzinaschanu. Us to bes apstahšchanâš
ir bijufchi wiršiti waldbiâš rihšojumi, us to ir isgahjuš ofizialâ un ofiziosâ
prese, šakaršedama nazionalistiskâš kaišlibâš. Un neskatotees us brihdina-
jumeem, neskatotees us šagaidamo patwaribu draudoscheem simptomeem, wal-
diba sawu politiku naw mainijufi. Un luhl, tagad tee, kaš sehja naziona-
listisko wehju, šahl plaut nazionalistisko wehtru. Pahr Latgali jau pahrgahja
ebreju grautinu wilnis. Winsch ir aiskehriš ari Rigu un neweens nesin,
waj jau rihtdeen winsch newelsees ari pahri par žitâm Latwijâš pilsehtam
(Šauzeens no labâš puseš: „Juhs jau šazeleet to wehtru!“). Nê! Es nesa-
zelu, es runaju patešibu. Schihdu tautu ir pahrnehmis uštraukums (Šau-
zeens no labâš puseš: „Biršchâ!“). Nê! Schis uštraukums walda taišni
schihdu tautâš semakoš flahnos. Waldbiâ apgalwo, ka wina nepeelaidišot
tahdu patwaribu atfahrtošchanos. Bet kahda nošhme ir teem apgalwoju-
meem, ja tani pašchâ deenâ, tani pašchâ stundâ, kad šchos apgalwojumus issaka,
ofizialâš preseš redakzijâš raksta artikelus, furi ir pilni žilweku eenaida.
Mehš prašam, lai schahđai politikai tiftu darits gals. Bet galu darit winai
newar ar pawehlem, kuras nahl klajâ pehž ekfeseem. Ir jaeedwešch eedših-
wotajeem, ka Latwijâ naw otrâš schkirâš pilsonu, ka Latwijâ lituma preešchâ
wiš ir weenlihđšigi, ka wišâm tautam, to starpâ ari schihdu tautai ir teešiba
uf nazionalu đšihwi. To eedwest warêš tikai tad, kad schihdi baudis nazio-
nalâš teešibâš.

Buhdami ustizigi sawai programai, mehš, schihdu socialisti, schajā nazi-onalistisku faislibu laikmetā ustahdam sawu prasību nacionālā jautajumā, kultureli nacionālās autonomijas prasību. Bet mehš netizam, ka schi waldiba warēs iswest dšihwē muhsu prasības. Mehš tizam tikai latweeschu tautai, latweeschu darba demotratijai.

Presidents J. Ščakste: Wahrds peeder Liebtalam (Jautriba sahlē).

R. Liebtals (bessenneeku agrarā saweeniba): Par agru usjautrināteeš, godatee deputati! Lai nenahktu wifas tās breesmas pahr muhsu semi un ari, warbuht, pahr scho augsto sapulzi, ar furām muhs baidija un draudeja Dr. Menders, man jafaka, ka mums wisnotai jaisleeto juhfu augstās teesibas un jaisleeto wairak, nekā juhš lihds schim to eseet darijuschi. Juhfu neap-schaubamās teesibas un, es gribetu fazit, swehts neatleefams peenahkums fā tautas suverenās waras nesejeem ir scho tautas waru kopot un aissargat, lai schi wara teescham netiktu kahdreis iswasata un fatrizinata no walstij naidigeem spehkeem. See naidigee spehki jums wifā wisumā ir sinami. Atkaijeet tikai man scheem naidigeem spehkeem, kas war fatrizinat walsis pamatus, peeweentot wehl meenu kategoriju lauschu, kura lihds schim tur wehl naw peeweenota. Pee scheem spehkeem mehš peeskaitam ari wifus nekreetnos kufuku nehmejus, wifus eerahwejus, kas peelipinajuschees pee walsis pih-raga, lai wini buhtu, kas buhdami. Pee scheem spehkeem mehš peeskaitam ari wifus parasitus, kas ehdot ehd tautas dšihwo meesu. Lai scho panahktu, mums jasin un jaegaumē wifas kluhdas, kahdas ir peelaistas lihds schim, jo, lai gan galwenais fargs ir pati schi suverenās waras neseja, pati tauta, tad tomehr schi galwenā farga preekschypostenis ir ispildu wara. Un, lai mehš ispildu warai waretu rakstīt preekschā, es gribu fazit, fā buhs rihfotees nahkotnē, mums jasin, fā newar un fā newajadsēja rihfotees pagahntē, jo tās kluhdas, kas ir peelaistas, ir par dauds dahrgi walstij ismaksajuschas, lai mehš no ta neko nemahzitos. Ir teesa, latweescheem lihds schim naw bijis eespehjamš wingrināteeš walsis isweidoschanas darbos; weenigais, kas bija pee nospedoschas freewu waras atkauts latweescheem darit, tas bija — behglu ewakueschanas leetas wadischana. Man gan jafaka, ka taisni schis behgschanas un atkahpschanas leetas, kuras mums bija jaisdara wairatas reises gada laikā, ir notikuschas ar wifadām nefahrtibam, ar wairak nekā 10 miljoneem saudejumu. Utzerefimees muitas spihkerus, kas tika islaupiti, kad Vermondtis wehl bija otrā pusē Daugawai. Kas maksās saudejumus, nolaupto 15 miljonu wehrtibā? Waj wahzeeschi? Par tahdām nepeelai-schamibam es runaschu sikhaki sawa usdewuma beigās, waj zītā reise. Schis usdemums naw patihkams, bet es neispilditu sawu deputata peenahkumu, ja to nedaritu, tapehž atkaijeet man to darit. Leelakā dala no jums, fungi, ir stahwejuschi Latwijas walsis kuhmās, fā eeluhgti weesi, bet bessenneeki aif dascheem eemefleem bija palikuschi ahrpusē un bija speesti eenemt sfatitaju weetas galerijā, un tas ir labi sawā sinā, jo juhš sineet, fungi, ka no tureenes war wislabak redset, kas noteek parketā un schad un tad aif kulisem. Un mehš redsejam tur setoscho: mehš redsejam, ka gar Skandinawijas peekrastem peld Latwijas fugi un isdara tur tahdus sawadus brauzeenus. Juhš domajet, fungi, ka „fabotafchas“ brauzeenus. Ja gan, fungi, tā gandrihs tas wahrds ir, bet masleet sawadaki. Tur noteek newis „fabotafchas“ brauzeeni, bet „fabat-tafchu“ brauzeeni un newis Latwijas walstij par labu, bet gan tirds-neeziabas un ruhpsneeziabas ministrijas barwescheem ar flaweno juhrleetu

departamenta direktoru Dannebergu preefshgalâ, kuras no juhraz leetam ir tikpat daudj sinaschanu, kâ kuras katram, kursch peld gar grahwmalu. (Smeekli). Schini gadijumâ es neefmu pahrlleezinats, waj pee schi juhraz laupijuma dalischanas toreisejâ zeenijamâ ministra kunga Seeberga rofa ari nebija pagreesta ar delnu us augfchu. Wispah, ar kugofchanam un fugeem Seeberga-Danneberga laikâ ir notifikuschas panamas weidigas operazijas; tee ir gahjuschi pat tik tahlu, ka ir mehginajuschi walsts kugi „Wera“ pahrdot ahrsemes. Mehš prasam, waj schee kungi un wisi tee, kuras es wehl nofaukschu, jau fehsh ais restem? (Smeekli). Ja gan, kungi, wini fehsh, bet wini fehsh us mihssteem turku diwaneem un smehke dahrgus Hawanas zigarus us aplaupitâs tautas rehina. (Smeekli). Tahlat mehš redsam, ka pagaidu waldbiba eemakâ tahdam ebreju tirgonim 6¹/₂ miljonu rublu, eedod waldbibas automobili, lai tas aisbrauz us Wahziju eepirkt armijai wajadfigos peederumus, bet, zif man sinams, winsch tâs naw eepirzis un patš ari wehl naw atgreesees. Mehš redsam, ka ta pati tirdsneeziabas un ruhpneeziabas ministrija jau tagad flawenâ Buscha laikâ ifdara jawadas operazijas. Wispirms tirdsneeziabas ministra kungs pahrdod schodeen to, kas riht un pariht winam kâ ruhpneeziabas ministrim japehrk par 10 un 20 fahrtigu zenu atpakal. Te, warbuht, ir wainigs dualisms, waj slihta galwa. Tâ tad labâ rofa nesin, ko dara kreisâ. Tâ tas ir notizis ar zinka blekt, kursch ir ispahrdots pehz nelaimigâ lihguma; dsels ir pahrdota newis Rigâ ween, bet ari Leepajâ un Wentšpili. Tâ tad galiga dsels ispahrdofchana walsti, kura pati dsels nerasho. Pee kam lihgums ir tahds, ka mehš nedrihsstam paturet mahjâs ari to, kas mums buhtu loti wajadfigs un noderigs. Un pee tam ta operazija ir ifdarita ar 9 miljonu faudejumu walsts kasei tihschâ waj netihschâ prahtâ un, man jafaka, ka netik ween tihschâ waj netihschâ prahtâ, bet pret katru likumu, jo mehš dsihwojam pehz Kreewijas likuma, kas nofaka, ka walsts mantu war ispahrdot tikai us torgeem, bet tahdu torgu pee mums naw bijis. Tapehz man buhs jafaka — jaapbehdina deputats Bergs, kursch teiza ka newar neko darit. Es domaju, ka war gan ko darit un par to paruhpeees jaunais tirdsneeziabas ministrs. („Brawo!“). Schahdu meistarû, kâ Buscha kungu (Jauriba un smeekli), meistarû us neisdewigu lihgumu noslehgschanu kabinets ir fuhtijis us Maskawu noslehgt tur wehl leelafus lihgumus. Rahdi wini buhs, to juhs, kungi, wareet eedomatees. (Smeekli). Tur wehl klast nahk pee wisa schi, ka, warbuht, winam tiks usdota muhsu wisfahpigakâ leeta — behglu reewafuazijas pahrsinaschana, jo schini arodâ Buscha kungs ir spezialiseees 1918. gada. Behglu leeta ir loti wahriga, kurai japeegreesch wisleelakâ nopeetniba un kura lihds schim naw eewehrota. Behglu leetas muhsu polizijas eezirknos mehtajas wairaf deenas. Teem laudim jagaida wairaf deenas, kamehr dabû wajadfigos papirus tapehz, ka tur paleek tikai weens strahdneees un tee pahrejee fehchi, kas tur strahdâ, atmet tikai ar rofu un faka: „Ro ar teem behgleem, ees labak mahjâ!“ Tas mums godu nedara un ja pee schis leetas nosuhta tahdu meistarû, kâ Buscha kungu, kursch ir pasihstams jau no 1918. gada, par kura darbibu Maskawâ swirbuli ne tikai tshiwinaja (Smeekli), bet dsedaja wefelus meldinus par Katrinam un Petereem... Bet atstahsim tagad Maskawu (Smeekli) un greesifimees atpakal us Jelaba laukumû, waj Nikolaja eelu un pasfatifimees, kas noteek wehl tahlat Buscha walstibâ. Rahdam ebrejam wajadseja iswest 20.000 telahdas; bet tâ kâ

ahdas ir aisleegts iswest, tad, ņaprotams, departamenta direktors to noleedņa; to noleedņa paņhā ņahkumā ari ministrs Buņņs, bet kad peeteekofchi bija ministra pakaldurwis wirinatas, winsch lika preeņņhā atteezigam direktoram to atlauju parafņit un isdot. Kad nu winsch atduhrās us pretestibu, jo departamenta direktors ņin, kaņ ir likums, ko war un ko newar, tad winsch ņaka: „Es isdoņņu un parafņitņņu to atlauju patņ“, un winsch to atlauju isdod. Ja nu wehlat nahf ņinams gadijums, ņakriht ari dati, ka ministra konts bankā ir pawairojees par 120.000, tad zelas laudis tahdas launas domas, tahdas launas walodas, warbuht ari nepamatotas. Kad es ņahdreis runaju par resoru rewisņijas wajadsibu, tad man bij ņinami eemefli preeņņ ta. Jaņaka, ka peemehram ruhpneezibas ministrija, kur man bij eespehjamņ eelaiņt weenu azi, tur departamentu direktori leelata data naw bijuņņi weenis prahtis ar ministra fungu un tapeh3 ministrim iswest tahdas operazijas, ņahdas winam bij wehlamas, neņkatotees us to, waj tās walņtij kaitigas, waj ne, bij apgruhtinoschi. Tapeh3 bij jakeras pee lihdselleem, bij jaatrod iseja. Iņeja tika mekleta un atrasta. Tika nodibinata preeņņ 3¹/₂ darbnizam, fabrikelem, kuras, nudeen, mans jaunakais tehnikis weens patņ pahrwalditu, ņabrikas wirņwalde ar diweem departamenta direktoreem un weselu ņhtatu, ar ņahdu Warona fungu preeņņgalā. Peh3 tam, kad wisas ņhis leetas, kaņ negahja lahga zauri atteeziga departamenta, teef nodotas ņhai ņabriku wirņwaldei un tur winas eet zauri. Un tagad ta leeta eet wisā omuliba. Rā ilustrazija par to ņlaweno ņabriku wirņwaldi man japewed weens fakts. Rahdā starpresoru apņpreede, kur bija eeradufchees wairaf ministru, weens no ministreem prasijis tam paņņam Warona fungam, kaņ ihsti esot ņhis wirņwaldes usdewums. Winsch teizis, ka teesņam tas wehl neefot nosņaidrots. Tur bija ari walņts kontroleers, tas to dsirdejis, bet naw neņahdā weidā reagejis. Tā tad redseet, zif kuriosi tahdi departamenti teef dibinati preeņņ komilitoneem. Tahlat ņhi ņlawenā ministrija pahrnehma no wahzeescheem atņahtos materialus, to starpā wairaf neņā 20.000 dselsņ ņijas. Bet ar to naw peetizis. Dselsis waldba ir pahrnehmuņi, bet ņahdam ebrejam Ritosam ir palaimenjees pahrdot pagaidu waldbai tās paņņas dselsis, kuras jau bija no waldbibas pahrnentas un ņanemt par tām 450.000 rublu. Birno reiji ir ņanemts 150.000 rubli, pee kuras sumas ņanemņhanas daschi eeredni israhdijuschi pahrak leelu interesi, ņkaitot un mehrojot nopirto dselsi pat leetus laika. Wini luhds atņahat walņts kaņi wehl ņahdu laiku walā, lai tika tiktu ismalņkata mineta suma. Es nesinu, ko juhs domajeet, bet es par to kautko domaju. (Eemefli). Peh3 tam tika ņanemta ta „riktiga“ suma, 300.000 rbi. Kad nahza ņhi dselsis panama gaismā, weens eerednis ņahzis baņchitees un, kad par to runaja, ir bahlejis un ņarzis. Kungi, waj jums naw ņkaidrs, ka te wajag rewidet un te kopā ar jauno ruhpneezibas ministri jasuhra ari rewidents. ņhis rewidents war buht tika Satwerfmes Sapulzes ismekleschanas komisijas personā.

Tagad, fungi, apņstafņimees zehlonus, kuri nowed pee ņahhda un wisada weida neņahrtibam, nebuņņhanam un pat pee kufuleem un eerauschanas. Gerauschanu un kufulu nemņchanas warbuhtibas ir plasņas. Kas tad ir tee eemefli? Tee eemefli galwenam ņahrtam ir muhsu waldbibas monopoli ar wisadeem isnehmumeem no weenas puses un, no otras puses, kara stahwoflikis ar wisadeem isnehmuma likumeem, kuri atlauj uslikt wisadus ņodus administratiwā ņahrtā, kuri atkal teef atzelti administratiwā ņahrtā

pehz to paschu administratoru eestata. Tahdi administratori, fä jums finans, ir galwenäm fahrtam komandanti, prefekti un ari apgabalu preekschneeki. Runajot par komandanturam, es newaru neuskawetees pee weena jautajuma, kursch, laifam, wiseem ir apnizis — fa winas neteef likwidetas un laifam ari netiks likwidetas, kamehr schis kabinetis sehdes. Man leefas, muhsu pagaidu waldbiba faprot wahrdu „waldit“ pehz tas wezas greeku parunas, jeb fakamwahrda, fa zilweks ir tahds dsihwneeks, kas wisgruhtaki sawaldams. Ta tad wajaga „waldit“ un wajaga komandantus, kas war winus sawaldit. Kungi, wahrds „waldit“ zitäs walstis teef zitadi faprafts. Wahrds „waldit“ ir paredset un ta naw waldbiba, kas neso nepareds. Ja wina naw neka paredsejusi, tad wina ir slihta waldbiba un naw bijusi sawu usdewumu augstumos. Tas muhsu pagahne ir notizis loti deeschi. Muhsu waldbiba dauds fo naw paredsejusi. Es schoreis juhs negribu apgruhtinat, ussfaitudams wifus gadijumus un panehmeenus, bet teifschu, fa pehdejä laifä waldbiba ir ari gan eefahfusi paredset. (Sahlé jautriba). Utzeratees tikai: preeksch wehleschanam tika organifeti brunoti diwisioni, eskadroni u. t. t. Ta bij finama paredsefchana. tur kas tika paredsetis. (Sahlé jautriba). Kungi, foda uslikfchana un atzelschana no komandanteem ari ir finans monopols ar teem pascheem isnehmumeem. Sche ari ir wajadsiga rewidenta a3s, kas eestatas schinis leetas: tapehz un aif kahdeem eemesleem usliktee fodi ir atzelti. Redset, kungi, schahdas teefibas administratoreem, fä ari walstis eff- un imports ir tas glumais zelinsch, kas atwer plaschu darba laufu wifadäm warbuhtibam, kufulu nehschanai u. t. t. Ta sistema neder, ta ir japahrfahrtu. Es netizu, fa schee kungi to pahrfahrtos, bet apgalwoju, fa kufuli teef nemti pehz wezas Kreewijas sistemas ar latweefchu energiju un drosni. Bes scheem weenfahrscheem kufulu nehmejeem mums ir ari kufulu wirtuosi ar Seltinu Leepajä preekschgalä; ir ari tschampioni ar mahzitaju Ramanu Rewelé preekschgalä. Schee kungi un schis kungs par mineteem mahzitaju grascheem pehrf tagad Rigä mahjas par wairaf miljoneem. Par to man nebuhs jadod peerahdijumi. Juhs paprafeet Rewelé katram garam-gahjejam, ja ne katram, tad desmit palaideet garam un weenpadfmitajam prafeet, un tas jums to pateiks. (Smeekli, jautriba sahlé). Man leefas, tur buhs jaeajauzas pat konsistorijai, jo sem ta farkana wihna, kas tika nosuhitit no Leepajas us Reweli trijäs fastes, ir atrastis ari wihns ar trim swaignitem un ar farkanu frustu, no swehteem tehweem benediktimeem bruhwets. (Smeekli sahlé). Ta ir konsistorijas leeta, waj tahdu wihnu war leetot pee swehtäs biltis waj ne. Schee kungi un ari wisi ziti nesehsch aif restem tapehz, fa muhsu godatä premjera dewise wifu laifu ir bijusi „wifu nokluset — notuschet“. Warbuht, tas kahdä reisé ir bijis wajadsigs, bet tahda wajadsiba droschi jau ir pagahjusi un mums naw no Anglijas fo baiditees. Kungi, nem:et wifas schis leetas wehrä. Muhsu meefa ir pahrlahta ar augonem un ja juhs negribeet scho8 augonus usgreest, ja juhs baidatees no smakas, tad sineet, fa ja wifa meefa tiks pahrlahta ar scheem augoneem, tad wina wairs nebuhs glahbjama.

Es schodeen juhs wairaf neuskawefschu, laifam wehl 10 oratoru peeteifuschees; es atgreefschos pee ta wifu budschetu apfkatot un tad noftaigaschu sahlot ar ahrsemju eepirfchanas nodalam, wifadeem tirdsneezibas attasche kungeem un beidsot ar wiseem departamenteem, meschu un linu eksportu un sirgu stalleem. Tur ari meh8 redsefim wifadu leetu wirtuosus un, warbuht,

pat tšhempionus. Tšhempionus un wirtuosus, kuri prot eesist miljonus, pateizotees šhai sistemai, kura mums lihds šhim pastahwejuši un kura us preefšhu pastahwet nedrihst. Mehš prasam, waj pee schahdeem eeredneem — tšhempioneem ari peeskaitami tee fewištēe eeredni, kuri beidsamā laikā ir palikuschi par miljonareem. Juhš teifšēet, ka tas newar buht, tahdu naw, jo muhšu eeredneeziba zeešch truhkumu. No tam jau zelaš wišš launums; tas teefa, tee masee eeredni zeešch truhkumu un leelu truhkumu un tas ir janowehršch wišdrihsakā laikā, šamasinot wihu škaitu un paaugstinot algas, isškauschot radu, komilitonu un draugu sistemu, kura eeweefusees wisleelakā mehrā. Daudsot departmentos — juhš dabuseet redset, ka te fehšch: pretim labš draugs, eefahnuš belle soeur, vis-a-vis beau frere. Šchi sistema ir jaišškausch, mehš tā tahlak newaram eet. Tas ir ziwilreforos, tas pats ir ari armijā. Ji fewištēki armijas šaimneeziflās dalās, kur draudšibas un nolaidibas dehl kareiwji fanem loti beeschi pušbojatus produktus un šafarā ar to daudš masaf, jo, ja weena dala šabojata, tad ta weenfahrschi istruhst. Wišpahrigi par armijas apgahdaschanu man jasaka, ka ta nestahw šawa usdewuma augstumā. Mehš nemaf nesinam, zif produkti ir šamaitati. Mums kontroles naw. Zif wišpahrigi ir eenahzis no apgahdibas ministrijas un zif isdots — tās bilanzi mehš neefam redfejuschu un ja mums to stahditu preefšchā, tad israhditos, ka droschi ween weena leelā dala no tām mantam ir šapuwuši, te riškojas bes kaut kahdas sistemas. Eš prafu, waj waldiba nebuhtu tif laipna dot muhšu šrafziju preefšchstahweem pahrskatu, kahdā stahwofli atrodas armijas pahritas jautajums. Man leefas, to waretu isdarit weena, otra apgahdibas pahrwalde, dodot weenu referatu, lai isbeigtos baumas, kas nahf lihds ar kareiwjeem mahjās, ka tee ehd tahdu supu, ka no weenas šarotes teem paleef nelabi. Tas ir teefa; tahdi gadijumi ir bijusch.

Šagad tahlak. Eš paliku jums atbildi parahdā, waj ir eeredni miljonari. Ja, eš apgalwoju, ka mums ir eeredni miljonari. Juhš prafeet peerahdijumus. Luhdsu! Atklujeet man nolasit weenu awišeš šinojumu, kas ir eespeesiš „Šaunakās Šinās“ 10. junija numurā. Tas šfan tā:

„Šauna atziju šabeedriba.

Tirdšneezibas un ruhpnenezibas ministrs 3. junijā apštiprinaja Latwijas šransita atziju šabeedribas štatutus. Šabeedribas mehrtis ir tirdšneeziba ar apštrahdatām un neapštrahdatām prezem, kā ari šehlweelu pahrsrahdaschana. Winas dibinataji ir P. Ušchmanis, R. Špade, J. Šimanis un Anna Rudšit. Atziju šabeedribas pamata šapitals ir 5.000.000 Š. rbl., kuri buhs daliti 5000 atzijas par 1000 rbl. šatrā. Atzijas paleef dibinataju šarpā un tikai neleela wihu dala nahf priwatā pahrdoschana.“

Eš prafu, waj šchee eeredni — miljonari maf drihst wehl eenem postenus kā eeredni? Materieli tas wineem naw wjadšigs, tautas mihleštiba te apššaubama. Kas ir šchee laudis? Waj nosaukt pee wahrda, kahdus postenus wini eenem un zif tuwu wini štahw muhšu waldibai? („Luhdsu!“) Atklujeet man šchoreiš to nedarit (Šmeekli), jo eš kā kompensaziju gaidu no wihu pušeš, ka wini tās wineem newjadšigās weetās pašchi atšahš.

Apškatot deklaraziju, mehš neko jaunu, šaprotams, winā neatrodam, jo wiši tee wahrdi ir jau šaziti wairaf reišes pee šatra šabineta šastahdišchanas un mehš, bešsemneeki-agrareešchi, gaidam gaischu atbildi no waldibas par to, kahdā weidā waldiba domā paštrināt bešsemneeku un demobilisejamo kareiwju gimenu apgahdaschanu ar šemi, inwentaru un ehkam. Otršahrt, kā

waldiba domä pazelt darba raschigumu sawäs kanzelejäs, maksajot darbineekeeem-spezialisteem dshwes dahrdshibai peemehrotas algas, nepahrbalanfejot walsts budshetu. Treschfahrt, mehš wehlamees skaidru atbildi, kà wina domä pazelt Latwijas naudas kursu, neiskopjot mahjruhpnenezibu. Par to deklarazijä naw neweena wahrda minets. Zeturkfahrt, zil leela suma no asigneteem 140.000.000 ir nolemta jaunu lauffaimneezibu atjaunoschanai un zil nahks bessenneekeeem preeksch jauno faimneezibu eerihfoschanaš; par to deklarazijä nefas naw minets. Ja tam noluhkam buhs atwehleta puše t. i., 70.000.000, tad mehš gribam waizat un gribam atbildi dabut skaidri un noteikti, kahdà weidà waldiba domä darit peeeetamus toš pabalstus ari bessenneekeeem, lai nenotiktu tãpat, kà lihds schim notizis, lai šhee asignetee miljoni ari schoreis wineem neaifeetu garam. Wini bija aishahjuschi garam to noteikumumu dehl, kahdi bija no waldibas isstrahdati. Peektfahrt, kahdus waldiba domä spert solus armijas apgahdashana ar pahrtiku, lai produkti nenonahktu fabojatà weidà, bet nonahktu tahdà daudsumà, kahds ir noteikts pehz schateem. Šhee preeksch jaunà kabinetä, azimredshot, ir šikhumi, jo deklarazijä tee naw aiskerti. Wini ir tikpat weenaldsigi, kà tee miljardi muhsu mantas, kas tagad puhst, ruhšè un isput wišäs zela malàs un schogmalès. Ja jaunais kabinetš buhtu ispratis muhsu ispostitäs faimneezisfäs dshwes pamatus, kur tagad dahrga katra faruhfejusi nagla, tad winsch nebuhtu dewis separatu darba ministriju, bet buhtu dewis mums nepeezeeshamo walsts mantu pahrsini, walsts ihpashumu ministriju, ko mehš bessenneeki starp zitu prašam.

Tagad mums jaisfatas par jaundibinato kabinetu. Man leekas, es jau efmu isteizees. Mums ir nolikta preekschà grahamata ar 14 lappusem, no kuram 8 ir neaprakstitas, pee kam titulu lapa ir gan pasihsstama no agrakeem isdewumeem un tās motto, kà es jau teizu, ir: nokluset, notuschet. Rungi, pee tahdeem apstahleem mehš ustizibu awansa weidà newaram dot un to ari nedarišim, bet gaidišim, lai tiktu kaut kas redsams darits preeksch tautas un fewischki preeksch bessenneekeeem. Warbuht, mehš sawus eeskatus mainišim, kad redsešim darbus un ja redsešim dashus no teem kungeem, kurus es no-fauzu, peenahzigà weetà aishwestus. Tagad mau jasafa, ka mehš ustizibu dahwat newaram. (Applausi).

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Dr. Schiemanim.

P. Schiemanis (wahzu demokratu partija, runà wahziski): Ne bes smagas apdomaschanas minoritatu frakzijas nolehmušchas nemt dalibu waldibas fastahdishana, kaut ari tikai ar weena ministra preeksch-stahwneezibu kabinetä. Kas winas us to pamudinaja, tās bija weenigi wispahrejäs walstiskäs intereseš, atšina, ka schini gruhtà weidoschanaš laikmeiä Latwijai wairak kà jebkad ir wajadšiga šupra waldiba, kura war atbalstitees us dshwes spehšigu wairatumu. Tã tad mehš gribam ar saweem spehškeem un darbu kalpot kopigai leetai. Ja Dr. Mendera kungs nupat isteizäs, ka winam esot jaruna par minoritatu fewischku iszilus eespaidu us jauno kabinetu, tad katram ir šaprotama ta taktiskà apšwehšchana, kura winu nowedusi pee schahda apgalwojuma. Faktiski schahdu apstahlu naw un wismasaf war nostahdit leetu iä, ikkà minoritates wispahrejä walsts poltikä zensoš eenešt kautkahdas sawu tautibu ihpashas intereseš. Leetu tã newar nostahdit tadehl, ka muhsu politisko usskatu pamatnoteikums ir, un pehz sawas dabas winam tahdam jabuht, ka sabeedriškäs dshwes nazionalee un kulturelee jautajumi jaislehdš no wispahr walstiskäs politikas. Wišš

pagahntes naids un wifa tagadnes netaisniba nahk no schis nelaimigās nacionālo weedofku eewilfchanaš wispahrwalstifkoš jautajumos. Tadehl ari muhfu nacionālās wehlešchanaš un prašibas teežas taisni uš to, lai scho muhfu tautibu atšewifchko interešchu pahrwaldifchana tiftu iſſlehgta no wiſpahrejās politikāš nacionālā autonomijā. Ja mums ir garantija, ka mehš paſchi waram buht fawaš kulturās dšihweš noteizeji, tad iſſuhd wifa walſts pilſonu daſchado tautibu iſſchkiriba pee ihſtā politikā darba. Un nacionālee weedofki, atſpeesti uš wineem: peederigo teritoriju, nedrihkt un newar ſpehlet nekahdu lomu ne walſts ſaimneezibā, ne wināš pahrwaldē. Pats par ſewi ſaprotamš, ka mehš gribam un waram ušnemtees lihdsatbidibu par waldibas wairatuma ihſto politikko darbu tikai peenemot, ka teef ſekotš ſinameem pamatnoteikumeem, kuruš mehš turam par nepeezeefchameem preefch wiſpahrejās walſts labklahjibas. Wiſwairat man ir jauſſwer taš, ka no wiſam Satwerfmes Sapulzes partijam neweena neſtahw tik noteikti uš demokratiſko teeſibu pamata, un pehz wiſāš ſituazijāš to ari neſpehj, kā mehš. (A. Blodneekš no weetaš: „Kamdehl tā?“). Tamdehl, ka preefch mums, muhfu ekſiſtenzeš eefpehjamibaš iſſchkiroſchāiš jautajums paſtahw eefch tam, waj jumš labpatifkeš wiſeem Latwijāš pilſoneem beš tautibu un tizibu iſſchkiribaš atlaut weenadaš teeſibaš, un eefch tam, ka juhš noteikti un wiſāš weetāš atturateeš no mehginajuma radit daſchadu kategoriju pilſonus. Mums leekāš ſawadi redot, ka wahrds „demokratiija“ wehl ſchobaltdeer ir eemihlotš ſauzeenš mihtinoš un tautāš ſapulzēš, bet pee tam teef aiſmirſtš, ka demokratiija rada teeſibaš un noſihmē teeſibaš preefch katra. No Dr. Mendera mutes nupat mehš dširdejām, ka wina partija, kura zitkahrt tik labpraht iſpluhſt demokratiſkās fraſēš, tagad atklahti noſtahjāš uš weedofka — peepraſit gan amneſtijū uš kreifo puſi, bet ne uš labo. Tā tad atklahti nowehrfchāš no pilſonu weenlihdsibaš un ſpreefch weenkahrſchi no tahda redſeš ſtahwofka: „See man ir mihlaki, toš eš amneſteju, pahrejeem aiſſchnaudſu rihtli.“ (G. Skubikiš no weetaš: „Agrā taš bija uš labo, bet tagad ir uš kreifo puſi!“). Taisni eefch ta jau mehš, Skubika kungš, redſam preefch walſts breeſmaš un demokratiſkās domāš apſmeeklu. Ja juhš gribeet atlitt domāš par wiſpahreju teeſibu weenlihdsibu realiſeſchānu lihds tam azumirklim, kad juhš wiſāš netaišnibaš, kuraš notkuſchāš ſahkot ar widuš laikeem, buhſeet nolihdsinajuſchi zaur jaunām netaišnibām, tad, warbuht, tikai muhfu behrnu behrni war zeret uš walſti, kurā ir eefpehjamš dšihwot. Taš jau ir leelineefku leelataiš grehſš, ka ari wini peekriht demokratiſkai attihſtibai tahlā nahkotnē, bet tagadnē atnem pilſonu weenai dalai wiſāš teeſibaš un rada ſchkirāš waldibu, ko ari juhš noſaufſeet par miſſigu deſpotiſmu (Dr. Menderš no weetaš: „Rigaſche Rundſchau“ jau muhš tura par leelineeſeem!“). Nē, Mendera kungš, „Rigaſche Rundſchau“ juhš par leelineeſeem netur, bet wina domā, ka juhfu propagandaš weidš, kurſch atrodaš paſtahwigā atkaribā no ſabee-dribā waldofchā gara ſtahwofka, nahwē katra demokratiſku domu un mahkſligi audſina leelineezifkuš inſtintuš. Mehš ſtahwam uš demokratiſku teeſibu weedofka un eſam pahrleezinati, ka taš ir Latwijāš walſts dšihwibaš jautajums, ka ſchiš weedofkiš tiftu noſtahditiš uš teeſibu un liſumu pamata ziſ eefpehjamš ahtri un ar leelu konſekwenzi. Mehš praſam teeſibu nodroſchinaſchānu, ko mehš pee lihdsſchinejās waldibaš neefam atraduſchi.

Uš kahdu muhfu ſabee-driſkās dšihweš wahrigu punktu, uš eerednu forupziju, aiſhrahdija jau loti pamatigi manš preefchrunatajāš; eš tam gribetu

peeweenot kahdu zitu teesibu nedroschibas pusi, fura pastahw apsinigâ teesibu un likumu pahrtahpshana no atsewischkeem reforeem us kahdu itkâ swarigu weedofku pamata. Mani fungi, walsitij un winas darbineekeem newar buht swarigata weedofka par likumibu. Minoritatu frazijas jau ilgaku laiku gatawo interpelaziju, kurâ usklatiti gandrihs wisu reforu nelikumigi eejau- schanâs gadijumi walsts pilsonu ihpashumu teesibâs. Mehš newaram scho interpelaziju noslehgt tamdehl, ka ikdeenâs teef peeteikti arween jauni tahdi spilgti gadijumi. Tee ir wezâs walbibas grehti, kuras mehš gribam atklat, bet mehš sagaidam, ka waldiba netikai deklarazijas wahrdos nostahjas us likumibas pamata, bet ka wine praktikâ atfasas no fara laikeem aishnemtâ nepareisâ prinzipa un dod garantijas, ka nahlotnê iklatrs Latwijâ warêš buht droschs, ka wina rezibas apfargâs neween teesu eestahdes, bet ari pahrwaldes eestahdes. Sewischki swarigs jaunâ kabineta usdewums buhs realiset muhsu walsts šaimneezifko usbuhwi. No ahreenes mehš efam de facto atsihti un sagaidam un prasam drihsu de jure atsihshanu. Bet eefsheenê Latwija ir zehlušees zaur tikumiskâm teesibam, zaur tautu paschnoteikshanaš teesibam un lai faktiski sewi usturetu kâ walsi un pahrspehtu breefmas, kuras apdraud winas patstahwibu, winai wajadsêš de facto peerahdit fawas dshwes spehjas. Muhsu internazionalâ walsts nosihme buhs atkariga no tam, waj mehš spehšim weikt leelos šaimneezifkos usdewumus, kuras mums usleef muhsu geografiskais stahwoklis. Un preefch tam mums ir wajadsiga šaimneezibas politika, brihwa no wisadeem eksperimenteem un atsewischkâm intereseem, kurâm naw neka kopiga ar wispahrejo labumu. Šchi usdewuma šapratne, warbuht, ishtan no waldibas deklarazijas, bet kas lihds schim prak- tiski tizis darits, dereja tikai preefch ta, lai kawetu muhsu šaimneezifko attih- sibu, bet ne lai winu no jauna uszeltu. Mehš nebuht neefam pret to, ka waldiba patura šew kontroli par semeš šaimneezifko attihstibu, bet schi kontrole drihst tikai rahdit, ka wina juht pastahwigâs dshiwibas pulsu un šafarâ ar to dod šawus rihkojumus. Bet tagadejâ azumirkli schi dshiwewehl tikai ir jarada. Un tas newar zitadi notikt, kâ dodot priwatai inziatiwei un godigam tirgotajam un amotneefam brihwibu winu spehku attihstibai. Uf- bildneeziba taifni tani laikâ, kad šaimneezifkai dshiwewehl tikai wajaga raštees, rada schlehrschlus ihsti produktiweem elementeem un audsina taifni to šepulaziju, kuru wajaga isnihzinat. Mehš wisi sinam, ka nekur tâ neseed šepulazija, kâ Padomju Kreewijâ, kur wina ir kluwusi par nepezeeschamu dshiwibas ustureschanaš lihdsekli preefch wiseem pilsoneem. Tâš ir šefas no tam, ka tirgotajam-arodneefam ir nemta darbibas eefsheja. Se ari gata- wojas kautkas tamlihdšigs. Iščhelu isweschanaš aishleegums ir preefch walutas apgrošitajeem un šepulanteem pilnigi weenaldšiga leeta, bet preefch tirgotaja tas ir nepaneefams schlehrslis. Un tâ kâ wisti, kam ir weikalistas šaites ar ahšemem, ir špeesti isdarit noguldijumus ahšemju bankâš un ne eefshsemê, tad zaur to zeech walsts šaimneezifkâ dshiwewehl. Šeprasijumi, ka imporetajam wajaga ari kaut ko eksportet, eenes jaunâš jufas tirdšneezifkâ dshiwê. Uri tirgotajš ir špezialists, winsch pasihst šawu nosari, bet ziti ne. No pee weena weikala nopelna, to pee otra us wispahribas un pirzeju reh- lina atkal pasaudê. Šcho kompensaziju rihkojumu šefas ir arween dshiwaka tirdšneeziba ar eksporta un importa lizenzem, kas naw peenemams preefch godigas tirdšneezibas firmas. Ja Latwijâš tirdšneezibai no jauna jaatšimst, tad tas war notikt weenigi ar to, ka wiseem weseligeem spehkeem dod eefsheju

brihwi attihstitees. Mehš gribam walsti lihdsi strahdat un ņawu gatawibu eņam peerahdijuschi darba. Bet waj mums buhs eespehjamš ņcho darbu darit, atkarasees no jums. Mehš newaram strahdat, ja muhsu palahwibai stahda preti aisdomas un kad atklatibas domas arweenu no jauna teef usfuhditas pret nelatweeschu tautibam. Ja pahrruna ar kreisa waj laba ņpahrna politikeem muhsu dsintenes politiskoņ jautajumus, tad gandrihs weenmehr atrod labwehligu peekriņhanu; bet ja par ņcheem pascheem weedokleem runa atklatibas preekņhā, tad kā ņchlehrflis starp katru ņapraschanos nostahjas naidš pret ņweņhtautibneekleem un kā paslaidrojumu us to dod: „Mums janem wehrā tas, ko ņaka tauta.“ Ne, mani fungi, tautas dwehselei ir ņweņchs naidš pret tautibu minoritatem, wiņsch teef mahksligi audsinats no politiskeem wadoneem, kuri doma ar to uslabot ņawu politisko stahwokli. Tas ir nepareisš zelsch un zelsch, us kura newar buht kopiga darba ar mums. Mehš ņchodeen isņakam ņawu ustizibu kabinetam un jums, wadoscham partijam. Mehš ņagaidam un zeram, ka ņchi ustiziba tiks atmaksata ar lihdsigu ustizibu zaur godigu gribu kopigi strahdat preekņsch, kopigas dsintenes labklatjibas.

Presidents J. Tschakste: Wahrs peeder Fischmanim.

L. Fischmanis (ebreju nazionala demokratu partija, runa wahziski): Rungi! Wakar mehš noklausijamees jaunā ministru kabineta deklaraciju. Schini deklaracija ir dauds laba un mehš, protams, buhsim loti preezigi un laimigi, ja waldiba pildis wisu to, ko wina mums ņola. Bet, nemot wehrā pagahni, mēra frakcija neleet leelas zeribas us nahotni. Pagahne ir bijis dauds momentu, kuri ir atstahjuschi mums behdigas atminas. Waldiba ne weenmehr ir reagejusi, kā nahkas, us muhsu ņcheloschanos, us muhsu aishahdijumeem, us muhsu taisnam prasibam, un mehš eņam dsili pahrleezinati par to, ka waldibas pasiwitate atteeziba pret muhsu ņasahpejuscheem jautajumeem muhs ir nowedusi pee behdigajeem notifikumeem pehdeja laika. Par to wairaf runat es ņchodeen newehlos. Muhsu preekņhā tagad ir jaunā waldiba, kura neatbild par pagahjuscho. Taphz mana frakcija, pilnigi peeweenodamas tam, ko nupat isteiza doktors Schiemanis, ņchodeen balsos par waldibu, bet ņagaidis no winas kopā ar zitām minoritatem: 1) muhsu nazionalo teesibu nostiprinaschanu konstitucija un 2) schihdu eedņihwotaju nodroschinaschanu nahfotne pret wisadam patwaribam.

Presidents J. Tschakste: Wahrs peeder Behrsinam.

U. Behrsinņsch (darba partija): Augstā ņapulze! Jaunais kabinets, kura deklaraciju mehš wakar dsirdejām un kurā darba partija, kuras lozeklis es esmu, eeet ar 3 preekņschstahweem, tomehr naw tahds kabinets, ņahdu darba partija wehlejas; tas naw tas kabinets, kura radischanai, kura ņastahdischanai darba partija no paschas Satwerfmes Sapulzes ņanahkschanas deenas weltija ņawu labako gribu, ņawu labako ņapraschanu. Darba partijas mehrkis un ņenschanas bij panahkt nazionalu koalācijas kabinetu, ņahkot no kreisās puses, no sozialdemokrateem, un beidlot ar tām frakcijam, kas ņehd ņchis augstās ņapulzes labā ņpahrnā. Tas darba partijai schkita nepeezeeschami tamdehl, ka neweenai partijai ņhini augstā ņapulze naw tahda skaita, kas winai dotu eespehju un lihds ar to pamatu usmeslees par tautas wairakumu, nemaf nerunajot par wisas tautas wajadsibu un ilgu ispaudeju. Deemņchehl, un Mendera kungs jums to ņewischi pasrihpoja, ne aif prinzi pieleem eemesleem, jo tai ņinā bij jau pat panahkta frakciju starpā ņinama

Ńaprašćanas un no Ńheem prinzipieleem strihdeem bij jau pahreets pee praktiŃka darba, pee portŃelu Ńadalisćanas — Ńhis nazionalais kolazijas kabinetis iŃjuka un leelafafrafzija, ta frakzija, kura ahrpuŃ Ńhis augstas Ńapulzes ir apweenojuŃi wiŃwairaf balsu, ta tagad paleef ahrpuŃ waldbibas, paleef ahrpuŃ atbildibas nesćanas pret tautu walŃis wadoŃăa un ari zitadi uŃzeloŃăa waldbibas darba. Kaf ta frakzija, tafpat ari runataji, Ńas bes nopeetni un walŃiŃti domatas kritiŃas te uŃstahjas, weiznadami jau tributun nenogaidot jaunŃastahditaf kabineta darbibu, winu kritiŃe tika pehž teem mehrkeem, pehž teem, eŃ gribetu Ńazit, wairaf, waj masaf Ńfanosćheem wahrdeem, kuri isteikti wakar nolafitaf deklarazija. Tas darba partiju peespeesă jautat, kaf tad gahja ar portŃelu Ńadalisćanu, ar triju portŃelu peesăkirŃăann partijai, pee kuras eŃ peederu. Sozjaldemokrati Ńew peeprafija tahdu lozeklu Ńkaitu kabinetaf, ka wineem kopaf ar darba partiju un Baueru grupu buhtu 8 lozekli un Ńăos astonus portŃelus wini lita preeŃăaf Ńadalit proporzioneli deputatu Ńkaitam. Pehž minoritatu atneŃăanas taf tad weenai frakzijai pasăai par Ńewi buhtu wairakums. Wehl tahtaf tika norahditas Ńarunas ministrijas, kuras tai frakzijai buhtu japeesăkir, nesfatotees uŃ to, ka nebuht netika nosaukti kandidati Ńăo peeprafito portŃelu pahrsinasćanai un tahdejuz tas kritiŃas weeta, kuru wina patur Ńew, pahrejafm $\frac{2}{3}$ Satwersmes ăapulze buhtu jaapmeerinas bes kritiŃas. Zaur to no koalazijas kabinetaf Ńastahdisćanas neŃas neisnahza, jo Ńkaidri bija redsama nowirŃisćanas no darba. Te mums, kungi, nelihds Ńkalas frases, tas ir peerahdits ari presē. Ar ziteem wahrdeem Ńafot, zitafm partijam un zitafm frakzijam tika uŃwelta weena tresădala leefas atbildibas, Ńaut gan pehž nodotaf balsu Ńkaita un weenas tresădalas tautas peekriŃăanas Ńhis uŃdewums bij un ir janes sozjaldemokratijai. ăăini augstaf Ńapulze atlaujat man peeminet muŃhu walŃis dŃimŃăanas Ńtundu 1918. g. 18. nowembri. Ari tur ar tahdam pat gruhitibam un ilgumu tika panahfta weenosćanas. TiflihdŃ pehž Ńhis platformas nu bij jaheet pee waldbibas Ńastahdisćanas, tad, mani kungi, nahŃ glusăi ta pati aina; frakzija, kurai nenoleedsami ir spars un griba un kura spehăjiga strahdat pee walŃis radoŃăaf darba, atraujas no ta, uŃliŃdama darbu tafm partijam, kurafm, warbuht, naw Ńăi spara un Ńhis, waj nu eedomataf waj pateesaf, uŃnehmibas, uŃweldama tafm wiŃu Ńăo darbu. Tad, ja Ńhis frakzijas ir kluhdijusăas, un nekluhdas tika tas, Ńas neko nedara, tad jau, bes Ńăaubam, ir weeglaki un ehrtaki, un jaatsihst loti leelaf mehraf ari netaisni, kritiŃet to, ko pasăam bij eespehăjams labaf darit un ko newahadseja uŃkraut teem, kuri to dara ŃliŃtati. Ja tagad pehž peezu nedelu ilgafm Ńarunam, pehž Ńlehgtafm un atflahtfm apŃpreedem kabinetu newar Ńastahdit, tad tafpat ir labaf, ir kreisaf spahrnaf atŃan, ka Satwersmes ăapulze naw darba spehăjiga. Tas iŃpildu organs, kurŃă no Ńhis Ńapulzes iŃbihdits nenoderigŃ, ar ziteem wahrdeem Ńafot, mehăina Ńahăet to Ńaru, uŃ kura Ńăi augstaf Ńapulze ir noenfurota. Darba partija loti labi Ńaprot, zif neisdewigi ir buht waldbiŃaf tai laifaf, kad muŃhu jaunaf walŃina aŃino no wiŃafm malam, kad ŃaimneeziŃkais Ńabrukums rehăojas no wiŃafm puŃem, kad aif robesăas gluhne ne tik ween no Ńeemeleem, bet ari no wafareem un, warbuht, ari wehl no zitaf puŃes naidigas waras. Darba partija Ńaprot matematiŃko aprehăinu, ka peedalitees kabinetaf noŃihme Ńaudet 40% balsis un nepeedalitees — 20%. Darba partija turpretim neatrod par eespehăjamu eŃŃperimentet ar Satwersmes ăapulzi, waj winaf buht waj nebuht. Winaf neatrod par eespehăjamu pat notahlim

radit apstahklus, kur waretu wara nokluht tanis rofās, kuras palikuschas ahrpusē un kuras weena zentrāle atrodas Memelē waj Berlinē un otra zentrāle Maškawā. Kas ir panahķis ar to, ka nesahtahdija kabinetu, kā to puhlejās un wehlejās darba partija? Mehš dsirdejām deklaraziju un ari mani zeenitee preefshrunataji aifrahdija us to nenoteiktibu un bailibu, kura wairakfahrt ispaudusees daudsās weetās waldibas deklarazijā. Mans usdewums naw runat par politiskām weetām deklarazijā, jo darba partija turas pee ta usstata, ka politika isreet no fainneezibas. Samdeht apstatisim tirdsneezibas, semkopibas, ruhpnenezibas un finansu ministrijas, winu isteiktās teefmes un folijumus deklarazijā. Man japeekriht Dr. Mendera domam, ka tur wateesi naw wišs tas eefšā, ko tautas wairakums waretu gaidit un ir gaidijis. Runajot par semkopibas ministriju, man partijas usdewumā jafata, ka es redsu sinamu pahrgalwibu pehz teem peedfihwojumeem, kahdus mehš redsejam agrarkomifijā, nahkt atklastibā ar to, kas ir notizis. Runajot par finansu, tirdsneezibas un ruhpnenezibas ministrijām, man usdots atfihmet, ka wišā schini deklarazijā naw lihds galam isdomatas domas par to, kā muhsu fadrupuscho, fagrauto tautas fainneezibu wišā winas wifumā atjaunot un uslabot. Ir tikai sinamas ilgās, sinamas teefmes, bet naw lihds galam isdomati flehdseeni. Tahlat, apfardsibas ministrija, par kuru schini augstā sapulzē ir jau wairakfahrt runats tikpat pilnas zeenibas un pazeetibas isjustā weidā, kā ari usrahdot truhkumus un slimās weetas, kahdas schini organifmā ir, ari tur darba partija neatrod atbildi us wiseem jautajumeem, us kureem tauta gaidija un gaida. Jau Dr. Mendera kungs atfihmē to ka naw noteiktas atbildes, kas ir notizis ar eefshejo isluhkoschanas nodalu. Man jaatfihmē, ka naw noteiktas atbildes ari par to, kas notiks ar pulweschā leitenanta Steebra instrukziju komandanteem. Naw ari noteikts, kahdā kahrtā tiks demobilifeta armija un kas tad paliks. Manas domas schini leetā nesahtan ar Dr. Mendera domam. Es nepeederu pee otras schkiras domatajeem, kuras Dr. Menders mineja šawā runā. Bet man schkeet, ka ari pee masas armijas buhtu japatur tās kadrs. Bet katrā sinā naw atbildes ne weenā, ne otrā wirseenā.

Behz wišā teiktā war jautat, ja reis jau kabineta deklarazijā ir tahdi truhkumi, kā tad darba partija war winā eeeet? Warēs teitt, ka tad buhtu taisniba teem, kuri schini augstā namā apgalwojuschi, ka jaunais kabinets ir ta pati lihdschinejā pagaidu waldiba. Mehš te dsirdejām pat aifrahdijumus, ka tēe esot tee paschi wehschi, tikai zītā kullitē. (Sauzeens no weetas: „Gluschi pareisi!“). Us to man jaatbild, ka darba partija ar labu apsinu war konstatet, ka schis muhsu jaunais kabinets ir pateescham jaunš kabinets, neskatotees us to, ka wina galwa ir palizis lihdschinejais ministrs, Ulmanis, un ka, warbuht, no jauna eeeet ari daschi pagaidu waldibas lozekli. Darba partija neween nostahjas us ta weedokla, kura labi sin, ka ministru presidents tikai wahrda pehz, tikai politikas eefsheju dsenuku šastanoschanas deht bija apgahdibas un pehz laika ari apfardsibas ministrs. Darba partija neatrod ministru presidenta, Ulmana, politiskās teefmes nekahdu nosodamu panehmeenu. Mehš gribam buht pahrllezinati, ka wišā labi atminas tos šahpju gahjeenus, kuri eesahfās 1919. gada 3. janwari, un kura turpmakais etaps bija 16. aprilis. Tikai tautas garš un griba nowehrfa, ka treschais etaps nesahfās 1919. gada oktobri. Darba partija atfihst un grib tizet, ka ari ministru presidents Ulmanis šaprot un sin, ka winsch šawos darbos un

uffkatos tapat ir fluhdijees un war fluhditees, fã fatrs zilweks no mums. Preeksch darba partijas schis ministru presidentis Ulmanis ir tikai buhtne, kursch naw ais sawas gribas spehjis un warejis tapt par ministru presidentu, bet ir isbihdits no weenas leelakas Satwerfmes Sapulzes partijas. Behz tam, kad pirmã Satwerfmes Sapulzes leelafã partija, waj nu negribeja, waj nespehja tahdu kabinetu fastahdit, darba partijai bija jarehkinas, kad pirmã partija atrahwãs, ar to, fo otra partija dara un fo ta isbihda par ministra presidentu. Weens no schis augstãs sapulzes runatajeem ilgaku laiku skaitija grehtus, fahdus agrafee ministri, agrafee waldibas wihri ir nodarijuschi. Man atleek tikai noschelot, fa schee grehti naw sawã laikã un tani pat deenã, kad wini tika sinami, nodoti profuraturai un fa wisi wainigee naw faukti pee atbildibas. Bet reissã ar to lai buhtu atlauts atfihmet, fa man gruhti eedomatees jel weenu ministru presidentu muhsu mafajã, bet sparigajã Latwijã, kursch kluwis par ministru presidentu, neittu no weenas waj otras puses, no weenas waj otras frakzijas kritifets, ja winsch buhtu krasã sawã darbiba, warbuht, pat pelts. Bet ne tikai tas bij tas pamats, us kuru darba partija wareja eeet koalazijas kabinetã. Ir panahkta pilna weenoschanãs us tãs paschas platformas, kura nodereja par pamatu pahrejãm partijam. Darba partija panahza to, fa semneeku saweenibas preekschstahwi kopã ar bespartejiskeem, kuri ir idejiski radneezi, naw kabinetã wairakumã, kaut gan mehã apsinamees, fa schi nastã ir leelaka, nekã mums wajaga un mehã spehjam nest. Ja te tika mehginats nostahdit jauno kabinetu wisã wisumã tã, tad lihds ar to atfina ari darba partijas 3 ustizibas wihrus sinamã mehrã par fatras fabeedribas ustizamibas newehrigeem. Ja winu teekfmes un winu darbus, fã tas galigi ispaudãs deklarazija, raksturojot ar pat no freewu laikeem pasihstamo wahrdu „melnsimneeki“, tad man pret to noteikti jausstahjas. Ja fahds to daritu nesinot un ja mans zeenijamais preekschrinatajs Dr. Menders to ir gribejis darit, tad man winsch jaluhds palasit komunistu laikrakstã „Rihts“ sawu raksturojumu, waj atkal wahzu daudsos laikrakstos semneeku saweenibas raksturojumu. Tad mums, kungi, nebuhs tif weegli smeetees par Ulmani un par jauno kabinetu. Man schkeet, fa mehã nemaldifimees, fa buhs politiski pareisaki schi nupat peewestã sakamwahrdã tekstũ pahrfrahet fefofchi: „Ubi labi“, i sozialdemokrati, i semneeku saweeniba, „bahstfim tif maisã“. (Sauzeens no weetas: „Newajaga bahst tikai weenã!“). Muhsu jaunãs walstinas wehsture ir bijis gadijums, kur abas partijas sabahstas weenã maisã, t. i. 3. janwaris un 16. aprilis un ja winus nesabahsa weenã maisã oktobri... (Trofknis un starpsauzeeni).

Presidentis J. Tschafste: Luhgtu nesarunatees no weetam!

U. Behrsinsch (turpina): Neskatotees us to, darba partija atfauks no kabinetã sawus beedrus, ja kabineta darbiba paliktu tahda, us kuras warbuhtibu sche tika aisrahdits. Wehl tahlak, darba partija ar leelako preeku to daris ari tad, ja kabineta darbiba nenowirfisees no demokratisma un ja sozialdemokrati radis sche wairakumu un warãs fastahdit koalazijas kabinetu us pilnigi nazionaleem pamateem. Lihds schim sozialdemokratijai, man jafaka darba partijas wahrdã, tas naw isdewees. Sozialdemokratija naw spehjusti radit wairakumu schini augstã sapulzẽ, kaut gan par to teef runats wairakas nedelas. Schis nedelas ilgã turpinatees nedrihksteja; nedrihsteja walsi apstahtees walsis aparata darbiba; nedrihsteja us ilgaku

laifu tapt pahrtraukta fainneeziftās dšihwes nofahrtoščana, muhfu walšs apgahdaščana ar wifu to, taš buhš wajadšigs rudenī un seemā. Ratra wilzinaščanās pehž darba partijas labatās pahrleezibas buhtu nošeegums, furšch apdraud tikpat walšs fainneeziftko, tā politiftko dšihwi. Tapehž darba partija balsos par jauno kabinetu. (Applausi zentrā).

Prezidents J. Šchakste: Wahrds Kempam.

J. Kempš (Latgales lauschu partija): Zeenijamee fungi, Satwerfmes Sapulzes lozekli! Waldibas deklarazija, kuru mehš watar dširdejam, mums jaatšihst, ir neskaidra, miglaina, nenoteikta. Uis šchis deklarazijas stahw jaunā kabineta fastahws, kura mehš redsam dauds wežā kabineta lozeklus. Tadehl mums jaatšihst, ka šchis kabineta fastahws nebuhs špehšigs ispidit prašijumus un nofazijumus, kuri mums, tā delegateem no Latgales grupam, no tautas sinameem fahneem buhs jaleek preeščā. Es negribu kawet juhs ar deklarazijas wišpahriģeem prinziģeem, bet tikai gribetu wehrst juhsu usmanibu us sinamām leetam, kuras šihmejas us latgaleešču wajadšibam. Mehš domajam, ka waldiba, kura nupat aigahjuš, bet atkal atgreesufees gandrihš tani pat fastahwā, ar masām pahrmainam personās, ne partijās waj frazizijās, wedis lihdsščinejo politifu. Ja šchai waldibai mehš došim ustizibu, tad tikai ar sinamu norunu.

Rungi, es gribetu juhsu usmanibu pakawet pee aigahjuščās waldibas politikas wirseeneem winas darbībā Latgales apgabalā. Wišpirms jaatšihmē, ka pats galwenais ir agrarjautajums, taš waretu latgaleeščeem dot kaut ko šwarigatu un apmeerinat winu prašibas. Baltijā agrarjautajums ir pašihstams. Šche ir informazija, awises, šche noteek mihtini, šapulzes, redsams wišs, ko war dot Latwijas republika šaweem pilšoneem, bet Latgalē wiša ta naw. Latgalē inteliģenzes ir mas; šapulzes neteek atkautas, waj teek atkautas ar breešmigām gruhtibam, tā tā zilweki nesin neso, ko runā par semi. Ja brauz kahds deputats, tad praša, kahdi lehmumi ir taišiti, waj doš semi zilwekeem, un mehš, braukdami us Rigu, newaram dot škaidru atbildi, tā tā muhfu Latgales semneeki jau pašaudejušchi zeribu, ka wineem tiks dota seme, seme, kuru šolija partijās pee wehlesčanam. Muhfu semneeki šewi šaka: „Baldees Deewam, ka muhfu pašchu seme mums palikuši!“ Tagad muhfu semneeki zensčas isect no šawām šchorem, bet semneekeem, taš no tām isect, neteek dots nekahds pabalšs. Tagad Latwijā jaunajem fainneekeem, kuri bijušchi ispostiti, ir doti pabalsti un deesģu prahwi, bet Latgalē par šcheem pabalsteem nekā nesin, jo mums šche naw nekahdu šludinajumu. Mehš tikai redsam islipinatus obligatoriftkus noteikumus par šodeem, ka kahds nošodits ar 10, waj wairaf tuhštošcheem rublu; zitu šludinajumu tur naw. Taš šihmejas us agraro politifu. Waldibas politifa jaatšihmē, tā walšs semes inspektori nepašihst weetejos apstahklus un neprot weetejās walodas. Juhs latgaliftki šaproteet, bet latgaleetis latwiški newar šaprašt, taš ir muhfu šrunas sekretš. Ir bijušchi fakti, ka tee fungi — balteeschi, kuri šrahdajušchi Latgalē, tee eeredni newar ar laudim šarunatees. Latgalē konstatē ne weenu ween tahdu faktu. Pašchwaldibas organi pee mums atrodas behdigā stahwolli. Tee pilšehtās, waj semstēs newar šaffanot šawu budščetu — eenahkumus un isdewumus, jo isdewumu ir dauds wairaf, tā eenahkumu. Latgale ir isjaukta jau no 1917. gada, atrašdamās frontes tuwumā. Wehl tagad pee Latgales robesčam pawifam tuwu ir leelineeki; bes tam ta ir ari isturejuši us šaweem plezeem ilgaš nekā pahrejš Latwijās

dalas komunisti farkano Kreewiju, waj pareisati — farkano Latwiju. Tadehl eenahumu Latgalê no semes, no mahjam, no finemetografeem un teatreem — no wiseem paragrafeem, furi paredseti budschetu likumâ, nefahdu naw, bet ir tikai isdewumi. Galwenais Latgales eenahums ir lini un ahdas, kas no Latgales ir iswesti par wairaf simts miljoneem, bet latgaleeschu paschwaldibas eestahdem un semstem dots tikai pahris miljonu, ta ka, redset, latgaleeschi nesin, tad warêš faskanot budschetu — eenahumus ar isdewumeem.

Runajot par lineem, jaatsihmê wehl, ka wisa weetejâ tirdsneeziiba ar lineem — juhs sineet, fahdâ fahrtâ tas noteef — ir nodota ne weetejo zilwefu rokâš, bet atnahzejam no Rigas, Widsemes un Kursemes, bet latgaleeschi ir nostumti pee malas. Tee ir nostahditi sliktati par ahrsemneefeeem, kuruš mehs sauzam par Baltkreewijas pawalsneefeeem; tas atstahj eespaidu, ka Latgale ir okupazijas seme, kur okupetajeem wiss ir atlauts un weetejeem eedsihwotajeem jatur mutes zeeet.

Tagad es peemineschu skolâš. Latgalê skolu weids un skolu stahwoflis ir behdigaks, nekâ wišâ Latwijâ un par to uslabofchanu, par skolu grahmatam, par lihdselkeem ministrija naw gahdajusi. Mehs neredsam un nedsiirdam, kas te teef darits; mehs tikai sinam, ka pahris tuhstoschu rublu ir doti. Ir sahfts tulkot grahmatas: safaukti zilwefi, kureem naw nefahdas kompetenzes schini sinâ un tadehl tee nekâ newar padarit. Waldibas pabalsts skolam ir neezigs. No ta redsama waldibas zentiba skolu sadalishanâ. Buhs leelas gruhstibas zaur to, ka latgaleeschi newarêš to iswest un muhsu skolâš kritis arween semaf, bet tauta prasiss un waldiba newarêš atbildet, kapehž latgaleeschi skaitas par semafeem, jo dehl schis politikas tee kritis wehl semaf. Es runaschu par dascheem waldibas agenteem us weetam. Warbuht, ka dascham grupam ir interese latgaleeschus paturet tumfibâ, lai wini eet par linu kulsittajeem us nomalu weetam un par semes razejeem. Tahds eespaids mums, latgaleescheem, ir manams un redsams. Rungi, es domaju, ka tas naw walstis interesês, ka Latgale, kura ir apweenota ar Latwiju, naw organiski un moraliski ar Latwiju faweenota. Runajot par skolam, naw jaaismirst ari teatrs un mahfla. Juhs, fungi, sineet, ka muhsu tautas opera un drama ir skaisa, bet zil dauds naudas tur naw tizis isdots. Pa wisu scho laiku ir isdots 1.590.000 un tani paschâ laikâ no isglihtibas ministrijas ir isdoti preefsch latgaleescheem tikai fahdi 10.000 rublu. Sche wajadseja notikt latgaleeschu wafaram; winam wajadseja notikt noliktâ deenâ, bet tas notifa wehla un tani nebij nekâ latgaliska, warbuht, tikai Drafuna lunga runa. Se Rigas latweeschi newareja dabut redset, kas ir latgaleeschu waloda un teatrs. Wehl man japeemin weens jautajums, kurfch, warbuht, issauts smeeklus, t. i. par katolu basnizu. Rungi, ja mehs esam dibinajuschi demokratisku Latwiju, ja mehs atsihstam brihwu wahrdu sapulzês, presê, korespondenzês un personas neaifflaramibu, tad jaatsihst ari pahrleezibas un religijas neaifflaramiba. Mehs esam tai pahrleezibâ, ja tauta atrodas sinamâ isglihtibas waj attihstibas pakahpê, ja wina atsihst Deewu un tam tiz, ka tas ir ihsts Deewz, tad mums wajaga to pahrleezibu zeenit. Tadehl man leelas, ka buhtu laiks, palikt politiski gudrateem un noflaidrot ari katolu basnizas leetu. Katolu basniza bij faiflita ar kreeweem un attaribâ no walstis, bet tagad ta ir atgreefa no walstis, ka falsch fars no kofa. To mums wajaga eestahdit, lai winsch plauktu un augtu. Tapehž

katolu basnizās darīšanas janošaidro, waj mehš to atdalīsim waj peedališim pee walšis. Lai gan tas naw swariģš jautajums, tomehr ir janošaidro, ka waldiba štatas uš katolu basnizu: waj wina atsihst jerarchiju, kapituluš, konsistoriju un seminariju un wišu, kaš ar katolu basnizās dšihwi šaišitiš, un kaħdas atteezibas wina domā ušturet pret katolu basnizu. Man leekas, ka ja šhini jautajumā reiš buhtu dota škaidra un pilniga atbilde, tad jo labaki tas buhtu preekš pafčas Latgales un preekš wišas Latwijas.

Man japeemin wehl weens swariģš jautajums, t. i. administrazijas jautajums. Man japaštahsta jums, ka eet Latgalei, treschai swaiģšnei Latwijas karogā, treschai Latwijas dalai. Nesen lašiju awiše, ka Latgale ir preekš Latwijas tikpat ka Sibirija. Sibirija ir bagatibas, mantas un maišes mala, bet ari katorgas mala. Latgale ir taišni ka Sibirijas lomā nostahjusees. Beemehram Leepajā, Kuldigā išdsen kaħdu polizistu un wišch tuhliš Latgalē dabū weetu; wiši pelnaš gribetaji, wiši agenti, kaš grib nopelnit, eet uš Latgali un tā ka tur wehl ir frontes jofla, tad, šinams, tur ir ari wišadi aišleegumi un apšpeedumi, wišadas komandanturas, wišadas išluhkošanas nodalas, komandanti un apakškomandanti; wišadu teesibu ir tiš daudš, ka tur weikš zilwekš war labi šwejot. Mehš redsam, ka Latgale ir nostahdita ka atšewiškā prowince, jo winai naw dota autonomija, par kuru dašchi latgaleešchi šapnojušchi. Juhs newareet no Latgales brihwi išbraukt: ja juhs lihds Krustpilij teezeet, tad juhs wareet ari tahlak tišt, bet juhs newareet tišt lihds Krustpilij, jo jums tad jaet un jašalst trihs, iščetras deenas pee komandanteem un tikai tad pehž wišam zeremonijam juhs wareet dabūt wajadšigo atlauju. Š nerunaju par deputateem, teem atlaujas naw wajadšigas, bet eš runaju par šemneekem, kuri tahdas atlaujas newar dabut. Brauščhana uš Rigu teescham ir wajadšiga tapehž, ka Riga ir apgabala preekšneekš un no tureenes naht wiši rišhojumi. Uš Rigu jabrauz ari uš apgabala teesu, jo Latgalē apgabala teefas naw, wina šehch Rigā. Uš Latgali newar nobraukt, jo tur naw mahju, kur waretu eenemt 18 istabas preekš teefas. Latgalē naw teefas; tur darbojas tikai 2 lihds 3 meerteefas, bet tas ir maš. Šata, ka Latgalē naw inteligentu špehku — tas ir taišniba, bet tee špehki, kuri uš šhejeeni atšuhiti un eezelti par meerteefnešchem, ir bijušchi pagasta štrihweri. Ja tahdi war eenemt meerteefnešču amatus, tad mehš waram meerteefneščus eezelt, žif tiš wajaga, jo pagastu štrihweru mums ir deesgan. Mani lungi, man jaatšihmē un japaštrihpo, ka Latgale ir išnehmuma stahwolli. Pee mums apgabala preekšneekam ir dota pilna wara un apgabala preekšneekš šawu mišiju šaprot tā, ka war flehgt registretas, pilnigi lojalas partijas, kuras par tahdam atsihtas no eekšleetu ministrijas. Šehš administrators šchahdas partijas ir jau flehdšis bes kaħdeem motiweem; tā tas peemehram notika ar laušchu partiju, kurā ari eš ešmu. Literatura ir konšizeta, šapulzes flehgtas, runataji arešteti. Šche doti šlepeni rišhojumi, lai kam, ar rakstu no augstakas administrazijas, bet mutiški tee preekšraksti gaħja pa wišeem pagasteem. Wehšletajeem tika teiktš: „Ja tu gribi buht zeerumā, tad balšo par № 10“ un laudis baidižas balsot. Tas ir fakts. Ja kaħds netiž šheem fakteem, eš luhdsu, kad buhs peenahzis laiks, išwehlet komišiju no parlamenta un aišsuhtit uš atteezīgām weetam. Tur juhs konstateeet breešmigako agitazijas brihwišas eerobeschoščanu. Ja šhodeen mehš redsam proporzionalas atteezibas starp daščadām grupam, tad tas nerahda to, kaš ir pateesiba uš weetam. Tas wehl maš;

kad bija wehleščanas, tad daščos wehleščanas eezirknos sinams numurs bija īnemtš no apgrošibas. Tas protološ naw eerakstits, kas ari loti šaprotams. Es teizu, mums ir tahds stahwoķlis — fronteš jofla; mehġini tikai runat, pretim turetees — tewi panems un eefehdinās, kur peederas. Bij tahdi kurioši gadijumi, kahdus es te jums stahstu, un ari tahdi, ka dašču wehleščanu apgabalu šastahws peedereja tikai weenai partijai. Tas zentralās komištijas protološs štaidri redšams.

Beidsot šawu runu, man jaatšihmē, ka šchahda politika ir bijuši pagahjuščās waldibas laikā un, es domaju, ari tagadejais kabinets, par kuru mehš balsošim, newarēs iřfargatees, ka wina wihri wediš tahdu pašču politiku. Tahda politika ir kaitiga Latwijas walštij. Waj juhs sineet Latgales šastahwu? Tas naw tahds, kahds Widšemē un Kursēmē. Šche latweešču elements ir 90%, waj wairak, bet Latgalē tihro latgaleešču ir 60 lihds 65%, bet 30% ir freewu un pahrejee ir zittautibneeki. Te ir wajadšigi usmanigi politiki, kas uřwertu katru tautas pulsu un katru winas wehleščanos, bet kad mehš liřim tahdus administratorus, kahdus eefšleetu ministra kungs suhtija, t. i. bijuščos eerednūs un bijuščos ofizeerus, padšihtus no pulkeem, kas waretu radit tautā šareščģijumus, ne tikai Latgalē, bet ari wišā Latwijā. Šche nekās naw pašaidrots, kad juhs noklaušitos, kahdas baumas teef iřplatitas starp semneekeem, jo wišas tās komandanta nodalas, ar wišeem winu šchateem, kuri šche nahf iřbrauktees lepnās šareetēs un automobilos, naw zilweki, kuri bauditu mašas uřtģzibu. Juhs domajeet, ka semneeki to neredš? Mehš prašam dot šcho eestahšču wadibu muhšu pašču rokās. Ja juhs mums uřtģzefatees un muhs škaitiřeet par lihdsigeem ziteem latweeščeem, ja muhs neuřškata tā walsts intrešču nodewejus, tad mehš prašam muhšu weetejeem zilwekeem dot weetejo pahrwaldišchanu un wini to tiřpat labi iřdaris tā ziti. Runajot par muhšu administraciju, kura darbojas Latgalē, man jaatšihmē tahds fakts, kuru es newaru šaprašt no zilwekeem, kas iřrahdas šapratigi un weikli, kas braukdami ziteem leef nonemt zepures. (Šauzeens no weetas: „Meli!“).

Prešidents J. Šchakste: Es luhgtu tahdus wahrdus starpā nerunat!

J. Remps (turpina): Waj ta ir waldibas politika? Tahdu politiku war wešt tikai bijuščee štrihweri; bet zilweķš, kuršč daudšmas škatas tahlak un juht lihdsi waldibai, tas newar wešt lihdsigu politiku; tas newar aiřmiršt šawus peenahkumus. Es to paštrihpoju ne tamdehl, ka man ir patiřšana kritiřet, ne ari man buhtu bijuši kahda perfoniga iřrunaščanās ar apgabala preeščneeka kungu, bet man ruhp břihwās Latwijas republikas ideja, kuru mehš tomehr kopā radijām. Mehš newaram teikt, ka latgaleešči naw nekā darijušči. Kad juhšu pulki Widšemē un Kursēmē kahdās pee Daugawas, muhšu šareiwji atšwabinjaja Latwiju no leelineekeem. Mans nodoms ir: ne perfonigus rehķinus wešt, bet peegreest usmanibu tam, ka Latgale tagad ir tikai no wišas Latwijas $\frac{1}{3}$, bet winas eedšihwotaji, eewehrojot šipro dšimstibu, war buht puře no Latwijas. Šewiřķku usmanibu greest wajaga uř Kreewiju, no kuras mehš loti biřstamees, šapehģ Latgali wajaga auklet uř rošam. Rungi, tģzeet, ka weetejee latgaleešči iřdws no šawas widus zilweķus zģ wajadšģģ: tiř dareet lai Latgales eedšihwotaji nebuhtu iřflehģti no pahrwaldes, tā ahrpus Latwijas stahwoščās prowģnezē.

Reiř fronteš jofla stahweja lihds paščai Krustpiliģ un bij eememta treščā dala no wišas Latwijas. Waj tahda fronteš jofla bij wajadšģģa?

Kad taisija rewissiju, mešs domajam, ka rewissiju netaisa waldibas organi, bet taisa parlamenta rewissijas komisija, kura šawā laikā buhtu jafuhā. Tagad lauschu partija un sūtkee semes ihpachneeki un rentneeki, mešs wisi šakam, ka balsošim par šcho kabinetu, par to, ko Ulmana kungs lika preešchā, bet ar nošazijumu, ja netiks ispildits tas, ko mešs prasam, tad mešs pahr=eesim oposizijā. (Applausi).

Prezidents J. Šchakste: Man ir eefneegts preešchlikums taisit pahrtraukumu lihds rihddeenai. Waj ir šahdi eebildumi pret šcho preešchlikumu? Luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šcho preešchlikumu. Naw.

Šehde šlehgta lihds rihddeenai pulksten 5 pehz pusdeenas.

(Šehdi šlehds pulksten 10.10 wafarā).

I. f e s t i j a s 12. f e h d e 1920. g a d a 18. j u n i j à.

(Atklatņa plkst. 5.35 pēc pusdeenas).

Atbilde uz valdības deklarāciju un — pārējās formālas. — Jautājums valdībai par opupāzijas varas ieviešanu līgumcēlā ar privātpersonām.

Prezidents J. Šķakste: Satversmes Sapulzes sēde atklāta.

Uz deenas kārtības — turpinājums no vakardeenas deenas kārtības.

Bes tam man ir jāpasaka, ka tirdzniecības un rūpniecības komisija A. Būšewitza veetā no sociāldemokrātu frakcijas tiek proponēts R. Bihlmanis. Cerunu nav? Pieņemts.

Wahrds pieder Dr. J. Hellmanim.

J. Hellmanis (Zērei-Zion — jaunzionists, runā vāhžiski): Augsti godātie Satversmes Sapulzes locekļi kungi! Ta wirseena pēkriteji starp ebrejiem, kuru es šche representēju — un es representēju gandrīz 40% no wīseem ebreju wehletajem — apweiktu to ar pateešu gandarijumu, ja waretu šastahditees waldiba, kura wairak orientētos uz kreiso puši, neka tagadejā. Tas naw nēmas aīš ta eemešla, ka mehš šagaiditu no kreīfakš waldības kahdu šewiškū pretimnahšchani. Nē! Pagahne runā uz mums tīš drašiški, ka mums beidsot jaatšihst, ka šchi augštā nama kreīfais špahrns isturas tīšpat nelabwehligi pret tautibu minoritatem, kā zitas muhšu politiško wirseenu grupas (Dr. B. Ralnišch no weetas: „Naw teesa! Juhš wakar dširdejāt...“) Ja gan, es wakar dširdeju un tadehl gribetu juhš luhgt, šchodeen mani ušklaušit. Bet mehš tizam, ka tīšai pateeši demokratiški prinzipi mums war lihdsēt iškluht ahrā no muhšu waltš dšihwes tagadeja galiga šabrūkuma. Nekatotees uz garajām apšpreedem un daudšejadām kombināzijām, juhš neešeet špehjušchi radit nekahdu zitu waldibu, kā to, kura te šchodeen šahjas muhšu preešchā. Mehš pee šchim apšpreedem netīkām peeaižinati un neešam par winām nekahdā šinā atbildīgi. Bet lai šchi leeta buhtu kahda buhdama, mums tagad ir jāreškinās ar to faktū, ka bešwaldības šahwollis nedrihšt ilgak wīlštees, zītadi semei jākriht par upuri mešchonigai anarkijai. Juhš tadehl šapratišeet, ka mehš, kaut gan ar šmagu širdi, iškškiramees par labu tahdai waldibai, kura ne tuwu nebauda muhšu pilnigu uštizibu.

Muhšu atteezības pret Almanu waldibu noteiz netahlās pagahnes notifikumi un winu neišbehgamās šefas, kuras mums dabīgā kahrtā jāpahr-dšihwo tagadnē. Wezā Šautas Padome ir šantžionejuši šchi likuma noteikumuš, kuri wešelai pilšonu grupai šchai semē laupa katru eššistenzes eephejamību. Atminešimees likumu par pilšonu teešibām. Ar šcho likumu, kuršch ar nepeeluhdsami nešchelligu konsekwēnzi tiek išwestis dšihwē, tuhštostšeeem un atkal tuhštostšeeem ebreju pilšonu ir laupitās winu elementarākās teešības semē, jo teem tīš ušlīstis ahršemneezības traips un tahdā kahrtā wini uz

wiseem laiteem tika israiditi no walsts. Schee pilsoni gan wisi ir faktiski faauguschi ar Latwijas behdam un preekeem, ar wifu winas ekonomisko usbuhwi. Nahwejoscha zarisma drakoniske noteikumi kaweja ebrejus eeguht likumiga zela pilsonu teesibas Rigā un Latwijā un tadehl wini pehz mineta likuma tagad staitas kā eezelojuschi swebchineeki. Schahds likums ir preefsch brijwas demofratiskās Latwijas aptaunojoschs. Juhs eseet mahfsligā zela isaudsejuschi ahrsemneekus, lai waretu ar neschehligu stingribu pret wineem zihnitees. Latwijai wajaga atswabinatees no schi fauna traipa. Scho likumu wajaga atzelt un tai weeta list humanafu; jo ahtraf tas notiks, jo labatu fiawu tas zels wifai walstij.

Ebreji teef bes jebtahda eemesla issweesti no dselszela wagoneem tadehl ween, ka eeredni aif sawas newaldamas patwaribas to tā grib. Ebreju tirtgotaju prezes ir wairaffahrtigi tikuschas konfizetas, kamehr neebreju prezes sem tahdeem pascheem apstahkleem naw tikuschas a sfahrtas. Gandrihs wifās waldibas eestahdēs ebrejs ir padots apwainojumeem un pahrestibam, tahdas ween war eedomatees. Meschonigee polizijas usbrufumi us eelam un ar teem faistitee masu aresti ir wehrsti galwenā fahrtā pret ebreju masu, faut gan winai naw nefa kopeja ar spekulaziju, kuru schis meschonibas itkā apfaretu. Mani fungi, nekās zits, kā schis no Tautas Padomes wairaffahrt par labu atsihtas un pa dalai sankzionetas netaisnibas rada to atsweschinafchanas un isfleghsfchanas stahwokli, kurā ebreju pilsoniba tagad dsihwo, bet kursch to moza un nospeesch smagaki, nekā wisi atklahtee grautini. Neapsinigdām tautas mafam un neatbildigai eeredneezibai teef tahdejadi eepoteta apsina, itka ebrejam nebuhtu neweena aisstahwja un te nu mums teef sagatawota seme wiseem aifnainajeem notikumeem, par kureem mehš schodeen schehlojamees. Es neschaubos par to ka juhs grautinus nosodeet, bet ari tas naw apschaubams, ka juhs eseet pee wineem, faut ari neteeschi — lihdsweinigi. Latgales ebreju mafai ir dsilfch dwehseles faturš un tas waretu buht preefsch muhsu walsts usbuhwes wisaugstakā mehrā noderigs. Bet tai weeta teef isfaukti meschonigi eskzeši, lai winus dsihstu nabadsibā un postā. Ir teefscham pahraf naiwi no Alshmana fga apgalwot, ka 5 spekulanti buhtu isfautuschchi Rigā nemeerus. Man ir pat neapstrijdami peerahdijumi, ka wini ir pehz plana iswestas organisazijas produkts, tāpat kā wineem sekojuschee eskzeši Latgalē. Es pats lašiju no Rehsefnes komandanturas Ludses komandaturas fuhritu telegramu, kurā sinots, ka no Rigas eeradufchees pretebreju agitatori uu ka dala no wineem aifbraufuschchi tahlak us Ludsi. Schodeen man sino, ka Rehsefnē atjaunoti antisemitiski eskzeši, kuri no weetejās pahrwaldes tee nomahkti dihgli. Ja, winus war apturet, ja ir ween laba griba un energija. Droschi ween waldibai schi griba ir, bet man leefas, ka sche darbojas ziti tumfchi spehki, kureem waldiba azumirkli nespehj stahtees stingri preti. Te man japeemin kahds raksts kuru kahds Kruhmina fgs eefuhthijs awiše „Latwijas kareiwis“, tā tad organā, kursch stahw tuwu schtabam. Kruhmina fgs pahrmēt ebrejeem 12 nahwes grehšus un peeprafa no waldibas isnihzinofchus noteikumus pret „ahrsemneekem“ un stingrus boikota lihdsfelus pret weetejeem ebrejeem, Kruhmina fgs pats atsihst, ka winsch tikai wehl diwus mehneschus nodsihwojits Latwijā un atbrauzis no Deenwidfreewijas. Warbuht sche buhtu eespehjamš atrifinat pagahjuschās nedekas famolu. Warbuht Kruhmina fgs waretu par to faut fo tuwat pastahstii. To paschu dseefmu dseed ari ziti preses organi, kā „Latwijas Sargs“ un pa

dalai ari „Brihwā Seme“. Mani kungi, Latwijās interesēs prasa, lai mehš tam aishchaujām bultu preefšhā. Ofizialā un ofiziošā prese nedrihkt eeweetot šawās šlejās tahdus ašinainus kuhdišchanas rakstus, famehr privati un partiju organi par tahdeem noseedsigeem darbeem atteezigām eestahdem jafauz pee atbildibas teefas zela.

Šhe pilnu teefibu kahds partijas draugs, nesen atpakal šarunā ar mani usswehra latweešhu tautas augsto kulturaš lihmeni, kura nelaujotees aishrautees no nazionalistiskās prešes noseedsigās grautinu agitazijas us ebreju šišchanu à la Ukraine. Pagaidam zensura aisleeds tikai toš rakstus, kuri usstahjas pret šho kuhdišchanas politiku. Tā ari mana atbilde Kruhmina kgm ir šrihpota un taš notifa pehz tam, kad mana interpelazija zensuras leetā gandrihs weenbalsigi tifa peenemta šhai augstā namā. Kur paleef zeeniba pret tautas preefšstahwneežibu, kurai tatschu wajaga buht par pamataktmeni katrā ihstā demokratiija?!

Es šinu, ka Juhs ne labpraht dsirdeet par wifu šho runajām. Juhs wišmihtaki wišas šhis leetas noklufetu. Tas buhtu diplomatiski, warbuht, pat politiski; bet walstiski tas naw. Tikai šaimneežisko, politisko un wišpahr walstisko faktoru škaidra atšina winu zehlonos, darbībā un šawstarpejā šakaribā waretu muhs isglaht no tagadnes jufam. Mehš tamdehl domajām pakalpot pateefām walstis interesem, ja mehš nebaidamees škaidri norahdit us šheem šakareem. Paleef apbehdinoschš fakts; ari Latwijās demokratiija ebreji ir otrās šchēiras piisoni. Ar pašchamahnishchanos radoschš darbs naw weizamš.

Wajaga pazelt ebreju šoziali=ekonomisko un kulturelo darbibu. No walstis waldbibas mehš newaram prasit, lai ta ruhpetos fewiškhi par kahdu šinamu tautas daku. Šamdehl jo wairak mums jadabū eespehu pašcheem gahdar par šawām wajadšibām. Šamdehl wajaga radit publiziški=teefiska rakštra nazionalas eestahdes un dot winām nodoklu peedsišchanu teefibas no pašchu lihdstauteescheem: tikai nazionalā autonomija war nodroschinat tautibu minoritatem brihwu ekšistenzi. Mehš šagaidam, ka šhis augstais nams mums peeschēirs šho teefibu un zeram, ka ari waldbiba muhs energiski pabalstis.

Hic Rhodus, hic salta — Mehš metam šawu balši waldbibas šwaru šaufā. Winai ir tagad japeerahda, ka wezā šchowenistiski=nazionalistiskā politika ir beigufees us wifem laikeem.

Prešidents J. Šchakste: Wahrds peeder Pabehršam.

J. Pabehršs (Latgales šemneeku partija): Augsti godatee Šatweršmes Šapulzes lozekli! Wakar wairaki runataji, šakarā ar waldbibas deklaraziju, isteiza asu kritiku kā šchim jaunam kabinetam, tā ari pagahjušchās waldbibas darbiba. Štarp ziteem runatajeem darba partijas preefšstahwis, zeenijamais Behršina kungs, teiza, ka šhis kabinets naw tas, ko darba partija wehlejušees redset. Darba partija wehlejušees redset kabinetu šakot no kreišām lihds pat labām partijām.

Ari man, Latgales šemneeku partijas preefšstahwim, jafafa, ka šhis kabinets naw tas, kuru mehš wehlejamees redset. Muhsu wehlešchanās bija ta, ka kabinets buhtu šastahdits wairak pehz darba špehjam, bet ne pehz partiju peederibas. Tomehr, eewehrojot to, ka kabinets šastahdits no Šatweršmes Šapulzes wairakuma, ka politiskās grupas un partijas, kuras ir šuhtijufchās šawus preefšstahwjus šhini kabinetā, nem us fewi atbildibu par to

darbibu, mehš gribam tizet, ka šchis kabinetš ispildis, ko tas sawà deklarazija ir solijis. Sozialdemokratu preekschahwis Mendera funks un winam pafal Liebtala funks wakar teiza, ka newar dot ustizibu šchim jaunajam kabinetam un ka newar gaidit, waj šchis kabinetš dos tautai ko labaku, jo pagahjuschās waldibas darbiba leef par to schaubitees. Es nesafu wifu scho, lai aistahwetu un slawetu pagahjuschās waldibas darbibu. Man jafaka, ka tas, kas strahdà, dara ari kluhdas, bet kas neko nedara, tas nedara ari kluhdas un tas Mendera fungam bij jasin. Jr laba leeta, ka zilweks atsiht sawas wainas. Teem, kas jautà, us ko waretu nowest muhsu jaunais kabinetš, buhtu jasin, ka pagahjuschà waldiba, kura atbalstijās us Tautas Padomes wairakumu, tomehr noweda muhs us scho augsto sapulzi; schi waldiba noweda muhs pee tam, ka muhsu seme ir beidsot brihwa no eenaidneeka, brihwa no sweschas pahtagas; schi waidiba muhs noweda pee tam, ka mehš slehdsam meeru ar Wahziju un esam zelà us meeru ar Kreewiju. Protams, ir bijuschas kluhdas un truhkumi, bet tās kluhdas un truhkumi ir famehrà neezigi pret waldibas leeleem nopelneem. Kritisedams pagahjuschās waldibas darbibu, Mendera funks faka, ka ta esot nokawejusi meeru ar Kreewiju, ka meers ar Kreewiju jau sen buhtu bijis noslehgtš, tikai muhsu waldiba esot bijusi par eemeflu meera nowilzinashanai. Seesa, warbuht, ka meers buhtu bijis noslehgtš jau pagahjuschu rudeni, bet tad mums nebuhtu bijis Latgales. Es biju leelineeku pufē un lasiju awisēs sarkanās Latwijas leelineeku runas, kur wifl apleezinaja, ka gribot west meera sarnas tikai tapehz, lai Latwijas kareiwjus issauktu us brahloshanos ar sarkanem kareiwjeem un tad lai paschi atkal brauktu us Rigu. Mehš sinam, ka sozialdemokratu frakzija wismasak ir eeinterejeta par Latgales peederibu pee Latwijas. Mums bij weens tahds gadijums Tautas Padomē, ka sozialdemokratu frakzija balsoja par to, lai Latwijas Satwerfmes Sapulze tiktu šafaukta beš Latgales atwabinaschanas. Schodeen pret to mehš issakam wisstingrako protestu, jo mehš esam lihdsigi pilsoni un gribam, lai Latwijas konstituzija, Latwijas nahkotne tiktu isspreesta šafanà ar muhsu treschās Latwijas dalas eedshwotaju gribu. Jšafot no schis weetas protestu pret to, ka Latgale tagad buhtu bijusi, warbuht, ne Latwija, bet šarkanà Latgale, mehš newaram aismirst toš leelos nopelnus, kuri Latgales atbrihwoschanà peeder muhsu nazionalai armijai. Mehš neaismiršim muhsu nazionalās armijas paschaisleedsibu, tās dshwibas un ašinis, kas pluhduschas par Latgales atbrihwoschanu.

Mendera funks starp zitu teiza, ka ari tagad waldiba esot meeru nowilzinajusi. Man jafaka, ka muhsu waldiba to naw nowilzinajusi, un Mendera fungam tas ir labi sinams, jo wina frakzijas preekschahwis, kusch bija Matkawà un labi pasihst apstahklus, ir teizis, ka meera nowilzinashanai nebuht naw bijusi par eemeflu muhsu waldiba, bet gan leelineeki. Jau wakar Alshmana funks ašrahdija, ka te leelu lahtscha pakalpojumu ir isdarijusi pati sozialdemokratu frakzija.

Runajot par muhsu nahkoshcho ahrleetu politiku, Mendera funks faka, ka mums ir tikai weens zelsch, un schis zelsch esot draudsiba ar Kreewiju, un ka nedraudsigas atteezibas pret Kreewiju šazelschot pret mums leelas walstis naidu un ta muhs šatreekschot. Ra leelà walstis gribēs muhs šatreekt, par to naw schaubu, bet ir schaubas, waj ejot pa to zelu, us kuru ašrahdija Mendera funks, waj mehš isglahbsimees. Mendera funks teiza, ka Kreewija zentifees pehz Baltijas un to darot wina, warbuht, noslauzis walstis, kuras

tur nodibinajuschās. Tapehž mehš newaram šaprast, fā war zeltees slehdseens, fa draudšigās atteezibas ar Kreewiju war muhs nodrošcinat. Mehš, fungi, pašihstam Kreewiju, ne tīkai wezo Kreewiju, bet mehš pašihstam ari jauno Kreewiju, to demokratiško Kreewiju, kura bija Kerenška laikos, Kerenška laikos Petrogradas šowets pašludinaja šlaweno tautu pašnoteikšchanās prinzipu, kuru šlaweja ir „Дѣло народа“, ir „Воля народа“, ir „Извѣстія Совѣта Солдатскихъ и Рабочихъ Депутатовъ“, bet kad pehž tam Somijas waldiba gribeja pašludinat šawu neatkarību, tad šchis patš Kerenška kungs šuhtija tuhlin uš Helsingforsu Štachowitscha kungu, bet kad tas neapmeerinaja šomus, tad brauza patš Kerenšis; kad ari wina runa nedarija uš šomeem wjadšigo eespaidu, tad Kerenška kungs draudeja, fa tur buhs jākeras šlaht ar šobenu. Pehž tam wehlat ari Ukraina šakta domat par neatkarību un pilnigi pašnoteikšchanos, ari tad tas patš Kerenšis brauza uš Kijewu uš konferenzi un peerunaja ari Ukraini, fa tahda atdalischanās no leelās Kreewijas buhtu weenas leelas meefas graišchana.

Luh, juhfu jaunā Kreewijas waldiba! Ša bija tā šauzamā Kreewijas demokratiija ar Kerenšku, Šscheidši un ziteem preešchgalā. Šagad Kreewija ir ultrademokratiija, t. i. leelineeki, kuruš mehš ari pašihstam. Waj 1918. gadā leelineekeem bija kadhš eemešis ušbrukt Latwijai? Latwija bija fā behrninšch, kas tīkko peedšimis, tomehr leelineeki eebrauka Latwijā; šehdeja Rīgā, tomehr wini gribeja eekarot wišu Latwijū. Leelineekeem, fā ari Kerenška Kreewijas demokratiijai, mehš tizet newaram. Warbuht, mehš tizeštim Milufowam, Rodšjanko? Par teem, fungi, newar buht runa. Man, warbuht, jautatu: „Kapehž newar buht?“ Tapehž, lai kadhā Kreewijas waldiba ari nebuhtu, demokratiška waj žariška, ta weenmehr pildis tautas gribu, jo Kreewijas tauta ir peeradufi waldit, dominet par žitām masakām tautam. Nekad Kreewija nepeelaidis to, fa tās tautas buhtu pašchi par šewi šaimneeki, un tapehž, kadhā ari nebuhtu bijuši waldiba, wina „ruhpefees“ par jaunām tautam. Mums buhtu weens zeksch, pa kuru muhfu waldibai ahrleetu politikā buhtu jāeet, un tas zeksch ir šingra šaprashanās un weenprahtiba štarp walštim, kas dšimuschās uš Kreewijas nomalem, šewiškhi štarp Baltijas walštim. Šas raditu ari fišifu un moralīšku špehtu pret to Kreewiju, kas nahš pehž tagadejās Kreewijas. Ja winaš buhs kopigas, tad Kreewijai nebuhs tīk weegli apriht wišas jaunās walštinas, fā weeny maso Latwijū. Runadams wišpahri par waldību, Mendera kungs šaka, fa waldibas darbiba naw apmeerinoscha un fa tomehr tauta grib eezelt kadhū žitu waldibas galwu. Šad Mendera kungs ušdrošchinajās teikt, waj ušaižinat, lai tee 60% no armijas, kuri nodewuškhi šawas balsis par soziademokrateem, taupa šawu pulweri wjadšibas gadījumam.

Prešidents J. Šchakste: Šs luhgtu te to neaiššahrt, jo tas ir ijdšehšis.

J. Paheršis (turpina): Warbuht wišch ir dšehšis, bet wakar mehš to fraši dširdejām. Mehš negribam brahlu šaru, un eš domaju, fa tas uššaufums tautai, kuru Mendera kungs išteiza, netīks peenemš no tautas. Šs ari domaju un nešchaubos, fa muhfu armija šahw augštaki par partijas interešem un fa wina šin un šaprot, fa ta ir Latwijas fundamentš, un fa armija atmetis uššaufumu, kuri išteiza Mendera kungs. Mendera kungs šaka, fa waldiba ir atbildiga par to, kas noteek ar tautu, bet waj Mendera kungs aišmiršt, fa atbildiba par wina wakardeenās runu kriht uš wiau un

sozialdemokratu frakziju? (Starpfaucēns no sozialdemokratu frakcijas: „Tas nav pee deenas kahrtibas!“). Schodeen us deenas kahrtibas ir atbildes us waldibas deklaraziju, un te neween sozialdemokrateem ir teesiba atbildet, bet ari latgaleescheem.

Tahlatee runataji, peemehram, muhsu zeenijamais Trafuna kungs, ari atklahti kritiseja waldibas darbibu. Man ir jaasrahda, ka ir brihschi, kad zilwekam ir til dauds brihnischkibas, ka winam ir spehls kritiset sawu darbibu. Mums newajaga aismirst, ka tas pats Trafuna kungs bija waldiba. Winsch bija eesfchleetu ministra beedrs un winam bij noteizoschs wahrds latgaleeschu leetās, bet wafar Trafuna kungs waldibu kritiseja wiswairaf Latgales leetās. Kritika, kura wafar skaneja no katedra puses, bes schaubam, atteezas us paschu Trafuna kungu un tikai jabrihnaš, par to Trafuna kungs lihds schim nerunaja par to (Sauceens no weetas: „Kur tad Pabehršs bija?“), bet tikai wafar mehš to dsirdejām. Par to tad Trafuns, kad tas bija eesfchleetu ministra beedrs un sehdeja Latgales leetu departamentā un winam bija eespehjams islabot wisus truhkumus un nekahrtibas, par to tad winsch neisgahja no kabineta un neteiza tautai, ka atbildiba nekriht us winu. Ja, fungi, Latgalē nekās naw labi, Latgalē dauds kas naw padarits, kam waja-dsetu buht padaritam un ta ir Trafuna waina. Warbuht Trafuna kungs ar tahdu asu kritiku ustahjās pret jaunā kabineta deklarazijas punktu, kursch runaja par basnizas semem un, bes schaubām, Trafuna kungam pret winu ir jarunā. Ir paruna, ka krautlis krautlim azis nekabhj un skaidra leeta, ka Trafuna kungs tā basnizas kungs newar teikt, ka basnizas semei wajaga buht atschkirtai no walsis. To es saprotu, bet newaru saprast til to, kadehl Trafuna kungs teiza, ka ja basnizas kungam atnemtū semi, tad winsch paliktu bes maifes un tad tam buhtu julasa dahwanas. Ir sinams, ka basnizas fungi jau tagad lasa dahwanas un ir weenmehr lasijusch, wini nelasija tikai leelineeku laikā, kad schis teesibas teem bija stipri eerobeschotas. Tapeh3, issakotees pret waldibu par to, ka schini deklarazijā ir minets par semes atnemschanu basnizai, Trafuna kungs šaka: „Latgale nostahdita kalpa weetā.“ Es, fungi, esmu pats latgaleetis un ne masak tā Trafuns winu mihlu, bet es negribetu teikt, ka Latgale ir nostahdita kalpa weetā. Latgalei peeder tās paschas teesibas, kas peeder pahrejai Latwijai, bet ja Latgalē dauds kas truhkst, tad tomehr wina naw kalpa weetā nostahdita. Peemehram, Kursēmē un Widsemē ir bijusi mobilisazija lihds 30 gadeem, Latgalē tas tā naw. Kurseme un Widseme maksā nodoklus, Latgale nemaksā. Waj ar to Latgale ir nostahdita kalpa weetā? Warbuht Trafuna kungam tas nepatihk, ka no winas nodoklus nenem, bet es no semneeku redses stahwofta šaku, ka schi nodoklu nenemschana Latgalei ir wjadšiga.

Kempa kungs, kas ustahjās sawā, lauschu partijās un smalku muischneezinu wahrdā, ari runaja to paschu, ka Latgale ir aismirsta. Wispirms jabrihnaš, ka tahds leels demokrats wareja šaweenotees ar muischneekseem. Waj te muischneezini palikuschi par demokrateem, waj demokrati par muischneezineem? Kempa kungs starp zitu teiza, ka Latgalē wina partija ari ir nehmuši dalibu pee Latwijas apweenoschanas darba. Man tomehr no schis augstās weetas buhtu jafaka, ka tas naw taisniba. Es gribu atgahdinat 1917. gadu, kad Kempa kungs dseedaja zitu dseefmu (Peefihme no weetas: „Wehl tagad dseed!“). Tad Kempa kungs teiza, ka weenigais Latgales zelsch esot eet kopā ar leelo Kreewiju, un otrs — Latgalei buht patstahwigai, bet katrā finā

noštu no Latvijās. 1918. gadā Kempa lungs, kad tas eebrauza no Petrogradas Rehsfēnē, tai laikā, kad šhe bija wahzeeschi, dseedaja polu dseefmu un šazija, ka Latgalei zitas išejas naw, ka tikai ejot kopā ar Poliju. Tagad laiki ir mainijuschees un Kempam škan atkal zita dseefma, bet šchai dseefmai ir tās paščas agratās škanas. Wakar mehš dširdžām no Kempa par wahrteem us Kreewiju. Ta ir ta pati dseefma, tik toreis Kempa dseefma šauzās „Ar leelo Kreewijas tautu“, bet tagad ta šauzās „Wahrtu3 us Kreewiju“. Es šchaubos par to, waj mehš, atdarot šchos plaschos wahrtus, neebraufsim leelineešem flehpi un neelaidisim pee šewis toš, kas runā par weenigu un nedalamu teritoriju. Warbuht teem, kas tagad nepeedalas pee Latvijās apweenoschanas darba, buhtu wehlamas tahdas pahrgrosibas, bet man, runajot Latgales semneeku wahrda, šafaka, ka tas buhtu newehlami. Kempa lungs wakar ilgi pakawejās pee pagasta škrihwereem. Es negribu noleegt, ka Kempa runā bija dauš taišnibas, bet, warbuht, dasčas leetas tomehr bija pahrspehletas. Kempa lungs usbrula ari wehleschanu komišijai, kurā esot šehdejušchi zilweki, peederoschi weenai partijai, un tapehz bijis jaeeet Satwersmes Šapulze tikai winam weenigam. Taišnibas dehl šafaka, ka Kempa lunga preekšstahwis ari bija wehleschanu komišija un tajā nekahdas nefahrtibas, kā jau Satwersmes Šapulze toreis redseja, nebija atradiš. Rā tauta nenodewa šawas balsis par Kempa lungu, ta ir zita leeta un tadehl to wainu newajaga mest us zita plezeem.

Tomehr, ja mehš runajam par Latgali, nemas negribam teikt, ka Latgalē tās leetas tik labi stahwetu, ka labak wairš newaretu buht. Latgalē wehl ir dauds kas darams. Juhs sineet, ka Latgales wairakums šastahw newis no tahdeem semneekem, šahdi ir Kurfemes un Widšemes semneeki, kuruš šauz par maseem muišchneezineem; mušfu semneeki ir tahdi, kureem ir šahfot no 1 desetinās lihds 20 desetinam šemes un zaurmehrā semneekem ir 7 lihds 8 desetinās. Semneekem šemes peetruhts, jo semneeku šaimes ir leelas; semneeks grib, lai šaimē buhtu darbs, lai ta buhtu pahrtifusi un tapehz tas meklē šemi. Wintš to šemi ari atrod pee muišchneekem. Wintš eet pee muišchneekem, praša teem šemi, un te tad šahfas wišadas nelikumibas, wišadas newehlamas leetas. Ir waldibas riškojums, kuruš šafa, ka šemes isrentesčhana atlauta tikai lihds 15. martam, bet mehš šinam, ka šemes isrentesčhana faktiski noteek wehl lihds šchim laikam un šemes ihpašchneeki to šemi isrentē par šoti mehrenām zenam, peemehram, par desetinu rentes lihds 20 pudu labibas. Bes tam beeschi ween manams, ka Latgales muišchneeki, apeedami litumu un ismantodami semneeku neapsinibu, grib šawu šemi un muiščas pahrdot un ari pahrdot tās par mehrenu zenu, par 2, 3 tuhštotscheem desetinā. War atklahti teikt, ka Latgalē noteek semneeku isfuhtšchana un semneeku nesaprašchanas ismantosčhana. Waj mehš us šchis augštās Šapulzes pašludinajumu, ka Latvijās walšis ir demokratiška un ka demokratiška republikā šuwerenā wara peeder tautai, waram šaut weenu brihdi peelaist, ka šchai demokratiška republikā tautas wairakums tiktu isfuhtis no masakuma? To mehš newaram peelaist un mušfu jaunajam kabinetam jāšper wiši šoti, lai to nowehrstu. Latgales semneeki dšihwo zeemos. Zeemu dšihwe semneekam ir atreebusees un wintš grib no tās atratitees. Šchi griba ir Latgalē tik leela, ka semneeks bes atteezigām atļaujām un bes wajadsigeem mehneekem grib tikt walā no tās. Šcho semneeku apšweizamo gribu waldibai wajaga ismantot, wajaga šuhit Latgalei wajadsigos mehneekus un

wajadšigo pabalstu. Mešs ir walsts manta un ņi leelà Latwijas bagatiba ir ta, uš kuru buhwefees leelakà Latwijas fainneeziškàs dšihwes daļa, bet mešču leelako daļu mešs atstahjam privato ihpaščneeku rofàs. Wini rišfojās kà teem patišk un mešči teek iškirsti un išwesti pa Daugawu. Waldibai ir jašper ņoli, lai noseedšigà mešču išpostiššana tiktū pahtraukta un lai tee netiktū išwesti no Latwijas, nenefot tai nekahdu labumu. Uhdeneem, leelakàm upem un esereem ņchai šinà ir ņawa wehrtiba un ari uš to waldibai jaleek ņawa rofa.

Jau wakar aiskrahdija Kempa kungs, ka Latgalē naw teefas. Tas ir pareiši. Uš wišu Latgali ir 8 meerteefnešči, kuru kompetenzes ir loti mašas. Ziwilleetàs wini war išteefat tikai lihds 1500 rubļu leelas prašibas. Latgales apgabala teefa ņehd Rīgà, kadehl ņemneekam dehl katras leelakas zuhtas, nerunajot nemas par gowi, ņirgu waj nekustamu mantu, jabrauz uš Rīgu, kas naw nemas tiš weegli iškarams. Jabrauz uš aprinkà komandantu un jaluhds no ta atlauja brauškšanai uš Rīgu, bet aprinkà komandants ņcho atlauju war dot tikai tad, ja ir atteeziga atlauja no eezirkna komandanta, un eezirkna komandants atlauju dod tikai tad, kad brauškšanas wajadšibu ir apleezinajis pagasta wezakais. Tad ņemneeks nobrauz uš aprinkà pilšehtu, nodod aprinkà komandantam luhgumu, ņamalkšà wajadšigo stempelnodokli un tad gaida atlauju brauškšanai uš Rīgu. Paet wairak deenas, ņamehr iškatawo atlauju. Dabuiš atlauju, ņemneeks eet pee ahrsta, waj uš karantini, lai ahrsts apleezina wina wefelibas stahwofli. Kad tas wiš ir padarits, tad wehl tam zilwekam jaet uš stazijas komandantu, ro kura ari, nesin ņapehž, jadabū iškrauškšanai atlauja. Šchi staigāšana brauzejam atnem wišmas wefelas diwas nedelas, warbuht, pat wairak, un kad zilwekam ir steidšiga dariššana, kura wišihšakà laikà ir teefà jalitwidē, winam jagaida diwas nedelas, jašaudē laikš un tad ar leelàm gruhtibam jabrauz uš Rīgu uš Latgales apgabala teesu. Mešs atkaujamees domat, ka ne Latgale ir preešk apgabalteefas, bet gan apgabalteefa ir preešk Latgales; tapehž Latgales apgabalteefai buhtu jabrauz uš Latgali un newis Latgalei braukat uš Rīgu. Teefas jautajumà waldibai beš tam buhtu jašper ņoli, lai meerteefnešču kompetenzes uš weetam tiktū paleelinatas. Tas, beš ņchaubam, atweeglinatu ņemneeku stahwofli tajà šinà, ka dariššanas nebuhtu šaistitas ar tik leelàm formalitatem, kà tas ir pee apgabalteefam.

Robu, kuruš Latgalē zelas aisk teefas truhkuma, iškilda polizija un komandanturas. Beš ņchaubam, mešs šinam, ka polizijai un komandanturajai naw nekahdas teefibas to darit, bet wina rišfojās pati par ņewi. Wina špreesch teesu, kahdas naw un par kahdu latweetim buhtu jašartst. Tadehl es gribu peekrist Kempa kungam, ka naw wajadšigi ari apgabalu preeškneeki Latgalē un ka wini wišdriškakà laikà litwidejami. Paškwardibas eestahdes tika šastahditas uš ahrtu rofu tad, kad Latgale biš jaatšwabina no leelimeekem. Tagad no eekšleetu ministrijas iškots likums, kuruš nodrukats „Waldibas Wehstneši“ Nr. 145 un kuruš, jašaka, naw nemas šaškanots un peemehrots Latgales wajadšibam. War paredset, ka ņawà laikà ņehis likums un paškwardibas eestahdes neatradis nekahdu peekriššanu tautas mašas, kadehl ari neapmeerinošā stahwofli atrodas Latgales paškwardibas waldeš, kuras kà galweno eenahkumu nodokli leek peedšiht nodokli par ņemi. Tas gribeja, lai ņeme tiktū aplikta zaurmehrà ar 10 rubleem uš dešetinas. Šcho budschetu eekšleetu ministra kungs neapstiprinaja, lika nemt 180 kap. no

desetinas, bet war nemt nodokli no zuhām, aitam, gowim un ziteem lopeem, tā ari personas nodokli no 6 lihds 12 rubleem. Warbuht pahrejai Latwijai — Kursemei un Widsemei šchi sistema ir peeejama, bet Latgalei ta naw peeejama. Latgalei lopu naw, un semeš ari maš, jo leelaiš semeš plafchums peeder muifchneefceem. Wiari ir ar meeru ari mašfat 10 un 12 rubluš no desetinas, bet grib, lai tiktu atzelt nodokliš uš lopeem un galwam.

Tautas apgaišmošhana Latgalē atrodas pašchwaldibas rokās, bet Latgaleš pašchwaldibas lihds šchim naw šanehmufchāš ņawaš naudaš. Tāš winām naw un pašchwaldibas eestahdes dšihwo ar aišdewumeem, kuruš ņanem no waldibas. Newar teift, ka aišdewumi buhtu maši, bet te ir zita leeta. Ja mehš, latgaleešchi, peenemšim tagad toš leeloš aišnehmumuš, tad zelaš jautajumuš, kad mehš winuš ņpehšim išmašfat un waj wišpabri ņpehšim išmašfat. Mehš domajam, ka tautas apgaišmošhanas leeta waldibai buhtu jaet walihgā ne ar aišdewumeem, bet ar leelafām ņubšidijam.

Jau runadams par teesu truhkumu Latgalē, eš aišrahdiju, ņahdas ir Latgaleš eedšihwotaju gruhtibas ņatišmes ņinā. Pa dšelšzeli war braukt tikai tad, kad ir atteeziga komandanta atlauja. Warbuht, waldiba, dodama tahdu riškujumu, ir domajuš karot ar ņpekulanteem, bet jaatšihst, ka te waldiba naw ņašneeguš ņawu mehrki. Špekulants, pat komandanturā ņtahwedams, pirmaiš dabū atlauju; taš atrod ņew zelu wišur. Wiša gruhtiba turpretim friht uš ņemneetu un nabadšigām ņškiram. Mehš domajam, ka naw neņahda pamata, neņahda eemešla, apgruhtinat dšelšzela ņatišmes brihwibu. Šagad, tā ņinams, Latwijā brihwa ņatišme pa dšelšzeleem paštahw tikai lihds Liwaneem un Borkeem. No Liwaneem ņahkot lihds Driffai un no Borkeem lihds Rosenowštajai pa dšelšzeli war braukt tikai ar atlauju. Man leetas, ka dšelšzela kustiibu wajadsetu eerobefhot tikai peefronteš jošlā lihds Pitalowai, jo wiša Latgale naw tatschu peefronteš jošla. Mehš ešam nahkufchi pee pahrlleezibas, ka ņchai ņinā leela ņtarpiba ņtarp Kursemeš un Widsemeš eedšihwotajeem kustiibas brihwibas eerobefhofchanā naw pamatota.

Latgalē paštahw tāpat tā Latwijā linu eepirškhanas monopoliš. Ir atklahti wairaki eepirškhanas punkti, bet ar ņirdš ņahpem jaatšihmē, ka daudšās weetās ņhee punkti naw ņawu ušdewumu augstumōš. Tā peemehram, Rošanowā un Rrešlawā par eewesteem lineem ņemneefceem mašfats zara nauda: rubloš, trihšneefkoš, peežneefkoš un pee tam wehl ņaplehtōš, kureem naw neņahdas wehrtibas. Šahdi gadijumi ir notikufchi ari Rehšekneš apgabalā. Mehš domajam, ka waldibai buhtu jaatrod zitiš zelšch, ka nebuhtu jaatdod ņhee punkti priwatās rokās, bet janodod tee kooperatiweem waj pašchwaldibas eestahdem.

Latgalē išplatas lipigas ņlimibas un waldiba šchim noluhām ir eerihkojuš karantinuš. Pret to nebuhtu neņa ko eebilst, bet mehš domajam, ka pareiņafš zelšch buhtu ne karantinas eerihkot, bet išneegt leelafuš pabalstuš Latgaleš eestahdem, peenemot atteeziguš ahrstuš, pawairot ņelšcheru punktuš, išfuhtit wairaf medikamentu.

Wahrtiņas ņinā ari Latgale naw wiņai peenahzigi apgahdata. Wehl lihds šchim paštahw waldibas riškujumuš, kufsch aišleedš no Kursemeš un Widsemeš išwest produktus uš Latgali. Warbuht, ari te waldiba domajuš karot ar ņpekulaziju, bet waru teift, ka ņpekulanti atrod zeluš beš ņahdām atlaujam, jo neņatoteeš uš to, ņpekulanti tomehr teef Latgalē. Mehš domajam, ka pašchwaldibas eestahdes nemaš ņištak neišdalitu produktus ņtarp eedših-

wotajeem, kà tee waldibas eeredni, kuri fehšč Rehseknē, Daugawpili un žitās weetās.

Weens no fahpigafeem jautajumeem pee mums Latgalē ir islofnes jautajums. Latgaleešču islofnei peeder walsts walodas teefibas, kà to mehš ne reis ween esam dširdejušči un pat lašijušči, bet faktiski noteef žitadi. Jr Latgalē walsts eestahdes, kuras nepeenem latgaleeti, kad winsč eet uš mineto eestahdi un grib dabuht weetu, tadehl ween, ka tas nemahł, nepahr-walda balteefču islofni, bet tikai latgaleešču. Tahdi gadijumi ir bijušči Rehseknē un ne tikai ar atbildigeem darbineeķeem, bet naw peenemti latgaleešču walsts eestahdēs ari kurjeru, fargu un žitoš neatbildigoš amatoš. Mehš domajam, ka pat atbildigoš amatoš newar darit starpibu starp latgaleeti un balteeti, fewiščki tapehž, ka eestahdes atrodas Latgalē. Jo wairaf starpibu newar darit fargu un kurjeru amatoš, waj tas buhtu balteetis waj latgaleetis. Mehš gribam tizet, ka pahrežà Latwija nesktatas uš Latgali, kà uš eekarotu šwešču semi, bet kà uš Latwijas šastahwdalu. Mehš gribam, lai katrs tizetu, ka Latgale ir Latwijas meefa un ka tās nefahrtibas un fahpes kuras faehd Latgales meefu, tãpat atfauzas uš wijas Latwijas meefu. Mehš gaidam un tizam, ka jaunà waldiba, jaunais kabinetš wijus truhlumus un fahpes, kuras faehd Latgales meefu, špehs nowehrti. Mehš tizam, ka Latgale plauks kopà ar Widssemi un Kurssemi, kà to waldiba šawà deklarazija mums apšola. Waldiba apšola, ka wina muhs apmeerinās ari žitās muhsu prasibās, tapehž waldiba warēs dabuht pee mums pabalstu. (Applausi).

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Rihwem.

U. Rihwe (semneeku šaweeniba): Zeenijamee Satwerfmes Sapulzes ložekli, fungi un damas. Tās runas, kas atskanejuščas Satwerfmes Sapulzē šakarà ar waldibas deklaraziju, ir westas, išejot no wišdashadafeem redses punkteem. Katrs runatajs uštahjees un apgaismojis waldibas deklaraziju no tahda redses šahwofla, fahds winam isližees isdewigaks. Mendera kungs peemehram, runaja wakar, škatotees no ta weedofla, kà winam weeg-laki polemiset ar „Brihwo Semi“; daschi deputati apškatija waldibas deklaraziju, nemot par pamatu sozialdemokratu partijas isturesčanos pret semneeku šaweenibu wehlesčanu laika; ebreju preeščstahwis, apštatidams kabineta programu, fajauza to ar Šautas Padomes peenemto likumu par pawalstneezibu un prasija, lai jaunais kabinetš pawalstneezibas likumu atžel, kas, bes šchaubam, ir Satwerfmes Sapulzes darbs. Tãpat, ja te nahł no weena waj otra nowada un ašrahda uš tam nefahrtibam, fahdas tur peelaištas, tad ta atkal ir waldibas deklarazijas kritika no šamehrà šchaura redses aploka. Galwenais lihdsšchinejās runās palizis neiželtš: no walsts šahwofla par deklaraziju ir runats loti maš. Loti maš runataju ir isteifuschees par jaunās waldibas darbibas planu, išejot no wišpahribas interesem. Bet tas ir tas noteizofčajis; ne atšewiščka partija waj grupa, bet wiša tauta ir muhsu pamats. Mums jarehkinas ar wišu walsti un ne ar weenu waj otru ščkru. Partiju interesem mums janostahda sem walsts interesem, jo tikai tã mehš waram nahłt pee dibinateem flehdseeneem, pareiši nowehrtet situaziju un eenemt motiwetu šahwofli pret deklaraziju un jauno kabinetu. Tadeht tas pareifakais zelšč pee deklarazijas un kabineta apštatiščanas buhs tas, ja mehš pirmà weetà šahdišim Latwijas walsti, Latwiju pasču un tikai otrà weetà Latwijas grupas, Latwijas nowadus waj ščkiras.

Ja tà, tad mumsã jasadala wisa darbiba, kas stahw fakarã ar jaunã kabinetã nodibinaschanos, deklaraziju un atbildem us to, sekoschos posmos:

1) jaunã kabinetã fastahdischanas gaita; 2) ustizibas jautajums, jeb kã Mendera funks wakar isteizãs — „waj kabinetãs eedwesch ustizibu, waj nẽ“; 3) deklarazija pati pehz kodola un 4) oposizija, kas teef zelta pret waldibu. Ja mehã buhãim slaidribã par katru atsewischku punktu, tad ari smastim, tahdu stahwofli eenemt atteezibã pret jauno waldibu.

Es atlauschos pahreet us pirmo punktu, t. i. us kabinetã fastahdischanas gaitu. Lihds ko bij noskaidrojees Satwersmes Sapulzes fastahws, bij ari slaidras atteezibas starp partijam. Semneeku faweeniba tuhlin mehginaja eewadit neofzielas farunas, lai seme tiftu drihsat pee waldibas. Tad tifa zeltas no sozialdemokrateem eerunas, ka, kamehr neefot darbibas platformas, newarot west farunas par kabinetã fastahdischanu. Tifa isstrahdata sozialdemokratu darbibas platforma, kura tifa isfuhitã tà fauktajãm zentra partijam. Semneeku faweeniba bij isflehgta no ta goda un sozialdemokratu platformu wina nedabuãa. Tas ari faprotams, jo pateefi bija mas zeribu domat, ka semneeku faweeniba warẽs tai lihdsi eet. Tani pat laikã ari no semneeku faweenibas tifa isstrahdata platforma un pasinota wisãm latweeschu pilsoniskãm partijam. Ar to wairafuma organisechanas Satwersmes Sapulzẽ nonahza otrã stadiã un zentra partijã nemot semneeku faweenibas un sozialdemokratu platformas par pamatu, isstrahdaja pehz ilgatãm eerunam fawu — trescho platformu. Shi tà fauktã zentra platforma, nu tifa peefuhitã semneeku faweenibai un sozialdemokrateem. Semneeku faweenibai tajã platformã bija zelamas daschas eerunas. Bet walsts apstahkli bij tahdi, kas prasija winas peenemschanu, jo tur, kur naw eefpehjas un isdewibas iswehletees starp idealeem, ir jaapmeerinas un jaiswehlas starp realo dsihwi. Apstahkli bij tahdi, ka bes waldibas seme palikt newareja un waldiba bija wajadstiga. Talab semneeku faweeniba nepretojãs zentra platformai un peefrita tai. Utlika nu wehl nogaidit, ko teifs sozialdemokrati; waj tee peefritis zentram, waj ne. Ja sozialdemokrati tai buhtu peefkritusch, tad pateescham buhtu fasneegts tas wisidealakais, ko mehã waram fasneegt, t. i. no weenas feenas lihds otrai schini salẽ buhtu bijusti waldibas majoritate. Bet te nu laikam ari notika ta andele, par kuru wakar runaja Mendera funks, kurã efot nehmuschi dalibu feloni, letoni un ziti. Andele nobeigufees ne ar scho, ne ar to, un, zil wareja noprast no teem runatajeem, kas runaja no zentra pufes, fewischki no Behrsina funga runas, tad atbildiba par to friht us sozialdemokrateem. Mendera funks gan domaja otradi, t. i. ka atbildiba friht us zentra partijam. Rã ari nebuhtu bijis, no walsts redses stahwofla ta ir puslihds zentra un sozialdemokratu mahjas leeta. No swara ir tas, ka zentra platformu peenehma semneeku faweeniba un reisẽ ar to Latwijã pilsoniskãm partijam bij radita majoritate Satwersmes Sapulzẽ no apmehram 76 lihds 77 mandateem. Majoritate, faprotama leeta, pilnigi nepeeteefoscha preefsch tam, lai wina waretu buht stabila. Un nu neatlikã nefas zits, kã, ja mehã semi gribejãm nowest pee waldibas, tad mumsã wajadseja rehkinatees ar stahwofli, tahds winsch ir. Tã kã sozialdemokratija bij atteikufees no eestahschanãs kabinetã, tad nebija zita zela, kã peewilkt minoritates pee kabineta fastahdischanas un majoritates nostiprinaschanas. Un leefas, ka ari juhã, sozialdemokratu fungi, ja efet konsekwenti demokrati, ko juhã arweemu usfwereet, zitu zelu eet newaretu. Ja jumsã tãã minoritates tà nepatihk, tad

to wjadseja paredset Satwerfmes Sapulzes wehleschanu litumâ un nedot tàm bals teefibas. Tad wispahrigais deputatu daudsums buhtu bijis tahds, kas atļauj eespehju zitadalam nogrupejumam. Bet tã ka tas naw notizis, tad mums ar to apstahkli bij jarehkinajas un mehš ar to esam rehkinajuschees. (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Par tahdu zenu!“). Kas atteezas us mums, tad mehš nekahdu andeli netaisam. Ja man usstahda jautajumu, par kahdu zenu, tad es nebuht neesmu tas zilweks, kas iswairas dot atbildi. Man ir preefschã weens „Sozialdemokrata“ numurs, fur apgaifmots schis zenas jautajums. (Nolasa: „Sozialdemokrata“ numuru, furã nodrukats sozialdemokratu lehmums, ka sozialdemokrateem kabinetã jabuht noteizoscham eespaidam). Te, lungi, mehš redsam zenu, kahdu to usstahdija sozialdemokrati. Minoritates mums tahdu zenu neustahdija. Rungi, mehš redsam, to noteiftibu un skaidro prasibu, mehš waram formulēt fã antidemokratisku prasibu. Sozialdemokrati eenem trescho dalu no sehdefleem. Sautas griba ir, ka diwas treschdalas peeder ziteem, starp teem leelafã dala pahrejeem latweescheem. (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Semneeku faweeniba!“). Es atbildeschu ari us to jautajumu. Mehš gribam noteizoscho eespaidu no zentra dabut. Ur ko wini pamato fawu prasibu? Ka weena treschdala grib noteizoscho eespaidu dabut, un es pilnigi fãprotu zentra grupas, ka winas newareja peenemt tahdu sozialdemokratijas distaturu. Sozialdemokratu partija ir weenigã, kura weenbalsigi newareja usstahtees par Latwijas walsti, bet skaldijãs. Zentra partijãs to neredsejam, bet sozialdemokratu gan. (Sauzeeni no weetam).

Presidents J. Tschafste: Kad wakar runaja weenas partijãs lozeklis, tad winam starpã nerunaja, kadehl luhgtu tagad otras partijãs runataju netrauzet! Luhgtu turpinat.

U. Rlihwē (turpina): Un weenigi tas, ka schini gadijumã nebij weenprahitibas, mehš no atbildigeem sozialdemokratu wadoneem dsirdesjam, ka wini ar Padoņju Kreewiju grib nodibinat zeeschafas, stiprafas un noteiftafas faites, nefã ar zitãm walstim. Wakar pehz wisafdeem Mendera lungam usstahditeem jautajumeem isnahza, ka sozialdemokrati wairaf neprasa atteezibã us Padoņju Kreewiju, fã to, ko mehš eewehrojam pret Angliju, Franziju un zitãm walstim. Ja tã, Mendera lungs, tad mehš esam weenis prahitis. (Fr. Menders no weetã: „Tas naw sewischki patihkami!“). Tas war buht, jums Latwijas patstahwiba nestahw pirmã weelã. Utwainojos, ka domaju, ka tas tã ir. Ja sozialdemokratu wadoneem naw skaidribas Latwijas demokratiijas jautajumos, tad dabigi, ka schis partijãs distatura wairafumam un wisãm partijam nebuhs bijusti peenemama. Tã tad redseet, lungi, ja juhs iswirseet jautajumu par katru zenu, tad man jaatbild, ka neweena pilsoniska demokratisfa partija to peenemt newareja.

Bet ar to ween nebeidsãs kabineta fastahdischanas wehsture. Pehz parlamenta parafcham kabinetu fastahda partija, kura Satwerfmes Sapulzē ir wairafumã. Veelafã partija pee mums ir sozialdemokrati. Safarã ar pagaidu konstituzijas peenemschanu notifa formels peedahwajums sozialdemokrateem fastahdit kabinetu. Tee no kabineta fastahdischanas atteizãs pehz tam, kad wineem nebij laimejees apweenot wifas grupas. Nahkoschã leelafã partija pehz skaita ir semneeku faweeniba. Kad Satwerfmes Sapulzes presidents greesãs pee semneeku faweenibas, ta usnehmãs kabinetu fastahdit tahdã fahrtã, ka usstahdija fã kandidatu us presidentã amatu lihdschinejo

ministru presidentu Almanu fungu un dewa winam norahdijumu, fastahdit kabinetu us tãš platformas pamata, fahdu bij fastahdijis zentrš. Tas bij nahkofchais solis kabineta leetã. Ja nu tagad pehz tam, kã to ari sozialdemokratu fungi sin un faka, ka tas ir tas patš wezais kabinets, ta pati agrakã waldiba, tad nesinu, us ko tahdi apgalwojumi dibinas, tomehr waru fazit, ka ne us falteem. Sozialdemokratu fungi faka, ka kabinetã esot wiswairaf semneeku faweenibas lozekli. Tas tã naw. Kas prot lihds 14 skaitit, tas fapratiš, ka semneeku faweenibai wairakuma naw. Tahlaf redsam, ka fchis ir koalazijas kabinets. Wina fastahdichana notika tahdã kahrtã, ka partijãš lita preeschã kandidatus us ministru amateem. Tahdã kahrtã par semnezibas diktaturu runat newardš. Rungi, ismehginatas ir wisdaschadafãš kombinazijas un, azimredšot, situazija ir tahda, ka schinis apstahfos neko zitu nebij eespehjams darit. Ta bija weenigã iseja kabineta jautajumã, nonahli pee tagadejã stahwokla. Tadehl wisas eerunas pret waldibas fastahdichanas kahrtibu noraidamas. Ja wispahr war runat par demokratiãš prinzipeem, tad fastahdot scho kabinetu, demokratiãš prinzipi ir eewehroti wisleelatã mehrã.

Nahkofchais jautajums, par ko gribeju runat, ir ustizamibas jautajums, waj waldiba „eedwesch ustizibu“ waj nẽ. Par to no oposizijas puses wairafeem runatajeem isteiza daschadas domas, pee kam leelakã dala runataju wakar un schodeen par waldibas deklaraziju fawu ustizibas jautajumu weda sakarã ar agrako pagaidu waldibas darbibu schahdã waj tahdã weidã. Leelakã dala runataju gluschji pareisi nahza pee flehdseena, ka tas peeder pagahntnei un ka tagadejo kabinetu par pagahntni atbildigu darit newaram. Tomehr bija ari tahdi, ja nemaldos tas bija Mendera funks un Liebtala funks, tifat diwi, kuri pee fchi logiskã flehdseena nonahza, bet konstateja pretejo, ka tagad kã lihds fchim buhs ari us preeschu. (Peesihme: „Buhš!“) Kas atteezas us Liebtala funga argumenteem, tad pee teem negribu fawetees, jo zil es fapratu, ta nebija politiska runa, bet tee bija sinojumi par kriminalnosegumeem. Es eeteiktu nahkofcham eeschleetu ministra fungam peeazinat Liebtala fungu kã wislabako spezialistu kukulnemschanas tehnika, pee fchis newehlamãš parahdibas isskawschanas. Nedomaju fungi, ka Liebtala funks mineto leetu atstahš nenofahrtotu, bet pee nekahrtibu israweschanas Liebtala funks warẽš dot labus aifrahdijumus (Liebtalš: „Tos sin ari waldiba!“ Jauriba). Kas atteezas us Mendera fungu, tad wina eebildumi bij politiskas dabas un pee teem ufwaweschos masleet tuwaki. Pirmais jautajums par ustizibu. Schi waldiba „neeedweschot ustizibu“ tautã. Man leetas — taifni otradi: wina eedwesch ustizibu. Mehš no sozialdemokratu lungeem dsirdejam Sautas Padomes laika, ka wini waren stipri klapeja pa scho katedri un teiza: Rungi, semneeku faweeniba! Juhš redsefet, ka Satwersmes Sapulze eeschã netiffet, jo tad nahš tauta, ta dos waru rokãš mums. Rungi, tauta nu jums eedewa weenu trescho dalu. (Applausi.) Tahds, lut', bija isnahkums. Tã tad, par ustizibu runasim masleet apdomigal. Utlausim tautai paschai spreest par darbeem, kuruš te daram. Tas buhs labaki mums un jums. Lai taifitu flehdseenu, ta naw ustizibas, wajadsigi peerahdijumi, bet tahdu sozialdemokrateem naw. Taifni preteji, kã jau teizu, solijumi, ko pagaidu waldiba dewa Latwijãš walšis proklameschanas gadijumã, ispilditi til spihdoschi, ka pret teem juhš newareet zelt nekahdas eerunas. Dsirdeju, ka no fchis tribines Pahbrsa funks teiza gluschji pareisi, kã trihs galwenãš leetas, trihs galwenee

usdewumi, ko pagaidu waldibausnehmās, waj wini naw ispilditi? Pirmais — isdsiht pruhšchus no Latwijas („Brauž atpafal!“); otrs bija isdsiht leelneefus no Latwijas, waj tas naw notizis? Juhš warbuht atkal teiffet „Brauž atpafal!“ (Jautriba). Trefchais — nowest semi lihds Satwerfmes Sapulzei. Waj nu mehš, fungi, ar jumš Satwerfmes Sapulzē nefešcham kopā? See bij galwenee usdewumi, kuras pagaidu waldiba few usdewa un wina muhš pee ta mehrka noweda. Protams, ir bijušchās kluhdas un pareisi teiktš, kas strahdā, tas kluhdas, un kas nestrahdā tas nekluhdas; bet galwenaš tomehr ir un paleef weiktš. Mums ar to jarehinaš, ja gribam par ustizibu runat.

Lai man ir atlautš taifit masu peesihmi Mendera fungam, jo ustizibas leetu fewiſchki usfwehra Mendera fungš. Waj juhš, Mendera fungš, ari nemeklejāt Leepajas nedeenas patwehrumu pee ſchi pascha Ulama funga, kuru juhš tagad tif breefmigi nofodeet? Ja pat sozialdemokratu wadoniš wajadšibas laifā atron par wajadšigu ustizetees Ulama fungam un pawadit kopā ar wina sawas nedeenas us „Saratowa“ un tagad te nofoda, tad tas glušchi nepeedodami. Rehkinasimees ar notikufcheem fakteem, ko pati tauta fazijufi, muhš fuhtot us Satwerfmes Sapulzi; ustizimees jaunam kabinetam, jo pati tauta sawu ustizibu naw atrahwufi. Mendera fungš usfwehra weenu jautajumu: mehš newarot ustizet bijuſcham prezidentam swarigatu walstš jautajumu isſchirſchšanu. Man ari leekas, ka newaram, bet zif es ſaprotu, tad tas naw presidenta, bet muhfu Satwerfmes Sapulzes darbš. Un tas winam nebuhš jaustiz. Uri deklarazijā neredſu ne masako pretensiju, ka winsch gribetu pahreet pagaidu konstituzijas noſprauſtās robeschas. Tamdeht runajot par ustizibas jautajumu, mehš newaram netaiſit ſchahdu ſledseenu un usteept kabinetam to, ko winsch negrib. Mums jaſtataš, ko personas, kas eegahja waldibas ſaſtahwā, darijuſchās walstš labā, ſkatitees us darbeem un ſaſkanā ar teem nowehrtet, un ja mehš nowehrteſim, tad mehš wareſim teift, ka tauta ustizibu kabinetam naw atrahwufi. Tā tad mehš waram konstatet, ka kabinetš palizis ſawās robeschās.

Nahkoſchais jautajums ir deklarazija. Gribu apſtahtees pee deklarazijas wairakeem punktēem, pee kureem wehl neweens runatajš nepafawejas. Jaunais kabinets pirmā weetā ſtahda noteikumumu, kā tas platformā laſams, ka Latwijas walstš janostiprina kā us eekſcheeni, tā us ahreeni. Winsch grib, lai ſemei buhtu likumiba, taifniba un godigums. Leekas, ſchis ir leetas, kuras mums tagad wišnepezeeschamafās. Mehš ſinam, kā noriſinajās Latwijas walstš usbuhwes darbš. Jf us ſola bija daſchadi peedſihwojumi, pahrdſihwojumi un ſchlehrſchli. Wajadſeja organifetees un riſkotees tahdos apſtahkloš, kuras par weegleem newar ſaukt. Wajadſeja atraſt eepheju ſamobilifet un uſturet armiju, atraſt eerednuš, kad eenaidneekš bij pee durwim. Saprotams, ka walstš darbš negahja tā, kā walstš, kuras paſtahw ilgat. Bija kluhdas. Starp walstš eeredneem bija peelaiſti tahdi, kas neſtahweja ſawa usdewuma augſtumā. Dabigi, ka zaur Sautas Padomi eſam ſchim apſtahklim garam. Tagad atrodamees apſtahkloš, kad jaſahf eekſchejais organifazijas darbš, eekſhejā pahrwehrteſchana, kaut ari ne pilnigi normaloš apſtahkloš. Jz labi, ja kabinets to uſſwer, atſiht. Sahlaſ, kas atteezas us nahkoſcho jautajumu, tas deklarazijā naw tif dauds iželts. Tas if, ka nepezeeschami ſaſkanot daſchado reſoru darbibu. Jaſaka, ka ir eestahdes, kurām gruhti pateift wina darbibu un waj winaš nepezeeschamas Latwijas walstij. Un te nu jaunā

kabineta ušdewums buhš ūhki leetu zaurstait un dot tahdu eespehju rihkotees, ka wišas Latwijas walstij newajadsiġas eestahdes nepastahwetu un tahdā fahrtā lihdselki netiktū isschkeesti neweetā. Gribu ihši peesihyet, pee amnestijas. Satwerfmes Sapulzē Mendera funks wakar gribeja nostahdit amnestiju tā tahdu, kas dodama uš wīnu puši. Zif simpatiski tas ari neisliktos ūhini sinā dot amnestiju uš kreiso puši, ja leekamees waditees no walstiska redses stahwofla, tad tahds eebildums gruhti peekemams. Tā nebuhtu amnestija, bet privileģija weenai ūhkirai. Turpretim sinam, ka likums neūstas uš to, kas stahw wina preekšā. Likuma preekšā naw fahrtu un ūhkiru. Likuma preekšā ir wiši atbildigi. Ja Latwijas walstis nonahkusi stahwofli, ka war dot amnestiju par sinameem noseegumeem, tad ta jadod, weenalga kam, kas atteezigo noseegumu buhtu isdarijis. Ja Latwijas walstis naw wehl tahdā stahwofli — un man ūhkeet, ka wina pateesi tahdā stahwofli naw, — tad amnestija naw dodama. Ja dodama amnestija par politiskeem noseegumeem, tad tikai uš teem noteikumeem, ka wina dodama, weenalga kam, waj tas ir Peteris waj Jahnis. Nekahdā sinā nedrihst darit isnehmumu starp daschadu partiju peederigeem. Skatotees no walstiska redses stahwofla tas ir nepeelaischams apstahllis. Bet ūhini gadijumā domu starpibas amnestijas komisija naw Amnestijas komisija likumu jau pušlihds isstrahdajusi un kahdā no nahkoscham Satwerfmes Sapulzes ūhedem zels preekšā. Man leekas, laust ūhkehpus par ūho leetu buhtu mas pamata. Tad gribu taiūit masu peesihmi isglihtibas leetā, par isglihtibas ministri, par ko wakar Mendera funks runaja atūaufdamees uš „Brihwo Semi“. Lai gan neesmu ūhis awiseš redaktors, tomehr mas wahrdiusch par to ūakams un es pateizos par to usmanibu, kuru dahwā, „Brihwai Semei“, Nolasichu nahkoschos teikumus:

„Jaunais ministrs ūsneedsa stahwofli pee kreewu augitcolas tik ar energiskam puhlem. Wiusch beidjis 1893. g. Ruldigas skolotaju seminaru un pehz tam darbojes kahdu laiku tā skolotajs uš laukeem. Pehz tam pahrnahza uš Rigu pee Jonatana beedribas skolas un pahrgahja radikalo sozialistu skolotaju lehgeri ar Dehtenu un Rihtinu preekšgalā.“

Tā tad, Mendera funks, ja jums buhtu bijis wajadsiġs kahds wahrdiusch tad eeteiktu apwazatees pee Dehkena funga. Bet ja nemsim leetu tahlak tad sozialdemokrati atradiš atraidoschu atbildi isglihtibas ministra politiskās peederibas sinā un tas sozialdemokratu fungeem ne wiūai patih:

„1917. gadā wīnu (Plahki) Terbatas skolotaju kongress aizinaja uš Rigu tā kuratoru, bet dabuja atraidoschu atbildi. Zif no atbildes telegramas wareja noprast Plahka fungam toreisejais wirseens likās buht pahraf nedroschis un starp zitu wiusch ūawu atteikchanos motiweja ar leelineeku promokatorisko darbibu, kuru tas nosodija. Ja muhsu informazija ir pareisa, tad ar ūweem agrakeem domu beedreem jaunais ministrs ir pahrrahwis ūaites un stahw ahrpus partijam.“

Mehš neūkatamees pee kuras partijas wiusch peederejis, bet ja wiusch wajadsiġs, tad wīnu peekemam, ūhe pee weenas reises, ja reis usfahkts ar awischu iswilkumeem Satwerfmes Sapulzē, tad gribu atbildet no semneeku ūaweenibas stahwofla sozialdemokrateem. Ir laifratsis, kuru ūauz par „Lauūstrahdneeku“ un kuru agrat isdewa ūzialdemokratu frazija waj zentralā komiteja. Weens „Lauūstrahdneeka“ isdewejs ir Satwerfmes Sapulzes lozeklis Puhmes funks un atbildigais redaktors Lindina funks, ja nemaldos, ari ir Satwerfmes Sapulzes lozeklis. Es gan Liebtala fungu luhgtu usmanigati ūekot ūawai awisei. Ja wiusch naw miljonars, tad wīnam eetu deesgan plahni. Tā „Lauūstrahdneeks“ raksta par „Brihwāš-Semes“ demagogiju:

„Brihwà Seme“ kahdà numurà stahsta, ka sozjaldemokrati gribot lai dod semi bessemneekem us dsimts nomu. bet semneeku faweeniba gribot dot semi par dsimtsihpaschumu. Us to japastaidro, ka sozjaldemokrati semes nomu jeb renti neatfihst. Tee prasa, lai semi bessemneekem dotu par dsimts ihpaschumu. (Smeekli un applausi) un nobeidšas schis raksts tā: „Waj pateescham naw eespehjas istitt bes demagogijas?!“. Rungi, redleet, es gribu polemiset. Tahlak es gribu peewest ka peerahdijumu, zit flidens ir zelsch, ja gribam atfauktees us to, kas weenà waj otrà laitrakstà rakstis. Jsnahk, ka ihpaschumu aisstahwi ir sozjalisti un semneeku faweeniba ir sozjalisetaja. Tas ir mašs gandarijums sozjaldemokrateem, ka wini wafar neašmirša muhsu „Brihwo Semi“.

Nahkofchais jautajums, kas stahw ar waldibu fakarà ir šaimneezifšas leetas Nepezeeschams, skatotees no walšis weedofka, no atfewischi schkiru weedofka ka mums laufšaimneezibà jaet pa daudš radikalatu, noteiftaku zeku, nekà lihds schim. Domaju wezo šaimneezibu atjaunoschanu. No walšis redšes stahwofka nepezeeschami, ka labatàs semes Kurfemè nepaleek neapstrahdatas un lihdsekli 140 miljoni, kas atwehleti jaunàm un ispostitam šaimneezibam, nekawejošchi jaisleeto. Janofahrto, lai rudeni nepaliftu neapšehta neweena pehda semes un lai tee zilweki dabuhtu eespehju eefahrtot šawu dšihwi un inwentaru. Tahlak weens no nepezeeschamakeem šoleem, kas Jasper jaunam kabinetam un kas deklarazijà šewischi naw uswehrtš, ir — lai kabinetš pabalsttu kooperaziju. Weenot wišus šabeedribas šepkus un aizinat tautu Latwijas uszelschanas darbà. Tomehr jafaka, ka waldibai eeteizamš buhtu schini šinà usmanigai, jo ne wiš kooperatiwi atrodas šawu usdewumu augstumos un noteek weena, otra nepeelaishama leeta. Kas atteezas us šozialo jautajumu, par furu wafar zehla weenu, otru eebildumu, tad man leekas, šozialais jautajums buhš bijis tas, kas wišmasak wehrà nemams. Jauncis kabinetš eewehrojis šozialo jautajumu un formejis pat jaunu darba ministriju. Lihds schim daschadas, ari paschwaldibas eestahdes isleetojuschas šozialàm wajadšibam leelas sumas, neašfaiot Buchewiza fungu. Darba laika leetà šozialais departamentis usstahdiis šew par usdewumu šaprastees ar strahdneekem, nemot par pamatu 8 stundu darba normu, ko peerahda wairaki strihdus gadijumi. Es atteezigus protokolus nenolasišchu. Un tà, zelt eerunas un eebildumus, ka šaimneezifšà stahwofka leetàs nekas naw daris un šozialais jautajums palizis neeewehrotš, neweens newarès. Kas atteezas us ruhpneezibu, tad, bes schaubam, ta weeta pahrdomata, furu uswehriš kabinetš šawà deklarazijà. Waldibai ruhpneezibai japeegreesch nopeetna wehriba. Galwenais: ruhpneeziba ir wajadšiga; nepezeeschams, ka muhsu semè ir ruhpneezibas preekschmeti. Weenalga kahdi raschotaji un usnehmeji, galwenais, ja wini war dot produktus un strahdneekem darbu. Japabalsta wiš weidi. To usšweru no semneeku faweenibas pušes, dodot mahšeenu waldibas turpmatai darbiba. Kas atteezas us finansem, tad no walšis redšes stahwofka jafatas, lai šaimneezibu wedam šastanoti ar tagadejam latweešchu tautas maksaschanas šepjam. Ir daudš labu leetu, ko wajaga un ko gribetu eewest, tomehr japatur wehrà, waj mums preeksch tam ir lihdsekli un jarehkinas, waj mehš tahdas eestahdes waram ušturet; talab walšis eenahkumu budšchets šastanojams ar walšis isdewumu budšchetu. Par pamatu buhš nemams progresiwais eenahkumu nodoklis; bet nodofka politika turpmat buhtu eewehrojams, ka nepeeteek, ja usleek nodofli ruhpnee-

zibas un ſemes ihpaſchneekem un ar to leeta iſbeigta. Ir leela kategorija eedſihwotaju un pilſonu, kuri bauda ſamehrâ leelu labkļahjibu, bet waſtij no teem nezelaſ nefahdſ labumſ. Jaunajai waldibai jagahdâ un jaruhpejaſ, ka laudiſ, kuruſ paraſti ſauz par ſpekulanteem, tiſtu ar nodokļu ſtruhwi peeſpeeſti tiſ, ziſ wini pelnijuſchi. Runajot par finanſem no ſwara finanſu leetu nofahrtot muhſu paſchwaldibâſ. Turpmat newar tâ rihkoteeſ, kâ lihdiſ ſchim: ka pilſehtu paſchwaldibâſ eeſtahdem dod leelakaſ priwilegijaſ, nekâ lauku paſchwaldibâſ eeſtahdem, kurâm tahdu priwilegiju nemaſ naw. Lauku pagaſti un apriaku padomeſ neſin, kâ tiſt zauri, kâ nofahrtot ſawas ſkolu leetaſ, jo wjadſigi leelaki remonti; kâ nofahrtot zitaſ ſawas paſchwaldibâſ dariſchanaſ; turpſretim pilſehta ir gluſchi zitadi: no laukeem nem maiſi un dod pilſehtneekem par eeſpehjami lehtu maſku. Maiſi newajaga dahwinat, ta pilſehtneekem jadod par normalu zenu, lai pilſehta uſ ſewi nem parahdu un kad tai buhſ labakſ ſtahwokliſ, tad wina parahdu ſamaſkâſ. Œakarâ ar to runaſchu par nodewu jautajumu. Deſklarazija domatſ, ka turpmat nodewaſ buhſ ari Latwijaſ raſchotajeem jadod waſtiſ wjadſibam. Œe atkal jaſaka, ka weenai ſchkirai ar ſawâm puhlem tiſ daudiſ jadara preeſch zitâm grupam. Nepeezeeſchami, ka lauzineekem ſamaſkâ wifuſ iſdewumuſ par labibu un ziteem produktum, kuri nemti un naw pilnigi ſamaſkati. Lai produktuſ nemtu uſ preeſchu armijaſ wjadſibam, truhzigo patwerſmem, neſpehjneekem un ſlimnizam; bet nekahdâ ſinâ preeſch pilſehtam. Pilſehta war nemt produktuſ, kâ aiſdewumu no waſtiſ, lai wehlaſ, kad tâſ buhſ labakâ ſtahwokli, waldiba waretu no pilſehtam praſit atmaſku. Ja ſcho nodomu neiſwedijiſin, tad raſchotaji, palikdami uſ preeſchu neſapraſchana, waj wineem par puhlem ſamaſkâſ waj ne, partraukſ raſchot. Œahlat, ſakarâ ar emiſijaſ banku, jaatiſiſt par eeſteizam, ſtatoteeſ no muhſu redſeſ ſtahwokla, ka turpmat wiſpirmſ jaifſleeto muhſu un tiſai nepeezeeſchamoſ gadijumoſ japeewelf ahrſemju kapitali, tirdſneezibaſ un ruhpneezibaſ atjaunoſchanaſ.

Behz ſaimneezifſtu jautajumu apluhkoſchanaſ gribu pahriſ wahrduſ teikt par tihri politiſkeem jautajumeem, par muhſu ahrejo politiſku, ziktahlu ta ſtahw ſakarâ ar kara un meera jautajumu. Râ eeſahktaſ tâſ meera ſarunaſ un kâ pee tâm nehmufchi dalibu ſozialdemokrati, taſ naw jaattahrto, taſ jau peenahzigi uſſwehrtſ, bet japaſtrihpo taſ, ka meerſ mumſ pateeſi wjadſigiſ un jo ahtraki, jo labaki. Œo mehſ waram teikt tiſkat atklatii, kâ wakar Mendera kungſ, tomehr zitâ wirſeenâ. Jaweizina meera panahkſchana, bet ſchini gadijumâ ſozialdemokrati to nedara. Man leekâſ, ka nedara ari Mendera kunga iſtureſchanaſ. „Sozialdemokrata“ 82 numurâ teiktſ: „Mehſ ſtahweſim ar pahtagu rokâſ un nelauſim delegazijai pahrbraukt beſ meera.“ Rungi, ja taſ nopeetni domatſ, ja ta naw pahrklatiſchanaſ, tad ſakeet, kahdſ eeſpaids zeltuſ Maſkawâ to laſot. Kreewi parahda ſcho laſtrakſtu muhſu delegazijaſ lozelleem un ſaka: „Redſeet, kaſ juhſ mahjâ gaida. Parakſteet tiſai noteikumuſ, kuruſ jumſ leekam preeſchâ!“ Man leekâſ, taſ ir leelſ lahſcha palalpo umſ no ſozialdemokratu puſeſ. Newaru ſapraſt, kâ war nopeetni gribet meeru un tâ eeſtahteſ par meera noſlehgiſcham. Œahlat praſa miliziju. Râ war uſſtahdit praſibu pehz milizijaſ, ja wehl neatrodameeſ meera ſtahwokli. Mehſ ſinam, kur war aiſeet waſtiſ, ja winai naw aiſſardſibaſ ſpehtu. Ja tagad, kad wehl naw noſlehgtſ meerſ, praſiſim miliziju, kaſ tad iſnahkſ? Warbuht no partiijaſ redſeſ ſtahwokla taſ pee-laiſchamſ, bet Latwijaſ waſtij taſ newar par labu nahkt. Œad kara miniſtrſ.

Ramdehl tad winsch naw *derigs tani weetā? Samdehl, ka winsch sozialdemokratu fungeem nepasihstams. Winsch waretu buht wislabafais zilweks, wislabafais organistors, bet sozialdemokratu fungeem winsch naw pasihstams un tapehz tai weetā neder. Wairaf eebildumu nebij. Tahlak, pret aiffargu militaro konwenziju zeltas eerunas, ka tahda esot newajadsiga, jo neefot parebams, no kahdas puses breefmas draudot, kur tas beidfas un kur tas fahfas. Ta tad azim redsot, wajadsetu mums balstitees us sakareem ar Kreewiju, bet nebuhtu pascheem jagahda un jaapweenojas, lai waretu buht droschi un waretu palaištees paschi us saweem spehkeem. Tas neefot waja-dsigs. Ta tad japalaišhas us shehlastibu, waj Kreewija gribes ar mums rehknatees, waj ne. Man leefas, ta atkal gluschi nepareisa leeta. Rungi, šahpigakais, ko wakar dsirdejām Mendera funga runā, bija, ka winsch 60% no Latwijas armijas usaizinaja negrupetees ap Satwerfmes Sapulzi, bet ap sozialdemokratu partiju. Top skumji, ka tas wispahr notizis. Tahdas leetas pirmo reisi atskan parlamentā. Tautas Padomē ari sozialdemokratu fungi to neusdrihkstejās teikt, neusdrihkstejās šweest scho brahlu kara sauzeenu armijā, pee tam pilnigi nepamatoti, jo to 60% naw, kas par sozialdemokrateem sawas balsis buhtu nodewusch. Nofeedsigni, ka to peelaischam. Ja tagad usfahptu us fatedri zitas partijas runatajs, un teiktu: Pulzejatees ap mums un otrs atkal — pulzejatees ap mums, ja, kas tad gan tas ir, ja, ne brahlu karsch. Wini tagad stahw frontē, zihnas par mums; pateizotees wineem mums tagad dota eespehja te sehdet, un mehš fahlam agitet, lai farewiji fahktu zihnitees weens pret otru. Ne, fungi, tas ir galigi maldbigs zelsch, ja pa to juhs gribeet eet. Ta ir nepeelaischama leeta, kas us preefschu nedrihkt atfahrtotees, nedrihkt nekad atskanet nekahdos apstahklos. Es sa-protu, ka tee 40% sozialdemokrateem naw wajadsigi, wini aissweesch tos projam. Bet es teem 40% fneedsu roku un sneedsu roku ari teem 60% un usaizinu, lai wisa Latwijas armija tura pulweri sawu weenmehr un katrā gadijumā ar ir gatawa pret Latwijas eenaidneeskeem usstahtees, jo mums gadijumā wajaga stahwet par Latwijas walsti, bet ne par partiju walsti. (Applausi pa labi un zentrā). Rungi, mehš flehgsim meeru, tas ir muhsu interesēs, tas ir jadara, bet mehš flehgsim ilgstoschu meeru. Nepostisim sawu armiju, tikai tad warefim noslehgt meeru, ja mums buhs wesela armija, to mums rahda Anglijas, Franzijas un Amerikas diplomatija. Neaizinašim armiju politisfos strihdos, preefsch tam ir eeweheleta Satwerfmes Sapulze, šanahksim sche un isspreedisim sche strihdigās leetas. Armija lai paleet sawā weetā. Armija ir wisas Latwijas walsts aisstahweschanai (Stipri applausi zentrā un pa labi). Wehl wakar te bija runa par kara stahwokli. Mendera fungs ziteja no waldbibas deklarazijas daschus wahrduš un sazija, ka kara stahwokla atzelschana pastahwot militareestahschu eerednu pahrzelschana us ziwileestahdem. Te jaatsihmē, ka atkal galwekais islaisis. Deklarazija teiktis, ka walsts ahrejais eenaidneeks strahda ari walsts eelscheenē un ja tā, tad, ja stahwam par Latwijas walsti, jastrahda pret to. Newar tatschu atstahst eenaidneefa agentus Latwijas eelscheenē. Demokratiska prasiba weenfahrschi ir, lai armijai, kas stahw frontē, aiffargatu aismuguri, tapehz kara stahwoklim peefrontes rajonā japaleef tik ilgi, lamehr pastahwēs fronte. Tur, kur wina newajadsēs, tur wina atzels. Man leefas, scho jautajumu mehš sche jau deesgan plaschi apgaismojam un ir eemesli, ka kara stahwoklis wajadsigs, lai aiffargatu armijas aismuguri. Sewischtu apgaismojumu sozialdemokrati wel-

tija wafar Polijas jautajumam. Nesaprotami, kā wispahr wareja turet atteezibā us Poliju šamehrā tīf garu runu, kurā bij eetwerta waldbibas kritisešana un tani pat laika pateikt, kā Mendera funks to darija: „Man leekas, ka tahda šlepena lihguma ar Poliju naw.“ Ko tas nosihmē — „man leekas?“ Mums leekas, ka Mendera funks kā ahrleetu komisijas preekshehdetajs, wareja labaki pateikt (Menders no weetas: „Ahrleetu komisija šlepenus lihgumus nepasino“) ... Ja wini jums naw pasinoti, kā tad juhs wafar runajāt tīf škaidru walodu? (Sauzeeni no sozialdemokrateem).

Presidents J. Tšakste: Es luhgtu netrauzet, es došču wehlať wahrdu.

U. Rihwe (turpina): Ja šanemam wifu kopā, ko teizu atteezibā us šchim peesihmem, us šheem kritiseem iswirsijumeem, kas nahza no sozialdemokratu puses, tad janahk gandrihs pee šlehdseena, ka ir sinamas grupas, kuras prasa meeru, bet jautajums, waj winas pateesi to wehlať. (Menders no weetas: „Juhs to gribeet, lai wini Maskawā to sin!“) Nemsim atkal tos wahrduš, „lai wini sin tos lihgumus“. Kungi, waj tā war rihkotees wisšwarigakā Latwijas pastahwešanas brihdi, kur wisi atsiht, ka meers wajadsiģs? Man leekas, ka tahds stahwollis naw peelaischams.

Tīf daudš par waldbibas deklaraziju. Mehš redsani, ka prasibas, kas pateesham Latwijas tautai buhtu nepeezeeschamas, tās ir iswedamas un tā tad kritika, kas to eetwer pēhž kodola, ta neistur kritikas. Ka stahwollis buhs tahds, to wareja paredset, jo gruhiti peekertees waldbibas deklarazijai, kura pamatojas us leelakās partiju dalas isstrahdato platformu un kas loti tuwu stahw sozialdemokratu platformai. Samdeht dabigi, ka par paschu platformu eerunas newareja zelt un winas ari naw zeltas.

Tahlať, kungi, zeturtais jautajums ir — nowehrtet oposiziju. Weenā otrā gadījumā us starpsauzeeneem jau atbildeju. Tagadejā waldbibas oposizija ir sozialdemokrati, kuri loti aši kritiseja waldbibu un šewišķi apweltija šemneeku šaweenibu un „Brihwo Semi“. Atlaujeet, kungi, ari man kritiset sozialdemokratuš un atlaujeet jautat, kas ir oposizija; wispahr, kas ir tee 57 kungi, kas taifa oposiziju, un kas wini atteezibā pret šaweem wehletajeem un pret Latwijas walsti. Mehš atzeramees, kungi, kahdi bija winu šolijumi (Sauzeeni no weetas). Es jums neatbildeschu, Mendera funks. Rahduš šolijumuš wehleschanu laika dewa sozialdemokrati teem, kas par wineem balsoja? Waj sozialdemokratu istureschanās šakriht ar winu šolijumeem, waj ne? Waj oposizija ir weena leeta un wišš, kas atteezas us pascheem wehletajeem, ir zits. Man bija isdewiba wehleschanā peedalitees ar juhsu partijas preekschstahweem kopā un es redseju, ka galwenais, ko juhs tautai šolijāt, bij — maise nn darbš. „Mehš došim maissi, gahdasim darbu, meeru u. t. t.“ Ja juhs tā rihkojatees meera leetā, waj juhs šawu šolijumu nopeetni turet. Man leekas, juhs šolijumu neeseet pildijuschi un talab nahku pee šlehdseena. Ka jums tajā jautajumā naw nefahdas intereseš un ka jums oposizija ir tīfai oposizijas deht. Winu juhs newedeet strahdneeku mafas intereseš, bet daschu šchauru grupu, weenas doktrinas intereseš deht. No šchi weedokla štatotees ta naw walsti uszelošcha oposizija, bet gan isahrdoscha. Gešim wehl tahlať. Kas ta oposizija, waj wina sozialistiska, waj demokratiska un no ta taifim šlehdseenus. Weens no juhsu frazijas lozkleem, kas aishrauzis us Maskawu, šludina komunistu waldbibu (Sauzeeni no weetas). Ko tur war darit, juhs jau nestahweet tahlu no komunisteem. Tā tad, jau-

tajums ustahdams: waj mums ir sozjaldemokratu, waj demokratu oposizija. Mums wifu laiku pubhejās eestahstit, ka Latwijas walsts sabrukusi, ka sozjalistiskas prasibas tagad newar iswest, ka jausstahda demokratiskas prasibas un tas ir zelsch us sozjalismu. Ziteem wahrdeem isnahk ta, ka te taifa demokratu oposiziju un par tahdu ta ari ir palikusi, bet ne sozjalistisku. Saprotu, ja taifa sozjalistisku oposiziju, jo ta sinamos apstahklos eespehjama. Ja sozjaldemokratu partija wed sawu noteiktu agitaziju, tur neweenam naw ko eebilst. Surpretim, ja juhs sakeet, ka ta demokratu oposizija, tad luhdsu ari eeturet demokratu taktiku un to, ko solijat saweem wehletajeem Satwerfmes Sapulzes wehlechanas. Peewedischu daschus peemehrus. Nerunasim par to, ka demokrati Latwijas strahdneezibas wahrda te tura runas, kuras skaidri nu gaischi ir tahdas, kas war un ari pateesi kawē meera sarunas Maskawa. Es to jau mineju un nolasiju. Tas weens. Tahlak, ja schi oposizija ir pateesi demokratiska un grib strahdat Latwijas uszelschanas darbu, tad kamdehl tahds lehmums un tahdas prasibas — guht noteizoschu eespaidu waldiba, kad jums naw noteizoscha eespaida Satwerfmes Sapulze. Ta naw motiweta prasiba un winu newar aisstahwet; ta tad — neatbildiga oposizija. (Peesihme: „Kura demokratu partija?“) Waj Satwerfmes Sapulze naw demokratiska? Neusstahdeet nepeenemamas prasibas un mahzatees no pagahntes (Smeekli). Tahlak: Uzinajums, lai 60% no armijas peeweenotos weenai partijai, sakeet, waj ta ir atbildiga oposizija? Kur demokratiska walsti waram tift ar tahdeem aizinajumeem? Man leekas, tas nowed pee brahlu un pilsonu kara, Latwijas tauta naw tahda stahwolki, ka wina pehz 6 gadu sabrukuma, waretu gatawotees us jaunu karu. Tahlak, wisi schodeen dsirdetee starpsauzeeni, sewischki atteeziba us polu lihgunu. Waj tas naw atkal skaidrs peerahdijums, ka rihkojas pilnigi neatbildigi, ka demokratiska walsti newar rihkotees. Sewischki ahrleetu politikā war prasit, ka buhtu eetureta forektiba. Janahk pee slehdseena, ka taifita oposizija ir neatbildiga un iseet us kritiseschanu un atkal tika us kritiseschanu. Wina nerahda tautai, ka un kas labafi buhtu darams. Ja weenmehr kal, ka nekās neisnahks, jo wifs daritais darbs ir par walti, tad waram Latwijas pilsoni padarit Latwijas leetam gluschki weenaldisgu, mehš waram winu nowest, ka jau te mineja, pee saimneeziska sabrukuma, pee anarkijas. Rungi, es saprotu oposiziju, ka oposizija ir wajasiga, bet oposizijai jaeet pa sinamu zelu. Mums masakais neisdewas no sozjaldemokratu westas oposizijas dabuht eespaidu, ka ja oposizija nems waru sawas rokās, walsts warēs pastahwet un atbahstitees, jo sozjaldemokratu agitazija ka sozjaldemokratu lungu oposizija naw no demokratiska stahwolka, bet ta ir sazjalas idejas oposizija.

Ar to sawas jhās peesihmes pee waldibas deklarazijas buhtu nobeidstis. Man naw jaatkahrto, ka wifas kombinazijas ir ismehginatas, eekams nonahzam pee tagadeja waldibas fastahwa. Daudsi kabineta lozekki ar darbeem ir peerahdijuschki, ka wini pelsa ustizibu, kuru wineem tauta dewusi. Wifs kabinetis grib darbotees us tas platformas pamata, kura isstrahdata kopigi no wifam Latweeschu pilsoniskam partijam. Sawu runu nobeidstot, es gribu teikt, ka mehš, ja ne wisi, tad wairakums, kas sche sehdam, bijam oposizija pret kreewu waldibu. Bet mums bij zelsch, mums bij ideals — ta bij Latwijas brihwiba, pehz tas mehš teeamees; mums bija zela swaigsne, ta bija Satwerfmes Sapulze. Tagad mehš sehsham Satwerfmes Sapulze un esam eeguuschki to brihwibu, pehz kuras zentamees. Bet ko mehš redsam?

Weena grib eet pa Latwijas uszelschanaš zelu, otra — tikai kritiše un pet. Opozīcija wišpahri ir nepateizīgs usdewums, bet ja winu wed neatbildīgi, tad ta ir launprahtiba, tad ta naw opozīcija, kura šeko šaweem idealeem, ta ir tahda, kas maldas bes noteikta zela un ne kam labuma nenes. Negribu us- aizinat wišas partijas, kuras eestahjušchās kabinetā, atbalstīt winu; to winas dariš paščas, bet es gribu teikt, lai dšihwo suverenā Latwijas tauta un armija, kas stahw Latwijas walsts un tautas šargu weetās (Applausfi).

Presidents J. Šchafste: Wahrds peeder Petrewizam.

U. Petrewižs (sozialdemokrats): Zeenijamee Satwersmes Sapulzes deputati! Mums šche Klišwes kungs un ari ziti kungi no partijam, kuras ir nodomajušchās atbalstīt preekščā stahdito kabinetu, zentās peerahdit, ka tas neesot wezais kabinets, bet esot jaunš. Mums leetas, ka der tikai paskatitees šche us muhsu ministru sehdefleem un mehš redsesim, ka tas teescham ir wezais kabinets. (Behrsinšch no weetās: „Tufschš, tufschš!“). Pilnīgi pareisi, Behrsina kungs, pehz manas pahrlēezibas kabinets ir tikpat tufschš, kā agraf šawā darbībā. (Applausfi).

Šche us pirmā sola juhs redseet muhsu agrafos atbildīgos ministrus: ministru presidenta Umana kungu, ahrleetu ministri Meierowiza kungu un eekščleetu ministri Berga kungu. Jums jau šche tika atšhmeiš, kungi, ka tās ir tās šwarīgafās ministrijas, kas noteiz walsti politiku. Wini sehđ šche, un ja tee kungi, kas šche runā, domā, ka tamdehl, ka no darba partijas Hermanowška weetā ir eegahjis Kurschinka kungs, un Buscha weetā — ne pašchā ministrijā, bet kabinetā — ir suhtits Venus kungs no tās paščas darba partijas, un wehl no zitām partijam, kurām ari agrafā kabinetā bij šawi preekščstahwi, ir suhtitas zitas personas, tad tas nenosihmē, ka tas kabinets ir jaunš. Mehš šinam, ka kabinetu netaisa personas, bet to taisa partijas. Wišpahri, kas šihmejas us atbildīgafām weetam, tad tur ir tās paščas wezās personas. Un tapehz, runajot par jauno kabinetu, par tā šaukto jauno kabinetu un wina deklaraziju, mehš newaram paeet garam weenam apstahlim.

Kad mehš štatamees deklarazijā, mehš newaram štatitees tik us to, kas tajā ir šazits, bet mums jaskatas ari us to, kas no ta, kas deklarazijā šolits, ir agraf tizis ispidits, un waj mums ir zeriba, ka no ta, kas teikts tagad, kaut kas teescham ari tiks ispidits. Ja mehš to leetu tā nostahdam un štatamees, kas agraf darits un ko tagad šola darit, tad mums jafonstatē, ka šchim kabinetam dahwat ustizibu mehš newaresim.

Es peewedišchu pirmo jautajumu, kas ir minets deklarazijā: mums jagahdā par to, lai Latwijas eedšihwotajos pazeltos likumibas, atbildibas un godiguma apsina un sewiški par to, lai šchis ihpašchibas eemeefotos muhsu walsts darbineefos. Tas šche ir šazits pirmā weetā un us to jau aifrahdija zitu partiju runataji un ari Klišwes kungs. Es gribu redset, kā tās personas, kas ir waldijuschas lihds šchim un kas grib likumibu pazelt, kā winas to ir zehluschas lihds šchim.

Šche sehšch ministru presidents Umana kungs un eekščleetu ministrs Berga kungs. Paskatimees, kā wini ir to likumibu zehluschi lihds šchim. Mums ir šinas par šcho likumibas zelschānu un muhsu frakzijas peeprašijumā Daugawgrihwas leetā tās tika šche nolafitas un juhs bijāt špeesit weenbalšigi pazeltees un atšiht muhsu peeprašijumu. Par waldibas likumibas atšinu bija jaewehl parlamentariška ismekleschanaš komišija un juhs to weenbalšigi

atfināt par nepeezeefchamu. Mums wehl wiſu laiku peenahf ſinas par to, kà atteezigi waldibas reſori iſturas — eſ teiſſchu, warbuht, nowafato fraſi — kà wini iſturas pret plaſchàm darba tautas maſam. Iſtureſchanaðs, kaħdu mehſ redſam no waldibas puſeſ, ir pilniga neufſtiziba pret ſchim maſam. Kurà katrà weetà teef zelti ſchleħrſchli muħſu partijas organifažijas nodibinaſchanaſi; wiſſ, kaſ atteezas uſ ſtrahdneeku organifeſchanoſ, teef uſſkatitſ par pretwalſtiſku un teef trauzetſ. Ratrſ eeredniſ — eſ ſaku katrſ, tapeħz ka wini ir leelſ daudſumſ — uſſkata par ſawu peenahkumu zelt ſchleħrſchluſ maſu organifažijas darbam. Wehl wairat, eſ teiſſchu, ka taħdu politiku atbalſta no augſchaa, no miniſtru kabineta un tapeħz eeredni to tiſ energiffi iſwed dſihwè. Tee ir maſi „zarini“ uſ weetas. Ja wini netiftu atbalſiti no augſchaa, tee nekad neufdroſchinatoſ taħdaſ leetas darit, bet tagad, ja wint ſanem atbalſtu no augſchaa, ja wini ſin, ka kluſu zeeſchot wiſſ taſ, to wini dariſ, tiſſ atſihtſ par pareiſu, wini juht ſawai patwaribai moraliffku atbalſtu un riħkojaſ arween taħlaſ.

Tapeħz eſ neſaprotu un nekad newareſchu ſapraſt, kà war tizet taħda kabineta ſolijumam gaħdat par likumibu, kaſ liħdſ ſchim leelà meħrà taiſni ar ſawu neufſtaħſchanoſ pret nelikumibam kultiwiejis paſchu nelikumibu. Un tagad nu wini mehginàð rawet tað neſahleſ aħrà. Waħ nu juħſu azis atweħràð? Waħ nu juħſ redſeet, ka newar wairſ ta turpinat? Schodeen wini ſaka: „Mehſ redſam“, un tomeħr neredſ, jo ari ſchodeen turpinas wehl tað paſchaa nelikumiboſ.

Man ſche ir weena weħſtule par paſchàm nelikumibam; kaħ eſ to weħſtuli ſaneħmu, ſineet kungi, tad man biħ jaatminaa ar dſilu reebumu muħſu wezà Kreewija: ſche pat Latwijà tagadejà polizijas preſekturà, paſtaħweja kaħdreif wezàð Kreewijaſ inkwiſizijaſ nodala, kura ſazehla ſchaufmaa, un weenigi Kreewijaſ melnſimtneeki, Kreewijaſ Purifſchewitſchi biħ tee, kaſ ſazija, ka ta ir pareiſi, bet katrſ kulturelaſſ zilwekſ uſſkatija to par negeħlibu. Iħraħdaſ, ka ſche rakſta iſluħkoſchanaſ nodalaſ nagoo krittufi Roman, ka muħſu iſluħkoſchanaſ nodalà noteek taſ patſ. Kad eſ iſlaſiju Roman weħſtuli, man ſtaneja auſiſ tee paſchi wahrdi, ko ſtaħſtija man muħſu beedri, kaſ iſneſuſchi uſ ſawàm meeſam zara laika inkwiſizijaſ nodalaſ ſpiħdſinaſchanaſ agrakà Rigaa galwenà polizija. Rà toreif tur zilweki tika ſpiħdſinati wiſu zauru nahti liħdſ neſamanai, kà tur, kaħ ſpiħdſinamais biħ nofrittis neſamanà, to neſa augſchà un guldija uſ miħſta diwana tika preeſſch tam, lai tad, kaħ taſ naħtu pee ſamanaa, to ſpiħdſinatu atkal taħlaſ — ta wehl tagad taſ notizis muħſu iſluħkoſchanaſ nodalà uſ Baſnizaſ eelaſ.

Miniſtru preſidentam eſot par to tizis ſinotſ un wiſch biħ eeradeeſ tur, lai to nowehrſtu. Ir ſperti ſoli, bet waħ tee buħſ peeteefoſchi? Domaju, tagad neweena un ari juħſ (raħda uſ ſemneeku ſaweenibu) neufdroſchinaſateeſ teikt atklatiba, ka ſpiħdſinaſchanaſ ir nepeezeefchamaſ un wajaħſigaſ. Bet ja taſ ir notizis pee mums Latwijà, tad taſ noſihmè, ka mums ir walſiſ eeredni, kuri par likumibu un atbildibu nedomà. Taſ ir pahraſ nopeetnaſ leetas.

Eſ aiſbrauzu Leepaja, un tur man ſinoja, ka kaħda Lina Braſch areſteta Leepaja un Leepajaſ iſluħkoſchanaſ nodalà liſta, biħuſi ſpeeſta atſihteeſ par komuniſti tikaſ tapeħz, ka newarejuſi iſturet ſcho moraliffko un ſiſſko ſpiħdſinaſchamu. Beedri, kaſ agrak tituſchi ſpiħdſinati freewu polizija, man ir teikuſchi, ka ari wineem ir tituſi iſſiſta atſiħſchanaðs, ka wini ir uſtaħjuſcheeſ

pret walfsti. Ar spihdsinafchanu wifu war padarit. Bet nu ir jautajums: „Dodeet man peerahdijumus“. Ja, tos peerahdijumus ir ahrfahrtigi gruhiti dabut. Bee spihdsinafchanas jau leezineekus nelaisch. Weenigee dokumenti fche war buht no kahda spihdsinatā usrafstita un ar leelam gruhitbam issuhitiitā wehstulite. Waj tahdā gabijumā, ja spihdsinafchanas un fischanas ir notifufchas un zeetufchais luhds issaukt ahrstu, tas teef issauktis? Tas neteef issauktis. Foreis wezās Kreewijas polizijas laikā tas ari netifa issauktis. Ja kahds pee wifam spihdsinafchanam un fischanam buhtu bijis klahst un konstantejiis wifu, kā tas notizis tad, man leefas, jumš pascheem mati stahwu zeltoš. Waj ta ir likumiba? Bet tas tā ir un tas ir tapeh3, ka fche no augfchas, no ministru kabinetā wifa politika ifeet us to: klusu wifu fanfzionet. Tas, kas ir wehrstis pret sozialdemokrateem, pret darba tautas mafam, ir labi, to wajaga tā darit. Man leefas, augfchā to ir neweikli fazii, bet ja to us weetam dara neatbildigee eeredni, tad tas teef atsihts par labu. Wini pee atbildibas neteef faukti. Ta ir sistema. Bet kur ta war nowest un kur wina nowedis walfsti? Es domaju, ka wina to nowedis, kā Klhweš fungs fazija, pee anarkijas.

Ja tagad te runā par jaunū platformu, par likumibas un taisnibas un teefiskās apfinas modinafchanu pilsonoš, tad to wispirms wajaga pascheem ispildit. Ja pascheem naw ne teefiskās, ne likumibas apfinas, tad newar to eedwest ziteem.

Es eefchu wehl tahlat — tās teefcham naw paschā muhfu ministru kabinetā. Es peewedifchu faktus, kahdi ir Leepajas skolā, tee leefas weenfahrschi fakti. Kad es aifbrauzu us Leepaju, pee manis greefās Leepajas skolotajas-zittauteetes. Weena Leepajas polu skolās pahrsine un diwas leifchu skolās skoloitajas. Man kā bijufcham Leepajas isglichtibas nodalas waditajam ir jaleezina, ka tos zilwekus pasihstu loti labi, pasihstu kā skolotajas. Man jaleezina, ka tās ir tif fahrtigas un zentigas skolotajas, par kahdām tif war buht runa, kuras strahdā fahrtigi sawu darbu, kuras par politiku nekād naw interesejufchās. (Peefihme: „Mahlene?“). Nē, ne Mahlene, es peewedifchu to wahrduš, tās ir: Lileiko, Leiko un Grizewifsch. Un israhdas, ka us reist winas teef issuhititas 2 nedelu laikā no Latwijas robescham. Rapeh3? Tapeh3, ka naidigas Latwijas walfstij. Bet paluhkofim, eefsch kam tas naidigums pastahw. Weena no winām, Lileiko, eefneegufi luhgumrafstu, lai winu usnem Latwijas pawalstneezibā. Us luhgumrafstu dota pasitiwa atbilde. Bet pirms eestahfchanās Latwijas pawalstneezibā no winas prasitis bafnizas swehrasts par ustizibu Latwijas waldibai. Us to Lileiko dewufi sawu parafstu un apnehmufees wifu prasito t. i. ustizibu isteift, ispildit, bet naw warejufi tifai pastiprinat ar bafnizas swehrastu, tapeh3 ka peeder pee netizigām. Tas us papira, kas eefuhititis ntiniftrijā, buris pa hurtam usrafstis. Un tapeh3 teef taifitis lehmums par winas issuhitfchanu diwu nedelu laikā. Otrās diwas skolotajas teef usluhtotas par naidigām Latwijas walfstij tapeh3, ka agraf eefneegufchas luhgumrafstus usnemt tās Latwijas pawalstneezibā, bet wehlat aif gimenes apstahleem nehmuufchas sawus luhgumus atpaka.

Tagad man ir dots folijums winas neiffuhitit. Bet ja tahdi rihfojumi nahf no ministrijās, kuri ir tif leelā mehrā nepahrbauditi, ja parafsta tahdus rihfojumus pats ministrs, tad es gribu jautat, ko tad nedara kur us weetam. Ja te buhtu wajadsigi peerahdijumi, ka tee zilweki ir naidigi Latwijas walfstij,

tahduš peerahdijumus juhs atrast newareet un neatradiseet. Ja buhtu nostahdits jautajums tā, ka winas teel isfuhtitas tapehz, ka wispah wif ahrwalstneeki teel isfuhtiti; tad buhtu zita leeta, bet tā tas naw. Tapehz, ja runā par likumibas iskopšchamu, kad tas tiks darits, tad mums šhe ir leela neustiziba. Mehš netizam, ka likumiba teel iskopta.

Wehl tahlaf, mehš redsam, fur nowed tahda likumibas iskopšchana. Muhfu frakzijas beedri Zelms un Dr. Kalninsch, kā jums tika finots, tika isaizinati us diwkauju par to, ka wini, ispildidami sawu peenahkumu, ustahjās, kā Satwerfmes Sapulzes deputati. Wineem noleef pistoli pee kruhtim. Schini gadijumā pret muhsu deputeem teel isleetoti widuš laifa panehmeeni. Mehš runajam par brunneezibas likwideschamu un šhe isleeto panehmeenu, kas sauz atpafal brunneezibu. Zilweks, kas grib isšchirt taisnibu ar pistoles palihdsibu, atrodas loti atbildigā weetā — armijas wirspawehlneeka schtabā — un pehz tam, kad tas ir notizis (tas ir isaizinajums wifai frakzijai, warbuht wehl wairaf, tas ir isaizinajums wifai darba tautai) mehš neredsam, ka persona, kas tā isturas buhtu atlaista no sawas atbildigās weetas. Zif man sinams, wina wehl schodeen tur atrodas. No muhsu jaunā ministru kabinetā wehl naw nahzis rikojums, lai ta tiktu atswabinata. Tas ir no muhsu ministru presidenta, no muhsu jaunā kabinetā neatbildibas kultiweschana, neatbildibas audsinaschana. Un juhs gribeet, lai mehš balsojam ustizibu tahdam kabinetam? Mehš to nedarisim. Pee kahdeem apstahkleem tas ir notizis? Par to tas isaizinajums ir nahzis? Muhfu zeenijamais Satwerfmes Sapulzes presidents, kas noklausijās beedra Zelma runu, neatrada par wjadfsigu winu apturet, taisit kahdu peesihmi. Uzimredsof, winsch nebij wina runā neko neparlamentarisku atradis, Satwerfmes Sapulzes presidents ir atsinis, ka ta runā naw bijis nefas ahreji apwainojofchs. Kas noteef šhe pehz tam, kad tas tā ir isgahjis zauri? Ko saka muhsu ministru presidents? Muhfu ministru presidents pehz tam, kad Satwerfmes Sapulzes lozekli us- aizina us duelt pee wina peenahkumu ispildischanas, usazina weens atbildigs wirsneeks no kara ministrijas, winu no tās weetas neatlaisch. Mani kungi, ta ir sinamā mehrā nezeeniba pret wifu Satwerfmes Sapulzi. Un pee kahdeem apstahkleem? Juhs paschi, kungi, kad tika nolasiti sinamee dokumenti, weenbalsigi atradāt par wjadfsigi iswehlet parlamentarisku ismekleschanaš komisiju. Tagad ta ir iswehleta un ja Lutera kungam buhtu kas kafams, ja winsch juhtas apwainots, ja winam ir zeeniba pret Satwerfmes Sapulzi un winas ismekleschanaš komisiju, tad winsch wareja greestees pee tās. Ta tatschu ir ta fuwerenā wara un winsch wareja greestees pee tās un teitt: „Es esmu apwainots, ischckireet juhs to leetu.“ Winsch wareja peerahdit sawu newainibu un es domaju, tahdā gadijumā ismekleschanaš komisija ne- buhtu leegufees winu pilnigi reabilitet un fazit: „Ne, tas kungs ir newainigs!“ Tahdā gadijumā nebuhtu bijis wjadfsigs likt pistoli pee kruhtim. Bet, azim- redsof, zeenibas pret fuwereno waru tur naw. Un tapehz nebrihnatees par teem 60% un par pulweri, kas tika no beedra Mendera minets. Mehš us to neusaizinajam. Tas pulwers, ta pistole mums tika peelikta pee kruhtim wispirms (Klihwe no weetas: „Personiga, bet ne politiska leeta“). Ta ir loti politiska un loti fabeedrifka leeta, Klihweš kungs. Warbuht juhs ari peeturatees pee teem brunneezibas laifa usfkateem, furus juhs, warbuht, ar loti leelām firdschahpem gribeet likwidet. Ja tas ir tā, tad to war usstatit

par privatu leetu. Ta ir waldibas sistema un tahdai waldibai mehš ustizibu balsot newaram.

Tahlak šhe ir runa par kara stahwofli un man gribas aifrahdit, ka kara stahwofla wjadšiba ir ahrfahrtigi pamatota jaunā kabinetā deklarazijā. Deklarazijā ir teiktš, ka pa leelakai dala ir likwidetas laupišchanas un statistika ari rahda loti špehju winu krišchanu, Ja wehl noteet kahdi neezigi nošegumi, bet leelaka dala ir jau likwideta. Breekš kam tad, tad leelaka dala nošegumu ir jau likwideta, kara stahwoflis ir wjadšigs? Juhš šakeet, ka turpmakā paredsamā nahkotnē to warēs atzelt. Mehš jau pašistam juhšu paredsamo nahkotni.

Tahlak šazits par isluhšochanas eestahdem, ka tās buhtu jaatdala no kara eestahdem, bet tās eestahdes un personas ir labas. Ja kara stahwoflis tiktu atzeltš, tad winas tiktu peedalitas pee eefšleetu ministrijas. Bet ta inkwifizijas sistema ta lai paleek, un ari tee pahrwaldišchanas panehmeeni? Tos wjagot tik drusku mihsinat. (Šauzeeni no weetas: „Waj juhš tam tizeet? Ta jau ir atkal demagogija!“). Eš tizu tam, ka tas wehl turpinasees un eš domaju, ka ne pehdejo reisi nolafu dokumentus par špihdsinaschanu. Ja juhš teesham soleet jaunū politiku, ja juhš buhtu gribejuhš, lai ta politika buhtu jauna un lai likumbiba ifaugtu, wina buhtu jau ifauguši. Bet juhš to negribejāt. Ne, juhš ešket winus ifaudsejuhš, toš welnus, juhš ešket winus ifaufjuhš, juhš redšket, ka nu wini nahf uš ahru, kahj jums uš galwas un wišš top redšams. Kamehr to šabeedriba neredšja, juhš to šedšāt. Šhis ir tikai juhšu darba šefas un to juhš warejāt apštrihdet. Nemeet teesham tahdu kahrtigu demokratisku semi, un tur juhš tās leetas neatradiseet, to wifu juhš atradiseet tikai šhe

Eš gribu ihšumā tikai atbildet uš dascheem norahdijumeem, kas ir nahlufšu no pahrejām frazijas muhsu frazijai. Šhe tika atšihmets no diwām partijām no semneeku šaweenibas un darba partijās, ka kabinetā fastahdišchanā sozialdemokrati ešot wainigi pee tam, ka neefot koalizijas kabinetā, kur ari sozialdemokrati buhtu eefšhā. Pahrejās partijās ešot isleetojuhšas wifu, lai sozialdemokrati buhtu ari kabinetā un lai buhtu pilniga koalizija, bet tas ifrahdijees par neešpehjamu tapehž, ka sozialdemokrati gribot weenmehur ušstahtees ar kritiku un apšinigi ifwairitees no eestahšchanās kabinetā. Kas šihmejas uš sozialdemokrateem un kabinetu, wišpirms noteikti janoraida, ka sozialdemokrati buhtu prasijuhš wairakumu. Ta ir nepatešiba. Sozialdemokrati wairakumu neprasija. Te Rihwes kungs pašš šazija, ka sozialdemokrati prasijuhš noteizofcho eespaidu un tas, Rihwes kungs, naw wairakums. Tas noteizofchais eespaids, ka jau muhsu beedrs Menders aifrahdija, tas jau ir šhini kabinetā. (Rihwe: „Bet wairakums tad naw noteizofchais eespaids, weens no diweem.“) Ne, ir tomehur noteizofchais eespaids un wifu to loti labi šaprot un tapehž jums naw wairakuma. Juhš sineet ka juhš to wareet dabuht, šewiški, ja ir darišhana ar tahdām partijām, ka muhsu politikais zentrs, (Šmeekli.) Ta tad šhis wairakums netika prasits, tika prasits tikai noteizofchais eespaids un ifrahdas, ka noteizofcho eespaidu mehš dabut newarejam un tapehž mums gribot negribot bija jaatšakas na eestahšchanās kabinetā. Ja juhš no semneeku šaweenibas, kas tagad fastahdijāt kabinetu, nebuhtu pahrleezinati par to, ka noteizofchais eespaids nodroschinats, tad juhš kabinetā nefehdetu. Tad juhš minejāt, ka sozialdemokrati ešot tikai 1/3 un tomehur tee prasot wairakumu. Eš jau aifrahdiju, ka wairakumu mehš

neprasam, bet isflehdot minoritates un semneeku saweenibu — un tahdu kabinetu sozialdemokrati gribeja fastahdit — laikam isnahktu gan drusku wairaf par $\frac{1}{3}$ schini kabinetâ. (Klihwe no weetas: „Ja isflehds wifus zitus, tad isnahks wairaf!“) Juhš neeseet wifū ziti.

Prezidents J. Šfchakste: Sagad newar west farunas.

U. Petrewizs. (Turpina.) Ne wifus zitus, bet semneeku saweenibu un minoritates. Klihweš kungs runaja par atbildigu un neatbildigu opozīziju, ka sozialdemokrati esot tee, kas gribot west neatbildigu opozīziju, tikai kritiset un wairaf neko. Man šche no šchi katedra jaleezina, ka sozialdemokrati nahza schurp un cesahka sawu darbibu ar wišnopeetnako wehleschanos cestahtees kabinetâ un nemt uš fewi wifū atbildibu, kas no ta istek, bet protama leeta, ka sozialdemokrati newareja usnemees atbildibu pee tahdeem apstahkleem, pee kahdeem to usnemas zitas partijās, kuras, warbuht, ar mums wareja strahdat kopâ weenâ kabinetâ. Tatschu eecedami lihdsšchinejâ kabinetâ darba partijās wihri — to tee kungi mums teiza un zitas partijās ari teiza — wini ir domajuschi katrâ sinâ strahdat dauds zitadaki, bet, luht, tas eespehjams naw bijis. Sinamâ mehrâ wineem jaatsihstas, ka wineem bij jabrauz pa to zelu, pa kuru winus weda semneeku saweeniba. To wini atsinās, bet nu wini šaka: „Schini kabinetâ mehš domajam to lectu zitadaki, tagad mehš wairš tā nebrauksim.“ Kungi, juhš maldatees, juhš brauktset tāpat. Cedami kabinetâ, kur mums naw noteizoscha eespaida, kur mehš nesinam, kas tur notiks, mehš buhtu darijuschi pilnigi aplam.

Mušu isstrahdatâ platforma tika staipita no zentra uš wišam pusem, lai dotu winai tahdu saturu, ka tur waretu eelikt eekschâ wifū to, ko katrs wehlaš. Tas ir tāpat, kā diletants, kad winsch aiseet uš operu, neko nesaprot, bet muska winam patihš, un katram sawu eemeslu dehl. Tāpat schini gadijumâ grib taihit to platformu tahdâ weidâ, ka katrs waretu tās štanās, kas no wina nahk, uskert pehz sawām wajadsibam un pehz sawas diwehseles. Šche aistrahda, ka notikusi andeleschanās no sozialdemokratu puses, ka mehš esam bijuschi andelmani atteezibâ uš ministrijam. Beedrs Menders aistrahdija, ka pee mums nepastahw andeleschanās sistema, bet sinamus portfelus mums wajadseja. Juhš, Klihweš kungs, eseetaturejuschi toš noteizoschos portfelus. Kad sozialdemokrati toš prasa, tad ta leeta neeet, un tee no zentra, kuri nebija ar meeru, ka sozialdemokrati nem noteizoschos portfelus, ir ar meeru tad, kad toš nem semneeku saweeniba. Es domaju, ka tas naw personu jautajums, bet politikas jautajums.

Beigu beigās pilsoniskam zentram un šchi zentra pašchai kreisai pusei tomehr semneeku saweenibas politika israhdas tuwaka un tapehz ta darba zepure, kas wineem ir galwâ, nepareisi uslikta. Mums šaka, ka mehš šche esam nahkuschi tikai west sawu socialistisku agitaziju un socialistisku ideju, darbs mums nemas neinteresejot un tapehz mehš neispildot solijumus, kahdus esam dewuschi saweem wehletajcem. Man šafaka, ka siwenu maisâ mehš nepirksim un tapehz waldibâ bes noteiktas pahrleezibas, ka mehš waresim west zitu politiku, bes tās pahrleezibas mehš waldibâ neeesim. Pa neatbildigu zelu, pa kuru eet zentrš, pa to mehš kopâ ar semneeku saweenibu neeesim.

Es gribetu wehl taihit ihšas peesihmes, pee dascheem šaimneezisfkeem jautajumeem. Es negribu winus istirfat tuwaki, bet man šafaka, ka deklarazija tee ar ir tahdi, ka katrs war šapraht pehz sawa prahta un wajadsibas;

deklarazija apmehram ir tahda, kur katrs sawas domas war eerastit wisadi, Te naw noteikti sazits, tahds ihsti buhs zelsch, pa kuru domats eet pehz fainneezištãs dshiwes atjaunoschanas. Kas dod noteiktibu, tas ir istaists ahrã un tas naw darits bes sinama apdoma, bet gan tapehz, lai ta deklarazija buhtu katram pa prahtam, lai katrs atrastu deklarazijã to, ko winsch patš tur wehlaš redset. Un man, fungi, leekas, ka schini deklarazijã ihstenibã wišwarigako weetu eenem inwalidu kurti. Atwainojeet, ministru fungi jaunajã kabinetã, bet man tomehr jafaka, ka ja jums bija jaeweeto sawã deklarazijã pants par inwalidu kurseem, tad mana pahrlleeziba ir ta, ka deklarazija pati par fewi ir inwalidu deklarazija. (Applausi).

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Bruscham.

M. Bruschiš (demokratu saweeniba): Augsti godatee Satwersmes Sapulzes lozekli! Behz tam, kad til dauds par deklaraziju runats, gribu isteiktees ihši. Brihwãš Latvijas waldibas pirmãis kabinetš un wina deklarazija par noscheloschanu neatrada schai augstajã sapulzẽ nedalitu peekrišchanu un tautas un Satwersmes Sapulzes lozeklu widu nesajela sajuhsmu. Wišpahrigi, kas sihmejas us scho deklaraziju, demokratu saweeniba atsihst, ka wina gara, plãšcha, waretu teikt — issmeloscha, bet wina ir tureta par dauds wišpahrigos wilzceenos un nedod atrišnajumu, atbildi un us dascheem swarigeem jautajumeem.

Demokratu saweeniba wišpahrigos wilzceenos atsihst deklaraziju par peeknemamu un pabalstis kabineta darbibu til tahlu, zil winsch nopeetni zentifees ihwest dshiwẽ dotos folijumus. Bet tas nenosihmẽ, ka demokratu saweeniba atbalsis tagadejo waldibu wišos sihlumos un wišãš konsekwenzẽš. Demokratu saweeniba atsihstas, ka tagadejã kabinetã walda semneeku saweeniba ar sawu noteizoscho wahrdu. Demokratu saweeniba sina ari ka tee paschi politikas nesiji, kas atradãš agrakos kabinetos un ar kureem demokratu saweeniba newareja solidarifetees, usleel winai wehl totees leelaku peenahkumu, jo nopeetnaki felot darbiba un atstahj few brihwãš rokas leetderigai kritikai.

Noteizot, apswerot scho wišpahrejo stahwokli, mehš waretu pahreet no paschas deklarazijas istiršichanas. Te nu pazelas weens no swarigakeem momenteem, tas ir kabineta fastahws, un jautajums par pahrmetumu no sozjaldemokratu pušes, ka demokratu saweeniba ir kapitulejusi pret semneeku saweenibu. Schis jautajums, kam preeksch zentra grawejoscha nosihme, demokratu saweenibai ir janofkaidro.

Wišpirms, kas sihmejas us to, ka deklarazija Satwersmes Sapulzẽ neatrada wišpahreju peekrišchanu, ir gandrihs no wišãm pušem nofkaidrots. Wina neatrada peekrišchanu tamdehl, ka kabinetã neegahja wišãš tãš partijas, kas ir representetas Satwersmes Sapulzẽ un, galwenã kahrtã, winã neegahja wišleelakã frakzija, tas ir sozjaldemokratu frakzija. Ko nosihmẽ schi nepilniba? Ko wina isteiz, kã us winu skatitees, pehz kahdas mehrauklas wina mehrojama? Wina neisteiz tautas gribu un, gribetos teikt, wina neisteiz suwerenãš tautas gribu. Kura tad ir schi suwerenãš tautas griba un kur wina ir isteikusees? Schi suwerenãš tautas griba ir skaidri un gaischi isteikusees 17. un 18. aprili un pret scho tautas gribu naw zelami nekahdi eebildumi. Us schis tautas gribas pamata pastahw ari tagadejã Satwersmes Sapulze. Schi tautas griba ir wehlejusees, lai nebuhtu neweenai partijai, neweenai schkirai absolutas noteikšichanas pee pamatu

likumu iştirahdaschanas. Šcho prinzipu eewehro ari Satwersmes Sapulze wifos tajos jautajumos, kas sihmejas us winas organizaciju pascha Satwersmes Sapulze. Kad mehš wehlam kahdu komisiju, tad, bes schaubam, mehš prafam, waj wina ir fastahdijusees us ta proporzionala pamata, kahdu ir wehlejusees tautas griba. Katreis atteezigas komisijas wehlechanā tas ari teef eewehrots.

Sewiscktu parahdibu mehš fastopam pee waldibas fastahdischanas. Te us reis nostaidrojas, ka sozialdemokratu frakcija no schis peedalischanas beigu beigās atteizas. Tanta, tā jau teizu, iswehlejusi un suhtijusi stipru sozialdemokratu un stipru semneeku saweenibas spahrnu schini augstā sapulze. Turpretim demokratu saweeniba naw sawneegusi tos panahkumus, kahdus wina domaja sawneegt, un tomehr demokratu saweeniba, nefatotees us to, ka wina ir mafat eewehrota no tautas, pastahw us demokratiskeem prinzipecem. Demokratu saweeniba redsedama, ka ir loti gruhti fastahdit waldibu pēhz waldošceem apstahkleem, mehginaja tomehr islectot wifus spehkus, lai waretu apweenot un sawneegt to, ko pati tauta ir gribejusi. Winai no weenas puses teef pahrmests, ka wina ir padewusees sozialdemokratu eespaidam, un no otras puses, lai gan ne no schi katedra, no semneeku saweenibas ir pahrmests, ka demokratu saweeniba ir wainiga, ka wilzinajas kabineta fastahdischanā. Bet demokratu saweeniba skatijas us leetu tā, kā ir jaisleeto wifis spehki, lai mehginatu eedabūt kabinetā wifas partijas, kas galwenā kahrtā ir sche representetas un mehginat radit stipru zentru, kas waretu leetu ahtraf nostaidrot; mehginat atrast platformu, us kuras buhtu eespehjamš apweenot wifas partijas. Platforma tika pirmā laikā iştirahdata un peenemta no wifam partijam, tikai sozialdemokrati us winu newareja weenotees. Pagahja atkal laiks un demokratu saweeniba mehginaja fastahdit wehl ottru platformu, par kuru beigu beigās, ja ari ne galigā weidā, tomehr sozialdemokrati isteizās, ka wini pret scho platformu newarot neko eebilst un ja isšķirtos jautajums par paschu kabineta fastahwu, tad wini buhtu ar meeru eeeet kabinetā. Tā tad beidsamā momentā no sozialdemokrateem bij projektets kabineta fastahws sem šekoscheem nosajijumeem kuras mehš atrodam „Sozialdemokratā“: „Waldibā nedrihkst eetilpt semneeku saweenibas lihdschinejee politikas neseji“. Te nu zentrs nostahjās us stahwolka, ka naw peelaischams tas, ka weena no leelafam partijam teef isflehgta no waldibas fastahwa. Tadehl ta atbildeja skaidri un gaischi, ka demokratu saweeniba war til eeeet us koalciju no semneeku saweenibas lihds sozialdemokrateem. Otrkahrt, wairafumu kabinetā sozialdemokrati ne demokratu partija prasija nodroschinat kopā ar darba partiju un Bauera grupu un, treschkahrt, schi wairakuma rokās atrodas eeschleetu, ahrleetu, finansu un apšardsibas ministru portfeli un ministru presidentš. Bes tam minetā wairakuma rokās buhtu wehl zitas ministrijas, kopā apmehram 8 waj 9 no 12. Tā tad redseet, ka schis prasibas bij tahdas, ka winas neisgahja wis us to, lai dabutu noteizoscho wahrdu, bet prasija absolutu majoritati ar tām partijam, kas wineem tuwaki radneezigas. Us scho prasibu demokratu saweeniba newareja eeeet. Demokratu saweeniba atsihst, ka nododot majoritati sozialdemokrateem, waj wismas dodot teem noteizoschu wahrdu kabinetā, Latwju tauta tiks westa us sozialdemokratijas ideju realiseschanu, kas ir sihmetas winas programā. Us to demokratu saweeniba neatrada par eespehjamu eeeet, jo tas nosihmetu par daudš dahrgi eksperimentet ar Latwijū. Tā tad fazit, ka

demokratu faweeniba ir padewusees semneeku faweenibas eespaidam, naw ne ar to motiwejama.

Demokratu faweeniba neatstist un nebihstas no radikalām sozialām reformam, pehz kurām tauta fen jau ilgojas, lai waretu strahdat, dšiwot un elpot. Bet demokratu faweeniba newar celaištees us sozialdemokratu eksperimenteem, kas praktiskā dšiwē lihds šchim ir dewušchi wisbehdigakos peedšiwojumus. Tos mehs redsam Kreewijā. (Sauzeeni no sozialdemokra-teem: „Sozialdemokrati?“). Sozialdemokratu programa ir weena un ta pati pee leelineekeem un masineekeem. (Smeekli). Tadehl demokratu faweeniba uswel atbildibu us sozialdemokrateem par to, ka tagadejā kabinetā noteizo-šchais wahrds ir labā spahna partijam, jo sozialdemokrati naw ispildijušchi šuwerenās tautas gribu un naw peedalijuschees kabinetā us teem demokra-tiskeem pamateem, us kahdeem wini peedalas šchini augstā šapulzē.

Kas sihmejas us atteezibam, kahdas ir pastahwejušchas stary demokratu un semneeku faweenibam un us prasibam, kuras demokratu faweeniba ir stahdijusi bijušcham kabinetam un ari tagadejam — tās raksturo dauds un daščadi panehmeeni. Galwenā kahrtā, es negribu atšauttees us wezeem panehmeeneem, bet us teem, kas muhsu preeščhā norišinajas šchini deenās. Muhsu tagadejā kabineta politikas neseji, tikpat tagad, kā ari agrak, ween-mehr wahrdos ir par demokratismu, bet kad šchis demokratisms ir janowed pee wina realiseščhanas, tad wahrdi ar darbeem nesaftan. To mehs redšejām šchini beidsamā azumirkli, kad pee kabineta fastahdiščhanas us reis tika nodi-binata jauna ministrija. Nodibinat jaunu ministriju tikai no ministru pre-sidenta — tas naw ne parlamentariški, ne demokratiški. Rā sinam, tik šwa-rigu projektū, kā ministrijas nodibinaščhanu iswest dšiwē katrā sinā ir tikai šchis augstās šapulzes kompetenzēs. Ja gribeja nodibinat jaunu ministriju, tad wjadšēja atrast šankziju Satweršmes Šapulzē. Semneeku faweeniba un winaš politikas neseji newar aprast to domu, ka demokratisms un tautas griba ir weens jehdseens un newar weena persona, kaut ari wina buhtu kabineta galwa, isdot tahdu rikojumu, kas ir tikai pašchas tautas, waj winaš iswehletas Satweršmes Šapulzes kompetenzē. Tā tad no šchi wee-dokla nemot mehs škaidri un gaischi redsam, ka semneeku faweenibai gan wahrdos ir demokratiški panehmeeni un šolijumi, bet kad tee nahl lihds darba realiseščhanai, tad škaidri ir redsams, tas panehmeens, kursch walda tur, kur ir weenas grupas un weenas partijas noteišchana.

Otrfahrt, kā mehs to no tagadejās politikas nesejeem redsam un fo ari jau semneeku faweeniba atšina, ka pee mums ir attihstijees par dauds leels birokratisms un protekzionisms. Semneeku faweenibas lideris te gaischi un škaidri atšina, ka mums ir par dauds departamentu, par dauds administra-tiwo eestahšchu, kas pa leelakai dalai dara weenu un to pašchu darbu un neween to dara un wirsa ahtreem šoleem us preeščhu, bet kawē to tani sinā, ka weens departaments ar otru stahjas weenadi stihdos dehl kompetenzēs jautajuma nosfaidroščhanas. Tā tad birokratisms, kas ar demokratismu naw apweenojams, buhtu katrā sinā no muhsu tagadejās walšis atmetams. Birokratisma un eerednu škaita peeaugščhana stahw šakarā ar to, ka no nomalem un tahlakām prowinzēs pilšehtam wiša inteligenze šapluhst šche Rīgā, bet prowinzēs pilšehtas un nomales paleef beš šabeedriškeem šphekeem. Lihds ar to, ka mehs gribam newis zentralisaziju, bet dezentralisaziju, t. i. waru pahrnešt us pašchām pašchwaldibas eestahdem, lai winaš pašchas išschir

šawas vajadsības un tā ka naw vajadīgš leelš eerednu skaitš šhe metro-
polē, tad mums buhtu patihkami, ka leelo eerednu skaitu lihds ar dezentra-
lisazijas eeweschānu pahweetotu prowinzē. Bes tam, kad eerednu skaitš ir
tīf leelš, mehš šawš eerednuš newaram nostahdit tahdoš materialoš
apstahkloš, ka wini buhtu spehjiigi nodroschinat šawu materialo dšihwi un
peelaisch kufuloschānu. Mehš šinam, ka tas noteef. Tas ir atšihmetš pašchā
deklarazijā, ko mehš ar gandarijumu apšweizam. Tee eeredni, kas nestahw
šawa ufdewuma augštumos, jafauz pee atbildibas un ar wineem janorehškinajas.

Kaš šihmejas uš ekonomistfo dšihwi, kahda wina isteikta muhsu tagadejā
deklarazijā, tad par to mehš waram isteikt šawu gandarijumu. Wispahrejos
wilzenoš tas nošihmē, ka mehš gribam nostahtees uš teem pamateem, eko-
nomistfo dšihwi isweidot pašči šaweem spehkeem. Kad Satwerfmes Sapulzē
un winas finansu un budščeta komisijā tika eefneegts projektš par lihdseltu
atlaunju dšihwes atjaunoschānai un peeprasitš kredītš par 50 miljoneem rublu,
tad Satwerfmes Sapulze un komisija šho leetu atrada par tīf šwarig:, ka
wina paaugstinaja mineto sumu uš 105 miljoneem. Tas nošihmē, ka wina
atšihst, ka tos lihdselluš, furuš mehš šagatawojam drukaschānas zelā un kas
lihds šchim nodereja weenigi walstš budščeta šegschānai un lihds ar to pase-
minaja naudas kursu, ka weena dala no šheem naudas lihdselleem tīks
išmantota preeksch rafšiga darba, tad ari wiša naudas wehrtiba teef zelta
un lihds ar to winas kuršš war zeltees. Tas nenotiftu, ja mehš wišas dru-
katāš naudas lihdselluš isleetotu telošchā budščeta šegschānai. Naudas
kuršš teef kompensets ar to, ka mehš šho jaundrukato naudu isleetošim, lai
rašchotu preekschmetuš, kureem ir wehrtiba, un tā tad pazels naudas kursu.
Kaš šihmejas uš ruhpnēezibu, tad ari šhe jadomā, ka lihdselli, kas no
Satwerfmes Sapulzes šchim mehrkim peešchirti, tīks isleetoti weenigi ruhpnē-
ezibas ušplaušchānai.

Ruhpnēezibas labā wehlsamš, lai ari semes jautajums, eš domaju par
gruntšgabaleem pilšehtāš, tīktu noskaidrotš, t. i. ar teem netīktu dšihsta spe-
kulazija, un tee semes gabali, kas derigi ruhpnēezibas wajadsibam, neat-
rastoš atšewišchku špekulantu rolāš, lai tee buhtu peeetami ruhpnēezibas
pašahfumeem par ne šewišchki augstu zenu, kahdas notīks, ja netīks šperti
wajadšigeē šoli.

Bes tam buhtu wajadīgš nahkamāš ekonomistkās dšihwes un tirdšneē-
zibas jautajumu noskaidroschānai atrišinat pee laika brihwoštu jautajumu.

Šihmejotees uš isglihtibas ministriju buhtu daroma masa peešihme. Rā
šinamš, walstš šaimnēezibā muhsu mešči špehlē weenu no eewehrojamašam
lomam, un tas ir weenš no galwenakeem muhsu eenahfumu awoteem nah-
lotnē. Pee augštfolas azumirkli neatrodas meščkopibas šakultates un katrā
šinā buhtu eeteizams semkopju audšinaschānai un leetas pareišai teoretiskai
nostahdišchānai nodibinat atšewišchku semkopibas šakultāti.

Kaš šihmejas uš justizministriju, tad demokratu šaweeniba isteiz wehle-
schānos, lai administratiwa teesa tīktu iskopta plaščaki un pamatigaki, nekā
tas notizis lihds šchim laikam.

Beigāš, kas šihmejas uš ahrleetu politiku, tad šhini leetā demokratu
šaweeniba atrod, ka muhsu tagadejā ahrleetu politikā neteef nospraustas
tahdas linijas, kas buhtu wišai tautai šaprotamas, kas buhtu noteiktas un
kuras nodroschinatu šatwijas patšahwibu. Šchis noteiktibas naw. Wišš
jau war buht, ka azumirkli, kur wiši politīškee jautajumi tīkfo atrišinas, naw

eefpehjams winus atlahtibâ publizet, bet tomehr mehš redsam no ta, to waldiba folijusi par entente cordicale, ka ſchis jautajums teef weenmehrdenu no deenas aiskits. Un tomehr, tas ir Latwijas patstahwibai nepeezefchams, jo lihds ar to, ka mehš te neefam nodibinajufchi un apweenojufchees ar ſawam kaiminu walftim, war gaditees, ka tagadejâs jaunâs walftis war tilt uſſtatitâs no ſabeedroteem par balkanifazijas prozeſa preeſchwakarâ efoſcham. Jo lihds ar to, kad naw atrafta weeniba ſawâ ſtarpâ, tad ir ari gruhti zeramš, ka winaš warêš ſawu ekſiſtenzi nahkotnê nodroſchinat.

Ras ſihmejas wehl beigu beigâs uſ paſchu kabinetu, kas tagad ſaftahdijees, tad winam naw atſihra wiſpahreja peekriſchana. Gribas uſſwehrt, ka naw ſaſneegts tas ideals, ſahdu mehš wehlejamees. Tomehr demokratu ſaweeniba peedalijs ſchini kabinetâ aif ta eemeſla, kâ winâ bija no 12 kabineta lozekleem 3 darba partijas un 2 demokratu ſaweenibas. Tas ir katrâ ſinâ ja ne pilnigs pretſwars ſemneeku ſaweenibai, tad tomehr ſaſneegts tas, ka tai naw noteizofchais wahrds, un zaur to kabinetâ ari ſinama kontrole, kas ſtahw tuwaki pee freifâ ſpahrna. (Reti applauſi).

Preſidents J. Tſchakſte: Wahrds peeder Reinhardam.

G. Reinhardš (kriſtigo nazionalistu ſaweeniba): Augtâ ſapulze! Miniſtru preſidenta lungs ſawâ deklarazijâ mums paſinoja ſawus politiſkos, kulturelos, ſaimneezifkos un prinzipelos pamatus wiſa kabineta wahrdâ. Wiſch ſinoja mums par nodomeem, to tas grib iſweſt ſemkopibâ, tirdſneezibâ u. t. t. Bet par to, kam wiſas ſchis reformas, wiſi nodomi ir weltilt, waj muhſu tautas ſewiſchkeem lozekleem, muhſu tautai, muhſu tautas dſihwajam ſpehſam, par to, jaſafa, ſchini deklarazijâ ir minets loti maſ: Bet tomehr tauas ſpehſs ir degpunktš, ap kuru mums wiſeem ir jaapweenojas; no wina neatkarajas muhſu walſts eſamiba ween, bet ari walſts dſihwâ ſpehla wairoſchana un iſſopſchana. Man ſcheet, ka tas ir katras tautas wiſpirmais un galwenais ufdewums. Man leekas, ka waldiba nepaſihſt katastrofu, kas draud muhſu tautas dſihwajam ſpehſam. Waj wina ſin, ka ſchis ſpehſs ſuſtin ſuhd? Lai jums to paſkaidro weentahrfchi ſkaitli: Rigâ 1918. g. ir miruſchu 6400 zilweku wairaf, nekâ dſimufchu un 1919. g. — 8000 wairaf miruſchu, nekâ dſimufchu. Ja tas tã eet uſ preeſchu, tad naw nemas til netizami, ka Rigai pehz 25 lihds 30 gadeem ir jaimirſt. Juhs teifſheet, ka nahšs klaht no Widſemes un Kurſemes, bet ſchi pati katastrofa ir ari Kurſemê un Widſemê. Tur beidsamos gados ir diwreis til daudſ miruſchu, ka dſimufchu. Wehl weenigais apzirkniš mums ir tikai Latgale, bet tas ari ilgi wairš nedos wajadſigo eedſihwotaju ſkaitu, ja mehš ſche pahreja Latwijâ til iſſchlehdigi riſkoſimees. Juhs warbuht teifſheet, ka mirſtiba til leela tadehl, ka ſemê ploſas karſch un badš, un ka ſchi parahdiba ir pahrejoſcha. Tas taiſniba. Wina pahrees, bet tautas ſpehla eſonomija neatkarajas no mirſtibas leeluma waj maſuma. Wina atkarajas no dſimſtibas leeluma waj maſuma un ſchis faktors neatkarajas no bada un kara ween. Tur ſchee faktori neſpehle til leelu lomn. Parahdiba, ka muhſu tautas dſihwais garš maſinas; biſ manama jau ſen pirms kara un ka ſiſtema eet uſ preeſchu. ſchi parahdiba naw iſſkaidrojama ar karu un badu un wina ari nebeigſees lihds ar karu un badu; karſch tikai padarijis ſcho tautas iſmirſchanas ainu wehl ſpilgtaku. Saprotama leeta, ka nepaliſk tufſcha ne Riga, ne Widſeme, ne Kurſeme, ne Latgale; tur nahšs zitas tautas un plaus uſ teem laukeem, kuruš mehš lihduſchi un kuruš eſam ar ſaweem ſweedreem

šlazinajušchi. Internacionales šludinataji par šcho parahdibu, warbuht, dauds neuštrauzas, un špekulanteem, kas muhšu walsti špekulē ar teesibam, bet kuri neparahda atflahtribā teekšmes, ka wini usņemtos pilnos apmehros peenahkumus, teem muhšu walsti šchi parahdiba, warbuht, ir loti škaišta un dod škaištas isredšes. Bet latweešchu tautas genijam ir sehrās janoleez galwa šchai kapšehtas druhmumā.

No šchi štahwokka ir atrodama išeja, bet mums apšinīgās tautas gara wahrda ir japrāfa no waldibas, ka wina pareds šcho katastrofu un ka wina špehi un šin, kur ir meklejama išeja. Mehš usstatam par eemešlu šchim tautas masinašchanās teekšmem materialistisko pasaules usflatu. Materialistiskais dšihwes usflats rada dšihwes apnikumu ne tikai atšewiščkās personās, bet arī atšewiščkās tautās. Šhis peerahdijums ir redšams wišā Ģiropā, jo šchi pamatinašchanās teekšme nomanama wišā Ģiropā gan ne tik daudš, kā pee mums un Franziā. Šchi parahdiba ir eeweefusees pee mums šopā ar Wafareišropas materialistisko kulturu un tadehl lihdsekli, kas nowehrstu šcho katastrofu, naw meklejami šaimneeziskā un intelektuālā kulturā. Tadehl es par šchim dalam, kas minetas muhšu deklaraziā, tuwaki neišrunašchos, lai arī tas, kas minets par šaimneezisku un kulturelu lauku ištopyšanu, nešaetas ar teem prašijumeem, turus šhini leetā uštur šinatne. Kas atteezas us tautas ištopyšanu, tad pamatatrišinajumi šchim jautajumam ir etiškās un religiskās dabas. Tikai etikas un religijas wehrtibas špehi šche lihdsēt. Ir jajautā, waj muhšu jaunai waldibai ir ihsta nojauta par šcho leetu?

Waldiba mums šino, ka apšaroshot kufulošchanu un eewedišhot likumibas un taisnibas prinzipu walsti, bet turpat pašino, ka špaidu kahrtā atšawinašhot bašnizas ihpašchumus. (Šmeekli). Šchi atšawinašchana tika no šchi katedra atšihmeta par nolaupišchanu. Peenemšim wišlabako gadijumu, ka muhšu jaunā waldiba naw šinajusi, ko wina darijusi, (Šmeekli) usnemdama šawā deklaraziā bašnizas šemes un mantas atšawinašchanu. Pee mums tatšchu wehl naw peerahdits, ka bašniza ir newajadšiga un ka winā nošlehtos ahršahrtigi leelas etiškās wehrtibas. Weena šinama dala gan propogandē preekš tam, bet tautas bals ir pawišam žitada un tee, kas domašuchi šche esam tautas representanti un šhini jautajumā runā tautas wahrda, loti maldas un nepaštst to, kuras wahrda wini domajas runajam. Mehš muhšu waldibai eeteizam eet mahžibā, warbuht, pee ta pašcha Lloid Dšchoršcha, furu, ja es nemaldos, atšihst arī muhšu artisti un paklausitees, ar kahdu godbijibu Lloid Dšchoršchs greeščas pee bašnizas, eestatidams, ka weenigi tikai bašniza ir špehiģa glahbt Ģiropu no anarkistiska šabrukuma. (Šmeekli) Mani lungi, te naw ko šmeetees, ta ir dšila nopeetniba. Šmeefees par jums tahlak tee, laš nahš pehz jums, tad, kad juhs wairs nebuššet. (Dr. Kalniņš no weetas: „Kas tee buhs? Waj křištigi nazionees?“) Nē, te nebuhs wairs neweena latweešcha. (Šmeekli)

Ja arī peenemam, ka bašniza naw weenigā eestahde, bet blakus tai ir wehl žitas eestahdes, šam tikumiskās un etiškās wehrtibas, tad man leetas, ka neweena no tām wehrtibam, kuras gadus tuhštoschus israhdijušchās par noderigām un nepeezeeschamām walsts dšihwē, nedrihtst tikt ar tišchu roku un weeglprahibu ištihžinatās šchajā wišpahriģā moraliskā šabrukuma laikā.

Ta buhtu negatiwā puse, bet eewehrojama arī otrā puse.

Muhšu waldibas šastahwā nemaš naw paredšets tahds organs, kas

waretu pahraudsit to wisfwarigako daku muhsu tautas fainneezi bā — muhsu tautas dšihwo spehku. Tur naw tautas dšihwā spehka ministrijās, ta, to ta-gad fauz Wakareitropā par weselibas ministriju. Ta prasiba ir usstahdita no wiseem nopeetneem zilweeem un wiseem nopeetneem sinibu wihreem, kas ar scho jautajumu ir nodarbojuschees un sewischi tagadejā laikā, kur dšihwais spehks Eiropā, tā mums wiseem buhs sinams, ir gahjis wisās walstis at-pafat. Mehš tomehr balsfōim par scho kabinetu, domadami, ka winsch war-buht nesinadams, toreis to ir peenehmis, bet zeredami, ka winsch tagad sina-dams, apdomasees, eefams kersees pee schi darba.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Menderam.

Fr. Menders (sozialdemokrats): Augsti godatee Satwerfmes Sa-pulzes lozekli! Bahrspreeschot ministru kabineta deklaraziju, mums ir jadsird wisu laiku deegfan ehromtas runas. Kreeweem ir sinama paruna, pehz kuras daschi laudis fahst „за здравіе“ un beids „за упокой“. Muhsu pil-soniskās partijās ir apgreesuschas to otradi un fahst, runadams par kabinetu, „за упокой“ un beids „за здравіе“. Newe nam nepatihk waldibas dekla-razija, wisi winu kritise, isnemot tikai weenu, loti braschu runataju — Kihwes fungu, un wisas pilsoniskās partijās ari tās, kas skaitas pee pilsonu kreisā spahrna, faka, ka zitas isejas naw un ja ari deklarazija ir skaita un nepee-nemama, tomehr jabalso par kabinetu. Es to wehl saprotu, kad to faka mans preefshrunatajs Reinharda kungs, peederiga pee kristigi-nazionalās partijās, jo winam jaturas pee mahzibas: „Tehws, peedod teem, jo tee ne-sin, to tee dara“ un taphez jabalso par teem. (Applausi) Bet ja to dara politiskās partijās, kuras us faweem wahrdeem skatas nopeetni, un ja tas kas schini namā noteek jau otu deenu, naw weenfahrschs wahrdu duels — tad tas atstahj behdigu eespaidu. Muhsu politiskās grupas wisas grib kaut to zitu, bet newar nefa zita dabuht, laikam ais besspehzibas un scho besspeh-zibu israhdot winas balso par kabinetu. (Samuels no weetas: „Labaf sklitu nekā nekahdu!“) Tas nosihmē, ka juhs labaku nebijat spehjiigi fastahdit.

Ja mehš schai augstā sapulzē atrastos tahdā pat samehrā, tā tagad pilsoniskās grupas pret mums, tad jau otrā deenā buhtu fastahdijuschī dauds-reis labaku waldibu. (Balsis no weetas: „Drukstu pa daud!“) Tas, ka Latwijās pilsoniba newareja isfchirtees mehnescha laikā, pa kuru zelu eet — waj noteikti demokratisku zelu, waj kompromisa zelu, tas peerahda pilsonibas ahrfahртеju nespehjamibu. (Blodneeks no weetas: „Stuhrgalwibu?“) Drihsaf „besgalwibu“. (Applausi) Juhs wareet fuhtit weenu semneeku fa-weenibas runataju pehz otra, bet weenu faktu juhs newareet noslehpt, proti, to, ka jums bij jaeecet kompromisā ar minoritatem resp. ar muischneeziibu. Ur to isfahdrojama ari juhsu usstahschanās par amnestiju pa labi. To prasa tās grupas, kuras jums wajadsigas — es nerunaju par wisām, bet es ru-naju par tām, kuras jums wajadsigas preefch wairakuma nodroschinaschanas, un ar kurām jums buhs jarehkinas ari tad, kad buhs jaisfchir agrarais jautajums. Un tad mehš pafatissimees, tā juhs eefafeseet — un sewischi latgaleeschi — fawus wefkelus, kas wehleschanu laikā ir isdoti, par wisu muischneeku u. t. t. semju konfiszeshanu bes atmakšas. Saprotams, tas no-tiks tikai tad, ja tahdi likumi par semes konfiszeshanu bes atmakšas, neska-totees us waldibas platformu, nesfatotees us waldibas politiku un pat pret scho politiku un pret scho gribu un ari pret labā spahrna gribu, nolems schi augstā sapulze ar muhsu balsim. Kad wina to daris, tad wina to daris ar

mihfu balsim pret labā spahrna balsim un tad mehš buhšim padarijufchi leelu walstisfu darbu.

Jr weena leeta — buht oposizija pret waldibu, furai — naw nekahdas programās. To mehš efam arween darijufchi un domajam darit ari schini augstā namā un zif mihfu masee spehki, 57 zilweki, to atlaus, mehginasim iswest zauri wifu to, ko mehš efam folijufchi wehleschanās. Mehš neefam radufchi atfahptees no ta, ko mehš efam folijufchi fawās wehletaju sapulzes. Ja mums Latwijās wehletaji buhtu dewufchi schini augstā namā wairafumu, tad mehš jau dauds no ta, ko efam folijufchi buhtu par likumu pahrwehrtufchi. Bet to ko juhs efeet folijufchi, to juhs negribeet un newareet par likumu pahrwehrti, tapehž ka jums barons Firks un Schiemans faka: „Nē, to juhs nedrifsteet!“ (Applausi pa kreisi). Un tapehž pirms nemt leelu muti un teikt, kā mehš semneeku faweeniba efam tee daritaji un juhs tikai faila oposizija, luhdsu pilsonisko wairafumu un wadoscho partiju, furai noteizofchais eespaids kabinetā, peerahdit, ka juhs nahkamās deenās, schini pat mehnesi wareet nostahdit agrarlikumu us pekam. Mehš waram drofchi teikt, ka tas nebuhš un schis tapehž, ka kompromisa politika, ko juhs sauzeet par realu politiku, Latwijās demokratijai loti mas ko dod, jo jums neko neatlauj darit. (Klihwes kungs no weetas: „Man leetas pehž mehnescha ne, bet augustā kā likts!“). Bet kahds buhs tas, kas no jums augustā buhs „iflikts“, par to wehl war loti schaubitees. (Applausi).

Rā mehš par to lai neschaubamees, tad redsam, kā juhs ejeet gar muischneeku semi kā fakis gar peena podu. Teefa, juhs warbuht lihds augustam wifu muischneezibas semi us papira atfawinafeet, bet gan ne bes maffas. (Klihwe no weetas: „To nē!“).

Juhs dodeet awanfus weenam sabeedrotam, kas sehch zentra paschā galā — wahzu muischneezibai.

Presidents J. Tschakste: Es luhdsu nowest personigas farunas!

Jr. Menders: Man tās personigās farunas loti labi patiht un es waru usbuhwet sawu runu dialoga weidā. Klihwes kungs (Klihwe no weetas: „Es klaufoš!“) wifu sawu galweno runu usbuhweja us „argumenta“, ka sozialisti neko nefad naw darijufchi, ka wini tikai wedufchi neatbildigu oposiziju. Klihwes kungs loti wehlas, lai mehš buhtu atbildigā t. i. „wina augstibas“ oposizijā. Rā kungam, furam polu orientazija, winam gribetos pee waldibas, kā pee polu pana, sawa ebrejina. Mehš tahdu lomu spehlet negribam un galigi neskaidra buhtu isfchirschana starp sozialistisku un demokratisku oposiziju. Sozialisti war buht neatbildigi, bet demokrateem jabuht atbildigeem — faka Klihwes kungs. Mehš efam sozialistiska un demofratiska oposizija un daridami demofratisku darbu mehš daram ari sozialistisku. Ra juhs sawu demofratisko darbu faproteet, redsams no tam, ka juhs nenostiprineet Latwijās demofratiju, bet gribeet west to atpakal, mafakais nostahdit winu tani noteiktā stahwolli kahdā wina atrodas tagad un lihds ar to radit eespehjemu stahwolli kahds bija 16. aprili, oktobri un nowembri pagahjufchā gadā. Tad jums bija wajadfigi sozialdemofrati un ja tad nebuhtu bijis tās neatbildigās oposizijas, fura wifu gadu wed atbildigu faimneezibu weenā no leelakam pilsehtam — Leepajā, fura juhs isglahba, tad juhs newaretu runat tagad bramanigās runās. Es pats efmu personigi gahjis zeemā pee Ulmana kunga us „Saratowu“ un eetu labpraht ari tagad, ja Ulmana kungs mani usfajzinatu. Samdehl, ka mehš efam pretejas politikas

pahrleezibâ, mums naw jabuht perfonigeem eenaidneekem un Ulama funks mani tamdehl uf dueli nefauts. Kad mani wajaja juhsu bijufchais partijas beedrs Needra un kad Ulama fungu wajaja wahzu putfchifti un kad mums bij jagul uf „Saratowa“, tad tagad iswest tahdu politifku flehdseenu war tika laudis, furi stahw pret mums oposizija.

Utteezibâ uf muhsu istureschanos meera jautajumâ ar Kreewiju un par frasi par pilsonu karu, Rlihwes funks guwa schini augsta namâ wehtrainus applausus, kas, bes schaubam, leezina, ka wisi ir pret pilsonu karu. Bet man leefas, lihds ar scheem applauseem ir jausnemas ari sinams peenahfums un to es par noscheloschanu neefmu redsejis. Proti, jaisnihd un jaisrawe ar wisam faknem tee pilsonu kara prowokatoriskee usmudinajumi, furi nahf no labas pufes.

Wafar no manis neweens un neweena armijas dala netika usaizinata uf pilsonu karu, un kad Samuela funks taifija starpfauzeenus, tad es atbildeju. Katrs, kas saprot latweeschu walodu, wareja taifit flehdseenu par fauso pulweri — un man naw jafaunas ari turpmaf to teikt — tas bija wehrstis pret sinamam grupam muhsu armija, kuras perina sawas galwas nodomus ar eerotscheem rotâ usbrukt schi augsta nama kreifai dalai. Ja tas notiktu, tad tas gadijums buhtu pirmais aizinajums uf pilsonu karu. Un tapehz mehš brihdinam juhs: notureet sawus puifchus, teizeet wineem, lai tee sawus politifkos eefkatus patura sem weeglâm krahsnefchu zepurem. Mehš nostahdam fewi sawu weletaju un ta tad ari 65% armijas wehletaju aissardfiba, ja pret mums tiks wehrsti warmahzigi foli. Tahdâ nosihmê es leetaju sawu teizeenu; wiku wareja saprast kursch katrs, isnemot „Brihwo Semi“ un Rlihwes fungu. Pehz manas wafardeenas runas atreferejuma, kas ewweetots „Brihwâ Semê“, jafaka, ka kinematografifkâ weidâ uswestis kaut kas zits, bet ne tas, ko teizu.

Rlihwes funks pahmeta sozialdemokrateem un „peerahdija“, ka wini bijufchi, kas nowilzinajufchi meera farunas, stahwedami „ar pahtagu rotâ“. Uk tu fwehta Lestene! Bes schaubam, mehš stahwestim fargu weetâs un nelaidifim meera farunam isjukt. Ur to mehš meeru weizinafim. Meera farunam tagad kaitê semneeku saweenibas prese, kura mulgigâ kahrtâ schwadsina sawus trulos duntfchus.

Ufchmana funks sawâ runâ gribeja greeft man perfonigi striki ar to, kad, luhf, janwara mehnesi brauzu uf Maskawu ewwadit meera farunas un pehz tam, kad aprila mehnesi tizis usaizinats braukt lihdsi delegazijai, no schi brauzeena atteizees. Ta tad atteizees no posititiwa darba. Man leefas, ja kahdu posititiwu darbu dara — to dara katrs politifks darbineeks — tad winsch prasa, lai tani posititiwâ darbâ ir kahda kopiba. Ir japareds, waj no ta posititiwa darba strahdaschanas kopâ ar sinamu waldibu war kas isnahft. Wajag sinat, waj pateescham waldiba, kura brauza uf Maskawu meeru flehgt, brauza ar atklahtam rotam, waj tai nebija ais muguras kahdas norunas, par kuram ar leelafu waj masafu pamatu war buht aisdomas. Wajaga to, ko sawz par politifko ustizamibu, un tã nebija muhsu partijai. Muhsu partija tika nostahdita par waltis eenaidneeku. Buhtu nelogifki, ja muhsu partijas beedri buhtu braufufchi uf Maskawu kã waldibas preekschstawji. Ja mans oponents no semneeku saweenibas domâ, kã sinamais teizeens, ka mehš nelaidifim muhsu delegazijai braukt mahjãs bes meera ir kaitejis muhsu meera leetai, tad man leefas, ka winsch tur muhsu pretejo pufi — Kreewijas preekschstawjus par

loti naiweem, par pahrat naiweem. Weens no diweem, waj Rlihwes fungs tura par galigeem naiweem tos, kas ar mums meeru flehds, waj par galigi nespehjiigeem tos, kas nobrauzā meeru flehgt. Meeru kawē, peeprafeet to delegateem, juhfu pašču preses kalpi, Rlihwes fungs, un juhfu aisdōmīgā istureschanās. (Rlihwe no weetas: Waj juhs pašči tam tizeet?) Waj es tam pats tizu waj netizu, Rlihwes fungs, man leekas juhs wišmasaf wareet par to spreesť, jo juhs teem pahrmetumeem par to leetiščko opozitiju pašči netizeet, kaut gan runajeet loti leetiščkās runās komištjās, un tadehl buhtu wehlams, lai juhfu debates no šči katedra tiftu westas tif pat leetiščki.

Galwenais prinzipielais pahrmetums, furu semneeku šaweenibas runatajš meta muhfu fratziĵai, bija tas, ka mehš nerahdam zelu, ka mehš ar šawu opozitijas taktiku, kas mums ir usspeesta no tagadejā wairakuma, nerahdam, ka Latwijai istift no tagadejā stahwolla. Ja wišpahriĵi war buht runa par rahdiščanu ar wahrdeem, tad sozjaldemokratu prese un taktika rahda zelu dauds gaisčaki, nekā ta uhdenainā platforma, kahdu zehla preeščā kabinetis. Juhs išščkehrdeet dauds energijas, lai peerahditu, ka sozjaldemokratu fratziĵa ir dauds prasijusi, proti — noteizosču eespaidu waldibā tad, kad tai tif $\frac{1}{3}$ Satwerfmes Sapulzē. Jums labpatifas ščo noteizosčo eespaida nosautt par wairakumu. Tās tomehr ir diwas ščirtas leetas. Juhs pahrmeteet mums prasību pehz noteizosča eespaida, fur mums ir 57 balsis. Tad eseet logifki, un pahrmeteet sew, ka jums ir noteizosčš eespaids un jums tatsču tifai 26 balsis. Noteizosčš eespaids ir tai partijai, kuras rokās atrodas refori, kas pateesčham nosafa waldibas politiku, winas wišpahrejās linijas — un tee atrodas juhfu semneeku šaweenibas rokās. Un mehš ari wairak neprasijām un kad prasijām tad darijām ar leelaku teesību. Bet zentrs un sewiščki darba partija juhfu preeščā ir kapitulejuščhi. Waj no wiša ta war taifit flehdseenu, ka sozjaldemokrati ir gribejuščhi atrautees no walsis darba, ka wini ir gribejuščhi eewehrot tifai šawas partijas intereseš, ka naw gribejuščhi eekaset folijumus, kuruš dewuščhi wehlesčanu deenā. Pretejo war apgalwot tifai semneeku šaweenibas leiborganā „Brihwā Semē“, kura muhs apwaino par komunisteem un walsis nodewejeem.

Tahdam politifkām parasčham, man leekas, ščai augstā namā newaretu buht weetas. Winas, warbuht, wajadsigas, lai daritu sinamu eespaidu aprindās, uš furām atbalstas kabinetis. Tatsču jasafa, ka kabineta šakitejums stipri neturas, un ja Rlihwes fungs šafa, ka tautas wiratums ustizas kabinetam un peekriht wina platformai, tad redsam, ka wakar uš ščadeem semneekšaweenibas apgalwojumeem winas tuwako deenu zihnas beedri nahza te weens pehz otra un šahka ar kapa dseesmu šchim kabinetam: wiščh ir sliktis, wina deklarazija ir neistureta u. t. t. Neweens naw bijis apmeerinats. Un tā ari tauta, uš furu juhs atšauzatees, ari ta naw apmeerinata. Wina nogaida un nowehro, kas isnahks, gaida darbus ar leelu neustizibu un reserweschanos. Tif ilgi, kamehr walsis politika buhs tifai waldibas politika un ne Satwerfmes Sapulzēs, waj juhs to gribeet waj ne, waldiba turpinās šawu kompromisu zelu ar muišchneeziščkām minoritatem, furu balsis tai wajadsigas. Un ja Latwijās demokratija guhs preeščh fewis kaut ko paleekosču, tad wina guhs tifai tad, ja išeš zauri likumprojekti, par kureem balsos sozjaldemokrati kopā ar weenu dalu no zentra pret semneeku šaweenibu un pret minoritatem, t. i. pret partijam, uš furām atbalstas tagadejā waldiba. Tapehz, ja walsis ko šagaidis, tad ne no waldibas. Ja wina ko guhs, tad

tikai ejot kopâ ar sozialdemokratiju pret waldibu. Ur waldibas wairafumu turpretim tikai kompromisa zeli. (Applausi pa freisi.)

Presidentis J. Tschafste: Wahrds peeder Paulufam.

R. Pauluks (semneeku faweeniba): Godatee Satwerfmes Sapulzes lozekli. Mums ir jauna walsts un jaunš parlaments, bet mums ir jau sinamos jautajumos ta pati prakse, tas pats wirseens, ta dascha labâ wezâ parlamentâ. Mums ir nodibinajusees ari jau sinama partija, kura gan faka, ka wina representejot wisu tautu, bet kura labpraht waldiba neeheet, ja wina newar iswest tikai fawu gribu. Wina nostahjas oposizija, lai waretu, ja waldiba stahjas preefcha ar deklaraziju, mest bultas ui to, un isteikt fawu oposizijas garu. Tas ir bijis wisa muhsu pastahweschanas laika, Tautas Padomes laika, un tas noteek ari muhsu jaunâ Satwerfmes Sapulze. Tikai tagad schi oposizija ir stingrafa. Tagad tas bultas teek mestas ugunigakas. Senat winas gahja us waldibu un kehra tikai semneeku faweenibu, turpretim tagad tas eet us waldibu un semneeku faweenibu un eet tahlak ari us zentru. Tas friht pat tik tahlu, ka gruhti isschirt, kur beidsas oposizija.

Ramdehl tas gan ta ir? Ka tas ta ir, to mehš schodeen no runam dsirdejâm. Senat, ustahjotees pret semneeku faweenibu, tika teiktš: juhs jau noslauzis pati tauta, tauta juhs wairaf necewehros. Schodeen mehš to wairaf nedsirdejâm. Semneeku faweeniba ir un wairs nefaka, ka tauta semneeku faweenibu noslauzis. Bet nu nahza runas, kurâs par pilfoneem isskaneja sawadas notes. Tika pahrmests zentram, ka ari tas wairs neka nedarot. Tagad paleef tikai sozialdemokrati. Rapehz tas ta ir? Laikam ta pati pagahne to ismahzijusi. Sozialdemokrati faka: „Mehš tikai efam tautas representetaji, mehš tikai to tautu waram waldit!“

Muhsu walsts jau pastahw otu gadu un winai ir bijuschu loti gruhti momenti, kad pat bija jafaka, kas buhs ar muhsu walsti? Tahdâ momentâ sozialdemokrati atmeta ar rofu Latwijai un isstahjâs no parlamenta, bet pilfonibai bij japaleef un ta pahrdsihwoja kritisko brihdi; wajadseja pat nahkt melnajam brunineekam, lai parahditu scheem noklihdufcheem dehleem, kur atrodas winu tehwa mahjas. Runqi! Nahza loti gruhti brihschi; nahza aprilis, nahza junijs, nahza oktobrs (Sauzeens no sozialdemokrateem: „Ro juhs ar fawu politiku efet sagatawojuschi?“). Rapehz tad juhs neeestahjatees kabinetâ, kad pilfonibai weenai bij janem kabinetš sawâs rolâs? (Pee-fihme no sozialdemokrateem).

Presidentis J. Tschafste: Luhdsu personigi nefarunatees!

R. Pauluks (turpina): Wisus schos gruhtos brihschus wina istureja weena. Latwijas walsts pehz scheem gruhtajeem brihscheem palika stipra un tagad mums ir stiprafa armija nekâ agral. Tas ir tas pamats, kas stiprina muhsu walsti (Sozialdemokrati: „Ta waldiba!“). Schi waldiba to armiju dibinaja, bet newis tee, kas bija waldibai ahrpuse. Redseet, waldiba folija, ka wina nowedis semi pee Satwerfmes Sapulzes un wina to ari ir nowedusi un preefch Satwerfmes Sapulzes jums bij ari brihwa agitazija. Juhs, fungi, efet lectojuschu wehl daudš ko zitu, sinadami, ka juhsu programâs punkti neisees wehleschanâs zauri, juhs atfazijatees no sawas sozialistiskâs programâs, patapinadami to no pilfoniskâm partijam, lai mafas wiltu us fawu pusi, jo zitadi juhs drofchi ween nebuhtu dabujuschu 57 balsis. Deesin, waj tad juhsu balsis eetu pahri par scho pirmo eju (Rahda us pirmo sehde-weetu nodalijumu sahlê).

Tā tad, kungi, šķai pagahntē jums naw eemeſla ſuhdſetees par pilſonibu, wina jums ir dewuſi brihwibu un juhs tatschu neeſeet dabujuschi majoritati, pehz ka juhs zenſchatees un tas ir tas galwenais eemeſls, kamdehl ſchis duſmas us pilſonibu, us zentru. Tatschu bij jadomā, ka ja juhs eſeet tiſ leelā ſkaitā, tad zentrs ees ar jums un padosees juhsu eeſpaidam, juhsu wadibai un ſekos juhsu noteizoſcham wahrdam. Bet zentrs naw juhs klauſijs, wiſch laiſam netizeja, ka mahzibas, kuras iſpausch ſozialdemokrati, ir ihſti demokratiſkas. Muhsu frakzijas beedrs aifrahdija, ka demokratiſms nepraſa noteizoſchu wahrdu. Sozialdemokrati, turpretim, ſaka: „Ja mehſ newaram iſweſt ſawu gribu, tad mehſ kabinetā nepeedalifimees“. Tagad zentrs eſot weenojees ar ſemneeku ſaweenibu un palizis par ſemneeku ſaweenibas wergu. Semneeku ſaweenibai bija ſawa platforma, zentram, turpretim, ſawa un beigās weenojās us zentra platformu; juhs tagad ſakeet, ka wiſch ir ſemneeku ſaweenibas wergs. Ja zentrs buhtu gahjis ſem juhsu platformas, tad wiſch laiſam nebuhtu wergs, wiſch tiſ buhtu ſekojis juhsu programā, bet tagad, kur wiſch iſwed ſawu programu, wiſch eſot ſemneeku ſaweenibas wergs. Tad par muſchneekem. Kas tas par breeſmigu noſeegumu, ka kabinetš uſnehma ſawā ſaſtahwā weenu preekſchſtahwi no minoritatem? Eſhe ir demokratiſkā Latwija un demokratija nepaſihſt ne ſahrtu, ne dſimumu, ne tautu ſchiras. (Sauzeens no ſozialdemokrateem: „Juhš to atſihſteet!“). Eſhi demokratija tagad tikuſi iſweſta un kabinetā peedalaš weens preekſchſtahwis no minoritatem un tas eſot pret demokratiju, ka Latwijas pilſonu kabinetā peedalaš kahds minoritatu preekſchſtahwis? Tas tatschu runajot pretim wiſeem demokratiſkeem prinziſeem. Kas ta ir par demokratiju, kur winai ſahlums un kur beigās? Mums, kā jau tiſa paſkaidrots, ar minoritatu preekſchſtahweem nekahdu kompromiſu naw. Winas nekahdas praſibas naw uſſtahdijuschas. Winām ir demokratija, kā wiſam pilſoniſkām partijam. Eš domaju, juhs eſeet ſkaidri iſteikuschees, ka demokratiſms naw juhsu mehrkis, bet gan tikai lihdselis, ar ko tiſt pee mehrka. Juhš peekopjeet demokratiſmu, lai tiktu pee ſozialiſma (Troſkniš pee ſozialdemokrateem).

Preſidents J. Tſchakſte: Luhgtu liſumumu, jo zitadi naw eeſpehjams runat!

R. Pauluſs (turpina): Tuhlit nahšs runatajš no juhsu partijas. Juhš, kungi, gribeet buhwet demokratiſku ehku, ar noluhku uſſtahdit keegelus tā, lai tikko ta buhs uſbuhweta, to tuhlit ſagahſtu! Pilſonu demokratija, turpretim, grib buhwet ehku, lai ta paſtahwetu. Kas par breeſmigu noſeegumu, ko muhsu waldiba ir darijuſi! Wina ir iſlaiduſi liſumu, kas dod ſinamas teeſibas minoritatem, ſkolas liſums ir iſweſts un tiſ plaſchs, kā tas naw neweenā walſti. Bet tagad beigās wajaga peerahdit maſam, kuras mums nahš lihdsi un naw ſozialiſtiſkas, bet ir demokratiſkas, ka mehš neeſam tee demokrati, ka wini ir meklejami tur pee jums, ſozialdemokrateem. Tadehl wajaga zelt neſlawu pilſoniſkām grupam un to grib panahkt ar nedibinatu pahremetumu, ka winām ir kompromiſs ar minoritatem. Kungi, tās ir tikai fraſes. Tā tad mehš redſam, eeſch kam paſtahw tas eemeſls, kamdehl ſchi leelā opoſizija. To pilnigi ſkaidri iſteiza wakardeenās runatajš no ſozialdemokratu puſes, norahdidams, ka winam ir prinziſiela, bet ne leetiſhka opoſizija. Wiſch kategoriſki teiza, ka kabinetš war ſtrahdat, ko wiſch grib, wina darbs war buht tas labakais, bet mehš, ſozialdemokrati, winam netizeſim un netizeſim (Peefihme no weetas: „Tā mehš neteizām!“). Tā juhs teizāt. Lai

juhs nepasaudetu mašas, tad jums jaismanto katrs gadījums, un to juhs dareet, isleetodami preekšch tam popularus jautajumus. Tahds bija meera jautajums: tas tika apgaismots no mana frakzijas beedra un es par to negribu runat, tikai gribu aishahdit, ka pahrmētums, ko Mendera kungs wehrfa pret semneeku saweenibu, ka ta esot naiwa, domadama, ka tahdas runas, kahdas tureja sozialdemokrati, atstahstu slittu eespaidu us meera delegazijam Maškawā, bij neweeta. Es nesinu, kur ta naiwitate ir, bet man leetas, ka wina ir otra puse. Es pats biju Maškawā un sinu, ka schis runas darija slittu eespaidu.

Man jarunā par ottru jautajumu, ko mans frakzijas beedrs islaida, par agrarjautajumu. Mendera kungs schodeen fewischki usswehra, ka agrarjautajums ir wisdedfigafais jautajums. Taisniba, tas ir wisdedfigafais jautajums, un to semneeku saweeniba ir arween usstahdijusi un wehl tagad usstahda. Sawads tikai bija slehdseens, ka semneeku saweeniba un waldiba esot wainigas, ka schis jautajums neejot tik ahtri us preekshu, ka wajagot, ka winaš kawejoj schis reformas isweschanu. Es nesinu, ar ko winaš kawetu, bet zif es esmu pahrlleezinajees no agrar-komistijas sehdem, tad laikam tās ir zehluschas sinamas eerunas pret sozialdemokratiskam prasibam par semeš atfawinaschanu bes maksas, bet tas wehl naw tuwafi apspreešs. Tad semeš normas jautajums. „Sozialdemokratā“ un šapulžēs dšird par to minam, ka mehš esam muischneezibas pabalsttaji. Semneeku saweeniba kawejoj ar to, ka prasot, lai nosaka sinamu normu, kas naw atfawinama. Es domaju, tas ir wiseem skaidrs, ka semneeku saweeniba, ta ari wiseem ziteem, ka agrarreforma ir wajadšiga un ka leelee ihpashumi ir atfawinami. Kaweschanas, laikam, ir eefsch tam, ka semneeku saweeniba šaka, ka, ja mehš stahwam par to, ka seme atdodama ziteem leetoschanā waj ihpashumā, tad jaišchir jautajums, kahda ir ta norma, kura naw dalama un kura naw atfawinama? Tikai tad war stahtees pee schi jautajuma galigas ischchiršanas un teikt, ka tam mehš došim tik un tik semeš un tam atkal tik un tik. Ja gribam reformu iswest, tad janosaka norma, kas ir atfawinama, jo zitadi mehš nesinajim, no ka mehš waram nemt, no ka ne. Mums tagad jafaka, ka tahda un tahda ir schi norma un tas un tas naw atfawinams. Mehš newaram teikt, ka schi jautajuma noskaidroschana buhtu leetas notaweschana. Ta naw leetas kaweschana, bet tās nostahdišchana pareišā stahwofli. Juhs redseet, ka, eefsch kam pastahw semneeku saweenibas grehšs, tas naw grehšs, bet ir nopelnš; agrarreforma naw iswedama ar weenu rahweenu. Semneeku saweeniba, šaprotama leeta, arween stahw par ihpashumu; wina weklas, ka semneekeem tee jaunee semeš gabali tikt nodoti ihpashumā, pehz ka ari zenschas latwju semkopji, lai to waretu wisidewigaki apkopt un apstrahdat.

Tahds ir semneeku saweenibas stahwoflis un us ta wina ari stahw. Ta tad pahrmētums, ka semneeku saweeniba, gribedama, lai nosaka normu, kawejoj agrarreformu, ir nedibinats. Ta naw kaweschana, bet ir reformas isstrahdashana. Semneeku saweeniba skatas, ka Latwija ir semkopibas walstis un tadehl pirmā kahrtā jakeras pee semkopibas attihstibas, lai buhtu radits pamats walstis pastahweschana. Wina stahw par to, ka newajaga leelas latifundijas, ka tās wajaga dalit un walsti dibinat us mašgruntneezibas un šihgruntneezibas schiram. Lai raditu šihgruntneezibu, no kuras refrutejas semneeku saweeniba, ir jadala leelakas muischas. Ir tapehz dabigi, ka wina aistahw neween walstis intereseš, bet zaur leelgruntneezibas dali-

šānu grib paleelinat šāwu beedru škaitu. Ja mehš runajam par kawešānu, tad waram teikt, ka to grib kawet taisni tikai sozialdemokrati, jo wini rekrutejas newis no šihgruntneekem, bet no bessemneekem un proletariata. Ja iswedis reformu, tad issudis bessemneeki, kas nahšs par launu tikai sozialdemokratijai.

Saka, ka semneeku saweeniba aistahwot muischneekus ar to, ka wina stahw par normas noteikšānu un ka nosakot normu, ari muischneekam paleef kahds gabalinsch semeš. Ta esot ta leelā muischneezibas aistahwešāna, tas esot tas nosodamais kompromišs, par kuru jakaunotees wifai latweeschu pilsonibai. Es jau sahkmā aishrahdiju, ka sozialdemokratija šhini agrarjautajumā jau pašā sahkmā ir atstahjusi šāwu programu, ta to peepeschi mainijusi, jo agrar wina stahweja par to, ka wjadšigas ir tikai leelas šaimneezibas.

Pehz wišpahrigās sozialdemokratu programās stradneekam no jaunibas lihds pat wezumam deenu no deenas jastrahdā 8 stundas, bes kaut kahdas isredes, ka winsch kahdreis warēs tift pee šāwa ihpašchuma. Sozialdemokratija, eewehrodama Latwijās semkopju ihpatnibas, tagad pagaidam ir atfaziusees no šawas programās un pahrgahjusi us zitu, pilsonisku programu, kura loti lihdsiga semneeku saweenibas programai. Ja juhs, fungi, pagahjuschās wehleschānu šapuzēs buhtu usthahjuschees ar to pašchu noteiktibu, tā tagad, ka juhs stahweet par sozialismu, ka juhs esiet socialisti un palikteet socialisti, pee tam wifos jautajumos un ari agrarjautajumā, tad jums, fungi, nebuhtu us laukeem ta bessemneeku peekrišāna, kahda jums bija un kahda, warbuht, ir ari tagad weenā otrā weetā. Juhs esiet gahjuschi zihnā ne ar socialistu, bet ar pilsonu prinzipecem. Labi ir, fungi, ka juhs wišmas tagad atihstatees, ka juhs esiet un gribeet palikt socialisti un ka tas, ko juhs tagad šoleet, ir tikai pahrejas laikmets un ka tas jums ir wjadšigs tāpat, kā ta demokratiija, lai ar to iswestu šāwu socialismu. Tagad wajaga nazionalisef muischās, neatstahjot ihpašchneekem nekahdas normas un neatdodot to bessemneekem ihpašchumā, bet atstahjot to tikai pagaidu leetochānā. Wehlat tiks nazionalisetas massaimneezibas — un tā buhs iswesta socialistu programa. Tad wairs nebuhs maso ihpašchneeku un šaimneeku, kuri balsoja par jums tanī zeribā, ka juhs stahwefeet par wīnu ihpašchām šaimneezibām un ihpašchumu. Juhs šakeet pahrmētumus, ka pilšoneem neefot štaidrs weens otrs jautajums, wineem esot uhdenaina programa, bet fungi, kas tad jums ir? Se naw tikai uhdenaina programa ween, ta ir mahšliga wiltus programa.

Tika šchodeen un wakar aishrahdits, ka newar waldibai tizet, ka jaunā waldiba nerihkosees labi, jo tai esot bijuschi un ir wehl tagad šlitti eeredni, kuri naw stahwejuschi šāwu usdewumu augstumos. Bet us semeš wirfus un wišpahr pašaulē ir starp labeem ari šlitti eeredni, tāpat tas ir ari Latwijā. Waldibas deklaracijā tika aishrahdits, ka šchee truhkumi tiks nowehrsti, zif tas buhs eespehjams. Tas jau gan neishdofees tif ahtri, bet mums naw ne masakā eemefla netizet, ka waldiba to neishdaris, ko ir šolijusi. Mums newajaga aismirst, kahdos gruhtos apstahklos waldiba ir bijusi eerednus peenemot. Sai bija janem tahdi eeredni, kahdi azumirkli bija. Mums wehl ir dauds labu zilweku iskshduschi pa pašauli, kuri atgreesifees un tad buhs ari leelaka iswehle. Tika pahrmests waldibai, ka pa to laiku, kad Bermondts stahweja otrpus Daugawai, un kad wifa Riga bija frontē, ir notikusi kahda špihtera islaupišāna us Daugawas krasta un to usfata par tif breesmigu waldibas nolaidibu, ka jaunajam kabinetam ar agrako ministru prezidentu newar dahwat usizibu. Šchehl ka neaishrahdija,

eefsch kam pastahw ta nolaidiba. Ir jau flikti, kad kahds eerednis dara fliktus darbus, bet tas wehl nebuht nemet ehnu us waldibas darbibu, ja naw redsama waldibas launprahtiba waj nolaidiba. Schodeen mehš dsirdejam no Petrewiza kunga pahmetumu, ka kahda skolotaja-ahrsemneeze esot ifraidita no Leepajas tadehl, ka atsihta par kaitigu Latwijas walfstij. Es dsirdeju no eefschleetu ministra kunga eebildumu, ka pahmetums naw dibinats un ka Petrewiza kungs nesinot leetas apstahklus. Nesinu, kam taisniba, bet domaju, ka tahdi fihkumi nedod sozialdemokratijai teesibu atraut waldibai ustizibu.

Tahdi fihki gadijumi sche tika wairati mineti. Weenmehr buhs fihkas kluhdas, bet teikt, ka par latru kluhdu un truhkumu tuhlin waldibai jaiffaka neustiziba, newar, jo tad neweena waldiba newar pastahwet. Ja sozialdemokrati domä, ka wini buhs tee, kureem waldot nebuhs ne kluhdu ne truhkumu, tad wini laikam eedomajas ka tee safneeguschi tahdu attihstibas stahwofli, pee kahda neweens wehl naw tizis. Mehš mirstige, to par fewi teikt newaram un newaram ari par jauno kabinetu apgalwot, ka winä wairš kluhdu nebuhs. Tahdas, bes schaubam, buhs, bet ir jaiffschkir, waj kluhda padarita ais launa noluhka, nolaidibas, jeb waj wina ir latra mirstiga zilwefa truhkuma fefas. Es domaju, mehš newaram nostahtees us tahdu pakahpi, ka sozialdemokrati: lai tee darbi buhtu kahdi buhdami, mehš ar pilsoniskam partijam un winu waldibu kopä neeesim. Mehš, semneetu saweeniba, pabalstisim scho waldibu, fewischki, eewehrojot, ka winai naw weegls darbs. Mehš darisim winu usmanigu us kluhdam, stahwesim par to, lai kluhdas tiktu nowehrstas, un ja waldiba ees pa scho zelu, mehš winu pabalstisim.

Tä tad war konstatet weenu, ka mums tagad ir skaidri ün gaischi redsams, ka sozialdemokrati ari tagad turas pee sawas sozialistiskäs programas un ka winu mehrkis ir iswest sozialistisku programu ari atteezibä us muhsu sahpiگو agrarjautajumu. Sawäs sapulzēs pasakeet saweem wehle-tajeem, ka agrarjautajumä juhs stahweet us sozialistiskas un newis pilsoniskas platformas un tad redsefeet, ko tad tauta teiks. Tas ir weens. Otrs, konstatefim to, ka sozialdemokrati prinzipieli nostahjas pret scho jauno kabinetu, jo atsakas to pabalstit neatfarigi no wina darbeem. Pret pilsoniskäm partijam wini usstahda tahdas prasibas, ka täs prinzipieli peenemt newar, lai tad waretu nostahtees oposizija un laust un ahrdit wisu to, ko zel pilsoniba.

Es negribu us ziteem fihkumeem atbildet, jo tee ir tikai fihkumi un tapehz beidsu ar usajzinajumu sozialdemokrateem, atteiktees no saweem dogmatiskeem panehmeeneem, nostahtees us demokratiijas prinzipeeem un leetischkeem pamateem, un darit oposiziju tikai iur, fur wina buhtu wajadstiga un fur wina buhs leetischka. (Applausi).

Presidents J. Tschafste: Wahrds peeder Buschewizam.

A. Buschewizs (sozialdemokrats): Man par noscheloschanu jaapbehdina muhsu zeenijamais presidenta kungs, Tschafstes tehws, jo polemiset ar Pauluka kungu nedomaju, un nedomaju tadehl, ka fefot wina dsildomigam idejam par sozialdemokrateem, man nebij pa spehkam. Wispahri usstahtees sche deklarazijas dehl negatawojos, pirmfahrt, tadehl, ka augstā politika man mas peeejama, un, otrfahrt, paleefot firms, esmu kluwis sentimentals: pee wislabakas gribas nekahdi newaru atratitees no lihdsjuhtibas kabinetam, ar furu, atskaitot semneeku saweenibu, neweena frakzija naw meerä, pat täs,

furas paschas ar diwi waj trim preefschtahweem winā eceet. Wisas tās, leefas, ufflata tagadejo, ne wairs pagaidu fabinetu, par fabinetu tikai pagaidam, kā notsnaglinu, kura jazeesch, kā zeesch sobu sahpes pirms operazijas. Uimana kungs paschlaif wehl atrodas sche, tadehl, isleetoju gadijumu, lai issazitu jums Uimana kungs, sawu lihdsjuhtibu.

Mani speeda usstahtees Ufchmana kungs ar sawu apgalwojumu, itkā es buhtu issazijees, ka Latgale naw wehrta to upuru, kas winas dehl nesti. Schis apgalwojums nesaetas ar pateesibu. Utzeros, ka sakarā ar meera farunam ar Padomju Kreewiju ahrleetu komisiā bija reis runa par Latgali, tikai ne par wifu, bet gan par weenu winas dala — schauru peeprontes joflu, kuru Padomju waldbiba newehlejās mums dot, bet muhsu delegazija bija peeprafijusi. Afrahdiju, ka pehz manām sinam latweeschu tur famehrā loti mas, ja nemaldos tikai $\frac{1}{10}$ dala. Esot gan meschi, un tee esot ko wehrts, bet latweeschu masā skaita dehl wehl ir leels jautajums, waj schee meschi atwehrs tos upurus, kas mums schi semes gabala dehl buhs janēs. Peemehram, ka newaram rehkinatees ar semes bagatibam ween, aifrahdiju us Latgali, ka ari Latgalē ir dauds kas dabujams, tikai pehz leetprateju usskateem paees wehl lahs laiks, pirms tiks atwehrti tee upuri i graudā, i zilwekos, furi buhs Latwijai winai jadod. Gribu tizet, ka Ufchmana kungs, atskaidamees us mani, naw gribejis aismirst sawas partijas karogu, bet azimredstot, tas mani ir pahpratis.

Reis jau esmu speests runat, tad gribu nostahdit pareisā gaismā daschus tos faktus, furi aif weena otra eemesla sche no dascheem muhsu zeenijameem pretineekeem ir mehginati nostahdit ne tā, kā pateesiba to prasa. Sche man jaatsauzas us Ufchmana un Rlihwes kungeem un jaeeahf ar meera farunam ar Padomju Kreewiju, par kurām sche tik dauds jau runats. Manam frazijas beedrim pahmet, ka tas neefot wehlejees braukt us Maslawu, lai weizzinatu meera farunas. Labpraht tizu, ja sozialdemokrati buhtu aifbraukufchi us Maslawu, tad farunas buhtu labaki gahjuschas us preefschu. Man jaatsihstas, ka ari es biju weens no teem, kas bija pret sozialdemokratu braufschanu; pat tad jau, kad mans beedrs Menders wehl brauza, biju pretim, neekatotees us to, ka ari es esmu prafijis meeru ar Kreewiju, zit ahtri tas ween eespehjam: Esmu paradis, ka tad, kad sehshas pee nopeetnām farunam, manus wahrduš fanem ar sinamu ustizibu, un to es waru prasit tikai tad, kad esmu pats pahrleezinats par to, ko šaku. Kad seemā us Maslawu brauza delegazija, lai ahrleetu ministra Efopa walodā runajot, panahktu muhsu robeschu nodroschinafchanu pret eebrukumeem no Padomju Kreewijas puses, tad tani paschā laikā usstahjās atklahtibā ministru prsidents Umanis un ahrleetu ministrs Meierowizs ar apgalwojumeem, ka mehš meeru ar Kreewiju neslehgsim, bet slehgsim, leelakais, pameeru. Ja tā, tad farunu wedejs newar buht drofchs, ka tas, ko winsch otrai pusei šaka, ir nopeetni nemams un tiks ari ispildits. Ja buhtu toreif muhsu ahrleetu ministrs bijis atklahtats un patezis tos motiwus, fadehl Latwijā toreif newehlejās slehgt meeru ar Padomju Kreewiju, bet tikai pameeru, tad winsch jau toreif no mums buhtu dabujis aifrahdijumu, ka winu toreisejo apstahflu nowehrojums ir nepareis, ka meera nowilzinajums nowedis newis pee ta, ka Latwijā eeguhst wairaf, bet tas war nowest gan pee ta, ka mehš meeru nedabujam. Tagad ta fahrte, us ko zereja ahrleetu ministrs, ir galā, un tagad mehš redsam sefas: pehz tam, kad sahkuschas zihnās stary Poliju un

Padomju Kreewiju, ar meeru fewisçki steigtees Padomju Kreewijai naw wairs eemesla. Wafar mehš noklausijamees pamahzibu no otras pufes par to, kas ir pateesi demofratifks un kas ne. Es katru reisi ar interesi esmu noklausijees to, ko runä Schiemana fungs. Bet ja winsç runä par demofratiju grupu wahrda, kuras pagahtne ir bijusçhas noteizofçhas latweeçhu dšihwë, tad man nahf prahtä schis waldofçhas aprindas 1905. gabä. Tad ari nahza fungi — tee nefauzäs Schiemanis, ket zitadi — un nopeetni nehmas mineto aprindu wahrda runat par „demofratiju“; bet tiklihds uspuhta reakzijas seemelis, tad schis pasçhas grupas demofratijas farogu usspraudä schitu galä. Flinsçu salwes un kuhposçhas drupas apsihmeja balteesçu wadofçho aprindu demofratijas zelu un ja Schiemanis usstahjas tagad scho grupu wahrda, tad man jaatsihstas, ka es Schiemana lungu nopeetni nemt newaru. Schim grupam ir nepeezeesçhami tagad nodrosçinat fakarus pagaidam, sawu stahwofli aif tam demofratijas brunam, kuras ir gruhiti fatreezamas, aif tä fauttäs kultureli-nazionalas autonomijas. Bet newajaga nodotees ilusijam un, es domaju, ka ilusijas neweens newehlas. Sozialdemofrati bija pirmee, kuri usstahjäs par kultureli-nazionalu anatomiju un usstahdija to par nepolitifku jautajumu. To wina prasija agraf un prafa tagad. Bet no ta azumirkla, kad sinamas grupas mehginäs scho demofratijas zeetofkni pahrwehrst par politifku zitadeli, tad ari sozialdemofrati usfatis to par tahdu un sawä zihnä neapstahfees schis zitadeles preefçhä un nelaus to pahrwehrst par politifkas zihnas eerozi. Minoritatem buhs tagad pee tagadejäs waldibas fahthwa beeschi isçkirosçhais wahrds un manim top stahstis jau, ka winas to grib isleetot politifku jautajumu isçkirosçhanai sinamä wirseenä. Pateeseem demofratijas aifstahwejem no minoritatu aprindam gribu atfahrtot Schiemana lunga wahrduš, ar kureem winsç brihdnaja sawä laikä tagadejäs waldibas preefçstahwjus „wir warnen!“. Tani azumirkli, kad no waldibas mehginäs ar tahdeem lihdsfleem ispeest prasibas, kas runäs tautas interesem pretim, minoritates war buht pahrleezinatas, ka neapstahfees ari sozialdemofrati schis demofratijas zitadeles preefçhä.

Pahreesçu us wißshapigako jautajumu. Man jafaka, ka ari pehz muhsu eestateem weenigä leederigä waldiba war buht nazionala waldiba, bet ne us tahdeem pamateem, kahdu eedomajas darba partija. Apweenot wifus no freifä lihds labajam spahrnam, war zeret, lä tas jau starpsauzeenä fazits, tikai debefis un tas ari wehl jautajumis, jo ne wifseem ta debefu walstiba peeejama. Rad runaju par nazionalu waldibu, tad es faprotu ko zitu. Latwija stahw usdewumu preefçhä, kuruš atrifinat war tikai tautas kopoteem spehkeem. Par scheem usdewumeem dauds jau runats un lai tos atrifinatu, naw wajadfiga waldiba, kas apweenotu wifü Satwerfmes Sapulzi. Tikai weens fkaids — schos usdewumus atrifinat nespehj waldiba, kur semneeku saweenibai noteizofçhs wahrds, un nespehj tadehl, ka semneeku saweenibai, neatkarigi no winas gribas, peemih diwkofiga daba. Wifä Latwijas wehsture semneekä eeadsinatee usfkati un lihdsçhinejäs atteezibas us laukeem speesç buht winu naidigam pret muifçneekem. Tas ir neno-leedsams fahts. Bet lihdsçhinejä Latwijas attihstibas gaita ir radijufi apstahklus, kur teem elementeem, us kureem balstas semneeku saweeniba, naw noteizofçhais wahrds. Pirmee, kas tifa modinati us politifku dšihwi, kas pirmee politifki organifejäs, kas eeguwa eespaidu us Latwijas dšihwi, täš bija bessemneeku un strahdneeku mafas. Un leeta nostahdas tä, ka zihna

pret wezo, sēknīga zihna par tām tautas nacionālām prasībām, kas tagad mums jāatrisina, ir eespehjama tikai sem šho strahdneeku masu un besemneeku wadibas. Un sche nu muhsu semneeku saweenibai rodas dubultās juhtās. No weenas puses ta zihna buhtu wajadsiga un ari winai buhtu pa prahtam, bet no otras puses ta baidās uftizetees strahdneeku masam. Tā rodas winās politikā pastahwiga swahrstischānās. Tad, kad naw jabaidās par to, ka strahdneeki un besemneeki rewoluzionārā zelā waretu sanemt waru sawās rokās, tad ta mehginā few nodroschinat noteizoscho eespaidu kompromisa zelā pa labi. Un tikai tad, kad israhdās, ka tautas masas tomehr war dabut waru sawās rokās, tad mehš redsam, ka semneeku saweeniba atsihst to stahwofli, kahds tai peekriht un eet kopā ar šhim tautas masam. Ja paluhkojamees druszin lihdsšchinejās waldibas politikā, tad redsam to paschu swahrstischānos no weenas puses us otru, to paschu kompromisu un nenoteiktibu. Tas ir radijis nemeeru tautā. Ir gadijumi, kad top apwainota semneeku saweeniba pat tur, kur winu, warbuht, apwainot nemas newar. No otras puses zaur scho nenoteiktibu wisu nepeezeeschamo nacionālo prasibu atrisinaschana ir tikusi stipri nowilzinata. Ra ši nowilzinaschana buhtu nahkusi fewischki par labu Latwijai, to newar teikt. Laiks negaida. Pagaidam wehl, kamehr mehš atrodamees Kreewijas rewoluzijas pawehni, kamehr Kreewijas rewoluzijas ehna wehl feds, tikmehr mehš meerigi waram eekahrtot sawu dsihwi; ši eespehja war drihsti ween sust. Ja meera sarunas tagad teef wilzinatas, tad nebuht nedomaju apwainot waldibu, ka paschlait ta pee tam wainiga, waj ka wilzinaschānos issauktu weenigi polu ofensīwe. Tas naw weenigais eemesis, jo tee Maskawā tikpat labi saprot, kā mehš sche, ka meers stary Kreewiju un demokratisķajām seemelu walstim wajadsigs tiklab Kreewijai, kā mums, wispirmām kahrtam rewoluzijas eegu wumu nodroschinaschānai. Bet ja tomehr meers teef wilzinats, tad tas rahda, ka ir darbā sinama strahwa un loti stipra, kura uffata fewi par Kreewijas rewoluzijas mantineekeem. Rahdi buhs schee mantineeki, to war tikai domat, bet kahdi tee ari nebuhtu, weens ir skaidrs — nahkoschā Kreewija buhs naidiga jebfurai Latwijai, kas nebuhs pratusi kaslanot sawās interesēs un politiku ar winās interesem. Tas ir japanahst.

Nerunaschu sche par muhsu ahrejās politikās usdewumeem, par teem runaja mans beedrs Menders un manim naw tur paschlait ko pee bilst, bet weens, kas pehz eespehjas ahtri jadara, ir — muhsu walstis eeschejās dsihwes usbuhwe, lai nahkoschā Kreewija newaretu ismantot muhsu nenofahrtotos apstahklus sawai politikai par labu, lai šchis politikās teefsmes atrastu sche jau weenotu tautu ar eekahrtu, kuru grosit wairs newar. Tikai scho apstahku ahtru nofahroschānu newar solit semneeku saweeniba un tas speesch muhs pret to usstahtees.

Pauluka lungs mehginaja eegalwot, ka stihdi eet tik ap atfewischkeem jautajumeem agrarā komisiķā, bet tas tā naw. Kad sanahza Satwersmes Sapulze, biju pahrelezinats, ka waldiba nelawejoschi stahdis preefchā agraro likumprojektu, bet israhdijās, ka waldibai tahda naw. Semkopibas ministriķā bij gan atfewischķa zilwefa projekts, bet waldiba to par sawu neatsina. Kad agrarkomisiķa pasteidsās issrahdat pati agrarlikuma pamatnosazijumus, tad wajadsēja atkal pahri nedelas garās isrunaschānās no semneeku saweenibas puses, pirmš wareja komisiķa kertees pee scho pamatnosazijumu apspreeschānās un komisiķa wareja kertees pee ši darba tikai pehz tam, kad agrarkomisiķā

wairums bij peedabuts tīf tahlū, lai nofazijumi nenahktu Satwerfmes Sapulzes preefšā. Tas leef domat dauds fo. Tas leef domat, ka agrarajutajuma pamatnozazijumi pašchai semneeku šaweenibai nebij wehl škaidri; ka ta nesin, zif tahlū eet un zif tahlū neeet; nesin tadehl, ka winas stahwofliis atkarajas no elementeem, ar kureem winai ir jalaiyo.

Redseet, lai panahktu to, kas Latwijai nepeezeefšami wajadfigs, lai nepalaiduu garam jau tā stipri nofaweto laiku, Latwijai wajadfigs kabinetis, kas nebaiditos no tām konsekwenzem, ko nošaka Latwijas pagahne un praša nahfotne. Ne sozjaldemofrateem šawā labā wajadfigs noteizofšais eefšaidis kabinetā, bet tas wajadfigs pašchai waldibai, jo tīfai tad, kad noteizofšais eefšaidis buhs sozjaldemofrateem waldibā, tīfai tad maša nahks ar uftizibu pretim winas darbibai, un ar mašu uftizibu ta teefšam ari buhs tautas waldiba. Wiši juht, ka tas ir nepeezeefšams un tadehl, ka ta wehl naw, leefas, ka tagadejā waldiba ir tīf pagaidam, lihds tam laikam, kamehr sozjaldemofrati ar šawu rewoluzionaro darbu ahrpus Satwerfmes Sapulzes buhs kopozufi mašas, lai ari šhe panahktu wairakumu. Ta jau ir ta dialektifšā pretruna šabeedrifšā attihstibā, ka mašu rewoluzionarā darbiba ahrpus Satwerfmes Sapulzes nodrošhina wišleelakā mehrā meerigu ewoluzionaru attihstibu zaur pašchu Satwerfmes Sapulzi. Es esmu optimists un domaju, ka neštatotees uš wišu to šajukumu, kas pašchlaif walda, uš to nešfaidro stahwofli, kahds pašchlaif radees ar tagadejo waldibas šastahdišhanu, neštatotees uš to neustizibu, ar kahdu issteizās wišas partijas, isnemot semneeku šaweenibu, par turpmoko darbibu, mehš tomehr, pateizotees mašu kopofšanas darbām ahrpus Satwerfmes Sapulzes, panahksim šhe to, kas walstis demofratifšai isbuhwei wajadfigs, panahksim ewoluzijas zekā wišu to jautajumu atrifinašhanu, bes kuras Latwijā naw domajama un naw domajama ari Latwijas demofratifšā eefahrta. (Applausi). Sozjaldemofratu frakzijas wahrdā eefneedsu šefofchu pahrejas formulu:

„Noklausijusees waldibas deklaraziju, Satwerfmes Sapulze netur par eefšehjamu isteikt šawu uftizibu waldibai, kuras noteizofšais wairakums ar šawu lihdsišhinejo politiku nedod garantiju, ka turpmat walstis politika buhs dibinata uš uftizibu tautas mašam un nodrošhinās Latwijai šaimneezifšās dišwes atjaunošhanu un demofratifšku isbuhwi — un pahreet uš turpmako deenas šahrtibu.“

Presidents J. Šchakste: Man peeteifufšees wehl ischetri runataji personigās leetās. (Balsis: „Balsot!“). Pehz muhsu šahrtibas rulla nofazijuma šchis peefihmes personigās leetās peelaišchamas waj nu pehz debatu beigam, waj pehz šehdes beigam. (Smeekli). Warbuht, ka šapulze atradis par eefšehjamu eerobefshot runas laiku uš 3 minutem. Kas buhtu pret to, ka eerobefšo laiku uš 3 minuter? Naw. Peeteifufšees pawifšam 4 runataji. Mendera kungam wahrds.

Jr. Menders (sozjaldemofrats): Es tīfai gribeju atsihmet šefofšo. Wakar Ušchmana kungs teiza, ka es esot ušbruzis studentu rotai. Šhodeen es redsu, ka tas nodrukats „Brihwā Semē“. Es gribu konstatet, ka es neesmu ušbruzis, kā Ušchmana kungs šazija, studentu rotai, ne ari wirfneezibai, ne šchtaba preefšneefseem, bet runa bij tīfai par atšewiškām wirfneeku grupam.

Presidents J. Šchakste: Wahrds peeder Liebtalam.

R. Liebtals (bešsemneeku agrarā šaweeniba): Tā kā te ir pazelts

jautajums par atbildību un par manā runā peemestem faktem un personam (kahdā lapā izsēts pat kahds pistolu bubulis). (Smeecli). Tad es paskatījos, ka viņu atbildību un arī peerahdījumus es ūsnemos personīgi, un nēvis bešsemneeku-agrareešhu frazjija. Tee peerahdījumi ir waldibas kanzlejās, lai tikai pamēklē, ja grib mēklet.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Jr. Trafunam.

Jr. Trafunš (Latgales kristigo semneeku saweeniba): Pabehrsa kungs sawā runā par agraro jautajumu issazija domās, itkā es buhtu teizis, ka Latwijās waldiba ir nostahdijusi latgaleešhu itkā kalpus. Es konstateju, ka sawā runā to neesu sazijis. Es saziju, ka waldibas deklarazijā naw minets par prinzipeem, ū kureem seme tiks semneekem dota, waj ū ihpašchuma prinziipa, waj ū rentes prinziipa; waj semneeki buhs šaimneeki, waj waltis kalpi un rentneeki. Kas šihmejas ū daščadām teesibām, kahdas bija ministra beedrim Latgales departamentā, es noscheloju, ka Pabehrsa kungs naw pahrskatijis noteikumus par Latgales leetu departamentu. Tad winsch buhtu sinajis, ka Latgales leetu departamentam bija teesiba dot sawas atšauksmes un informaziju tikai par Latgales leetam un balssteesibas bija tikai Latgales darisčanās. Latgales leetu weščana nestahweja Latgales leetu departamenta rokās. Bes tam kabinetā bes ministra beedra, Latgales departamenta preešchneeka, bija 12 ministri, tā kā weena bals newareja iščkirt wias Latgales leetas.

Kas šihmejas ū eemešleem, aš kahdeem issaziju sawu kritiku par kabina deklaraziju, es neatrodu par zeenigu ū issazitām ašdomam atbildet, tāpat kā neatrodu par korektu nēmt ašdomās, aš kahdeem eemešleem Pabehrsa kungs te priwatā leetā runaja.

Prezidents J. Ščakste: Wahrds peeder Kempam.

J. Kempš (Latgales laušhu partija): Augsti zeenitee kungi! Latgaleešhu semneeku partijās runatajs isteiza sawu atbildi un aškehra manu politisko personibu, tā kā es turu par wjadšigu nēmt wahrdu, lai winam atbildetu. Es tik nosaukts par pretineeku Latgales apweenosčanai ar Latwiju. (Šauzeens no weetas: „Ja, pareisi!“). Es atgahdinašhu 1917. gada aprila mehnesi. Toreis es nehmu dalibu kongresā, kurā bija runa par latgaleešhu apweenosčanos ar Latwiju un tur neaškehru ne ar weenu wahrdu, ka esmu pret Latgales apweenosčanu ar Latwiju; es tikai prasiju, lai pafaka tos punktus, ū kureem mehš weenosimees. Kapehž es to prasiju? Es to prasiju tapehž, lai atškirtu latgaleešhu ihpatnibas no latweešhu ihpatnibām. Katrai tautai ir brihw prasit sawu neatkaribu. Bija tikai jautajums, ū kahdas platformas mehš weenosimees. Es liku preeščā nolast toš nosazijumus un teizu, ja mehš to lapu nepeerastisim, tad balteeschi to peerastis. Tas arī notika. Ar laiku tahdu kungu buhs dauds, kas noschelos, ka toreis neparastija noteikumus.

Prezidents J. Ščakste: Jr eesneegtas diwas pahrejas formulas. Weena škan tā:

„Nolaušijusees ministru kabina deklaraziju, Satwerfmes Sapulze pahreet ū deenas kahribas nahkošho punktu.“

Otra pahrejas formula eesneegta no sozjaldemokrateem un škan tā:

„Noflauſijusees waldibas deklaraziju, Satwerſmes Sapulze netur par eespehjamu isteift ſawu uſtizibu waldibai, kuras noteiſoſchs wairakums ar ſawu lihdfſchinejo politiku nedod garantiju, ka turpmat walſts politika buhs dibinata uſ uſtizibu tautas maſam un nodroſhinâs Latwijai ſaimneezifâs dſihweſ atjau-noſchanu un demokratiſku iſbuhwi — un pahreet uſ turpmako deenas fahrtibu.“

Peh3 fahrtibas rulla balſojama wiſpirms weenfahrtſchâ pahrejas for-mula. Eſ liſſſchu to uſ balſoſchanu. Ta ſkan:

„Noflauſijusees ministru kabineta deklaraziju, Satwerſmes Sapulze pah-reet uſ deenas fahrtibas nahtſocho punktu.“

Eſ luhdsu pazeltees toſ, kaſ ir par ſcho pahrejas formulu. 72. Eſ luhdsu pazeltees, kaſ ir pret pahrejas formulu. 47. Kaſ atturejuſchees? 1. ſchi pahrejas formula peenemta ar 72 pret 47, weenai balſij attu-rotees. (Applauſi).

Ir eefneegts jautajums tirdſneezibas-ruhpnenezibas un ſemkopibas mi-niſtreem. Eſ luhdsu nolafit.

Œekretars R. J w a n o w ſ :

„Satwerſmes Sapulzes Preſidentâ tungam!

Luhdsu greestees pee tirdſneezibas-ruhpnenezibas un ſemkopibas miniſtreem ar ſekoſchu jautajumu:

Wahzu ofupazijas wara ſawâ laifâ ir ſlehguſi daſchadus pahrdofchanaſ lihgunus ar priwatperſonam. Œahhdu lihgunu ſlehguſchana plaſchos apmehros tifa praktiſeta ſewiſſchi tai periodâ, kad wahzu wara no Latwijas bij ſpeesta aiſ-eet un winâs weetâ nahza muhju waldiba. Œewehrojot lihgunu poſtoſcho rakſturu preeſſch Latwijas walſts, pagaidu waldiba 1918. g. 29. nowembri iſdewa rihfojumu, ar furu aiſleegts no wahzeem jebfahdas mantas pirft. Lai parali-ſetu jau noſlehgto lihgunu ſekas, tirdſneezibas-ruhpnenezibas ministrs 1918. g. 12. bezembri iſdewa rihfojumu, ta wiſi ſchahdi lihguni ſapeeteiz, lai toſ mini-ſtrija waretu ſtatit zauri peh3 buhtibas un gadijumâ, ja tee iſrahditos par kai-tigeem walſts intereſem — atzelt.

Œchis rihfojums ne wiſzaur tizis eewehrots un iſpildits. Œchjâs dee-nâs, uſ ſemkopibas ministrijas rihfojumu teef atdota Leelirbes foku ſahgetawa, Wentſpils aprinki, ebrejam Œchano Œebbam, furſch itâ peerahdijis, ta ſahge-tawu pirzis no wahzu ofupazijas waras. Tahdâ pat fahrtâ teef atdota Wentſ-pili foku ſahgetawa ebrejam Rahnam, neſtatotees uſ Tautas Padomes iſmelle-ſchanaſ komiſijas lehmumu no ſch. g. 30. janwara. Lihdi ar ſahgetawu Rahna rihzibâ pahreet ap 60.000 gabalu foku, to ſtarpâ ap 2000 balku, kuri wiſi ir zirſti Latwijas meſchos un pludinati uſ Wentſpili wahzu ofupazijas waras laifâ. Lihdi ſchim minetee foki atrodas dſelſzeta pahrsinâ un Rahns uſ teem pat nefad nebija pretendejis. Foku wehrtiba tagad rehſinama uſ 30.000.000 rub.

Œahgetawu un walſts meſchos zirſto foku nodofchana priwatujnehmejeem uſ wahzu ſlehgto pahrdofchanaſ lihgunu pamata ir azim redſama walſts inte-reſchu neewehroſchana un rada dibinatou ſaſchutumou Wentſpils eedſihwotajos un weetejâs walſts eeftahdês.

Œewehrojot wiſu ſazito, greeſchamees pee atteezigeem miniſtreem ar luh-gumu dot paſfaidrojumas, uſ fahda pamata walſtij nepezeefchamaſ eeftahdes un walſtij peederoſchais foku materials teef atdots priwatujnehmejeem un fah-dus ſokuſ ministru funkci ir nodomajuſchi ſpert, lai aiſfawetu walſts intereſem pretigo nodomu iſweſchanu.

1920. g. 17. junijâ.

Satwerſmes Sapulzes lozefki:

J. Bantaws,	Fr. Wenewiſs,	J. Belinſkis,
U. Bkodneeks,	W. Samuels,	F. Janſons,
E. Bitte,	M. Bruſchis,	R. Liebtals.
M. Kalniſch,		

Prezidents J. Šķaiste: Jautājums tiks nodots parastā kārtībā preekšč atbildēs.

Wehl atleek atbilde uz eesneegto pēprasījumu. Preekščlitums ir — šcho atbildi uz pēprasījumu atlikt uz nahkoscho sehdi. Es litšču šcho preekščlitumu uz balsoschanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par atbildēs atlitščanu. 77. Kas ir pret atlitščanu? 53. Es luhgtu pazeltees toš, kas atture= juschees no balsoschanas? Naw. Preekščlitums atlikt atbildi uz pēpra= sījumu pēnemtš ar 77 balsim pret 53.

Nahkoschā sehde tiks pasinota no presidija. Schis deenas sehde teek slehgta.

(Sehdi slehds pulkstēn 11.05 nakši).

Pahrlabojums.

Pirmās sēdijas 6. sehde eesneegtais pahrlabojums pēe Latvijas satweršmes pagaidu noteikumu 5. pantā (stat. 1920. g. stenogramu 1. burtnizās 41. l. p.) štan:

„Dse hst (ne — eelikt) pantā wahrbus: Uz Satweršmes Sapulzes lehmuma pamata“.

8. VII 21

Satweršmes Sapulzes isdewums
Krahjumā pēe A. Gulbja, Rīgā.

J. Peteršona drufatava, Rīgā, Suworowa eelā Nr. 20/22.

